

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Ústav historických věd

**Sepulkrální památky na Svitavsku a Ústeckoorlicku
v letech 1860-1938**

Diplomová práce
2020

Autor: Bc. Simona Baranová

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

Prohlášení

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Praze dne 15. 8. 2020

Bc. Simona Baranová

PODĚKOVÁNÍ

Na následujících několika řádcích bych ráda vyjádřila poděkování těm, kteří mě různými způsoby při vypracování diplomové práce podporovali a pomohli mi tak překonat toto dosti nelehké období. Nejprve bych chtěla vzdát mnohé díky doc. Mgr. Pavlu Panochovi, Ph.D. za přidělení a vedení této diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat zvláště své rodině a přátelům, neboť nejenom pečovali o mou psychickou kondici, ale poskytli mi hlavně pevné zázemí. Nemohu zapomenout ani na kolegy ze SOA v Praze, jejichž rady a snaha udržet i v těžkých okamžicích dobrou náladu byla povzbuzující. V neposlední řadě rovněž děkuji všem pracovníkům knihoven a archivů.

Název

Sepulkrální památky na Svitavsku a Ústeckoorlicku v letech 1860-1938.

Anotace

Předkládaná diplomová práce je zaměřena na sepulkrální památky z období let 1860 až 1938 ve Svitavském a v Ústeckoorlickém okrese. Práce se zabývá průzkumem umělecko-historické hodnoty náhrobků a hrobek. Práce je založena na terénním výzkumu na hřbitovech a následném výběru vhodných sepulkrálních památek pro zařazení do katalogu, který je součástí této práce. V katalogu je popsána a zhodnocena umělecko-historická hodnota vybraných sepulkrálních památek a také jejich stav s ohledem na případnou památkovou ochranu. Zároveň je práce zaměřena na historický vývoj hřbitovů, na kterých se tyto památky nacházejí a rovněž na historický vývoj samotných měst, jejichž jsou hřbitovy součástí.

Klíčová slova

Ústeckoorlicko, Svitavsko, hřbitov, sepulkrální památky, náhrobek, památková péče.

Title

Sepulchral Monuments in the Svitavy and Ústí nad Orlicí Regions in 1860-1938

Abstract

The following diploma thesis is focused on sepulchral monuments from the period 1860 to 1938 in the Svitavy and Ústí nad Orlicí districts. The work deals with the research of the artistic-historical value of tombstones and tombs. The work is based on field research in cemeteries and the subsequent selection of suitable sepulchral monuments for catalogue inclusion, which is a part of this thesis. The catalogue describes and evaluates the artistic-historical value of selected sepulchral monuments and in addition to that, their condition considering the possible historic preservation. At the same time, the work focuses on the historical development of cemeteries, where the monuments are located, as well as on the historical development of the cities of which the cemeteries are a part.

Keywords

Ústí nad Orlicí region, Svitavy region, cemetery, sepulchral monuments, tombstone, historic preservation

OBSAH

Úvod 1

1.	Hřbitovy a Památková péče.....	5
2.	HISTORICKÝ VÝVOJ OKRESŮ	7
3.	Brandýs nad Orlicí	15
3.1	Historický vývoj Brandýsa nad Orlicí do konce 30. let 20. století.....	15
3.2	Městský hřbitov Brandýs nad Orlicí.....	17
3.2.1	Hrob rodiny Benešovy	18
3.2.2	Hrob neidentifikován.....	20
4.	Březová nad Svitavou.....	21
4.1	Historický vývoj Březové nad Svitavou do konce 30. let 20. století.....	21
4.2	Městský hřbitov Březová nad Svitavou.....	23
4.2.1	Hrob rodiny Pinkasových – J. Schütze.....	24
5.	Česká Třebová.....	26
5.1	Historický vývoj České Třebové do konce 30. let 20. století.....	26
5.2	Městský hřbitov Česká Třebová	27
5.2.1	Hrob rodiny Tykačovy	30
5.2.2	Hrob Miroslava Škrabala	32
5.2.3	Hrob rodiny Poldaufovy	33
6.	Choceň.....	35
6.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	35
6.2	Městský hřbitov Choceň	38
6.2.1	Hrob rodiny Jeřábkovy	40
6.2.2	Hrobka rodiny Haudkovy	40
6.2.3	Hrob rodiny Vágnerovy a Perníčkovy	42
7.	Jablonné nad Orlicí.....	43
7.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	43

7.2	Městský hřbitov Jablonné nad Orlicí	45
7.2.1	Hrob rodiny Neškudlovy	47
7.2.2	Hrob rodiny Vackových a Jana Javůrka.....	48
8.	Jevíčko.....	50
8.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	50
8.2	Městský hřbitov Jevíčko	54
8.2.1	Hrob rodiny Žákovy	55
8.2.2	Hrob rodiny Tillovy	55
9.	Králíky.....	57
9.1	Historický vývoj Králík do konce 30. let 20. století.....	57
9.2	Městský hřbitov Králíky	59
9.2.1	Hrob rodiny Kretschmerovy.....	61
9.2.2	Hrob rodiny Walterovy	62
9.2.3	Hrob rodiny Wagnerovy.....	63
9.2.4	Hrob Franze Wanieka.....	65
9.2.5	Hrobka rodiny F. A. Rotter	65
10.	Lanškroun.....	68
10.1	Historický vývoj Lanškrouna do konce 30. let 20. století	68
10.2	Městský hřbitov Lanškroun	72
10.2.1	Hrob rodiny Bibusovy.....	73
10.2.2	Hrob rodin Heiderových a Menzelových.....	74
10.2.3	Hrob rodiny Stanglerovy.....	74
11.	Letohrad	77
11.1	Historický vývoj Letohradu do konce 30. let 20. století	77
11.2	Městský hřbitov Letohrad.....	79
11.2.1	Hrob rodiny Novotných	81
11.2.2	Hrob rodiny Hostinských.....	83

11.2.3	Hrobka rodu Stubenbergů	83
12.	Litomyšl	85
12.1	Historický vývoj Litomyšle do konce 30. let 20. století.....	85
12.2	Městský hřbitov Litomyšl u kostela sv. Anny	89
12.2.1	Hrob rodiny Hruškových a Reginy Mandlové.....	91
12.2.2	Hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy	93
12.2.3	Hrob Julie Mužikové.....	93
12.2.4	Hrobka rodiny Slezákovy	95
12.2.5	Hrob rodina Mimrovy	96
13.	Moravská Třebová.....	98
13.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	98
13.2	Městský hřbitov Moravská Třebová.....	103
13.2.1	Hrob rodiny Binkových a Kirchnerových.....	104
13.2.2	Hrob neidentifikován	105
13.2.3	Hrob rodiny Gromes von Ranigsdorf (Linhartice)	105
13.2.4	Hrob Conrada Steinbrechera.....	106
14.	Polička.....	108
14.1	Historický vývoj Poličky do konce 30. let 20. století.....	108
14.2	Katolický hřbitov Polička	113
14.2.1	Hrob rodiny Smolovy	114
14.2.2	Hrob rodiny Krejčovy a Kledlovy	115
14.2.3	Hrob Mařenky a Bohušky Zahálkových	116
14.2.4	Hrob rodiny Mandlíkovy	117
14.3	Centrální hřbitov Polička.....	117
14.3.1	Hrob Olgy Vymětalové.....	119
14.3.2	Hrob Heleny Kavánové.....	120
15.	Svitavy.....	122

15.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	122
15.2	Městský hřbitov Svitavy	126
15.2.1	Hrob rodiny Julia Langerova	128
15.2.2	Hrob rodiny Albrechtovy	130
16.	Ústí nad Orlicí	133
16.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	133
16.2	Městský hřbitov Ústí nad Orlicí	134
16.2.1	Hrob rodiny Matyášovy	136
16.2.2	Hrob rodiny Svátkovy	137
17.	Vysoké Mýto	139
17.1	Historický vývoj města do konce 30. let 20. století.....	139
17.2	Městský hřbitov Vysoké Mýto	142
17.2.1	Hrob rodiny Janderovy	144
17.2.2	Hrob rodiny Černíkovy, Brožovy a Stuchlíkovy	145
17.2.3	Hrobka rodiny Tomáškovy	145
17.2.4	Hrobka rodiny Jirečkovy.....	147
18.	Žamberk	149
18.1	Historický vývoj Žamberku do konce 30. let 20. století	149
18.2	Městský hřbitov Žamberk.....	151
18.2.1	Hrob rodiny Kyllarovy.....	153
18.2.2	Hrob rodiny Trnovských, Berty Johnové a Vileminy Eiseltové.....	154
18.2.3	Hrob Anny Tobiškové.....	155
18.2.4	Hrob rodiny Burgrabkovy.....	156
19.	Závěr.....	158

ÚVOD

Tato předkládaná diplomová práce se bude zabírat zmapováním vybraných uměleckohistoricky hodnotných sepulkrálních památek okresů Svitavska a Ústeckoorlicka. Práce se bude zaměřovat na náhrobky a hrobky vytvořené mezi léty 1860 až 1938. Z popisů vytipovaných sepulkrálií bude vytvořen katalog opírající se o provedený terénní výzkum, který umožní souhrnné uměleckohistorické zhodnocení sepulkrálních památek. Vzhledem k tomu, že Svitavsko a Ústeckoorlicko jsou poměrně rozlehlá území, bude terénní výzkum realizován pouze ve městech.

Před zahájením písemného zpracování diplomové práce bude nejprve přistoupeno k terénnímu výzkumu hřbitovních areálů v rámci okresů Svitavy a Ústí nad Orlicí. Terénnímu výzkumu bude předcházet příprava v podobě předběžného průzkumu daných hřbitovů na mapových portálech *Mapy.cz* a *Googlemaps.cz*, neboť bude nezbytné si dopředu připravit orientační náčrty půdorysného rozložení plochy hřbitova a rovněž si uvědomit jeho polohové zasazení vůči městu. K náčrtu půdorysu tak velmi dobře poslouží letecké snímky, které poskytují již uvedené portály. Výzkum v samotném terénu bude v první řadě veden k tomu, aby byly rozpoznány náhrobky, které svým zpracováním odpovídají potřebám diplomové práce. U těchto náhrobků bude zakresleno jejich umístění do půdorysu hřbitova. Poté budou pořízeny fotografie náhrobků z několika úhlů. Opomenuta nebude ani jejich zadní strana, a to z toho důvodu, že mnohdy jsou i zde viditelné například defekty materiálu nebo podpůrné zapření kvůli udržení stability hmoty náhrobku. Následně dojde k ohledání náhrobků a hrobových polí. Přímou na místě bude zcela zásadní zaznamenat druhy materiálů, z nichž jsou jednotlivé hroby zhotoveny, neboť stanovení materiálů pouze z fotografie může být zavádějící. Pokud budou na náhrobcích nedostatečně čitelné osobní údaje nebo epitafy, budou tyto nápisy pro jistotu opsány ať již celé, či jen jejich čitelné části. Dále bude u náhrobků žádoucí nalezení signatur sochařů a kameníků, které jsou nápomocné pro přiřazení díla ke konkrétnímu zhotoviteli. Ne vždy je však tato identifikace možná. V neposlední řadě se zaměříme na současný stav hrobů a na jejich případná poškození. Veškeré poznatky nasbírané během terénního výzkumu budou zpracovány do textu diplomové práce. Po ukončení terénního výzkumu na hřbitovech ve městech a obcích na Ústeckoorlicku a Svitavsku, bude pořízená fotodokumentace prozkoumána a bude vybrán vzorek hrobů a hrobek, které budou do této práce zařazeny.

Za úvodem práce je začleněna stručnější kapitola nastiňující legislativní rámec a cíle památkové péče v České republice, jež směřují k zapsání památek do *Ústředního seznamu*

kulturních památek České republiky. V kapitole jsou naznačeny možné přístupy k chráněným objektům.

Druhá kapitola se věnuje historickému vývoji Svitavska a Ústeckoorlicka a následným problémům vycházejících z národnostního složení obyvatel na území těchto okresů.

Zásadní částí diplomové práce je katalog zvolených objektů funerální architektury nalézajících se na městských hřbitovech. Tato část je rozdělena do 16 kapitol. Města jsou zde řazena abecedně. Jednotlivé kapitoly jsou vždy uvedeny geografickým a geomorfologickým zasazením města v rámci okresu. Poté následuje podkapitola představující historický přehled daného města do konce 30. let 20. století. Další podkapitola porovnává vývoj hřbitova na základě mapových podkladů, která je rovněž doplněna o jeho historii. Podkapitolu o městském hřbitově zakončuje popis jeho současného stavu. V samotném katalogu je řešen popis zvolených sepulkrálních památek na základě terénního výzkumu a pořízené fotodokumentace. Nechybí zde ani vyhodnocení aktuálního stavu sepulkrálií a medailonky zesnulých regionálních osobností, sochařů nebo kameníků.

K vlastnímu textu práce jsou přiloženy výřezy mapových podkladů a archiválií, kterými jsou například dobové plány umrlčích komor nebo kolumbária. Příloha je dále tvořena fotodokumentací pořízenou během terénního výzkumu. Pro lepší orientaci jsou jednotlivé náhrobky a hrobky vyznačeny ve vytvořených situačních plánech.

Jedna ze zásadních publikací umožňující základní vhled do problematiky sepulkrálních památek je *Umění náhrobku v českých zemích let 1780-1830* od Romana Prahla.¹ Od roku 2005 pod záštitou Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky, v. v. i. vychází s každoroční periodicitou sborník *Epigraphica et Sepulcralia* snažící se zachytit poznatky současného stavu bádání na poli obou dvou vědních disciplín.²

Oporou při zachycování současného stavu sepulkrálií byly poznatky nabyté ze tří publikací, a to *Mariánský sloup v Poličce: Restaurování* od autorů Vratislava Nejedlého a Petra Gläsera, *Kamenné památky Kutné hory: restaurování a péče o sochařská díla* sepsané Jakubem Ďoubalem a *Konzervování a restaurování kamene* od Bohumila Teplého.³

Tématu sepulkrálních památek na Svitavsku a Ústeckoorlicku se zabývalo poměrně málo autorů. Mezi ně můžeme zařadit Aloise Czerného, jenž svůj zájem soustřeďoval na

---

¹ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích 1780-1830*. ISBN 978-80-200-1188-6.

² PRIX, Dalibor – ROHÁČEK, Jiří (ed.). *Epigraphica et sepulcralia: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004*. Praha, 2005.

³ DOUBAL, Jakub. *Kamenné památky Kutné Hory: Restaurování a péče o sochařská díla*. Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-905-0.; NEJEDNÝ, Vratislav – GLÁSER, Petr. *Mariánský sloup v Poličce*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7480-094-8.; TEPLÝ, Bohumil. *Konzervování a restaurování kamene*. Hořice, 1997. ISBN 80-238-0893-1.

Moravskou Třebovou. V roce 1913 uvedl článek zaměřující se na moravskotřebovské lapidárium *Das Lapidarium am Friedhofe zu Mähr.-Trübau* publikovaný v časopise *Mitteilung des Erzherzog Rainer*.⁴ Daleko později byl k problematice renesančních náhrobků na hřbitově v Moravské Třebové vydán v roce 1995 kratší příspěvek *Renesanční náhrobky a lapidárium na hřbitově v Moravské Třebové*, jehož autorkou je Jana Martínková. Příspěvek vyšel v pátém čísle *Moravskotřebovských vlastivědných listů*.⁵

V roce 2010 vytvořil Oldřich Pakosta velmi stručnou publikaci *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny: Hroby významných osobností a náhrobky umělecké hodnoty*. Jak již samotný název naznačuje, publikace se zaměřuje na sepulkrálie spojené s významnými osobnostmi Litomyšle. Tento průvodce zahrnuje dosti strohý popis více než 50 hrobů. Autorem byl zpracován na základě interního tisku města Litomyšle vypracovaného kolektivem autorů v roce 2007 pod vedením Aleny Randákové. Průvodce obsahuje kromě zmíněných sepulkrálních památek také kratší nástin historie pohřbívání u kostela sv. Anny.⁶

Hřbitovy v regionu Boskovice byly zařazeny do projektu realizovaného mezi lety 2012 až 2014. Z tohoto projektu vzešla kniha *Hřbitovy – naše kamenná historie* od kolektivu autorů. V knize jsou uvedeny základní údaje o téměř 60 hřbitovech na Boskovicku včetně jejich situačních plánků. Většina hřbitovů se nalézá v obcích na severu jihomoravského kraje, přesto byly součástí projektu hřbitovy v Poličce, které se nacházejí mimo území tohoto regionu.⁷

Z hlediska epigrafiky se městskými hřbitovy v Litomyšli, Ústí nad Orlicí a Vysokém Mýtě zabývala diplomová práce *Náhrobní nápisy ve východních Čechách v 17. – 20. století* od Bc. Lucie Fajtové. Závěrečnou prací završovala bakalářské studium na Ústavu historických věd Filozofické fakulty Univerzity Pardubice v roce 2014. Kromě hlavního tématu práce je uvedena rovněž stručná historie zkoumaných hřbitovů a měst.⁸ Na podobné téma jako Bc. Lucie Fajtová se ve své diplomové práci *Nápisy na hrobech v oblasti Poličska* zaměřila Kristýna Michlová z Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v roce 2017.⁹

---

⁴ CZERNÝ, Alois. *Das Lapidarium am Friedhofe zu Mähr.-Trübau*. In: *Mitteilung des Erzherzog Rainer*. Mährisch-Trübau, 1913.

⁵ MARTÍNKOVÁ, Jana. *Renesanční náhrobníky a lapidárium na hřbitově v Moravské Třebové. Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1995, č. 5. s. 19-22. ISSN 1211-1317.

⁶ PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny: hroby významných osobností a náhrobky umělecké hodnoty*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2.

⁷ DVOŘÁČEK, Petr (ed.). *Hřbitovy - naše kamenná historie* [online]. Hlinsko, 2014 [cit. 2019-01-13]. Dostupné z: <http://www.masboskovickoplus.cz/hrbitovy-nase-kamenna-historie/d-1290>.

⁸ FAJTOVÁ, Lucie. *Náhrobní nápisy ve východních Čechách v 17. – 20. století*. Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

⁹ MICHLOVÁ, Kristýna. *Nápisy na hrobech v oblasti Poličska*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

Detailněji se na historii pohřbívání ve městě Ústí nad Orlicí soustřeďovali Josef a Ludmila Havlovi, kteří v roce 2016 vydali publikaci s názvem *Až sem ... Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Největší prostor v publikaci získal městský hřbitov Na Hýbli, jeho historický vývoj a osoba prvního hrobníka, kterým byl Josef Neuwirth. V práci dále například zmiňují starý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie, či hřbitov Jednoty bratrské. V publikaci se sice opírají o archivní bádání, avšak v ní není uveden citační aparát.¹⁰ Stejnému tématu se také v roce 2016 věnoval Bc. Petr Beneš ve své diplomové práci *Městský hřbitov v Ústí nad Orlicí*, vypracovanou na Historickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové.¹¹

---

¹⁰ HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. *Až sem... Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5.

¹¹ BENEŠ, Petr. *Městský hřbitov v Ústí nad Orlicí*. Hradec Králové, 2016. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: prof. PhDr. František Musil, CSc.

1. HŘBITOVY A PAMÁTKOVÁ PÉČE

V České republice se ochrana kulturních památek řídí zákonem č. 20/1987 sb., o státní památkové péči, ve kterém je řešena památková ochrana movitých a nemovitých objektů i jejich souborů. Kulturními památkami se stávají takové objekty, které dokládají historický vývoj, životní způsob a prostředí společnosti v době svého vzniku. Tyto památky jsou projevem tvůrčích schopností jejich autorů v různých oborech lidské činnosti. Movité i nemovité objekty pod památkovou ochranou se vyznačují svou historickou, uměleckou, vědeckou a technickou hodnotou, či revolučním přístupem při jejich vzniku či funkci. Zároveň mohou být kulturními památkami prohlášeny takové objekty, které nepřevyšují výše uvedenými hodnotami jiné objekty vzniklé ve stejném období, avšak se vztahují k významným osobnostem či událostem, které dokládají.¹²

Památkově chráněné objekty nemovitého charakteru, památkově chráněná území, národní památky a památky světového dědictví jsou vedeny v *Ústředním seznamu kulturních památek České republiky*. Cílem ochrany památkového fondu je zachování kulturních památek a s nimi spojených kulturních hodnot pro další generace. V tomto seznamu lze dohledat aktuálně chráněné památky, ale i objekty, u kterých již památková ochrana z různých důvodů zanikla, například z důvodu zániku památky.¹³

Ochrana památek je realizována několika možnými přístupy. Může to být důrazem na ochranu památky, přičemž je zakonzervován stav památky. I po zakonzervování památky dochází v krajně k neustálým změnám, a tím dochází i k samotné přirozené degradaci památky. Dalším přístupem je snaha o vzdělávání společnosti, kdy je objekt s památkovou ochranou dokladem vývoje společnosti, a takto je dále prezentován. Naproti snaze o zakonzervování stavu se staví přístup šetrného využití památky, při němž nedochází ke konzervaci stavu, ale probíhá zde snaha o živé udržení památky a její trvalé využití, při kterém jsou zachovávány její hodnoty.¹⁴ Pro zachování památky a jejích hodnot můžeme zvolit její restaurování. Vhodným příkladem mohou být náhrobky na městském hřbitově v Králíkách. Náhrobek Franze Wanieka je v památkovém katalogu zachycen bez nápisové desky (Obrázek 32). Z dokumentace pořízené při terénním výzkumu v srpnu 2018 je patrné, že nápisová deska, respektive celý náhrobek prošel zásahem restaurátorů (Obrázek 31). I druhý hrob rodiny Walter na stejném

---

¹² Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Dostupný z [www. https://www.npu.cz/portal/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon%20o%20st%20pamatkove%20peci.pdf](https://www.npu.cz/portal/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon%20o%20st%20pamatkove%20peci.pdf). § 1-2.

¹³ Tamtéž. § 7-8.

¹⁴ ZEMAN, Lubomír. K problematice památkové podstaty. Její vnímání, poznávání a hájení z hlediska praxe památkové péče. Zprávy památkové péče, 2017, roč. 77, č. 6, s. 649-655. ISSN 1210-5538. s. 651, 653-4.

hřbitově právě prochází restaurátorským ošetřením. Tato skutečnost byla zjištěna díky porovnání fotografie pořízené při terénním průzkumu a fotodokumentací uvedenou v památkovém katalogu (Obrázek 34). Náhrobek byl tedy zcela rozebrán a odvezen. Stav sepulkrálie se v období mezi srpnem 2018 (Obrázek 35) a květnem 2020 (Obrázek 36) nezměnil, a tudíž restaurování hrobu nebylo do té doby stále dokončeno.

Při restaurování památky je nutné zohlednit hodnoty umělecké, estetické, historické a užité. Hlavním je zachování umělecké hodnoty památky. U kamenosochařských děl je jedním z hlavních kritérií při určení památkové hodnoty míra dochování autenticity vzhledu i hmoty díla. Historická hodnota uměleckého nebo uměleckořemeslného díla patří mezi nejvýznamnější hodnoty zohledňované při přípravě koncepce opravy nebo restaurování památky.¹⁵

V rámci historické kulturní krajiny se hřbitovy jako celky řadí mezi plošné části historicko-kulturní krajiny.¹⁶ Obvyklým řešením hřbitovů v Ústeckoorlickém a Svitavském okrese jsou hřbitovy prezentované jako monumentální město mrtvých. Pro tento typ hřbitovů byl vzorem pařížský hřbitov *Père Lachaise*, dle kterého byla založena většina hřbitovů s převažující katolickou vírou. Jedná se o hřbitovy se sochařskou výzdobou i monumentální architekturou. Jelikož se hřbitovy od svého vzniku neustále vyvíjejí, je tento typ postupně potlačován a původní monumentální náhrobky a hrobky jsou doplňovány hroby s prostými náhrobními deskami.¹⁷

Až do sedmdesátých let 19. století se v českých zemích pohřbívalo přímo v kostelech a jejich nejbližším okolí. Vzhledem k častému umístění kostelů v centru obce toto řešení přinášelo vysoké hygienické riziko. Od roku 1870 se zákonem změnil stav hřbitovů z posvátného místa na místo veřejné služby a byly převedeny pod zdravotnický resort. O čtyři roky později císař Josef II. vydal dvorský dekret, který zakazoval pohřbívání v centru obcí kolem kostelů. Pohřebiště se tak začala přesouvat z center obcí na jejich okraje mimo obytnou výstavbu.¹⁸ Tímto krokem došlo ke vzniku hřbitovů, které jsou v práci popisovány, a zároveň k zániku starých hřbitovů taktéž v práci zmíněných.

---

¹⁵ NEJEDNÝ, Vratislav – GLÁSER, Petr. *Mariánský sloup v Poličce*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7480-094-8. s. 75–77.

¹⁶ HŮRKOVÁ, Ludmila – PRIX, Dalibor (ed.). *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Praha, 2019. ISBN 978-80-88283-27-0. s. 112.

¹⁷ SKŘEBSKÁ, Renata. *Sepulkrální památky okresu Přerov*. Ostrava, 2019. ISBN 978-80-88240-13-6. s. 14-5.

¹⁸ Tamtéž. s. 13.

2. HISTORICKÝ VÝVOJ OKRESŮ

Práce se věnuje problematice sepulkrálních památek v Pardubickém kraji, konkrétně v okresech Svitavy a Ústí nad Orlicí. Okres Ústí nad Orlicí se rozkládá v severovýchodní části Pardubického kraje a okres Svitavy v jihovýchodní části.

Kolonizace Orlickoústecka a Svitavska probíhala ve 12. a 13. století pod patronací premonstrátského kláštera v Litomyšli. Přesto však kolonizaci velké části svitavského okresu organizovalo olomoucké biskupství.¹⁹

Ve zmíněných okresech se od 13. století rozkládala část území Hřebečska, pojmenovaná podle pohoří Hřebeč. Toto území se vyznačovalo vyšším podílem německy hovořícího obyvatelstva, které zde setrvalo až do odsunu německých obyvatel po druhé světové válce. Hřebečsko zasahovalo ve východních Čechách do orlickoústeckého a svitavského okresu a také do části severozápadní Moravy.²⁰ Pojem Hřebečsko byl pravděpodobně poprvé definován v roce 1813.²¹ Území se rozkládalo ve východní části dnešního okresu Ústí nad Orlicí a pokrývalo většinu území v okrese Svitavy v Pardubickém kraji a částečně zasahuje také do okresu Šumperk v kraji Olomouckém.²² Hranice území s německy hovořícím obyvatelstvem směřovala od Zábřehu na jih podél pravého břehu řeky Moravy k Mohelnici. Odtud pokračovala na západ podél řeky Třebůvky k Městečku Trnávka a následně na jih k obci Chornice. Hranice postupovala na západ, kde severně míjela město Jevíčko a dále pokračovala západně k Březové nad Svitavou a obci Brněnec, kolem které procházela jižním směrem. Územní hranice postupovala od Brněnce směrem na západ, kde severně míjela město Bystré, a dále se stáčela na sever k městu Polička, které bylo již situováno západně od hranice Hřebečska na českém území. Odtud pokračovala hranice území na sever až k městu Litomyšl, před kterým se stočila na východ k městu Česká Třebová. To se nacházelo na českém území západně od hranice Hřebečska. Hranice dále pokračovala na sever přes město Ústí nad Orlicí až k Libchavám, které byly také součástí území Hřebečska. Od Libchav se hranice táhla na východ, kde severně míjela město Lanškroun a pokračovala k Zábřehu v Olomouckém kraji.²³

¹⁹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 13.

²⁰ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečští Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 146, 148.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.

²¹ MACKOVÁ, Marie. *Hřebečsko - region, který zmizel*. In: *Evropa - kultura - region*. Pardubice, 2000 [vyd. 2001]. s. 131.

²² SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.

²³ Tamtéž. s. 9.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 13.; MACKOVÁ, Marie. *Hřebečsko - region, který zmizel*. In: *Evropa - kultura - region*. Pardubice, 2000 [vyd. 2001]. s. 131.

V průběhu předcházejících století se v některých obcích na severu a východě tohoto území stále více rozmáhal český jazyk, na úkor převažujícího německého jazyka.²⁴ To však neznamenalo, že by němčina ztratila své dominantní postavení v tomto kraji. Důkazem může být, že na počátku druhé světové války zde bylo více než 80 % německy hovořících obyvatel.²⁵

Rozvoj okresů ve stávající podobě pro nás není důležitý z hlediska kulturně historického vývoje, ale z hlediska jazykového zastoupení obyvatelstva v tomto regionu. Na počátku 12. století žilo na území Čech a Moravy převážně české obyvatelstvo. To doplňovali kupci a nevýrazné procento židovského obyvatelstva. Řídce osídlené území Hřebečska, které pokrývá část Orlickoústecka a značnou část Svitavska, bylo na přelomu 12. a 13. století postupně osidlováno německým obyvatelstvem.²⁶ Zejména pak ve 13. století z iniciativy Přemysla Otakara II. lze hovořit o velké kolonizaci.²⁷ Na Svitavsku vznikaly města a vsi založené německými kolonisty přicházejícími z Bavor, z území Frank a Švábska. Tato města byla organizována na německém zákupním právu. Vedle toho vznikaly vesnice s německým obyvatelstvem, které později splynuly se slovanskými osadami, a to jak hospodářsky, tak i administrativně.²⁸

Ve druhé polovině 13. století vznikala města, která se stala centry obchodu a řemesel. Většinu obyvatelstva nově založených měst na Svitavsku a částečně i na Orlickoústecku tvořili německy mluvící obyvatelé. Těmito městy byly zejména Lanškroun, Svitavy, Králíky, Moravská Třebová a další.²⁹ V okolí nových měst vznikaly hrady, které byly správními a právními místy panství.³⁰ Taktéž byla zakládána města ležící na obchodních stezkách spojujících Čechy a Moravu. Přímo na tzv. Trstenické stezce bylo vybudováno město Vysoké

---

²⁴ SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.; PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečští Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 148.

²⁵ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečští Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 148.

²⁶ ČORNEJ, Petr et al. *Dějiny země Koruny české I*. Litomyšl, 2003. ISBN 80-7185-605-3. s. 83-4.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 18.

²⁷ Tamtéž. s. 18, 20.; ČORNEJ, Petr et al. *Dějiny země Koruny české I*. Litomyšl, 2003. ISBN 80-7185-605-3. s. 83-4.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 289.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.

²⁸ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 45.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 141. BORKOVCOVÁ, Marie – KUNCOVÁ, Irena. Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance. Moravská Třebová, 2001. ISBN 80-238-7894-8. str. 9.

²⁹ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifacisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 6.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 143.

³⁰ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 132.

Mýto.³¹ To bylo jedním z měst, které se počátkem 14. století vyčlenilo z královských měst a stalo se věnným městem královen.³²

Ve 14. století docházelo k počešťování německy hovořících měst, a to vlivem přílivu česky hovořícího obyvatelstva z venkova. Český jazyk se ve městech rozšiřoval i z nutnosti domluvit se s obyvatelstvem z okolí měst.³³ K dalšímu počešťování docházelo v období husitských válek. V této době se objevovaly rovněž české zápisy v místních městských knihách. Svitavy a okolí však nadále zůstávaly převážně německé.³⁴

Některá městská jádra vznikala až později v 15. a 16. století. Na konci 16. století tak vzniklo město v Králíky, kde se dolovala železná ruda a stříbro.³⁵

Od poloviny 16. století docházelo k opětovnému poněmčování vlivem německých kazatelů šířících do regionu luterství.³⁶ Náboženství na Orlickoústecku bylo ovlivněno českobratrskou církví. Jedno z prvních sídel Jednoty bratrské bylo založeno v Brandýse nad Orlicí. Útočiště v tomto městě našel Jan Ámos Komenský, který zde roku 1623 dokončil dílo *Labyrint světa a ráj srdce*. Dalším významným centrem jednoty bratrské bylo město Žamberk.³⁷

Jazykové směřování obyvatelstva, kromě církve, významně ovlivňovali i majitelé zdejších panství. Čeští majitelé poskytovali privilegia a výsady obyvatelstvu v češtině. Od 16. století si majitelé panství začali budovat nová sídla v podobě renesančních zámků, které se staly novými centry panství místo středověkých hradů.³⁸ S českou většinou obyvatelstva ve městech byla i správa měst česká. Do té doby i převážně německy hovořící Svitavy měly urbáře mezi lety 1528 a 1581 psané česky.³⁹ Změna nastává na počátku 17. století, kdy je po bitvě na Bílé hoře jmenován gubernátorem Moravy olomoucký kardinál František z Ditrichštejna.

---

³¹ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 20.

³² Tamtéž. s. 21., HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 203.

³³ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 44.

³⁴ Tamtéž. s. 44., SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 9.

³⁵ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.

³⁶ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 44.

³⁷ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 22, 24.

³⁸ Tamtéž. s. 20, 24.

³⁹ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 44.

Zprvu působil jako zplnomocněný gubernátor, generální komisař a později jako zemský hejtman.⁴⁰ Kardinál Ditrichštejn používal v úředním styku výhradně němčinu.⁴¹

V období třicetileté války se jazykové poměry výrazně měnily v neprospěch českého jazyka. Přicházely nové německy hovořící šlechtické rody a česká šlechta byla poněmčována.⁴² Šlechticům účastnícím se povstání proti Habsburkům byl v tomto období konfiskován majetek.⁴³ Kolem Svitav se v této době výrazně rozrostl region výhradně hovořící německy.⁴⁴ Náboženství v období třicetileté války zasahovalo do jazykových poměrů v regionu. Docházelo k rekatolizaci obyvatelstva společně s nově příchozími německými kněžími a jezuiti. Po bitvě na Bílé hoře roku 1620 byla omezena stavovská práva na úkor absolutistické moci panovníka. Roku 1627 bylo vydáno *Obnovené zřízení zemské* pro Čechy a o rok později pro Moravu. *Obnovené zřízení zemské* zrovnoprávnilo němčinu s češtinou v zemské správě. Jelikož nová šlechta neměla důvod se učit český jazyk, byl tak zajištěn ústup češtiny na úkor německého jazyka.⁴⁵

V roce 1784 byla němčina označena za všeobecný úřední jazyk. Úředníci, kteří neznali němčinu, měli být propuštěni. I vzhledem k těmto okolnostem v 18. a 19. století na území Hřebečska a v jeho blízkém okolí docházelo k rychlému poněmčování obyvatel.⁴⁶

Po roce 1842, kdy byla zahájena stavba olomoucko-pražské dráhy, se začala významně proměňovat česká i německá města ležící na této trase. Město Česká Třebová se v této době stalo průmyslovým a dopravním centrem. Dalšími městy ovlivněnými stavbou železniční trati byla Choceň, ale i Lanškroun, který se napojil roku 1845 na železniční síť stanicí umístěnou nedaleko města. V roce 1846 byla vybudována taktéž železnice spojující Českou Třebovou s Brnem, čímž došlo k železničnímu spojení Prahy s Vídní.⁴⁷

---

⁴⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 127.

⁴¹ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 44.

⁴² Tamtéž. s. 45.

⁴³ ČORNEJOVÁ, Ivana et al. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7185-947-5. s. 84-5.

⁴⁴ MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 45.

⁴⁵ ČORNEJOVÁ, Ivana et al. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7185-947-5. s. 95, 108, 112.; HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 118.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 10.

⁴⁶ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 137.; MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946. s. 45.

⁴⁷ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 163.

V roce 1849 bylo přistoupeno k první zákonné úpravě, která výrazně ovlivnila chod obcí. Jednalo se o tzv. *Stadionovo prozatímní obecní zřízení*. V patentu se hovořilo o svobodných obcích a platil pro všechny obce, okresy a kraje. V každé obci se tak volil obecní výbor a z něj obecní představenstvo. Další obecní zřízení a volební řád byl pro Čechy a Moravu vydán v roce 1864, pro Slezsko tomu bylo o rok dříve. Obce vykonávaly záležitosti v samostatné působnosti, což se týkalo zejména hospodaření s obecním majetkem, a záležitostí v přenesené působnosti, které byly na obce přenesené zákonem, což se týkalo např. pokut, školství, voleb i trestní pravomoc obcí.⁴⁸ Ve třetí čtvrtině 19. století docházelo ke změnám v soužití mezi Němci a Čechy nejen v tomto regionu. Vliv na postupné zhoršování vzájemných vztahů měl nárůst rakousko-uherského nacionalismu.⁴⁹

Po první světové válce z důvodu zachování právní kontinuity byl 28. října 1918 přijat recepční zákon, který stanovoval, že veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají v platnosti. To se týkalo celého právního řádu a správního systému pro nově vzniklé Československo.⁵⁰ Němečtí obyvatelé Hřebečska však odmítali vznik československého státu, respektive možnost být součástí nově vznikajícího státu. Neuznali svrchovanost Československa a přihlásili se k provincii Sudetenland.⁵¹ Němečtí obyvatelé požadovali právo na sebeurčení. Situace se vyhroutil na konci roku 1918, kdy se o ovládnutí okresu Moravská Třebová snažili jak zástupci německé většiny z Moravské Třebové, tak i čeští zástupci z Jevíčka. Následně toto území obsadilo československé vojsko. Československá armáda se totiž zaměřila na obsazení měst, ve kterých docházelo k potyčkám. V listopadu československé vojsko obsadilo nejen Moravskou Třebovou, jež byla kulturním centrem Hřebečska, ale i Lanškroun.⁵² V prosinci následovaly Svitavy, Králíky a další oblasti ve východních Čechách a na severní Moravě. Protičeské útoky a požadavky vyhnat Čechy z tohoto území opět zesílily v období obecních voleb v roce 1919. Po parlamentních volbách roku 1920 se situace na

---

⁴⁸ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 298–302.

⁴⁹ SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 10.

⁵⁰ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 331.

⁵¹ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifacisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 9.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.

⁵² CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifacisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 9.; PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečtí Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 152.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 10-1, 77.

krátkou dobu uklidnila.⁵³ Definitivní ústava Československa byla schválena národním shromážděním spolu se župním zákonem dne 29. února roku 1920. Na začátku 20. let došlo ve snaze na zmírnění třídních rozporů k doplnění nedostatečného rakouského sociálního systému. Na jejím konci bylo přijetí zákona o invalidním a starobním pojištění dělníků v roce 1924, které začalo platit o dva roky později.⁵⁴ Ve 20. letech docházelo také k významnému propadu populačního vývoje německy hovořících obyvatel a k s tím spojenému poklesu počtu německých dětí nastupujících do zdejších škol, proto byly některé z nich rušeny. Německy hovořící autoři z území Hřebečska však rušení školy nepřipisovali demografickému vývoji, nýbrž snaze o počest'ování obyvatel.⁵⁵

Při dalších parlamentních volbách na závěr roku 1925 došlo k obratu. Část německé sociálně demokratické strany přešla do Komunistické strany Československa. V následujících letech docházelo ke sblížení Německé sociálně demokratické strany dělnické v ČSR s Československou sociálně demokratickou stranou dělnickou a k úzké spolupráci v odborovém a tělovýchovném hnutí. V druhé polovině 20. let došlo ke zmírnění národnostních třenic vlivem zlepšené hospodářské situace a poklesu nezaměstnanosti.⁵⁶

Hospodářská krize na přelomu 20. a 30. let narušila do té doby zklidněnou situaci v soužití Čechů a Němců. Následky hospodářské krize, jež vyvrcholila v roce 1933, se podepsaly jak na zemědělství v regionu, tak i na textilním průmyslu. Zemědělská živočišná výroba byla silně poškozena prudkým poklesem cen i samotného odbytu.⁵⁷ Textilní průmysl byl zasažen výrazně, a to jak v případě českého, tak i německého obyvatelstva, kde každý třetí nezaměstnaný pocházel z textilního průmyslu.⁵⁸

Hospodářské krize a jejich následků využívala Německá říše k vyvolávání protičeských nálad vůči vládě. Docházelo k demagogické agitaci, zejména Sudetoněmeckou stranou založenou Konradem Henleinem v roce 1933. Strana měla za cíl ovládnout co nejširší vrstvu

---

⁵³ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifacisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 9.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 13.

⁵⁴ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5. s. 332-3.

⁵⁵ PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečtí Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 152.

⁵⁶ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifacisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 9-11.

⁵⁷ Tamtéž. s. 12-3.

⁵⁸ Tamtéž. s. 12-3.; PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečtí Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0. s. 154.

sudetských Němců.⁵⁹ V parlamentních volbách v roce 1935 získala Sudetoněmecká strana největší procento hlasů.⁶⁰ Činnosti vedoucí k rozpadu Československé republiky a připojení německy hovořících regionů k Německé říši vedly systematicky německé nacionalistické strany.⁶¹ Hospodářská krize tedy vyvolala silné nacionalistické projevy u německých obyvatel Československa, ale teprve až nástup Hitlera k moci na počátku roku 1933 ovlivnil sudetské Němce. Nástup Hitlera v Německu vyvolal také širokou vlnu emigrace, z níž největší část mířila do německy hovořících částí Československa. V roce 1933 se počet těchto emigrantů pohyboval mezi třemi až čtyřmi tisíci. Podobná vlna migrace se opakovala v následujícím roce z Rakouska.⁶²

Na počátku roku 1938 si umírněné německé politické strany v Československu uvědomovaly hrozící nebezpečí ze strany Německé říše i Sudetoněmecké strany. Přesto tyto strany přešly pod křídla právě Sudetoněmecké strany, či své pozice zcela vyklidily. Výjimkou byla německá sociální demokracie, která však ztratila většinu svých voličů.⁶³ V květnu, krátce před částečnou mobilizací, vydali představitelé veřejného kulturního života manifest *Věrní zůstaneme*. Manifest do září podepsalo více než milion obyvatel včetně německých sociálních demokratů a emigrantů z Německa a Rakouska. Mobilizace vyhlášená Československem v noci z 20. na 21. května 1938 u nacionalistických Němců z regionu vyvolala nervozitu. Během mobilizace byla obsazena vybudovaná opevnění a stanoviště Stráže obrany státu. Mobilizace zajistila pořádek a klid, a tak byla v červnu pohotovost zrušena. V témže měsíci si pak Hřebečsko prošlo obecními volbami, v nichž však drtivě vyhrála Sudetoněmecká strana. Ta kromě nacionalismu a demagogie před volbami využívala i přímého vyhrožování kandidátům ostatních stran. Řada sociálních demokratů a liberálů proto vůbec nekandidovala.⁶⁴ Přes vrcholící mnichovskou krizi zůstalo i přes všechny tyto výsledky Hřebečsko klidným územím.⁶⁵

---

⁵⁹ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifašisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 24.

⁶⁰ Tamtéž. s. 12, 14.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77.

⁶¹ SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 77-8.

⁶² CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmečtí demokraté, antifašisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 21.

⁶³ Tamtéž. s. 45-6, 49.

⁶⁴ Tamtéž. s. 53-4.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 14, 18-9, 77.

⁶⁵ SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 78.

V září téhož roku vyhlásila československá vláda stanné právo v 16 politických okresech s německy hovořícími oblastmi. Po uzavření Mnichovské dohody v září roku 1938 a postoupení pohraničních území Československa včetně celého Hřebečska byla provedena evakuace většiny českých obyvatel z tohoto území. Během evakuace byl z vojenských pevností a kasáren vojáky s pomocí antifašistů odvážen a ničen veškerý vojenský materiál. O uprchlíky z těchto území se staral Červený kříž, okresní péče o mládež, Charita, církve a tělovýchovné organizace.⁶⁶

---

⁶⁶ CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmeční demokraté, antifašisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86402-73-1. s. 64–5, 73.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5. s. 20-1.

3. BRANDÝS NAD ORLICÍ

V západní části ústeckoorlického okresu východně od Chocně je situováno město Brandýs nad Orlicí. Leží v údolí řeky Tiché Orlice, která město obtéká z jižní strany. Z hlediska geomorfologického členění leží město Brandýs nad Orlicí v severní části Kozlovského hřbetu, který náleží jako okrsek do Českotřebovské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.⁶⁷

3.1 Historický vývoj Brandýsa nad Orlicí do konce 30. let 20. století

Historie městečka se datuje před rok 1340. V té době zde stál hrad pánů z Brandejsa, který byl postaven nejspíše ve druhé polovině 13. století.⁶⁸ V průběhu roku 1340 se z podhradí stává městečko řídicí se právem magdeburským.⁶⁹ O dvacet let později je doložen předchůdce zdejšího kostela Nanebevstoupení Páně.⁷⁰ Zdejší statky společně s majetky v Litomyšli, Moravské Třebové nebo Lanšperku vlastnil v druhé polovině 15. století rod Kostků z Postupic.⁷¹ Jeho další majitel Jan Kostka z Postupic udělil v roce 1483 městečku právo odúmrťí.⁷² Od roku 1489 až do počátku 20. let 17. století byl zdejší kostel Nanebevstoupení Páně pod správou Jednoty bratrské.⁷³

Od roku 1503 mohl Brandýs nad Orlicí pečetit zeleným voskem. Toto privilegium mu udělil král Vladislav II. Jagellonský.⁷⁴ Vilémem z Pernštejna bylo městečko připojeno k hradu Potštejn. Po Pernštejnech vlastnil panství nakrátko Bohuš Kostka z Postupic, který zdejší hrad

---

⁶⁷ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 108, 110-11, 244, 433, 503, 537.

⁶⁸ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 13.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224, 226.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 8.

⁶⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.

⁷⁰ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 3.

⁷¹ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 39.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí*, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 36.

⁷² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.

⁷³ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 3.

⁷⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.

nechal opravit.⁷⁵ Do Brandýsa nad Orlicí jej za účast na stavovském odboji v roce 1547 nastálo vykázal Ferdinand I. Habsburský a z milosti mu tento hrad dal.⁷⁶ V druhé polovině 16. století nechal Bohuš Kostka z Postupic na náměstí vystavět zámek. Práva na pořádání prvních trhů získalo městečko poměrně pozdě. V roce 1580 mu toto právo udělil císař Rudolf II. Od tohoto roku mohlo město pořádat hned tři výroční a jeden týdenní trh. Hrad nebyl následně po dlouhý čas využíván a od 30. let 17. století již pouze pustl.⁷⁷

V roce 1617 Karel ze Žerotína zbavil obyvatele městečka poddanství.⁷⁸ Na místě dnešního zámku stál v tomto století dům Jednoty bratrské. Ta ve 20. letech poskytla možnost azylu Janu Amosovi Komenskému.⁷⁹ Jednota bratrská se podílela i na rozvoji zdejšího školství.⁸⁰ V roce 1639 vypukl ve městě požár, jehož vznik zapříčinilo švédské vojsko. Od roku 1652 dům Jednoty bratrské pozměnil své prvobytné využití, a to na Panský dům poskytující zázemí zdejším úředníkům. V průběhu druhé poloviny 17. století zámek postavený Bohušem Kostkou z Postupic z neznámých příčin zanikl a na jeho místě vznikly nové domy měšťanů.⁸¹

V roce 1750 byla postavena budova současné fary.⁸² Ke stavbě budovy radnice došlo v roce 1776.⁸³ Rod Trautmannsdorfů v roce 1781 zahájil stavbu nového zámku.⁸⁴ Původní kostel byl nahrazen kostelem Nanebevstoupení Páně, který byl dokončen v roce 1788.⁸⁵ O rok později byla v jednom z domů zřízena obecní škola.⁸⁶ K přestavbě zámku došlo mezi lety 1818

---

⁷⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 8.

⁷⁶ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 17, 62.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 8.

⁷⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 224.

⁷⁸ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 28.

⁷⁹ Tamtéž. s. 261.; KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.

⁸⁰ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 300.

⁸¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 225.

⁸² KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 295.; KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.

⁸³ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 7.

⁸⁴ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 18.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 225.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J]*. Praha, 1977. s. 119.

⁸⁵ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 294.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 225.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 3.

; KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.

⁸⁶ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 300.

a 1820.⁸⁷ Další výroční trhy mohly být ve městě pořádány až od poloviny 19. století. V roce 1842 byly Ferdinandem V. městečku povoleny dva výroční trhy a pět trhů s dobyt看em. O tři roky později bylo městečko připojeno na hlavní železniční trať z Prahy do Olomouce.⁸⁸ Na přelomu století přesněji v roce 1897 byla postavena budova zdejší léčebny, která byla v roce 1904 rozšířena.⁸⁹

Na počátku 20. století byla postavena radnice na místě původní renesanční budovy. V roce 1914 započala novobaroškní přestavba zámku.⁹⁰ V roce 1925 proběhla přestavba městské vily na budovu sokolovny.⁹¹ Nový kostel Českobratrské církve evangelické, kterým je kostel J. A. Komenského, stojí v Brandýse od roku 1930.⁹²

3.2 Městský hřbitov Brandýs nad Orlicí

Hřbitov je umístěn severně od centra města ve svažitém terénu v obytné zástavbě. Dle katastrální mapy je hřbitov umístěn na parcele č. 1239/2, která se svým tvarem nejvíce blíží lichoběžníku (Mapa 3).⁹³ Půdorys současného hřbitova zůstal od jeho založení nezměněn, což je patrné z katastrální mapy evidenční Čech z roku 1891, na níž byl již zaznamenán (Mapa 2)⁹⁴.

Před zřízením současného hřbitova se pohřbívalo na zrušeném hřbitově kolem kostela Nanebevstoupení Páně. Kostel dostavený roku 1788 je situován severozápadně od Komenského

⁸⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 225.; KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.

⁸⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 226.

⁸⁹ *Léčebna* [online]. c2015 [cit 2019-09-12]. Dostupné z <<https://www.pamatkovykatolog.cz/lecebna-15780265>>.

⁹⁰ KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.

⁹¹ Tělocvična - sokolovna [online]. c2015 [cit 2019-09-12]. Dostupné z <<https://www.pamatkovykatolog.cz/telocvicna-sokolovna-15781051>>.

⁹² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 226.

⁹³ Současné katastrální mapy jsou dostupné online na sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz. V současných katastrálních mapách jsou pro potřeby této práce červeně zvýrazněny budovy kostelů a všech staveb umístěných na hřbitovech či s nimi souvisejících (márnice, zvonice, obřadní síně apod.). Hřbitovní areály jsou zvýrazněné modře. Areály již zaniklých hřbitovů zvýrazněny nejsou. Žlutou barvou jsou zvýrazněny urnové háje, které jsou umístěny mimo areál popisovaného hřbitova, židovské části hřbitovů apod.

⁹⁴ Katastrální mapy evidenční Čech jsou dostupné online na archivnimapy.cuzk.cz. Na všech těchto mapách jsou černou čarou ohraničeny půdorysy parcel a budov s vyznačením čísla parcely nebo budovy. Na některých z těchto map jsou zděné budovy zvýrazněny červenou barvou a dřevěné budovy žlutou barvou a na některých mapách již budovy zvýrazněny nejsou. Kostely jsou kromě čísla označeny křížem uprostřed půdorysu budovy tučnou čarou a názvem kostela. Na některých těchto mapách ještě zvýrazněny růžovou barvou. Hřbitovní areály jsou označeny malými kříži s kopečky. Dodatečné změny zakreslené do mapy jsou zakresleny červenou barvou následovně: Čárami jsou vyznačeny změny půdorysů pozemků, budov a cest. Budovy jsou zvýrazněny šrafováním. Pro případné další doplňování map se v případě již použité červené barvy použila barva zelená.

náměstí.⁹⁵ Na císařském otisku z roku 1839 (Mapa 1)⁹⁶ je na parcele č. 189 zakreslen hřbitovní areál nepravidelného půdorysu s kostelem a márnicí. Areál bývalého hřbitova je ohrazen zdí. Kostel a márnice jsou památkově chráněny od roku 1995, hřbitovní zeď již od roku 1958.⁹⁷ Hřbitov byl nahrazen současným hřbitovem v průběhu 2. poloviny 19. století. Současný hřbitov byl vyznačen na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1891 a jeho půdorys dodnes zůstal zachován (Mapa 2).

Současný hřbitov je ohrazen zděnou zdí s hlavní vstupní bránou umístěnou uprostřed východní zdi. Postranní branka je usazená ve stejné části zdi jako vstupní brána, avšak blíže u jižního konce ohradní zdi. Hlavní hřbitovní cesta je vedena od vstupní brány na východě až k západní zdi a prakticky pŕlí celý areál na dvě části. Druhá zpevněná cesta je rovnoběžná s první a line se od branky podél jižní zdi na západ. Obě cesty jsou protnuty třemi bočními cestami u východní a západní zdi a přitom poslední z nich prochází přímo středem hřbitovního areálu. Prostředku hřbitova vévodí hlavní pískovcový kříž. Celkově hřbitov působí poměrně udržovaným dojmem, ale při bližším pohledu je znát, že zvláště pak starší sepulkrální památky jsou neudržované, poškozené, a dokonce jsou zde i hroby zaniklé. Největší počet těchto hrobů se nalézá v severní polovině hřbitovního areálu.

3.2.1 Hrob rodiny Benešovy

Vpravo od vstupní branky v první řadě hrobů přímo u ohradní zdi lze jako druhý hrob v pořadí nalézt hrob rodiny Benešovy (Obrázek 2). Hrobová stěna se skládá ze dvou mohutných surových čtverhranných a postupně se zužujících sloupů zakončených plastickými florálními hlavicemi. Tyto hlavice jsou utvořeny z listů a úponků. Na pravém sloupu je umístěna viditelná signatura: J. HÁTLE a F. VEJS HOŘICE (Obrázek 3). Sloupy vynáší rovněž robustní překlad, jehož okraje se stáčí vzhůru a jsou konvexně vzedmuté, splývající s tympanonem, takže vytváří jednotlivý neprofilovaný celek. Tympanon je uprostřed zdobený pouze jednoduchým křížem. Do

⁹⁵ KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886. s. 294.; KARPAS, Jan. *Česko-třebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 61.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 225.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 3.

⁹⁶ Císařské otisky jsou dostupné online na archivnimapy.cuzk.cz. Na všech těchto mapách jsou červenou barvou označeny zděné budovy a žlutou barvou budovy dřevěné. Kostely a další sakrální stavby jsou zpravidla vyznačeny tmavší červenou barvou než ostatní budovy a jsou doplněny křížem a názvem stavby. Zahrady a louky jsou vyznačeny zelenou barvou, lesy pak tmavě šedou barvou. Vodní plochy jsou vyznačeny modrou barvou. Hranice jednotlivých pozemků jsou zvýrazněny černou čarou a doplněny číslem. Hřbitovní areály poznáme dle křížků rozmístěných na pozemku, na kterém se hřbitov nachází. Barva hřbitovních parcel je bílá. Dle typů cest můžeme nalézt různě vyznačené komunikace bílou, hnědou či červenou barvou.

⁹⁷ Kostel Nanebevstoupení Páně je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým číslem 1000137325_0001, márnice pod číslem 1000137325_0002 a ohradní zeď pod číslem 1000137325_0005

prostřední části hrobové stěny umístěné mezi sloupy jsou vsazené žulové nápisové desky. Dále jako nápisová deska slouží sokl levého sloupu, na němž jsou vysekána životní data zemřelého. Před středovou deskou je usazen menší obdélný pískovcový podstavec. Hrobová místa krytá pískovcovými deskami jsou ohraničena nízkou pískovcovou ohrádkou, jejíž přední část tvoří dva masivní čtverhranné sloupky, mírně se zužující až k jehlancovému zakončení a pokryté taktéž florálními motivy tvořenými přes sebe navrstvenými a překrývajícími se listy. Šroubovitě úponky listů sbíhají do jednoho bodu nacházejícího se po straně sloupku a jsou vždy zajištěny dvěma hřeby. Na sloupky přiléhá přední část zkráceného ohraničení hrobu vytvářející tak vstup do plochy hrobu, ke které vedou dva schůdky. Způsob zpracování hlavic sloupů nejspíše poukazuje na stylové zařazení na pomezí secese a kubismu.

Pískovec vykazuje stopy znečištění, které se projevuje hlavně na hrobové ohrádce, a v přední části je napaden mechy a lišejníky

Jaroslav Hátle a František Vejs

Jaroslav Hátle byl společníkem ve firmě Hátle & Vejs v Hořicích. Narodil se 1. listopadu 1869 v Hořicích. S výborným prospěchem absolvoval v roce 1888 kamenický obor na hořické škole. Společníkem firmy se stal po složení zkoušky na Mistra kamenického, kterou úspěšně vykonal v roce 1896. V roce 1905 působil jako suplující učitel na škole v Hořicích. Zemřel dne 3. října 1911.⁹⁸

František Vejs se narodil 24. listopadu 1871 v Hořicích a zemřel 15. března 1951 v Praze. Byl absolventem sochařského oboru hořické školy, kterou dokončil v roce 1889. Dvakrát se na školu vrátil jako suplující učitel a to ve školním roce 1896/97 a 1905/06. Byl druhým společníkem ve Firmě Hátle & Vejs v Hořicích. Byl autorem reprodukcí významných hořických soch. Měl však i vlastní tvorbou, kterou je například pomník Boženy Němcové ve Zlíči. Po smrti Jaroslava Hátleho zahájil spolupráci se sochařem Josefem Deylem.⁹⁹

Společná firma Hátle & Vejs v Hořicích se pyšnila velmi dobrou pověstí. Jejich společnou práci lze nalézt na hřbitově a v parku v Hořicích. Dalšími jejich pracemi byly pomníky, památníky a různé podstavce, které jsou umístěny v Plzni, v Blatech, v Hradci Králové apod.¹⁰⁰

---

⁹⁸ JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 399.

⁹⁹ Tamtéž. s. 418.

¹⁰⁰ Tamtéž. s. 355, 399.

3.2.2 Hrob neidentifikován

Uprostřed severní poloviny hřbitova můžeme nalézt hrob, který má nápisovou desku a podstavec značně zarostlý břečťanem, tudíž je identifikace pohřbeného nebo pohřbených ztížena (Obrázek 4). Náhrobku na pískovcovém podstavci, představujícímu pravděpodobně opracovaný balvan nebo kus skály zdobený florálním motivem, dominuje usazená pískovcová socha mladé dívky, která je zachycena v postoji s mírně nakloněným trupem a hlavou dopředu. Pravá noha je zlehka nakročena vpřed. Ruce má dívka zkřížené na prsou a ve tváři se jí odráží zadumaný pohled do dále. Její vlasy jsou zapletené do dvou delších copů, které jsou mezi lopatkami svázány tenkou stužkou. Celkovou kompozici sochy umocňuje na těle upnutá říza odhalující záda a pouze levé rameno, neboť pravé rameno a paži zakrývá nabíraná látka zasahující přes dívčina záda až daleko pod bedra, která přehybem a většími záhyby vytváří dojem rozevlátosti. Zpod látky se objevuje sukně se spíše s uměřenou drapérií. Sukně je vpředu doplněna jemnější splývavou drapérií, která je v dolní zadní a přední části ohrnutá, což podporuje zdání pohybu. Náhrobek dle svého vzezření nejspíše vznikl buď na přelomu 19. a 20. století, nebo v prvních dvaceti letech 20. století. Hrobové místo je vymezené pískovcovým ohrazením a plocha hrobu je silně prorostlá břečťanem.

Na šatech dívky je znatelná silná povrchová degradace pískovce. Socha je rovněž znečištěna, což je viditelné hlavně v horní polovině dívčina těla.

4. BŘEZOVÁ NAD SVITAVOU

Toto město leží v jižní části svitavského okresu, a to v údolí řeky Svitavy. Rozkládá se po obou stranách historické česko-moravské hranice, která v podstatě kopíruje tok řeky Svitavy. Z hlediska geomorfologického členění leží město Březová nad Svitavou v centrální části Ústecké brázd, která náleží jako okrsek do Českotřebovské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.¹⁰¹

4.1 Historický vývoj Březové nad Svitavou do konce 30. let 20. století

V roce 1295 byla Březová střediskem zeměpanského újezdu a v tomto období přešla pod správu olomouckého biskupství. Pro potřeby panství se nejpozději roku 1323 Březová stala městečkem.¹⁰² Důvodem povýšení byla jednak podstatná vzdálenost od správního města Svitavy, a rovněž i výhodná poloha při obchodní cestě. Březová neměla opevnění a získala stejná práva a povinnosti, kterými se vykazovala tehdejší města. V době husitských válek došlo k několika vlastnickým změnám, k posledním majitelům tohoto období patřili Kostkové z Postupic. V roce 1484 panství připadlo Ježkovi Svojanovskému a nedlouho poté se vrátilo do majetku olomouckého biskupství.¹⁰³ Městečku bylo v roce 1497 potvrzeno listinou krále Vladislava Jagellonského právo na konání výročního trhu.¹⁰⁴

Právo odúmrtí bylo městečku uděleno o čtrnáct let později olomouckým biskupem Stanislavem I. Thurzem. V listině dokládající právo odúmrtí byla Březová již označena městem.¹⁰⁵ Privilegium na konání druhého výročního trhu získalo město roku 1534.¹⁰⁶ Z roku 1565 pochází první zmínka o městské škole.¹⁰⁷ Právo na konání šesti trhů s vlnou a také dalšího

¹⁰¹ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 108, 110-11, 433, 470, 503, 541.

¹⁰² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 380., NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 749., VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 107, 73.

¹⁰³ VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 102, 107.

¹⁰⁴ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 749.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 74, 102.

¹⁰⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 380, 382.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 382.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 750.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 72.

¹⁰⁷ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 755.

výročního trhu získalo město od biskupa Viléma Prusinovského v následujících dvou letech.¹⁰⁸ Kvůli množství pořádaných trhů se z Březové stalo významnější obchodní centrum.¹⁰⁹ V roce 1581 město získalo privilegium vařit pivo, ale vzhledem k tomu, že město bylo založeno dle „německého“ práva, pivo se zde vařilo již dávno předtím.¹¹⁰ Pro zajištění oprav mostů bylo městu umožněno v roce 1585 vybírat mýto.¹¹¹

Do českého stavovského povstání proti Ferdinandovi II. se zdejší občané zapojili již v jeho počátcích, ale jejich účast nebyla pravděpodobně nikterak zásadní. V opačném případě by totiž roku 1625 nebyly městu potvrzeny všechny svobody kardinálem Františkem z Ditrichštejna.¹¹² Třicetiletá válka měla za výsledek otočení národnostních poměrů ve prospěch německého obyvatelstva.¹¹³ V polovině padesátých let získalo město právo na konání čtvrtého výročního trhu. V tomto století také začaly ve městě vznikat cechy.¹¹⁴ V roce 1686 pak městu povolil Karel z Lichtenštejna významné privilegium pečetění červeným voskem.¹¹⁵

Farní kostel sv. Bartoloměje prošel barokní úpravou v polovině 20. let 18. století.¹¹⁶ V druhé polovině 19. století vznikly na tehdejším území města četné továrny. Jednalo se zejména o textilní fabriky lokalizované na ploše dnešní obce Brněnec, vzdálené necelé tři kilometry.¹¹⁷ Farní škola byla vlivem nevyhovujících prostor v roce 1791 zrušena, současně došlo k výstavbě nové školní budovy č. 120, která sloužila až do 20. století.¹¹⁸ Na konci 18. století, přesněji roku 1798, postihla město velká povodeň.¹¹⁹ Během období napoleonských

---

¹⁰⁸ VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 72.

¹⁰⁹ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 750.

¹¹⁰ VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 85.

¹¹¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 750.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 35, 72.

¹¹² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 751.

¹¹³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 383.

¹¹⁴ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 750-751.

¹¹⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382.

¹¹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 140.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 67.

¹¹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 383.

¹¹⁸ VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 83.

¹¹⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382. NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 751.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 73.

válek, v roce 1805, obsadilo francouzské vojsko město a požadovalo platbu výpalného.¹²⁰ O šest desetiletí později se udála podobná situace, avšak do města přišli Prusové. V období rakousko-pruské války město zachvátila cholera. Mezi lety 1833–1835 byla vystavěna nová budova fary.¹²¹

V 19. století ve městě došlo k velkému rozmachu průmyslu. To podpořilo i zpřístupnění železniční tratě mezi Brnem a Českou Třebovou, vedoucí rovněž přes město Březová, i pro veřejnost na počátku roku 1849.¹²² Druhá kolej na železniční trati byla zprovozněna o dvacet let později. Nová školní budova byla v Březové vybudována v roce 1858 a v druhé polovině 19. století začaly vznikat i kulturní, společenské a dělnické spolky.¹²³

K další větší přestavbě budovy radnice ve stylu secese došlo roku 1912.¹²⁴ Německá měšťanská škola byla ve městě otevřena o dva roky později. Po vzniku československého státu zde žila německá většina obyvatel, a proto se městská rada odmítla podřídit státní moci. Ustoupila až po pohrůžkách zásahu československé armády. Mezi dvěma světovými válkami bylo obyvatelstvo většinou německé, ale s výraznou českou menšinou.¹²⁵ V této době vznikla ve městě česká škola, která byla ve 30. letech doplněna o českou měšťanskou školu. Po Mnichovské dohodě se stala Březová s většinovým německým obyvatelstvem součástí Německé říše. Většina českého obyvatelstva tak bezprostředně po záříjových událostech roku 1938 město opustila a české školy byly zrušeny.¹²⁶

4.2 Městský hřbitov Březová nad Svitavou

Hřbitov se rozkládá severovýchodně od centra města na západním svahu Farského kopce. Je situován na parcele č. 481, která je nepravidelného tvaru a nachází se na konci obytné zástavby. Po svém založení byl hřbitov v západní části současného areálu a měl nepravidelný lichoběžníkový půdorys, který je zobrazen na císařském otisku z roku 1835 (Mapa 5).

---

¹²⁰ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 751.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 109.

¹²¹ VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 83, 109.

¹²² Tamtéž. s. 88, 109. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382, 383.

¹²³ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 755.; VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8. s. 88, 109.

¹²⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 382.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J]*. Praha, 1977. s. 140.

¹²⁵ VANĚK, Oldřich. 2004. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. s. 109.

¹²⁶ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 753, 755.; VANĚK, Oldřich. 2004. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. s. 109-10.

Z katastrální mapy evidenční pro Moravu a Slezsko z roku 1876 je patrné, že proběhlo rozšíření hřbitova severovýchodním směrem o přibližně podobný rozsah, jakým byla prvotně vymezená plocha hřbitova (Mapa 6). Do téže mapy bylo v roce 1912 zaznamenáno poslední rozšíření areálu severovýchodním směrem do současné podoby (Mapa 6).

Před založením současného hřbitova se až do roku 1784 pohřbívalo u kostela sv. Bartoloměje.¹²⁷ Kostel má památkovou ochranu od roku 1958 a nachází se v centru města severně od Moravského náměstí.¹²⁸ Na císařském otisku z roku 1835 je starý hřbitovní areál zakreslen na parcele č. 145, která má nepravidelný půdorys (Mapa 4). Ve stejném roce, kdy se přestalo pohřbívat na tomto hřbitově, byl založen hřbitov současný.¹²⁹

Uprostřed rozlohy současného hřbitova byla v roce 1894 vystavěna novogotická hřbitovní kaple sv. Anny,¹³⁰ která byla do Katastrální mapy evidenční pro Moravu a Slezsko z roku 1876 dodatečně zanesena v roce 1912, a to společně s posledním zvětšením hřbitovní parcely. Dosažená rozloha je respektována do dnešních dnů. Od vstupu na hřbitov na západě směřují dvě hlavní cesty podél severní a jižní zdi na východní konec hřbitovního areálu. Třetí hlavní cesta se za hřbitovním domkem napojuje na cestu vedoucí podél severní zdi hřbitova. Tato cesta se line středem hřbitova od západu na východ. U této cesty stojí hřbitovní kaple. Zdejší cesty jsou většinou zatravněné. Podél vnější strany severní zdi hřbitova je situována pravidelná stromová alej. Součástí vstupu na hřbitov je malý zděný domek vsazený do ohradní zdi. Hřbitov vykazuje známky pravidelné údržby, avšak i zde se naleznou některé hroby poničené nebo již zaniklé.

4.2.1 Hrob rodiny Pinkasových – J. Schütze

Na tomto rozlohou menším hřbitově se při severní zdi na začátku poslední čtvrtiny hřbitova nalézá hrob rodiny Pinkasových a J. Schütze (Obrázek 6). Ústřední část hrobové stěny je tvořena ze čtyř menších pískovcových sloupů, jejichž bachraté dříky se směrem k prstencovým hlavicím zužují a jsou opatřené kanelurováním. Mezi mohutnějším překladem a hlavicemi je vložen čtvercový abakus. Překlad se skládá z oblouku, který se jeví jako stlačený a v podstatě uzavírá prostor nacházející se mezi sloupy. Samotný oblouk je tvořen ze tří dílů a nese nápis: FAMILIEN PINKAS – J. SCHÜTZ. Na stlačený oblouk a sloupy dosedají dvě stejně dlouhá ramena vytvářející dojem nepravého štítu, jehož vrchol uzavírá pískovcový kříž.

---

¹²⁷ VANĚK, Oldřich. 2004. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. s. 67.

¹²⁸ Kostel sv. Bartoloměje je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým číslem 1000148866.

¹²⁹ VANĚK, Oldřich. 2004. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. s. 67.

¹³⁰ Tamtéž. s. 67

K ústřední části hrobové stěny přiléhají z každé strany dvě čtverhranná křídla, která jsou zdobena menšími kruhovými reliéfy zachycujícími A a Ω nebo přímo na připojení k středové části florálním motivem v podobě na sebe hustě nasedajících listů, majících na svých zakončeních bronzové mísovité urny s konickými poklicemi. Písmena A a Ω jsou prvním a posledním písmenem řecké abecedy a jsou symbolem počátku a konce. V křesťanství jsou symbolem boha.¹³¹ Prostřední nápisová deska zachycuje životní data a epitaf:

Johann Rouschak

Fehrer i. R.

* 13. 5. 1868 † 25. 8. 1929

Wenn nach diesem Lebenslauf

Uns der herr zu sich nimmt auf

Sigd zuende Leid und Pein

Gehn auch wir zum Frieden ein

Dann an der himmelspforte

Wir uns am selgen Orte

Zu Gottes ewgem Lobgesang

Wiedersehn!¹³²

Joh. Rouschak¹³³

Hrobové místo není nikterak ohraničené a bezprostřední okolí náhrobku je porostlé výlučně trávou. Je velmi pravděpodobné, že původně bylo hrobové místo ohraničené. Stylové vyznění náhrobku, který pravděpodobně vznikl na přelomu 20. a 30. let 20. století. Náhrobek není v příliš uspokojivém stavu. Překlad náhrobku je dosti poškozen a v podstatě je rozlomen na dvě části, které však zatím drží pohromadě. Spodní část náhrobku je silně porostlá břečťanem.

---

¹³¹ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 33.

¹³² Když po životě nás pán k sobě vezme, skončí utrpení a bolest a dojdeme k věčnému pokoji, pak u nebeské brány všichni budeme na stejném místě a vzdáme bohu věčnou chválu, nashledanou!

¹³³ Přepis z náhrobní desky.

5. ČESKÁ TŘEBOVÁ

Česká Třebová leží v jižní části ústeckoorlického okresu v kotlině řeky Třebovky. Z hlediska geomorfologického členění je situována v severní části Ústecké brázdy, která náleží jako okrsek do Českotřebovské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.¹³⁴

5.1 Historický vývoj České Třebové do konce 30. let 20. století

Původní osídlení zde bylo situováno před rokem 1200, a to na pravé straně řeky Třebovky. V první polovině 13. století byla na návrší vybudována rotunda v románském slohu, která je nyní hřbitovní kaplí.¹³⁵ První zmínka o České Třebové pochází z roku 1278, kdy byla prohlášena městem.¹³⁶ Z roku 1292 je doloženo, že Česká Třebová byla správním městem vesnického okrsku. Farní kostel Panny Marie a sv. Mikuláše v centru České Třebové existoval již ve 30. letech 14. století. V roce 1378 došlo k založení městských knih. Zápisy v nich byly české, což dokládá většinové složení českého obyvatelstva. Právo odúmrtí získalo město společně s předměstím v roce 1412 od litomyšlského biskupa Jana V. Touto dobou se kolem města výrazně rozvíjela předměstská zástavba orientována jihozápadním směrem.¹³⁷

Za vlády Vojtěcha z Pernštejna na konci 20. let 16. století byly pivovary ve městě sloučeny v jeden obecní pivovar. Od 16. století působila v České Třebové Jednota bratrská.¹³⁸ Budova radnice byla postavena roku 1547 a následně několikrát upravena.¹³⁹ Ve druhé polovině 16. století došlo k přestavbě kaple sv. Kateřiny v duchu renesančního slohu. V roce 1636 postihl Českou Třebovou mohutný požár, při kterém shořelo přes 50 domů. Postižen byl také kostel Panny Marie a sv. Mikuláše.¹⁴⁰

Právo na konání výročních trhů získalo město až za vlády Marie Terezie. Nejdříve udělila městu právo na pořádání dvou výročních trhů zaměřujících se na textilní materiály a

---

¹³⁴ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 108, 110-11, 433, 470, 503, 537.

¹³⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 524.

¹³⁶ Tamtéž. s. 524.; KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. ISBN 80-238-1256-4. s. 141.

¹³⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 523-4, 526.

¹³⁸ Tamtéž. s. 523-4.

¹³⁹ Tamtéž. s. 523.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 200.

¹⁴⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 523-4.; KARPAS, Jan. *Českotřebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 66.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 200.

dobytek. K tomu byl v roce 1760 povolen jeden týdenní trh. O dva roky později bylo přidáno privilegium na další dva výroční trhy. V období panování císaře Josefa II. byly pouze změněny dny pořádání trhů.¹⁴¹

Požáry se městu nevyhnuly ani v 18. století. Město postihly v letech 1745 a 1792.¹⁴² V 80. letech 18. století začal výraznější růst města. V této době byla postavena budova děkanství severozápadně od náměstí.¹⁴³ Stavba nového kostela sv. Jakuba Většího v klasicistním slohu na místě původního farního kostela Panny Marie a sv. Mikuláše započala roku 1794 a byla dokončena až na počátku nového století, konkrétněji v roce 1801.¹⁴⁴ Původní město venkovského vzezření bylo silně ovlivněno výstavbou železniční tratě mezi Prahou a Olomoucí, která byla dostavěna v roce 1845 a následně byla doplněna o vybudování trati směrem na Brno.¹⁴⁵ Česká Třebová se stala významným železničním uzlem s veškerou infrastrukturou osobního, nákladního i seřazovacího nádraží. Odstartován tak byl hlavní rozvoj města, který ještě zesílil na konci století.¹⁴⁶

Ve 20. letech 20. století vybuďovala tehdejší Svobodná evangelická církev ve městě modlitebnu. Ve 30. letech došlo k rozšíření města o nedalekou obec Parník.¹⁴⁷

5.2 Městský hřbitov Česká Třebová

Městský hřbitov se nachází severovýchodně od centra města. Je umístěn v převážně mírně stoupajícím terénu směrem od městské zástavby na východ. Po zřízení hřbitova v roce 1905 se areál nacházel poměrně daleko od obytné zástavby. Půdorys hřbitova byl obdélný, jak je patrné z Katastrální mapy evidenční Čech dle stavu z roku 1902, ve které je již areál budoucího hřbitova vytyčen na parcele č. 739 (Mapa 10) v části zvané Polemy. V průběhu 20. století došlo k rozšíření hřbitova na severovýchod o srovnatelnou rozlohu obdélného půdorysu, kterou již hřbitov disponoval. Na kratší severovýchodní stranu původní části hřbitova

---

¹⁴¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 523.

¹⁴² Tamtéž. s. 523.

¹⁴³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 526.

¹⁴⁴ Tamtéž. s. 524.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J]*. Praha, 1977. s. 200; KARPAS, Jan. *Česko-třebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 67.

¹⁴⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 524, 526.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s.19.; KARPAS, Jan. *Česko-třebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969. s. 66.

¹⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 524, 526.

¹⁴⁷ Tamtéž. s. 524, 526.

navazuje delší jihozápadní strana nové části, čímž současný půdorys hřbitovního areálu spíše připomíná písmeno L (Mapa 12).

V České Třebové se původně pohřbívalo na dvou místech. Prvním místem byl hřbitov kolem kostela sv. Jakuba Většího v centru města, který byl zrušen dvorním dekretem ze dne 23. srpna 1784 vydaným Josefem II. o zákazu pohřbívání uvnitř měst.¹⁴⁸ Druhým místem určeným k pohřbívání před zřízením městského hřbitova byl areál situovaný na návrší u rotundy sv. Kateřiny postavené v první polovině 13. století.¹⁴⁹ K rotundě sv. Kateřiny byly roku 1746 přistavěny dvě dřevěné předsíně, jež byly následně v roce 1840 zrušeny. V hřbitovním areálu se nalézají zvonice z 16. nebo až 17. století, která současně sloužila jako vstupní brána na hřbitov.¹⁵⁰ Na císařském otisku z roku 1839 je hřbitov zachycen (Mapa 8). Půdorys hřbitova je zde znázorněn jako velmi nepravidelný. V jižní části byla situována rotunda sv. Kateřiny (Mapa 8). Ohradní zeď byla vybudována v roce 1855 při rozšiřování hřbitova.¹⁵¹ Zvětšení severním směrem zobrazuje Katastrální mapa evidenční Čech z roku 1912 odkazující se na původní mapu z roku 1902. Hřbitov získal plochu přibližující se nepravidelnému lichoběžníku. Jihozápadním i severovýchodním směrem pak bylo protaženo ohrazení areálu. Hřbitov se tak rozrostl na prakticky dvojnásobek své plochy (Mapa 9). Celý areál, který tvoří rotunda sv. Kateřiny, zvonice a hlavní kříž jsou památkově chráněny od roku 1958.¹⁵² Hřbitovní zeď byla do památkového katalogu zařazena až později v roce 2011. Po zřízení městského hřbitova byl tento hřbitov zrušen a většina zdejších náhrobků byla přesunuta na hřbitov nový.¹⁵³ Některé náhrobky však zůstaly na svých místech. Nejvíce jsou zbylé hroby soustředěny přímo kolem rotundy sv. Kateřiny a dále jsou v menší míře zachované na ploše před rotundou. Malý počet náhrobků je situován u ohradní zdi. Stav hrobových míst a náhrobků je spíše nevalný. Půdorys bývalého hřbitova zůstal od roku 1855 zachován (Mapa 11).

---

¹⁴⁸ SCHWARTZ, František. *Výklad zákona obecního pro království české ze dne 16. dubna 1864 se všemi jeho zákonnými změnami až do nejnovější doby a s přílohami vysvětlujícími říšský zákon o právu domovském ze dne 3. prosince 1863 a zemský zákon v příčině opatrování chudých ze dne 3. prosince 1868: Praktická kniha pro úřady, hodnostáře a úředníky samosprávné, právníky*. Praha, 1877. s. 88.; ŠŤASTNÝ, Jaroslav. *Zdravotní policie vztahující se na mrtvá těla a zdánlivé úmrtí*. Praha, 1885. s. 54.

¹⁴⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3. s. 524.

¹⁵⁰ *Kaple sv. Kateřiny* [online]. c2015 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-kateriny-15860190>>.

¹⁵¹ *Kaple sv. Kateřiny* [online]. c2015 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-kateriny-15860190>>.

¹⁵² Kaple sv. Kateřiny je zapsána v památkovém katalogu pod katalogovým číslem 1000124103_0001, zvonice pod číslem 1000124103_0002, ohradní zeď pod číslem 1000124103_0003 a hlavní kříž pod číslem 1000124103_0004.

¹⁵³ *HŘBITOVY – Informace a poplatky* [online]. c2019 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://ekobi.cz/hrbitovy/informace/>>. *Kaple sv. Kateřiny* [online]. c2015 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-kateriny-15860190>>.

Na hřbitov se vchází z jihozápadní strany kolem budovy krematoria, které bylo postaveno v roce 1970.¹⁵⁴ Součástí ohrazení areálu je tedy pískovcová vstupní brána se dvěma postranními brankami. V pravé části parteru vstupního portálu lze spatřit signaturu sochaře Františka Voleského a nad ní nápisovou destičku s údaji. Ohrazení a cesty vybuodovala firma stavitele Františka Plášila.¹⁵⁵ Přibližně ve čtvrtině severozápadní zdi hřbitova se nachází postranní branka. Přímo středem půdorysu hřbitova prochází hlavní komunikační cesta. Je asfaltová a po jejích stranách v pravidelných rozestupech rostou stromy. Vedlejší cesty jsou pro změnu zatravněné. V hlavní části hřbitova rozdělené ústřední komunikací na poloviny je umístěna většina hrobů. Tyto sektory jsou bočními cestami přerozděleny na menší oddíly. V severní části hřbitova u severovýchodní zdi se nachází urnový háj vybudovaný v roce 1934. V jižním rohu novější části hřbitova byla v roce 1991 vytvořena rozptylová loučka.¹⁵⁶ Napravo od hlavní brány je umístěn hlavní hřbitovní kříž, který až do roku 1961 stával uprostřed centrální hřbitovní komunikace. Tento kříž z roku 1867 stál nejprve na starém hřbitově, odkud byl přesunut na popisovaný hřbitov. Památník obětem první světové války byl postaven na konci původní části hřbitova u severozápadní zdi. Uprostřed nové části vzniklé rozšířením hřbitova byl v roce 1961 umístěn památník padlým vojákům Rudé armády ve druhé světové válce.¹⁵⁷ Z terénního průzkumu lze vypožorovat, že hřbitov je v rámci možností pravidelně udržován, avšak i zde se vyskytují hroby, které by potřebovaly zásah restaurátorů, nebo i již zaniklá hrobová místa.

František Voleský

Sochař František Voleský je autorem hlavní brány českořebovského hřbitova a také některých soch umístěných na náhrobcích.¹⁵⁸ Narodil se 20. listopadu 1865 ve Zhoři. V roce 1885 se vyučil truhlářem v dílně Josefa Rambouska, kde získal i řezbářské znalosti. V České Třebové žil od roku 1896, působil zde jako sochař a řezbář.¹⁵⁹ V roce 1899 přemístil svou dílnu do vlastních prostor na předměstí Trávník, kde i bydlel. Stavbu nového domu a dílny pro něj zrealizoval stavitel František Plášil. Voleský zemřel na tuberkulózu 28. června 1909.¹⁶⁰ Umělecky aktivní byl nejen v České Třebové, například v Jedovnici u Křtin vytvořil pomník

---

¹⁵⁴ 45 let od otevření krematoria České Třebové. *Českořebovský deník* [online]. 2015, 15. 8. 2015 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://zpravodaj.probit.cz/2015/8_15web/Krematorium_45%20let.htm>.

¹⁵⁵ 110 let českořebovského hřbitova. *Českořebovský deník* [online]. 2015, 15. 10. 2015 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://www.zpravodaj.probit.cz/2015/10_15web/Hrbitov100.htm>.

¹⁵⁶ Tamtéž

¹⁵⁷ Tamtéž

¹⁵⁸ ŠEBELA, Martin. *Ze starého Trávníka*. Ústí nad Orlicí, 2009. ISBN 978-80-7405-039-8. s. 264.

¹⁵⁹ KESSELGRUBEROVÁ, Ludmila. Ten, který udržuje život, čili několik poznámek o dvou českořebovských sochařích. In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 94.

¹⁶⁰ Tamtéž. s. 94.; ŠEBELA, Martin. *Ze starého Trávníka*. Ústí nad Orlicí, 2009. ISBN 978-80-7405-039-8. s. 263.

Karla Havlíčka Borovského. Mezi jeho řezbářské práce patří různé sochy pro kostely či oltář pro kostel v Adamově.¹⁶¹

5.2.1 Hrob rodiny Tykačovy

Tento hrob se nalézá v první řadě nalevo od hlavní cesty jako druhý v pořadí (Obrázek 8). Hrobová stěna je tvořena centrální lichoběžníkovou částí s rytými florálními motivy z tmavší černošedé leštěné žuly, které vévodí bílá mramorová zřejmě v duchu secesně ztvárněné sochy anděla sedícího na žulové desce vložené mezi nápisovými deskami. Tato žulová deska je rovněž usazena na předsazené obdélné nápisové desce nesoucí nápis: RODINA TYKAČOVA. Po obou stranách této desky jsou umístěné o skoro polovinu vyšší další dvě obdélné nápisové desky, pro změnu znázorňující životní data pohřbených:

JAN TYKAČ
ŘEDITEL OBECNÉ A MĚŠŤANSKÉ ŠKOLY DÍVČÍ V. V.
A SPISOVATEL

* 31. X. 1842 V ČELÁKOVICÍCH † 13. XI. 1921.¹⁶²

Velmi osobitě je ztvárněná socha anděla s velkými roztaženými křídly, jež svým rozpětím kopírují šířku centrální desky a zasahují až za vyšší nápisové desky. Křídla anděla jsou plasticky zhotovená s viditelnou snahou o detailněji propracované navrstvené perutě. Nad postavou anděla je do ústřední desky vsazen půlkruh s dekorem paprsků, což pravděpodobně poukazuje na motiv slunce. Slunce je ztvárněním personifikované pravdy.¹⁶³ Samotná figura anděla představuje muže v sedu s dosti vzpřímeným trupem, jehož vyrýsované odhalené ruce jsou natažené a dlaněmi se zapírá o hrdlo baňaté urny. Ta je současně zakleslá o stehna. Samotná urna je na výduti dekorovaná vyrytým motivem trojúhelníků vyplněných šikmými šrafy a na ústí zdobena. Podobné trojúhelníkové motivy se objevují již na keramice mohylové kultury.¹⁶⁴ V pravé ruce anděl třímá nejspíše větvičku s listy a plody lípy. Anděl hledící vpřed má strnulou tvář s hrubšími rysy, výrazným nosem a zapadlýma očima. Tvář lemují kratší vlasy, které jsou vpředu sčesané do tváře. Spletené jsou do dvou menších copů, jež pokračují pod zbývajícími rozpuštěnými, na koncích zatočenými kadeřemi. Oděv nezakrývá celé andělovo tělo, má tak kromě rukou odhalenou i hrud', a skládá se pouze z přepásané suknice disponující

---

¹⁶¹ KESSELGRUBEROVÁ, Ludmila. Ten, který udržuje život, čili několik poznámek o dvou českotřebovských sochařích. In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 93-5, 97

¹⁶² Přepis z náhrobní desky.

¹⁶³ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 412.

¹⁶⁴ JIRÁŇ, Luboš. *Archeologie pravěkých Čech. Sv. 5, Doba bronzová*. Praha, 2008. ISBN 978-80-86124-78-0. s. 106, 111.

vyšším pasem. Suknice s místy výraznou drapérií je v dolní části zdobena různými výšivkami. Na levé paži můžeme rozpoznat tenký nápažník a kolem krku náhrdelník s přívěškem zpodobňující květ růže s listy, pod nímž je obdélná destička s římskými číslicemi. Růže jsou spojovány s Pannou Marií, jež byla označována jako ta bez hříchu, a proto byla také nazývána růže bez trnů.¹⁶⁵ Na pravé straně soklu ústřední části jsou místy hůře viditelné signatury: J. KVASNÍČKA a J. REIL (Obrázek 9). Hrobové ohrazení ze stejné žuly, jako je náhrobek, nemá viditelné krycí desky, neboť plocha je vysypána oblázky.

Hrob je v relativně drobném stavu. Mramorová socha je však silně znečištěna. V nárožních spojích je ohrazení lehce odlomené. Lze rozpoznat že hrob je pravidelně udržován.

Jan Tykač

Český spisovatel a publicista se narodil 30. října 1842 (1. listopadu 1842) v Čelákovcích. Většinu života strávil v České Třebové, kde 13. listopadu 1921 také zemřel. Vystudoval piaristické nižší reálné gymnázium v Praze a poté učitelský ústav v Budči, studia dokončil v roce 1860. Začínal jako učitel ve Stochově a po zde stráveném období odešel učit do Čelákovic. V roce 1868 změnil své působiště a přestěhoval se natrvalo do České Třebové, kde byla zřízena čtyřtřídní chlapecká a dívčí škola, jejímž ředitelem se stal v roce 1891. Mezi lety 1897 a 1904 byl ředitelem i obecné a měšťanské školy dívčí.¹⁶⁶

Jeho tvorba se zaměřovala na děti a mládež. Psal naučné a výchovné povídky, cestopisné prózy a sbíral místní pověsti a lidové písně.¹⁶⁷ Pravidelně přispíval do učitelských periodik. Realizoval se také v kultuře. V roce 1880 byl u zrodu spolku divadelních ochotníků Hýbl, zároveň se stal jeho prvním ředitelem.¹⁶⁸

Velmi se zajímal o historii a byl sběratelem historických a uměleckých památek. Mnoho času věnoval historii města, ve kterém žil, a jeho významným osobnostem. Stál u založení muzejního spolku v České Třebové v roce 1888. Městské muzeum bylo otevřeno o rok později. V roce 1917 otevřelo muzeum expozici v budově místní reálné školy.¹⁶⁹

¹⁶⁵ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 390, 391.

¹⁶⁶ MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury 4/I S-T*. Praha, 2008. ISBN 978-80-2001572-3. s. 1067.; VOLESKÁ, Jana. Pocta Janu Tykačovi (Vznik a vývoj Městského muzea v České Třebové v letech 1888-1921 ve světle záznamů v zápisnicích muzejního spolku). In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 45

¹⁶⁷ TYLLNER, Lubomír – TRAXLER, Jiří – THOŘOVÁ, Věra. *Průvodce po pramenech lidových písní, hudby a tanců v Čechách*. Praha, 2015. ISBN 978-80-85010-09-1, s. 639-40.

¹⁶⁸ MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury 4/I S-T*. Praha, 2008. ISBN 978-80-2001572-3. s. 1068.; VOLESKÁ, Jana. Pocta Janu Tykačovi (Vznik a vývoj Městského muzea v České Třebové v letech 1888-1921 ve světle záznamů v zápisnicích muzejního spolku). In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 46.

¹⁶⁹ Tamtéž. s. 47-49.

Josef Reil

Místní sochař se narodil 21. listopadu 1866. Pochází z Doubravic, ze kterých se v roce 1893 přestěhoval do Chocně. Jeho kamenicko-sochařská dílna v Chocni, zaměstnávající deset dělníků,¹⁷⁰ vytvořila mnoho náhrobků na místním hřbitově a v Ústí nad Orlicí, České Třebové i Vysokém Mýtě. Nejznámější prací je pomník Karla Havlíčka Borovského v Chocni. Zemřel 19. ledna 1935, pochován je na choceňském hřbitově v hrobě, který vytvořil pro svou rodinu.¹⁷¹

Josef Kvasnička

Českotřebovský sochař a učitel se narodil 16. března v Dubské Lhotě. Po absolvování reálného gymnázia v Praze nastoupil v roce 1883 na c. k. státní průmyslovou školu v Praze, odkud postupně přešel na malířskou akademii v Praze a c. k. akademii výtvarných umění ve Vídni, kterou dokončil v roce 1888. Mezi lety 1888 a 1891 studoval u Josefa Václava Myslbeka na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Po studiích byl úspěšný v několika soutěžích, např. s modelem sochy Kašpara hraběte Štenberka pro Pantheon Národního muzea v Praze. Po svatbě s Marií Samkovou v roce 1902 se usadil a z umělce na volné noze se stal středoškolským profesorem. Svou kariéru započal na smíchovském reálném gymnáziu v Praze a od roku 1909 pokračoval v Lounech, kam byl přeložen. Po smrti své ženy v roce 1912 odešel učit do České Třebové. Zde pokračoval ve výuce kreslení a modelování a také zde tvořil. V České Třebové se znovu oženil s Josefou Řehořovou. Profesorem byl jmenován v roce 1921. Do penze odešel o dva roky později a společně s manželkou se přestěhovali do Vodňan, kde tvořil i nadále. Zde pak 12. října 1932 zemřel.¹⁷²

5.2.2 Hrob Miroslava Škrabala

Hrob se nachází na větší nárožní parcele v první řadě napravo u křížení hlavních hřbitovních cest (Obrázek 10). Náhrobek utváří pískovcový kříž, jenž je vyložen černou žulou mající ve středu zkratku IHS a všechna ramena zdobená vyobrazeními bodláku, posazený na podstavci, vytvářející v podstatě doplněk kompozice scénérie pískovcových skulptur anděla a poutníka. Zkratka IHS je zkratkou jména Ježíš v řečtině.¹⁷³ Na podstavci jsou reliéfně znázorněna oblaka a seslání ducha svatého v podobě slunečních paprsků. Před podstavcem na soklu sedí postava postaršího muže, jehož tvář pokrývá hustý plnovous. Zřejmě se jedná o

¹⁷⁰ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 110, 117.

¹⁷¹ Přepis z náhrobní desky.; *Josef Reil: Osobnosti města* [online]. c2007 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/josef-reil/d-311301>>.

¹⁷² MAGER, Jan Antonín. Akademický sochař Josef Kvasnička a jeho rod. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice, 2009. ISBN 978-80-87421-00-0. s. 107–125.

¹⁷³ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 174.

poutníka, který právě usíná, neboť je oblečený v poutnickém hábitu. V pravé ruce svírá klobouk a v druhé drží dřevěnou hůl. U pravé nohy mu leží buďto balvan, nebo mošna. U dřímajícího poustevníka stojí anděl se svěšenými křídly, který v jedné ruce třímá knihu a druhou rukou nataženou nad hlavou poustevníka drží vavřínovou snítku. Postava anděla má dlouhé vlasy a je oblečena v dlouhém šatu s rukávy. Na podstavci sochy anděla je poměrně čitelná signatura zaznamenávající: ... zhotovil VOLESKY (Obrázek 11). Krycí kovová deska vyzdobená křížem a po stranách orámovaná pásy s rostlinnými motivy je opatřena čtyřmi kruhovými držadly. Posazena je na lehce vyvýšeném hrobovém místě přibližně o velikosti rakve a je orientována do středu. Ohraničení hrobového místa je vyřešeno betonovým ohrazením, na němž jsou pouze ze dvou stran usazené pískovcové sloupky navzájem propojené kovovými článkovými řetězy. Vnik náhrobků můžeme položit do konce posledního desetiletí 19. století.

Pískovcový náhrobek a ohrazení se sloupky plotu jsou silně začernalé. Na povrchu těchto prvků je viditelná povrchová degradace materiálu. Ohrazení a sloupky vykazují stopy biologického napadení.

Miroslav Škrabal

Houslista a skladatel Miroslav Škrabal se narodil 10. července 1875. Od roku 1888 navštěvoval pražskou konzervatoř, kterou dokončil v roce 1895. Po studiu dostal nabídku na místo kapelníka carské dvorní kapely v Petrohradě, kterou odmítl. Již během studií hrál na housle na mnoha představeních a v tom chtěl i nadále pokračovat. Kromě toho byl také skladatelem skladeb na klavír i housle. V roce 1896 prodělal těžký záchvat, při kterém mu ochrnula levá ruka, a následně mu byl diagnostikován nevléčitelný zánět mozku. Ještě téhož roku 21. června umírá.¹⁷⁴

5.2.3 Hrob rodiny Poldaufovy

V první řadě napravo od hlavního vstupu na hřbitov můžeme spatřit hrob rodiny Poldaufovy (Obrázek 12). Náhrobek zahrnuje členitý, architektonicky ztvárněný pískovcový podstavec, v přední vrchní části osázený nápisovou deskou z tmavě černého zbarveného skla, na které je připevněna busta Ježíše Krista – zřejmě přidána později, a v přední spodní části se vsazenou černou leštěnou žulovou nápisovou deskou s vysekaným rodinným příjmením. Přibližně v polovině podstavce jsou po každé straně vyšší kovové lucerny. Na podstavci je vztyčena pískovcová socha anděla s velkými složenými křídly, ztvárněná sedící na trůnu, jehož

---

¹⁷⁴ SKALICKÝ, Jan. Českotřebovské kalendárium – červen 2001. *Českotřebovský deník* [online]. 2001 [cit. 2019-12-06]. Dostupné z <http://www.zpravodaj.probit.cz/kalend6_01.htm>.

opěradla představují okřídleného lva. Okřídlený lev je symbolem evangelisty Marka.¹⁷⁵ Postava anděla je zachycena v mírném předklonu, pravou rukou má lehce pokrčenou a nataženou dopředu a drží v ní věnec z vavřínových listů. Vavřínové věnce nosili vítězové.¹⁷⁶ Levou ruku opírá o opěradlo a v prstech svírá rozmotané svitky. Nakloněnou hlavu do strany kráší upravené vlasy po antickém způsobu. Anděl je ustrojen do řízy. Hrobové místo je ohraničené betonovou ohrádkou a jeho plocha je vysypána oblázky. Časové zařazení doby vzniku náhrobku je asi vhodné zasadit do 2. poloviny 19. století.

Hrobové ohrazení v přední straně je rozlomené a jsou viditelné kovové výztuže. Náhrobek a ohrazení nesou stopy znečištění. Zjevné jsou také defekty na povrchu pískovce.

---

¹⁷⁵ ROYT, Jan. – ŠEDINOVÁ, Hana. *Slovník symbolů*. Praha, 1998. ISBN 80-204-0740-5. s. 77.

¹⁷⁶ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 471.

6. CHOCEŇ

Město Choceň se nachází ve východní části okresu Ústí nad Orlicí. Městem protéká řeka Tichá Orlice, na východní straně města se rozděluje na dvě říční ramena tekoucí severním a jižním směrem. První z ramen řeky prakticky obtéká město z jižní strany a druhé protéká přímo středem města. Západně od města se opět řeka spojuje do jednoho toku.¹⁷⁷ Z hlediska geomorfologického členění leží město Choceň v jižním cípu Brodecké plošiny, která náleží jako okrsek do Třebechovické tabule, jejímž nadřazeným celkem je Orlická tabule. Orlická tabule spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.¹⁷⁸

6.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

První zmínka o Chocni pochází z roku 1227.¹⁷⁹ Byla totiž součástí kolonizovaného území ve 13. století, na jehož konci se stala jeho centrem. V roce 1341 je Choceň zmiňována jako městečko.¹⁸⁰ Farním kostelem byl kostel sv. Františka Serafinského v Chocni již v roce 1350.¹⁸¹ Ve 14. století a první polovině 15. století bylo městečko rozděleno pod správu pánů z Lichtenberka a pánů z Potštejna.¹⁸² V průběhu husitských válek bylo městečko přepadeno přímo husity.¹⁸³ Od Viléma z Pernštejna v roce 1497 město získalo právo odúmrťi.¹⁸⁴

Prakticky celé městečko lehlo popelem při obrovském požáru v roce 1539.¹⁸⁵ Možnost pořádání dvou výročních trhů obdrželo město od Ferdinanda I. roku 1558.¹⁸⁶ Další z majitelů Zikmund ze Šelmberka vybudoval v roce 1562 na levém břehu řeky Tiché Orlice Panský dům,

---

¹⁷⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 421.

¹⁷⁸ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 84-5, 108, 329, 458, 537

¹⁷⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 421.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

¹⁸⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420-1.

¹⁸¹ Tamtéž. s. 420.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 27.

¹⁸² DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 16.

¹⁸³ Tamtéž. s. 23.; BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 22.

¹⁸⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 418.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 20, 27.

¹⁸⁵ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 27.

¹⁸⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 418.

ježž o desetiletí později začal přestavovat na renesanční zámek.¹⁸⁷ V roce 1564 obec zakoupila dům, ze kterého učinila radnici. Zikmund ze Šelmberka udělil v roce 1581 městu privilegium na vaření piva. V témže roce bylo město osvobozeno od robot a Zikmund ze Šelmberka také rozhodl o volbě faráře náboženství pod obojí. Po vymření zmiňovaného rodu se majiteli panství stali Pernštejnové.¹⁸⁸

Stavba zámku byla dokončena až Hertvíkem Zejdlicem ze Schönfeldu v 90. letech 16. století.¹⁸⁹ Hned na počátku nového století, a to v roce 1602, bylo při požáru zničeno téměř sto domů. Požár zasáhl kromě domů také kostel, radnici, faru, budovu školy a budovu obecního špitálu.¹⁹⁰ Významným majitelem Chocně se v roce 1623 na necelý rok stal Albrecht z Valdštejna.¹⁹¹ V roce 1639 bylo městečko kompletně vydrancováno švédským vojskem, které se o sedm let později vrátilo a vyrabovalo místní zámek.¹⁹² Celé město i s kostelem bylo zasažené dalším velkým požárem roku 1659, při němž lehla popelem kostelní zvonice a zničeny byly i zvony.¹⁹³

Vlastníkem panství se stal v roce 1709 Norbert Oktavián Kinský, jenž hned v prvním roce držby získal pro městečko od císaře Josefa I. nová privilegia. Od této doby mohli choceňští pořádat dva nové výroční trhy a týdenní trh s dobyt看em. Za další rok získalo město privilegium na šenk.¹⁹⁴ Ani v tomto století se městu nevyhnul menší požár, který poškodil zhruba třicet domů a kostel sv. Františka Serafinského. Stalo se tomu roku 1725. V rozmezí let 1729 a 1733 proběhla přestavba kostela sv. Františka Serafinského, jenž si do současnosti udržel barokní

---

¹⁸⁷ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 32.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 31.

¹⁸⁸ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 33, 35.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 32-3.

¹⁸⁹ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 35.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 27.

¹⁹⁰ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 36.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 33.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

¹⁹¹ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 37.

¹⁹² Tamtéž. s. 42.; BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 73.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 31.

¹⁹³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 418, 420.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 45-6.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

¹⁹⁴ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 92.

podobu.¹⁹⁵ Přibližně ve stejné době byla postavena nová budova fary na místě té původní, zničené při požáru.¹⁹⁶ V letech 1741, 1744 až 1746 a 1756 městečko obsadili pruští vojáci. Od roku 1762 mohl být ve městě pořádán týdenní trh na len a přízi, který povolila císařovna Marie Terezie.¹⁹⁷

K povýšení na město došlo o tři roky později.¹⁹⁸ V roce 1790 získalo město od Josefa II. další práva na pořádání dvou výročních jarmarků a také dalšího týdenního trhu.¹⁹⁹ Na přelomu 18. a 19. století za napoleonských válek městem prošlo ruské vojsko.²⁰⁰ V první polovině 19. století, a to přesněji v letech 1818 a 1829, zasáhly město další zhoubné požáry. Při prvním z nich bylo poničeno náměstí a druhý požár se rozšířil prakticky do celého města. Shořela budova zámku v podobě, kterou mu dala přestavba mezi lety 1710 až 1720.²⁰¹ Poté byl zámek opraven a přestavěn do nynější neoklasicistní podoby Rudolfem Kinským. Současně byl upraven v anglickém stylu zámecký park. V závěru 40. let 19. století bylo k zámku přistavěno východní křídlo s kaplí v novogotickém stylu.²⁰² Od roku 1825 byly pořádány týdenní trhy s dobyt看 třikrát do roka.²⁰³

Choceň leží na hlavním železničním koridoru z Prahy do Olomouce, který byl zprovozněn v roce 1845.²⁰⁴ O třicet let později vznikla odbočka železniční trati směřující z Chocně na Broumov. V tomto roce byla místo původní stanice otevřena nová nádraží

---

¹⁹⁵ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 28.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 51.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508-9.

¹⁹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 30.

¹⁹⁷ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 99, 100.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 54-5.

¹⁹⁸ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 100.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 417, 421.

¹⁹⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 418.

²⁰⁰ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 103.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 65.

²⁰¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 418, 420.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

²⁰² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420.

²⁰³ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 104.

²⁰⁴ Tamtéž. s. 106.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 70.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420, 422.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

budova. Odbočka železnice směrem na Litomyšl byla zprovozněna roku 1882.²⁰⁵ V druhé polovině 19. století byly postaveny i dvě školní budovy. První z nich v roce 1867 a po třiceti letech byla nahrazena budovou novou.²⁰⁶ V roce 1880 došlo ke stavbě novorenesanční radnice.²⁰⁷

Během první světové války se do Chocně uchýlili uprchlíci z Haliče a i rok po konci války se ve městě stále nacházelo více než tisíc ruských válečných zajatců usilujících o návrat do vlasti.²⁰⁸ Od počátku 20. století se město začalo rychle rozrůstat,²⁰⁹ hospodářská krize však výrazně zasáhla místní textilní průmysl.²¹⁰ Po dokončení regulace řeky Tiché Orlice ve třicátých letech byla umožněna výstavba na choceňském ostrově, mezi rameny řeky Tiché Orlice.²¹¹ Kanalizace byla ve městě vybudována až v roce 1935. V této době byl rozšířen zámecký park na velký městský park.²¹² Před druhou světovou válkou v roce 1936 se uskutečnila poslední velká oprava kostela sv. Františka Serafinského.²¹³

6.2 Městský hřbitov Choceň

Městský hřbitov se rozkládá na parcele č. 723 severovýchodně od centra města v lokalitě města nazývané Na Skalách. Je umístěn ve svažitém terénu směřujícím do údolí řeky Tiché Orlice a centra města. Za účelem pohřbívání byl hřbitov zpřístupněn v roce 1855.²¹⁴ Na originální mapě stabilního katastru Čech z roku 1839, na kterém je vypočtena Choceň, hřbitov není zaznamenán. Na této mapě je však již zřetelně viditelné vytyčení cesty směřující na Hemže, u níž byl hřbitov zřízen (Mapa 14). Po svém založení hřbitovní areál vykazoval dle Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1875 nepravidelný tvar nejvíce připomínající rovnoramenný trojúhelník (Mapa 16). V roce 1881 došlo k rozšíření hřbitova o severovýchodní

²⁰⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420, 422.

²⁰⁶ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 101, 106.

²⁰⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508.

²⁰⁸ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 123, 125, 129.

²⁰⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 422.; DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 143.

²¹⁰ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 135.

²¹¹ Tamtéž. s. 135.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 422.

²¹² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 422.

²¹³ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 509.

²¹⁴ Šalý, Ladislav, Tomášová Hana, Má Choceň: 1227-2004, Choceň: RAN, 2004, rozsah 123 s. ISBN 80-239-3047-8, s. 26

parcelu a s ním byla posunuta severovýchodním směrem i silnice.²¹⁵ Takto byl zakreslen dodatečně do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1875 v roce 1930 (Mapa 16). K dalšímu rozšíření hřbitova již nedošlo. Přes silnici severovýchodně od hřbitova na parcele č. 720/3 se nachází terasovitý urnový háj dokončený v roce 1933 podle návrhu místního architekta Čenka Mužika (Mapa 17).²¹⁶

Starý choceňský hřbitov se rozprostíral v bezprostřední blízkosti kostela sv. Františka Serafinského, který byl barokně přestavěn po požáru původní gotické stavby v letech 1729 až 1733.²¹⁷ Na císařském otisku z roku 1839 je hřbitovní areál umístěn v samém centru tehdejšího městečka, a to přesněji severozápadně od vlastní parcely náměstí. Hřbitov měl velmi nepravidelný půdorys a v jeho severní části stál kostel sv. Františka Serafinského (Mapa 13). V Katastrální mapě evidenční Čech datované k roku 1875 je zakreslen již jen tento kostel (Mapa 15). Na ploše tohoto bývalého hřbitova v jihovýchodní části stále setrvává zvonice z počátku 18. století, která až do zrušení hřbitovní ohradní zdi byla využívána jako vstupní brána.²¹⁸ V roce 1855 nahradil tento hřbitov nově zřízený hřbitov Na Skalách.²¹⁹ Hlavní vstup na hřbitov je zajištěn ze severovýchodní strany od silnice na Hemže. Kolem celého areálu je postavena zeď, na jejímž jihovýchodním okraji je umístěna boční branka. Hřbitovní hlavní cestu vedoucí středem od vstupní brány od severovýchodu na jihozápad přibližně uprostřed kříží druhá cesta, jež se line ke kapli sv. Anny. Kaple je spojována se vznikem hřbitova a zahrnuje hrobku rodiny Püchlovy.²²⁰ Před rozšířením plochy hřbitova byla kaple umístěna v severovýchodním nároží. Dnes se nachází v jeho středu u jihovýchodní zdi. Na hlavní vzájemně křížící se cesty navazují cesty vedlejší, které celkovou plochu hřbitova dorozdělují do několika sektorů. V severní části hřbitova je osm sektorů značených římskými číslicemi I. až VIII. Oproti tomu jižní část disponuje dohromady šesti sektory s označeními IX. až XIV. Dále podél celého obvodu ohradní zdi je neoznačený sektor s dalšími hrobovými místy. Na hřbitově se nachází

²¹⁵ *Památky a historické budovy Chocně* [online]. c2008 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/pamatky-a-historicke-budovy-chocne/d-314455>>.

²¹⁶ *Choceňské osobnosti* [online]. c2008 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/chocenske-osobnosti/d-314454>>. ; *Litomyšlský architektonický manuál: Čenek Mužik* [online]. c2019 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://lam.litomysl.cz/architekt/3-cenek-muzik>>.

²¹⁷ DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7. s. 51.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 508-9.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902. s. 28.

²¹⁸ BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886. s. 83.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420.

²¹⁹ ŠALÝ, Ladislav – TOMÁŠKOVÁ, Hana. *Má Chocně: 1227-2004*. Choceň, 2004. ISBN 80-239-3047-8, s. 26.

²²⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 420.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 509.

novogotická hrobová kaple rodiny Kubíčkovy.²²¹ Hřbitov je pravidelně udržován, avšak i zde se vyskytují hroby, které by potřebovaly zásah restaurátorů.

6.2.1 Hrob rodiny Jeřábkovy

Hrob se nachází při severní hřbitovní zdi u severozápadního rohu hřbitova vedle hrobky rodiny Haudkovy (Obrázek 14). Profilovaná náhrobní stéla lichoběžníkového tvaru je utvořena ze šedé žuly. Do hmoty náhrobní stély je vsazen nízký reliéf z bílého broušeného mramoru. Reliéf znázorňuje stojící postavu postarší ženy, levou rukou přidržující tělo urny, její dlaň spočívá na víku urny. Pravá ruka ženy je svěřena podél těla. Postoj těla je zachycen v momentu, kdy od pasu dolů je tělo ženy natočené dopředu a hrud' a ramena se postupně mírně natačí doleva a její hlava zachycená z poloprofilu se sklání nad urnou. V tomto případě je oděv vyřešen volnějším dlouhými šaty s místy mělkou drapérií a patrnými záhyby. Šat zakrývá pouze pravé rameno a levé s částí hrudi je odhalené. Látka šatů zdánlivě naznačuje některé partie těla. Výraz tváře ženy je nehybný až toporný, na čele jsou rozpoznatelné viditelné vrásky. Vlasy sčesané z obličeje jsou stočené do drdolu a sepnuté sponou. V levé části reliéfu je usazený smuteční věnec z vavřínových listů a květů, přepásaný stuhou. Deska reliéfu je ve spodní části zúžena pouze na šířku postavy a ve vrchní části se rozšiřuje na zlomu profilované stély, sloužící jako podstavec urny a smutečního věnce. Vrchní část reliéfu je zakončena segmentovým obloukem, který respektuje tvar završení náhrobní stély. Hrobové vymezení je sestaveno z bloku ze šedé broušené žuly, na nějž nasedá zaoblená krycí deska bez dekoru. V horním levém rohu čelní strany hrobového vymezení je uvedena signatura: KOULA (Obrázek 15).

Náhrobek je prakticky bez očividných defektů. Je prorostlý břečťanem, který ale prozatím nikterak náhrobek nepoškodil.

6.2.2 Hrobka rodiny Haudkovy

Novorenesančně pojatá hrobka se nalézá v nároží ohradní zdi na severozápadě (Obrázek 16). Zděná stavba na čtvercovém půdorysu s půlkruhovou apsidou v závěru je završena čtyřbokou kupolí lemovanou plechovou krytinou dekorovanou listy. Na půdorys hrobky po obou stranách navazují vnější ohraničené prostory lichoběžníkových půdorysů. Ohraničení jsou vymezená balustrádami. Hlavní průčelí je členěno korunní římsou, jež je v nárožích zdobena akroteriemi, římsou a edikulovým portálem. Celkově je fasáda z čelní a z bočních stran pokryta

²²¹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 509.

pásovou rustikou. K hlavnímu průčelí orientovanému jihovýchodně do prostoru hřbitova vedou tři schody. Vstupní edikulový portál se skládá ze dvou sloupů s prstencovou patkou, hladkých dřívků a prstencových hlavic. Zřejmě se jedná o toskánské sloupy, které jsou vsazené na podstavcích. Toskánské sloupy vynášejí kládí, jež je tvořeno z architrávu, vlysu a římsy. Pod římsou je prostor zdoben zubořezem. Vlys je zdoben triglyfy, pod nimiž se vždy nacházejí kapky. Na kládí nasedá štít, jehož plocha určená pro tympanon je prázdná. Dle stop na štítu se můžeme se domnívat, že zde tympanon původně byl. Vrcholu štítu vévodí akrotérie. Další dvě akrotérie se nacházejí po stranách štítu. Vstup do hrobky je zabezpečen zdobnou kovovou mříží. Boční stěny hrobky jsou řešeny v podstatě jako hlavní průčelí, avšak nemají edikulový portál. Oba boční portály jsou zajištěny ozdobnými kovovými mřížemi. Interiér hrobky je řešen poměrně skromně, stěny interiéru jsou pouze omítnuté. Do prostoru apsidy je umístěna pískovcová socha Panny Marie stojící na sféře, na kterou zezadu přiléhá srpek měsíce a obtáčí ji had s rozevřenou tlamou, v níž svírá jablko (Obrázek 17). Mladá Panna Marie pravou nohou zašlapuje hadovu hlavu a přitom spíná ruce. Je oděna do dlouhých šatů s dlouhými rukávy. Šaty mají výraznou, lehce rozvlněnou drapérii. Panna Marie má ve tváři zbožný výraz. Její dlouhé vlasy jsou zakryty závojem. Tento typ zobrazení Panny Marie se nazývá Immaculata.²²² Skulptura je na podstavci, do kterého je vsazena nápisová deska s nápisem: RODINA HAUDKOVA. Podlaha hrobky je vydlážděna obdélnými kamennými deskami a do jejího středu je situována krycí deska s motivem kříže a čtyřmi bronzovými úchyty. Pískovcové nápisové desky jsou vsazené do stran vstupního portálu. Spodní nápisové desky zaznamenávají významnější členy rodiny. Pravá náhrobní deska zaznamenává:

Antonín Haudek
podnikatel železn. staveb
čestný měšťan a býv. starosta
města Chocně
* 10. dubna 1828 v Chocni
+ 29. března 1907
v Hradci Králové²²³

Na levé desce můžeme nalézt životní data syna Antonína Haudka.

Antonín Haudek
inženýr a továrník

²²² ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. ISBN 80-246-0963-0. s. 191-2.

²²³ Přepis z náhrobní desky.

* 20. září 1863 v Serdinku

+ 29. května 1898 v Chocni²²⁴

Hrobka se zdá být v relativně dobrém stavu. V nice za podstavcem sochy je popraskaná a opadaná omítka. Tento defekt je pravděpodobně způsobený vzlínající vlhkostí. Znečištěné jsou nápisové desky. Pískovcové prvky hrobky jsou mírně načernalé. Horní vstupní schod do hrobky je poškozen a část schodu je odlomena.

6.2.3 Hrob rodiny Vágnerovy a Perničkovy

Hrob je umístěn na severu jižní poloviny hřbitova u cesty podél západní hřbitovní zdi (Obrázek 18). Nevelký pískovcový náhrobek ztvárňující harfu stojí na profilovaném podstavci. Jedná se o typické provedení malé harfy, a to v dolní části z těla, ze kterého vycházejí prohnutá ramena spojená krkem. Nápisová deska z černé žuly je vsazena za tělo harfy, a společně tak dotvářejí celkovou kompozici, neboť struny harfy jsou vyznačené do nápisové desky. Vrchní část nápisové desky bývala zdobena pravděpodobně reliéfem nebo byl prostor doplněn o fotografii. Tělo a pravé rameno je dekorováno dlouhým listem palmové ratolesti, na jejíž stonek je připevněn květ a poupě růže. Vymezení hrobu je z pískovcové ohrádky, přes niž je položena pískovcová krycí deska.

Náhrobek je v dobrém stavu. Pískovec nese známky přirozeného stárnutí. Na nápisové desce chybí medailonek s fotkou. Na krycí desce jsou zbytky uschlého mechu a lišejníku.

---

²²⁴ Přepis z náhrobní desky.

7. JABLONNÉ NAD ORLICÍ

Město Jablonné nad Orlicí se nachází v severovýchodní části ústeckoorlického okresu přímo na soutoku řeky Tiché Orlice a Orličkovského potoku.²²⁵ Z hlediska geomorfologického členění leží město Jablonné nad Orlicí v jižní části Rokytnické pahorkatiny, která náleží jako okrsek do Žamberské pahorkatiny, jejímž nadřazeným celkem jsou Orlické hory. Orlické hory spadají do Orlické podsoustavy. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Krkonoško-jesenické.²²⁶

7.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

První zmínka o městě pochází z roku 1304, kdy král Václav II. daroval Lanšperské panství Zbraslavskému klášteru.²²⁷ Přesto se jako rok založení města uvádí 1285, neboť se objevuje první zpráva o tomto území v darovací listině, ve které jsou zmiňováni příslušníci rodu z Drnholce.²²⁸ V listině jsou uvedeny sice jenom nejvýznamnější střediska darovaného území, to však nemusí znamenat, že osídlení zde vůbec nebylo přítomné. Listiny z tohoto období se totiž vyznačují stručností, a navíc se v případě Jablonného jednalo o pohraniční městečko.²²⁹ Původní kostel u hřbitova je zmíněn již roku 1349 v dopise pražského arcibiskupa, a to mezi vyjmenovanými 15 kostely lanškrounského panství.

Nelehké časy zažilo Jablonné v počátcích vlády Jana Lucemburského, neboť vzhledem ke své vzdálenosti od zbraslavského kláštera bylo podrobeno útokům okolních šlechticů a téměř úplně zbaveno prostředků obživy. Do dalšího vývoje Jablonného i jeho okolí zásadně zasáhlo založení litomyšlského biskupství. V roce 1409 bylo Jablonné s okolními vesnicemi biskupem Janem IV. Železným zastaveno Janu Strýcovi ze Strýčkova. K výkupu Jablonného ze zástavy

---

²²⁵ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 24.

²²⁶ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 329, 352-3, 379-80, 525, 537.

²²⁷ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 10., KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 11.; KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. ISBN 80-238-1256-4. s. 152.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 533.;

²²⁸ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 10.

²²⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 535.

došlo až po skončení husitské revoluce roku 1453 tehdejším majitelem lanšperského panství, kterým byl Zdeněk Kostka z Postupic.²³⁰

Sňatkem synů Viléma z Pernštejna s dědičkami Bohuše Kostky přešlo Jablonné do majetku Pernštejnů, a to roku 1507.²³¹ Roku 1523 získali Jablonští dědičné právo na užívání panského pivovaru a tímto krokem byl zřízen obecní pivovar.²³² Další z majitelů Vratislav z Pernštejna daroval Jablonnému právo odúmrtí v roce 1567 a současně potvrdil i výsadu k vaření piva.²³³ Vratislav rovněž vymohl v roce 1580 na císaři Rudolfovi II. právo pořádání čtvrtedenních týdenních trhů a dvou jarmarků v průběhu roku nebo i právo na výběr mýta.²³⁴

Po bitvě na Bílé hoře došlo ke změně majitelů lanškrounského panství, jehož součástí bylo i Jablonné. Rod Hrzánů je kvůli možné konfiskaci prodal raději Karlovi z Lichtenštejna. Ten roku 1624 odebral Jablonnému právo vařit pivo a prodávat víno. Během třicetileté války byli obyvatelé sužováni průchody švédského i císařského vojska. Na jejím konci vypukl v Jablonném požár. Roku 1663 byla Lichtenštejn v městyse obnovena katolická fara a kostel byl povýšen na farní kostel. Kostelní věž, zachována do dnešních dnů, byla postavena roku 1680.²³⁵ Až od 2. poloviny tohoto století se začalo městečko mírně rozrůstat.²³⁶

Ve 20. letech 18. století byl kostel renovován a rozšířen. Společně s ním byla vystavěna zděná budova zdejší fary.²³⁷ V roce 1779 získala škola svou vlastní budovu, kterou byla dřevěná chalupa o jedné místnosti. Do té doby byly pro účely školy využívány prostory místní radnice nebo budovy, v níž byl ubytován učitel. Obec školní chalupu prodala roku 1804 a dále se pokračovalo ve výuce opět v domě tehdejšího učitele. V roce 1831 škola našla vhodnější prostory v nové budově radnice. V této době byly staré neudržované cesty nahrazovány novými. Cesta přes Jablonné byla vytyčena novým směrem a v rámci stavby nové cesty bylo

---

²³⁰ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 12, 14-5.

²³¹ Tamtéž. s. 16.

²³² Tamtéž. s. 16.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole.* Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 534.

²³³ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 17.

²³⁴ Tamtéž. s. 17.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole.* Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 534.

²³⁵ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 18-9.

²³⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole.* Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 536.

²³⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J].* Praha, 1977. s. 560.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku.* Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 24.

roku 1840 zahájeno budování kamenného přemostění přes řeku Tichou Orlici. Most byl otevřen roku 1843.²³⁸

Jablonné výrazně zasáhla prusko-rakouská válka. Během ní docházelo k častým průchodům vojsk a obec byla nucena zřítit na vlastní náklady špitál.²³⁹ Po uzavření míru muselo Rakousko vybudovat tři železniční tratě na hranici s Pruskem. Jedna z tratí byla vedena údolím řeky Tiché Orlice právě přes Jablonné nad Orlicí. Stavět se začalo v říjnu 1872.²⁴⁰ Vybudováním železnice byly vytvořeny předpoklady pro další rozvoj městysu. Jedním specifickým místním řemeslem bylo knoflíkářství, jehož počátek se datuje již od poloviny 19. století a prakticky pokračuje dodnes. Vlastní zcela vyhovující školní budova byla otevřena až na počátku 90. let 19. století.²⁴¹

Významné se pro městys Jablonné stalo povýšení na město císařem Františkem Josefem I. v roce 1906.²⁴² V letech 1907 a 1924 zasáhly město velké povodně.²⁴³ Změnu pro město znamenalo zajištění zásobování pitnou vodou skupinovým vodovodem pro Jablonné a okolní obce.²⁴⁴ Ve 20. a 30. letech 20. století ovlivnilo život města jednak další rozšiřování silniční sítě a jednak stavba údolní přehrady v Pastvinách. Po Mnichovské dohodě v roce 1938 bylo do města evakuováno několik rodin z pohraničních oblastí, včetně třiceti uprchlíků německé národnosti z Králík. Během záboru pohraničí byly v okolí Jablonného zabrány i ryze české obce Jamné, Bystřec a Výprachtice. Stejný osud málem postihnul i Jablonné, avšak to se nakonec stalo pohraničním městem. Velká povodeň zasáhla město v roce 1938.²⁴⁵

7.2 Městský hřbitov Jablonné nad Orlicí

Hřbitov se nachází na návrší jižně od centra města a je obklopen městskou zástavbou. Půdorys hřbitova je obdélný a rozprostírá se na rovinné parcele č. 245/3. Hřbitov byl dodatečně zakreslen do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1898, a to až v roce 1928 (Mapa 19). Půdorys hřbitova se od té doby nikterak nezměnil (Mapa 20). K severní zdi hřbitova přiléhá na parcele č. 245/3 mladší hřbitovní areál nepravidelného tvaru s rozptylovou loučkou a urnovým

²³⁸ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 19, 23-4.

²³⁹ Římskokatolická farnost Jablonné nad Orlicí, čp. 1, Farní kronika Jablonné nad Orlicí, s. 83, 87.

²⁴⁰ Římskokatolická farnost Jablonné nad Orlicí, čp. 1, Farní kronika Jablonné nad Orlicí, s. 94.

²⁴¹ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 23, 25, 26-29.

²⁴² Tamtéž. s. 31.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole.* Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 534., kronika města Jablonné nad Orlicí, s. 38

²⁴³ Římskokatolická farnost Jablonné nad Orlicí, čp. 1, Farní kronika Jablonné nad Orlicí, s. 116.

²⁴⁴ Římskokatolická farnost Jablonné nad Orlicí, čp. 1, Farní kronika Jablonné nad Orlicí, s. 117.

²⁴⁵ KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0. s. 40-42, 44, 47.

hájem, do nějž vede samostatný vstup. Tento areál byl vybudován až po roce 1928, jelikož není na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1928 zakreslen (Mapa 19).

Před zřízením nového hřbitova se pohřbívalo v jeho těsném sousedství u kostela sv. Bartoloměje, který je umístěn severně od současného hřbitova blíže městskému centru. Uprostřed bývalého hřbitova je zakomponován barokní kostel sv. Bartoloměje z roku 1725, jenž nahradil původní dřevěnou stavbu ze 14. století. Přilehlá hranolová věž kostela pochází z roku 1680.²⁴⁶ V roce 1732 došlo k doplnění hřbitovního areálu o barokní hřbitovní kapli a kostnici. K tomuto datu se váže i výstavba ohradní zdi kolem hřbitovního areálu kopírující oválný půdorys a disponující edikulovou vstupní bránou se sochami sv. Petra a Pavla.²⁴⁷ Před hřbitovem vedle vstupní brány se nachází pozdně barokní kříž z roku 1760. V polovině 19. století byla do jižní strany zdi vsazena budova márnice.²⁴⁸ Hřbitov byl umístěn na parcele č. 2 mimo tehdejší zástavbu, a to na návrší nad městem, což je patrné z císařského otisku z roku 1839 (Mapa 18). Porovnání císařského otisku se současnou katastrální mapou ukazuje, že půdorys hřbitova se nikterak nezměnil (Mapa 20). Celý hřbitovní areál včetně kaple a márnice je památkově chráněn od roku 1990.²⁴⁹

Hlavní mohutnější kovová vstupní brána na hřbitov je vsazena do středu severovýchodní zdi. Boční branka je umístěna v jihovýchodní ohradní zdi těsně vedle malého přístřeší, pravděpodobně sloužícího jako technické zázemí hřbitova. Stromy lemují hřbitov kolem celého areálu v pravidelných rozestupech vyjma části severovýchodní zdi, ke které vede silnice. Uprostřed celkové plochy se tyčí hlavní hřbitovní kříž. V tomto místě se rovněž protínají hlavní cesty rozdělující plochu hřbitova na čtyři oddělení, která jsou označena písmeny A, B, C a D. Sektory A, C jsou napravo od hlavní brány a sektory B, D jsou pak na opačné straně. Kolem těchto oddílů vedou vedlejší cesty kopírující hřbitovní zeď, u které jsou rozmístěna hrobová místa v jedné řadě. Hřbitov vykazuje pravidelnou údržbu. Nachází se zde hroby poškozené potřebující zásah restaurátorů.

---

²⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 535-6.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 560.

²⁴⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 560.

²⁴⁸ Márnice [online]. c2015 [cit 2019-09-30]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/marnice-19821467>>.

²⁴⁹ Areál kostel sv. Bartoloměje se starým hřbitovem je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým číslem 1000133471, kostel sv. Bartoloměje 1000133471_0001, kaple pod č. 1000133471_0002, márnice pod č. 1000133471_0003, ohradní zeď pod č. 1000133471_0004 a hlavní kříže pod č. 1000133471_0005 a 1000133471_0006

7.2.1 Hrob rodiny Neškudlovy

Reliéfně ztvárněný pískovcový náhrobek vyhotovený v secesním duchu se nalézá v blízkosti středu hřbitova a hlavního hřbitovního kříže v severozápadním rohu sektoru D (Obrázek 20). Středová náhrobní stěna je konkávně prohnutá a členěná do čtyř polí, která slouží jako nápisové desky. V poli nad vrchními nápisovými deskami je umístěn nápis: RODINA NEŠKUDLOVA. Veškeré vysekané písmo zvýrazněné červenou barvou je dobře čitelné. Doprostřed dolního nápisového pole je vsazena obdélná deska, na níž je reliéfně znázorněna nízká baňatá pochodeň s plápolajícím ohněm. Pochodeň se jako symbol objevuje již ve starověkém Řecku. Může mít různé významy v závislosti na svém umístění. V pohřebním sochařství se používá od renesance a značí smrt.²⁵⁰ Pod tímto reliéfem je dosazena další obdélná nápisová deska. Po stranách je středová náhrobní stěna zakončena čtverhrannými převyšujícími pilíři, jež jsou oba zdobené. Na levém pilíři je reliéfně pojata figura ženy, která je zobrazena ve strnulém postoji. Zároveň svou levou ruku, v níž přidržuje větvíčku jabloně, pokládá na prsa. V pravé ruce natažené podél těla drží štít, jehož pole je rovněž doplněno o motiv větvíčky, tentokrát lípy. Žena s rozpuštěnými vlasy po ramena má lehce skloněnou hlavu a její zasmušilý pohled směřuje dolů na hrobové místo. Oblečená je do volnějšího šatu se zřetelnou, výraznou drapérií. Samotný oděv je obohacen o polodlouhý plášť, který je pod krkem sepnutý sponou dekorovanou křížkem. V dolní části mírně rozšířeného pilíře a po dolní straně suknice se vine větev bez listů. Pod vrcholem pilíře je vyobrazena jabloň, jejíž koruna ověšená plody pokrývá celou plochu vrcholu a přesahuje i do stran pilíře. Pravý pilíř reliéfně zpodobňuje postavu ženy z profilu, která natahuje ruce a třímá v nich větvíčku, zřejmě třešně. Taktéž v tomto případě je vedle ženy strom, který zahaluje svou korunou vrchol a strany pilíře. Postava ženy je ustrojena do volné splývající řízy s jemnější drapérií. Stojí na navršené kupě knih, na níž je usazena větev, pravděpodobně rovněž třešně. Náhrobku také vévodí kříž s kulatou centrální částí, ve které je znázorněna hlava ukřižovaného Ježíše Krista s trnovou korunou. Nejvrchnější rameno kříže nese zkratku INRI. Zkratka INRI je latinskou zkratkou Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum neboli Ježíš Nazaretský, král židovský.²⁵¹ Celá hmota náhrobku je umístěna na podstavci kopírující jeho půdorys, který je po stranách zdoben pásky. Hrobová pískovcová ohrádka je ve stejné výšce jako základová deska vstupu do místa uložení ostatků. Na základové desce je položena krycí deska, která má přes sebe kříž. Do přední části ohrazení jsou přidány sloupky, jejichž

²⁵⁰ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 359-360.

²⁵¹ Tamtéž. s. 175, 458.

hlavice jsou prostě zdobené pásy s čepy. Ke sloupkům přiléhá zkrácená část ohrazení, na níž lze rozpoznat dekor meandru. K ohraničenému prostoru vedou dva schůdky.

Náhrobek a ohrazení jsou silně znečištěné. Znatelná je destrukce pískovce zvláště pak na nápisových deskách v reliéfu kříže. Celkově je hrob napaden mechy a lišejníky. V čelní straně ohrazení je zřetelná degradace materiálu. Po bočních stranách lze zpozorovat nedosedající části ohrazení.

Josef Neškudla

S rodinou Neškudlových je v Jablonném nad Orlicí spojena výroba kostelních rouch. Zakladatel paramentní firmy Josef Neškudla mladší se narodil 7. listopadu 1851. Historie paramentářství začala v rodině dříve, již v roce 1810. Tehdy se řemeslu věnoval dědeček Josefa Neškudly, krejčí Josef Neškudla nejstarší. Po něm řemeslo převzali synové Josef Neškudla starší a Ignác Neškudla. V druhé polovině 19. století se Ignác Neškudla osamostatnil, a vznikly tak dva samostatné podniky, které na konci století vyvážely i do zahraničí. Hlavní však byla firma patřící Josefovi Neškudlovi mladšímu. Získala si velký věhlas díky kvalitě výrobků, nízké ceně a dobré reklamě. Před první světovou válkou obdržela titul c. k. dvorního dodavatele. Na všeobecné Jubilejní zemské výstavě v Praze v roce 1891 byla firma Neškudla Josef a syn jednou z těch, které získaly výstavní stříbrnou medaili.²⁵² Josef Neškudla mladší zemřel 20. května 1925. Po něm podnik převzali synové František a Václav s třetím společníkem, účetním firmy Josefem Vendem.²⁵³

7.2.2 Hrob rodiny Vackových a Jana Javůrka

V levé polovině hřbitova ve směru od hlavní brány je u jihozápadní zdi situovaný pískovcový náhrobek, který je součástí hrobu rodiny Vackových a Jana Javůrka (Obrázek 21). Samotný náhrobek tvoří opracované kamenné bloky do podoby skály, do níž vede přepažený vchod. Pravděpodobně nepůvodní krycí deska z šedé žuly je rozdělena do tří částí. Skála je ve své vrchní části uprostřed zdobená vysekanou tváří muže. Můžeme zde vyslovit domněnku, že se jedná o pomyslnou posmrtnou masku zemřelého Jana Javůrka, avšak prozatím pro to nejsou nalezeny adekvátní důkazy. Dále je skála po stranách ověncena motivy stromů a florálními motivy. Před skálou stojí socha žehnajícího Ježíše Krista. V levé ruce drží kříž s dosti dlouhým spodním břevnem, díky němuž převyšuje výšku postavy Krista. Všechna břevna kříže jsou

---

²⁵² *Seznam cen udělených na všeobecné zemské jubilejní výstavě v Praze roku 1891 pod protektorátem Jeho cis. a král. veličenstva císaře Františka Josefa I.* Praha, 1892. s. 136.

²⁵³ MILEROVÁ, Helena. Historie paramentářství v Jablonném nad Orlicí. In: *Textil v muzeu: oděvy a textilní doplňky pro liturgii a obřady*. Brno, 2015. s. 78-86. ISSN 1804-1752. s. 78-80.

tenké a zakulacené. U úpatí skály se nalézají dvě sochy evidentně římských legionářů. Vpravo umístěný římský legionář je zachycen v polosedu nebo v pololehu. Dosti osvalené nohy pokrčuje a pravou nohu má přitom zasunutou pod nohu levou. Svou dozadu zakloněnou hlavu a trup má položené na skále, přičemž se pravou rukou podpírá. K zápěstí této ruky má připevněný štít. Levou ruku pokládá na hrud'. Tvář úpěnlivě upírá k postavě Ježíše Krista. Výzbroj legionáře vpravo završuje na hlavě usazená přilbice. Druhý legionář je vyhotoven pouze od hlavy do půlky těla. Do kompozice sousoší je zasazen tak, že jeho nohy mizí přímo v útrokách skály. Pootočenou zakloněnou hlavu směřuje doprava a vzhlíží k nebesům a zároveň levou ruku přes hlavu překládá. Podobně jako první legionář, i tento má pravou ruku s připevněným štítem přikrčenou a rovněž se o ni opírá. Oba legionáři jsou oblečeni do tuniky, přes niž mají navlečený pancíř.

Povrch pískovce vykazuje známky biologického napadení a stopy znečištění v podobě černých skvrn. Místy je viditelná degradace kamene, a to díky povětrnostním vlivům.

8. JEVÍČKO

Město se nachází v jihovýchodním cípu okresu Svitavy při jižní hranici okresu na levém břehu Malonínského potoku, který se nedaleko na východ vlévá do řeky Jevíčky. Z hlediska geomorfologického členění leží město Jevíčko v severním cípu Jevíčské sníženiny, která náleží jako okrsek do Malé Hané, jejímž nadřazeným celkem je Boskovická brázda. Boskovická brázda spadá do Brněnské vrchoviny. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Českomoravské vrchovině.²⁵⁴

8.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

Město bylo založeno po roce 1225, přesné datum však není známé. Na rozdíl od jiných měst ze svitavského okresu nevzniklo na zelené louce, ale na místě předešlého původního osídlení. Jméno města se vyskytuje prvně v padělaných listinách z konce 12. a 13. století.²⁵⁵ Od roku 1249 je Jevíčko zeměpanské město a také mu bylo v tomto roce uděleno právo várečné.²⁵⁶ První prokazatelně pravá listina pochází z doby vlády krále Přemysla Otakara II., kterou již existující město získalo magdeburské právo po vzoru Uničova. Listina je datována do roku 1258.²⁵⁷ Po smrti Přemysla Otakara II. si Moravu zabral Rudolf Habsburský. Město se za věrnost Rudolfovi Habsburskému dostalo pod správu biskupa Bruna. Král Václav II. ve snaze obnovit pořádek v zemi potvrdil Jevíčku privilegia královského města v roce 1291.²⁵⁸

Znovu potvrzena privilegia byla Jevíčku za vlády Karla IV v polovině 14. století.²⁵⁹ Králův bratr markrabě Jan nechal v Jevíčku mezi lety 1363 až 1372 založit augustiniánský klášter. První zmínka o této odnoži brněnského kláštera pochází z roku 1372.²⁶⁰ Město získalo také roku 1367 právo odúmrtí.²⁶¹ Po udělení tohoto práva se rozhodlo ke stavbě hradeb se

---

²⁵⁴ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 79, 84, 199, 283, 541.

²⁵⁵ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 25-6, 32.

²⁵⁶ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s.104.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 626.

²⁵⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 27, 32.

²⁵⁸ MACKERLE, Jaroslav. 2008. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 28, 35, 37.

²⁵⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 39.

²⁶⁰ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 100.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 629, 631.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 41.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J]*. Praha, 1977. s. 589.

²⁶¹ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 42.

čtyřmi bránami.²⁶² Tato doba znamenala pro město jednoznačně rozkvět. Při klášteře byla vybudována škola, z níž vzešlo mnoho výše postavených osob, například Mikuláš z Jevíčka.

Naposledy je Jevíčko zmiňováno jako markraběcí město roku 1410. O pět let později se stalo nezávislým královským městem.²⁶³ Při druhém vpádu husitů na Moravu bylo město obsazeno, klášter byl roku 1423 husity vypálen a mniši uprchli do Brna.²⁶⁴ Opětovně pak husité do města přišli o osm let později.²⁶⁵ Po nástupu krále Ladislava Pohrobka se vyjasnily vlastnické vztahy a roku 1454 daroval městu privilegium výročního trhu. Nedlouho poté bylo město zastaveno pánům z Kunštátu. Na konci 15. století proběhly spory o mýto mezi měšťany a pány Boskovic i pány z Postupic. Roku 1482 byl do Jevíčka zavlčen mor.²⁶⁶ Pan Hanuš z Biskupic, který měl město pouze v zástavě, jej od krále Vladislava II. Jagellonského v roce 1499 získal dědičně. Tím se z královského města stalo město poddanské.²⁶⁷

Na počátku 16. století byl přestavěn kostel sv. Mikuláše. Tento kostel neměl věže a tak byl nový zvon roku 1509 umístěn do vedlejší dřevěné zvonice.²⁶⁸ V roce 1518 král Ludvík Jagellonský udělil městu právo pečetění červeným voskem.²⁶⁹ Další výroční trh byl městu povolen roku 1522.²⁷⁰ Mezi lety 1524 a 1538 byla městu odpírána práva Václavem Hagwicem, následně bylo město opět zastaveno.²⁷¹ Další z majitelů Prokop Podstatný započal roku 1560 se stavbou zámku. Stavbu dokončil jeho syn až na konci 60. let.²⁷² Roku 1562 postihl Jevíčko velký požár, při kterém vyhořela větší část města včetně kláštera i kostela.²⁷³ Císař Maximilián II. Habsburský dva roky po požáru potvrdil městská privilegia. Nové městské knihy byly založeny v roce 1565. Navazovaly však na předešlé městské knihy, o nichž je v těchto knihách

---

²⁶² Tamtéž. s. 42.; CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 97.

²⁶³ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 43-4, 47, 49.

²⁶⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 629.; MACKERLE, Jaroslav. 2008. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 51-53.

²⁶⁵ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 100, 105.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 629.

²⁶⁶ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 59-62, 67, 74-75.

²⁶⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627-8.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 74-5.

²⁶⁸ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 75-6.

²⁶⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.

²⁷⁰ Tamtéž. s. 627.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 78.

²⁷¹ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 80.

²⁷² Tamtéž. s. 83-4.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 628.

²⁷³ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 107.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 85.

zmínka. V 60. letech 16. století přišli do Jevíčka Čeští bratři.²⁷⁴ Za císaře Rudolfa II. bylo městu roku 1577 uděleno právo třetího a čtvrtého výročního trhu, se současnou úpravou konání ostatních trhů.²⁷⁵ Ještě do konce století v letech 1575, 1578 a 1587 ve městě propukly požáry.²⁷⁶

Za povstání stavů na Moravě roku 1619 byli augustiniáni vyhnáni z města a jejich statky byly zkonfiskovány. Po bitvě na Bílé hoře převzal správu na Moravě kardinál František z Ditrichštejna. Po roce 1620 byl život v klášteře opět obnoven. Při tažení Bethlena Gáborá roku 1623 na Moravu se uherská lehká jízda dostala až do hor blízko Jevíčka.

Měšťané v roce 1624 svolili k prodeji domu č. 40 s právem várečným klášteřem. Císařem Ferdinandem II. byly v roce 1631 potvrzeny měšťanům jejich práva, ale pouze těm, kteří byli poslušní katolické církvi.²⁷⁷ Od císaře Leopolda I. získalo město v roce 1657 nové privilegium na pořádání koňského a dobytčího trhu.²⁷⁸ Na začátku osmdesátého roku 17. století se ve městě začal šířit mor, avšak ještě téhož roku náhle skončil.²⁷⁹ V 80. letech došlo k přestavbě klášteřa.²⁸⁰

Velký požár zasáhl Jevíčko opětovně roku 1724, kdy shořela celá městská čtvrť, předměstí a část židovského města. Koncem 30. let bylo Jevíčko prodáno hraběnce Salmové.²⁸¹ Na začátku října roku 1747 vypukl další velký požár, při kterém shořelo 80 domů. Konec století znamenal pro město stavební rozvoj. Klášterní kostel z 2. poloviny 14. století byl stržen a mezi lety 1762 a 1766 nahrazen kostelem Nanebevzatí Panny Marie.²⁸² Vysvěcení kostela proběhlo však až roku 1804.²⁸³ Nová budova školy byla otevřena v roce 1782. Nahradila starou budovu vedle kostela sv. Mikuláše, která byla zbořena. Na konci 80. let 18. století byl zřízen obecní magistrát. Po zrušení klášteřa za Josefských reforem došlo k odkupu budovy městem. Do prostor bývalého klášteřa se roku 1792 přestěhovala radnice a škola. Ostatní staré budovy byly

²⁷⁴ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 85-6.

²⁷⁵ Tamtéž. s. 88.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.

²⁷⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627, 629.

²⁷⁷ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 113, 115-6, 130.

²⁷⁸ CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 98.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.

²⁷⁹ CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 107.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627.; MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 157-8.

²⁸⁰ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 158.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 629.

²⁸¹ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 184,190.

²⁸² Tamtéž. s. 213-4, 238-9.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 627, 629.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech I [A/J]*. Praha, 1977. s. 587.

²⁸³ CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 99.

prodány.²⁸⁴ V této době byla také zřízena německá židovská triviální škola a postavena druhá synagoga. Nahradila průvodní dřevěnou synagogu zaniklou při požáru roku 1747.²⁸⁵

Za doby napoleonských válek se placení výpalného Francouzům Jevíčko nevyhnulo. V tomto období prošlo městem i císařské vojsko. Přímo městem tak prošlo přes 50 tisíc vojáků. Po bitvě národů u Lipska roku 1813 byl v Jevíčku zřízen vojenský špitál. Část byla dislokována v kasárnách v bývalém klášteře a část v zámečku za městem. V nemocnici se objevila nakažlivá nemoc a mnoho pacientů zemřelo. V roce 1832 se ve městě rozšířila cholera. Podruhé se ve městě objevila o čtyři roky později.²⁸⁶

Požár v roce 1850 postihl na 40 budov, většinou se jednalo o stodoly. Následoval další v roce 1862. Oběma požáry byla postižena polovina města. Přes většinu česky hovořícího obyvatelstva ve městě byla na počátku 2. poloviny 19. století vlada ve městě německá. Z toho plynuly další obavy v roce 1865 při dělení Moravy na nové okresy. Město mělo připadnout pod okres Moravská Třebová, a tím by se Češi ocitli v naprosté menšině. Za prusko-rakouské války dorazili v červenci Prusové do Jevíčka. Cholera, kterou do města přivlekli, páchala škody ještě dlouho po jejich odchodu. Mohutným požárem vygradovalo sucho v roce 1869. Vyhořela západní strana města, polovina jižní části, obecní budova, školní budova, budova soudu, kostel a také část Židovské ulice.

V druhé polovině století započaly vznikat různé převážně vlastenecké spolky, které měly překonat ekonomickou většinu německého a židovského obyvatelstva. Volby v roce 1892 byly zlomové, jelikož vlada nad městem přešla z německých obyvatel na české.²⁸⁷ Výsledkem vlasteneckého nadšení bylo i založení akciového pivovaru se sladovnou v Jevíčku v polovině 90. let 19. století.²⁸⁸ Roku 1897 zaznamenalo svůj úspěch školství, ve městě vznikla zemská vyšší reálná škola.²⁸⁹

Další rozkvět města přinesla výstavba lokální železnice, která byla přípojkou na hlavní trať směr Brno a Vídeň. Slavnostně zde byl zahájen provoz v roce 1908. První světová válka se dotkla města obdobně jako jiných v okolí. Naopak počátek Československého státu přijali obyvatelé města s nadšením, i vzhledem k národnostnímu složení obyvatelstva. V roce 1915

---

²⁸⁴ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 239, 243-244, 246-247.

²⁸⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 630.

²⁸⁶ MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7. s. 248-250, 254-255, 259-260, 265.

²⁸⁷ PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 14, 15, 19-20, 36, 97-107.

²⁸⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 631.; PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 88.

²⁸⁹ PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 151.

byla zřízena nemocnice pro uprchlíky z Haliče.²⁹⁰ Větší rozšíření města na západ a sever proběhlo ještě ve 20. a 30. letech 20. století. Největší akcí této doby bylo vybudování sanatoria západně od města.²⁹¹

8.2 Městský hřbitov Jevíčko

Hlavní městský hřbitov se nalézá na rovinatém pozemku na parcelách č. 169/1 a 169/2 západně od centra města a k účelům pro pohřbívání slouží od roku 1700. Na císařském otisku z roku 1834 je zakreslen hřbitov před svým rozšířením (Mapa 22). Při porovnání se současnou mapou je zřejmé, že lichoběžníkový půdorys měl přibližně poloviční velikost než dnešní plocha hřbitova a nacházel se na parcele č. 169. Tato parcela má dnes označení 169/1 a patří Římskokatolické farnosti Jevíčko. K rozšíření hřbitova západním směrem došlo roku 1878 o parcelu č. 169/1, která náleží městu Jevíčku.²⁹² To bylo zaznamenáno do indikační skici ve stejném roce (Mapa 23).²⁹³ K dalšímu rozšiřování hřbitovního areálu do dnešního dne již nedošlo (Mapa 25).

V místě zaniklé sídelní lokality na jevíčském předměstí je malý hřbitov „U kostelíčka“, který se rozkládá kolem malého kostela sv. Bartoloměje. Nachází se přibližně dva kilometry od centra města a přibližně kilometr od jeho západní hranice. Z císařského otisku z roku 1834 je patrné, že se hřbitovní parcela č. 1099 nijak do dnešní doby nerozšířila a zachovává si svůj půdorys, který je velmi nepravidelný (Mapa 21, Mapa 24). Přístup na hřbitov je zabezpečen ze západní strany. Uprostřed západní poloviny hřbitova stojí památkově chráněný kostel sv. Bartoloměje, ve kterém se konaly četné mše.²⁹⁴ Hřbitovní kostel vznikl ve 13. století, avšak po požáru ve 30. letech 20. století byl upraven.²⁹⁵ Márnice v rohu severozápadní zdi byla vybudována až později, v císařském otisku zakreslena není. Na hřbitově se příležitostně pohřbívá i dnes.

²⁹⁰ PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 89-90, 117-125.

²⁹¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 631.

²⁹² CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 101.

²⁹³ Indikační skici pro Moravu jsou dostupné na mza.cz/indikacniskici/. Ve všech těchto skicích jsou parcely očíslovány a jejich hranice vyznačeny tenkou černou čarou. Zděné budovy jsou vyznačeny světlou červenou barvou, tmavší červenou barvou jsou vyznačeny budovy kostelů. Kostely jsou zároveň doplněny křížem, nakresleným tučnou čarou. Dřevěné budovy jsou zvýrazněny žlutou barvou. Zahrady a louky jsou vyznačeny zelenou barvou a vodní plochy barvou modrou. Hřbitovní areály nemají speciální barvu a jejich půdorysy jsou bílé, doplněné o malé kříže. Komunikace jsou zpravidla zvýrazněny hnědou barvou. Ve skicích z konce 19. století již barvy rozlišující budovy apod. používány nebyly. V novějších mapách z přelomu 19. a 20. století jsou dodatečně změny zakreslovány červenými čarami a šrafováním, které vyznačuje budovy.

²⁹⁴ CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 101.; Kostel sv. Bartoloměje je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým číslem 1000140996.

²⁹⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3. s. 629.

Hřbitov je obehnán ohradní zdi a pro pěší je přístupný zdobenou kovovou brankou umístěnou v jižní hřbitovní zdi od silnice vedoucí do obce Křenov. Vjezd na hřbitov je zakomponován do jižní ohradní zdi v podobě plechových vrat. Místa pro uložení urn jsou integrována přímo do západní a severní hřbitovní zdi. Hřbitovní plochou prochází dvě hlavní cesty, které se v jedné čtvrtině délky ve východní části hřbitova vzájemně protínají, a tím ji dělí do čtyř částí. Obě cesty jsou dlážděné. Na tomto rozcestí je umístěný hlavní hřbitovní kříž z pískovce. Vedlejší cesty vedou podél hřbitovní zdi kolem celého hřbitova. Dvě vedlejší cesty jsou souběžné s hlavní cestou vedoucí od vstupu na hřbitov na sever a rozdělují západní část hřbitova na menší oddíly. Stromořadí se nachází pouze při severní hřbitovní zdi. Márnice se nachází v severovýchodní části hřbitova. Vybudována byla někdy během rozšíření hřbitovní plochy v roce 1878, nebo až poté. Hřbitov a většina hrobů na něm umístěných jsou v udržovaném stavu. Jsou zde však i hroby neudržované a ve špatném stavu.

8.2.1 Hrob rodiny Žákovy

Hrob rodiny Žákovy je v rámci hřbitova situován v západní části hřbitova u cesty půlící hřbitov na východní a západní část (Obrázek 23). Náhrobek z šedé žuly je komponován ze tří částí. Na širším obdélném pískovcovém podstavci je posazena nejnižší, taktéž obdélná část s nápisovou deskou z černé leštěné žuly. Ve středové části jsou do vzniklého prostoru mezi zaoblenou nápisovou deskou a překladem umístěné čtyři mramorové urny s nožkami a víky. Vrchní část je završena překladem ve tvaru šestiúhelníku, do kterého je vložen reliéf anděla s rozpaženými rukama a rozevřenými křídly ze stejného zeleného mramoru jako urny a respektující proporce překladu. Hrobové místo je vytyčené pískovcovým ohrazením, které je lehce znečištěné. Celkově hrob nevykazuje známky jiných závad.

8.2.2 Hrob rodiny Tillovy

Tento hrob můžeme nalézt u východní zdi hřbitova jižně od hlavní cesty (Obrázek 24). Hrobová stěna z černé leštěné žuly se skládá ze středového oddílu, před kterým je na podstavci umístěna bronzová socha plačky. Kompozice sochy ztvárňuje sedící ženu tělem natočenou na pravou stranu. Žena se v zhrouceném gestu čelem opírá o víko urny, jež současně objímá oběma rukama. Pokrčenou pravou nohu zapírá o nohu levou, která visí ve vzduchu. Ošacení plačky je vyřešeno dlouhými šaty se splývající drapérií, mající delší volné rukávy. Vlasy převážně zakrývá pokrývka hlavy v podobě závoje. Ve vrchní části středového oddílu je nad nápisem RODINA TILLOVA umístěn malý bronzový křížek. Po stranách středové hrobové stěny

nasedají nižší obdélná křídla, rovněž z černé leštěné žuly, jež zároveň představují nápisové desky s bronzovým písmem. Obě křídla jsou na podstavcích ze stejného materiálu. Na pravém podstavci u dolního pravého rohu je čitelná signatura: LAUŠMAN BRNO (Obrázek 25). Celá hrobová stěna je situována na soklu ze světle šedé žuly. Vymezení hrobu je zajištěno rovněž ze světle šedé žulové ohrádky a krycí deska je pro změnu zhotovena z tmavší šedé žuly.

Hrobová stěna je kvůli zajištění stability ze zadní strany opatřena druhotnými železnými profily. Hrob nemá žádné jiné výrazné defekty, takže z památkového hlediska je poměrně v pořádku.

František a Karel Tillovi

V roce 1860 přichází do Jevíčka lékárník Ph. Mr. František Till, který se sem přestěhoval z Chrudimi a otevřel ve městě lékárnou. Narodil se 7. října 1823. Čtyři z jeho synů vystudovali farmacii, poslední, pátý, byl absolventem medicíny. Ph. Mr. František Till měl velký podíl na založení zdejší Zálužny²⁹⁶ a v roce 1870 inicioval založení dobrovolného hasičského sboru. Zemřel 29. září 1883.²⁹⁷

Lékárnu převzal nejstarší syn Ph. Mr. Karel Till. Ten se narodil 15. prosince 1863. Společně s MUDr. Josefem Barešem založili společný podnik a nechali patentovat v roce 1905 zavařovací sklenice REFORM,²⁹⁸ které pro ně vyráběla firma S. Reich & Co.²⁹⁹ Zavařovací sklenice se velmi osvědčily a používaly se následujících padesát let na zavařování ovoce, zeleniny či masa. V roce 1934 lékárnou pronajal. Zemřel 16. března 1946.³⁰⁰

Otakar Reiss

Doktor Otakar Reiss byl manželem dcery Karla Tilla Emilie. Narodil se 24. září 1890. Byl doktorem v jevíčské plicní léčebně, poté působil jako ředitel dětského ústavu pro léčbu tuberkulózy v Šumperku. Po začátku okupace se vrátil do Jevíčka. Aktivně se podílel na protinacistickém odboji a v roce 1944 byl zatčen a převezen do Terezína. Zde zemřel 4. května 1945 na skvrnitý tyfus.³⁰¹

---

²⁹⁶ PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 14.

²⁹⁷ *Jevíčský zpravodaj*. 7 (2010). Jevíčko. s. 9.

²⁹⁸ ANDRESKA, Jan. *Z historie zemědělství III*, Praha, 2013. ISBN 978-80-86874-45-6. s. 127.; LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České & moravské obalové sklo*. Praha, 2007. ISBN 978-80-903893-1-1. s. 224, 226.; PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993. s. 90.

²⁹⁹ ANDRESKA, Jan. *Z historie zemědělství III*, Praha, 2013. ISBN 978-80-86874-45-6. s. 127.; LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České & moravské obalové sklo*. Praha, 2007. ISBN 978-80-903893-1-1. s. 224, 226.

³⁰⁰ Přepis z náhrobní desky.; *Jevíčský zpravodaj*. 8 (2010). Jevíčko. s. 4.; *Jevíčský zpravodaj*. 7 (2010). Jevíčko. s. 9.

³⁰¹ *Jevíčský zpravodaj*. 8 (2010). Jevíčko. s. 4.

9. KRÁLÍKY

Město Králíky se nachází v severovýchodním cípu ústeckoorlického okresu na pomezí dvou geomorfologických oblastí, kterými jsou Lichkovská brázda a Červenopotoční kotlina. Většinou leží město v Lichkovské brázdě, která náleží jako okrsek do Králické brázdy, jejímž nadřazeným celkem je Kladská kotlina. Kladská kotlina spadá do Orlické podsoustavy. Menší východní část města leží v Červenopotoční kotlině, která náleží jako okrsek do Branenské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Hanušovická vrchovina. Ta spadá do Jesenické podsoustavy. Obě podsoustavy jsou podřízeny větší soustavě, a to Krkonošsko-jesenické.³⁰²

9.1 Historický vývoj Králík do konce 30. let 20. století

Králicka se významně nedotkla vrcholná kolonizace, která probíhala ve 13. a 14. století. Úspěšně bylo kolonizováno až v 16. století rodem Žampachů z Potštejna. Někdy kolem roku 1548 byly Zdeňkem Žampachem založeny Králíky. V tomto roce vykoupil území ze zástavy, a pravděpodobně se tedy začalo území výrazněji kolonizovat. Kvůli dluhům museli Žampachové panství prodat. Majitelem panství se stal Zdeněk z Valdštejna, což bylo do knih zapsáno až později, v roce 1577.³⁰³ V tomto roce byl postaven renesanční trojlodní kostel sv. Archanděla Michaela a započala stavba zámku.³⁰⁴ Zároveň město získalo privilegium konání hned tří výročních trhů najednou.³⁰⁵

Na přelomu století byly vybudovány některé významné stavby ve městě. Ještě před koncem století byla dokončena fara. Na počátku 17. století jsou zmiňovány také stavby městské školy či zámku. Obě stavby již zanikly. Probíhala i výstavba kamenných domů na velkém náměstí.³⁰⁶ Pivovarské privilegium město získalo roku 1608, z každé várky piva se však muselo platit vrchnosti. Roku 1633 bylo Králicko zasaženo morem.³⁰⁷ Válečnými událostmi tohoto století byly Králíky a okolí zasaženy v podobě průchodu švédských oddílů. Přimo do Králík vtrhli Švédové roku 1645.³⁰⁸ O pět let později získal Králické panství jako věno rod Althanů,

³⁰² DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 82-3, 107, 142, 197, 219, 245-6, 269, 329, 537.

³⁰³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136, 138.; MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 28, 31-32.

³⁰⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 131.

³⁰⁵ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 40.

³⁰⁶ Tamtéž. s. 38-39.

³⁰⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 135-6.

³⁰⁸ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 53.

kteřý mu vládl až do zrušení poddanství roku 1848.³⁰⁹ V roce 1666 získalo město významné privilegium v podobě monopolu na obchod se solí na králickém panství.³¹⁰ O deset let později postihl město požár.³¹¹ V následujících dvou letech došlo k opravě kostela a vznikla dřevěná zvonice na jeho jižní straně.³¹² V roce 1695 započala výstavba nevelkého poutního místa na kopečku u města. V závěru století byl záměr přehodnocen a vznikl velký kostel Nanebevzetí Panny Marie v barokním stylu na tehdejší Lysé hoře, dnes na Hoře Matky Boží.³¹³

Na počátku nového století došlo k rozšíření poutního místa o klášter řádu servitů.³¹⁴ Obrovský požár v roce 1708 zničil celé město, shořelo více než 100 budov včetně kostela, zámku, fary i školy. O rok později vyhořel kostel znovu a ještě téhož roku byl v rámci opravy barokně přestavěn.³¹⁵ Nově vystavěné domy při obnově města byly většinou zděné. K rekonstrukci zámku nedošlo, místo toho byly vybudovány nové vrchnostenské budovy s hospodářským dvorem, které zasáhl další požár v roce 1751. Nedlouho po požáru, v letech 1713–1714 zasáhl město mor.³¹⁶ Při dalším obrovském požáru v roce 1763 shořelo prakticky celé město. K obnově kostela došlo mezi lety 1768–1778.³¹⁷ Během válek mezi Fridrichem II. a Marií Terezií byly Králíky několikrát vydrancovány pruskými vojáky.³¹⁸ Roku 1776 povolila císařovna městu tři trhy s dobytkem a koňmi.³¹⁹ Na počátku 90. let 18. století byl v Králíkách zřízen regulovaný magistrát,³²⁰ na což navázala v letech 1795–1796 výstavba budovy nové radnice.³²¹

Na počátku 19. století byla vybudována škola. Na rozdíl od českých měst zde společenský život probíhal v německém duchu a byl silně ovlivňován idejemi německého

---

³⁰⁹ Tamtéž. s. 60.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136.

³¹⁰ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 66.

³¹¹ Tamtéž. s. 68.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 135.

³¹² MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 68.

³¹³ Tamtéž. s. 68-9.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136, 139.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 132.

³¹⁴ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 69.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 132.

³¹⁵ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 69.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136, 139.

³¹⁶ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 69-71.

³¹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 135.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 131.

³¹⁸ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 72.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136.

³¹⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136.

³²⁰ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 92.

³²¹ Tamtéž. s. 92.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 136.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 131.

národního obrození. V roce 1850 došlo k rozšíření budovy radnice, jelikož se město stalo správním centrem nových státních úřadů. Městští úředníci od toho roku pobývali v různých provizorních prostorách. Vojska se v Králíkách znovu objevila při prusko-rakouské válce v roce 1866. Kromě císařských vojsk do města vpadli opětovně i prušští vojáci. Ti zabrali potraviny i látky ve městě a obsadili také klášter. V druhé polovině 19. století začaly v Králíkách vznikat různé spolky podílející se na společenském životě ve městě.³²² Probíhalo i rozšiřování města včetně úpravy historického centra³²³ a výstavby celé nové části. Pozornost byla také věnována německému školství. Dvoutřídní škola byla postupně rozšiřována na školu měšťanskou v roce 1876 a v roce 1873 byla zřízena nová dřevařská odborná škola. Pro obě školy byly postaveny nové budovy. Roku 1872 byla zahájena stavba železnice, která Králicko napojila do železniční sítě.³²⁴ Na tuto železnici navázala výstavba lokální tratě, jež v roce 1899 připojila i město Králíky.³²⁵ V roce 1891 byla ve městě vybudována první textilní továrna.³²⁶ V 90. letech si ve městě získával mnohé příznivce politický směr všenněmectví vzniklý v 80. letech na německé politické scéně.

Moderní technika pronikala i na Králicko, a tak byla ve městě roku 1906 vybudována městská plynárna. První světová válka Králíky zasáhla pouze nepřímo, nebyly bojištěm, ani jimi neprocházela armáda. Německé obyvatelstvo na rozdíl od Čechů plně podporovalo monarchii a po válce se město odmítalo smířit se vznikem československého státu. Situaci vyřešil až vstup československé armády do města, po kterém odstoupilo zastupitelstvo i starosta a moc ve městě převzali orgány československého státu. Postupně se však vyhrocená situace začala zklidňovat. Výrazněji pak život ve městě ovlivnila přicházející hospodářská krize na počátku 30. let. Továrny utlumovaly či zastavovaly výrobu, čímž se výrazně zvyšovala nezaměstnanost. V polovině 30. let v Králíkách a okolí započala masová výstavba pohraničních opevnění. Po připojení Králík k Říši obyvatelé uvítali přicházející německou armádu.³²⁷

9.2 Městský hřbitov Králíky

V letech 1895 až 1897 byl vybudován na části rovinné parcely č. 1297/2 jihozápadně od centra města mimo obytnou zástavbu městský hřbitov s neorenesanční vstupní budovou.

³²² MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 94-5, 107, 109, 120-1.

³²³ Tamtéž. s. 123.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 139.

³²⁴ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 110, 112, 121, 125-6.

³²⁵ Tamtéž. s. 111.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 137.

³²⁶ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 112, 116-7.

³²⁷ Tamtéž. s. 113, 127, 134-7, 141, 145.

Obdélný půdorys hřbitova byl dodatečně zaznamenán do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1890, a to podle stavu v roce 1931. Přísně obdélníkový půdorys je na severní straně narušován vstupní budovou a na jižní straně hrobkou rodiny Rotterů (Mapa 28).³²⁸ Dnes je hřbitov situován v jihozápadní části města na okraji obytné zástavby v severní polovině parcely č. 1297/1 a jeho půdorys zůstal zachován (Mapa 30).

Původní hřbitov ve městě byl pro nedostatek místa kolem kostela situován jihozápadně od mostu, jenž se nacházel v dnešní Pivovarské ulici.³²⁹ Více než 100 let však hřbitov není užíván a jeho větší část se stala parkem. Zbylá menší část je dnes využívána jako zahrada (Mapa 29).³³⁰ Dle císařského otisku z roku 1839 se hřbitov nacházel na parcele č. 187 a disponoval přibližně tvarem nepravidelného pravoúhlého trojúhelníku (Mapa 26). Před rokem 1890 došlo k menšímu rozšíření hřbitovního areálu, které je zakresleno do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1890. Půdorys se tehdy změnil a získal spíše lichoběžníkový tvar (Mapa 27). V roce 1892 bylo okresním hejtmanstvím shledáno, že kapacita hřbitova je již nedostatečná, podloží a ani umístění není zcela vhodné. V následujících letech byla tedy předmětem řešení otázka založení nového hřbitova, který by byl dále od zástavby a disponoval větší plochou k možným pohřbům. Z těchto důvodů byl v letech 1895 až 1897 vybudován nový městský hřbitov.

Ve vstupní budově postavené na konci 19. století se ukrývá neorenesanční obřadní síň. Budova je ve špatném stavu, a není proto používána. Na hřbitov se tedy vstupuje postranní zdobenou kovovou brankou, která se nachází za vstupní budovou a navazuje na její východní stěnu. Druhý vstup, jenž je však uzamčen, je umístěn na jihu hřbitova u rodinné hrobky rodiny Rotterů. Od vstupní budovy na severu k hrobce rodiny Rotterů na jihu je vedena hlavní dlážděná komunikace půlící hřbitov. Druhá hlavní cesta vede středem hřbitova z východu na západ. V místě jejich křížení je umístěn litinový hřbitovní kříž se soklem z pískovce. Takto je hřbitov rozdělen na čtyři hlavní sektory. Poslední sektor se rozkládá podél hřbitovní zdi a je od ostatních oddělen komunikací. Vzrostlé stromy výrazně zasahují do středu hřbitova. Při východní zdi vede souvislá alej stromů. Od roku 2018 je soubor na městském hřbitově skládající se ze vstupní budovy, hlavního hřbitovního kříže, hrobky rodiny Rotterů a významných hrobů památkově chráněn.³³¹ Hřbitov je udržovaný, avšak všechny hroby nejsou v dobrém stavu a potřebovaly

---

³²⁸ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 126.

³²⁹ Tamtéž. s. 126.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku. III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 139.

³³⁰ Usnesení MZ 61/97 - schvaluje záměr prodeje části p.p.č. 187/3 v k.ú. Králíky. Dostupné z <<https://www.kraliky.eu/data/ext-796.pdf>>.

• ³³¹ Celý soubor na městském hřbitově je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000026117, vstupní budova pod č. 1000026117_0001, hrobka rodiny Rotter pod č. 1000026117_0002, hrobka rodiny Walter pod č.

by restaurátorský zásah. Na hrobce rodiny Walterovy, která je součástí památkové ochrany, restaurátorské práce již probíhají. Také je zde možné nalézt hroby již zaniklé. Novější hroby se nacházejí převážně v jižní polovině plochy hřbitova.

9.2.1 Hrob rodiny Kretschmerovy

Tato hrobka umístěná u severní hřbitovní ohradní zdi nalevo od vstupní budovy hřbitova patří rodině Kretschmerově (Obrázek 27). Hrobovou stěnu z jemnozrnné našedlé žuly tvoří profilovaná rovnoramenná lichoběžníková stéla, do níž je vložena nápisová deska z leštěné černé žuly. Nápis zhotovené na tmavém podkladu bílou majuskulou jsou výborně čitelné a poskytují tyto informace:

FAMILIENGRAB
JOH. KRETSCHMER.
ANNA KRETSCHMER,
BÜRGERMEISTERSGATTIN
* 17. JUNI 1832. † 2. MAI 1923.
KARL KRETSCHMER,
KAUFMAN
* 29. OKT. 1868. † 16. JUNI 1916.
ALTBÜRGERMEISTER
JOH. KRETSCHMER
* 17. JUNI 1839. † 12. NOV. 1924.³³²

V místě mezi jmény Johann a Anna Kretschmer je vysekána velmi drobná tobołka makovice. Horní úsek stély disponuje žulovým nástavcem ve tvaru kříže, který má na sobě stopy po uchycení kovového kříže. Proti ramenům kříže se táhly zdobné kovové pásky, avšak ty se nedochovaly. Ke stéle přiléhají dva obelisky v užší části opatřené reliéfně ztvárněnými bronzovými věnci svázanými smutečními stuhami a posazenými na stojáncích. Na každém stojánku je připevněna kulatá kartuš, napravo s řeckým písmenem A a nalevo Ω. Při vrcholu jsou obelisky přerušeny dvojitým žlábkem. Stélu a obelisky opticky doplňuje stěna zakončená korunní římsou, pod níž je pás s vejcovci. Členěný sokl má pod obelisky podstavce s nápisovými deskami z černé žuly upevněné bronzovými šrouby. Další nápisová deska je usazená na nástavci uprostřed soklu. Plochu před náhrobkem zakrývá žulová krycí deska se

---

1000026117_0003, hlavní kříž pod č. 1000026117_0004, náhrobek Franze Wanieka pod č. 1000026117_0005, hrobka rodiny Wagner pod č. 1000026117_0006, hrobka rodiny Kretschmer pod č. 1000026117_0007 a hrobka rodiny Walter pod č. 1000026117_0008.

³³² Přepis z náhrobní desky.

dvěma bronzovými oky a sousední místa pro krycí desky jsou zasypány oblázky. Kovový dekorativní plůtek s dvoukřídlými vrátky představuje hrobové ohraničení.

Hrob je další z památkově chráněných sepulkrálií patřících do souboru nemovitých kulturních památek hřbitova Králíky.³³³ Stylově se zde mísí prvky modernismu a historismu. Kromě výše zmíněného chybějícího kovového kříže je za pravým obeliskem pod římsou prázdná hlavička růže, nad nápisovými deskami u obelisků chybí nejspíše lucerny. V nedávné době byl nižší dekorativní plot ošetřen stříbrenkou.

Johann Kretschmer

Johann Kretschmer je považován za druhého nejvýznamnějšího starostu Králík 19. století, kterým se stal pro první funkční období mezi léty 1870–1872 po Ferdinandu Amandovi II.³³⁴ Podruhé úřad vykonával od roku 1885 pozoruhodných 33 let. Johann Kretschmer se v soukromém životě živil jako obchodník. Za jeho působení město Králíky zažívalo stavební a hospodářský růst.³³⁵

9.2.2 Hrob rodiny Walterovy

Přesně uprostřed západní hřbitovní zdi byl vybudován hrob rodiny Walterovy (Obrázek 28). Náhrobní stěna ze světlého mramoru se skládá ze zdobného středového oddílu a dvou o polovinu nižších postranních křídel, jež jsou ukončena pilíři s kanelováním. Na vydutých zaoblených hlavicích pilířů jsou upevněné bronzové lucerny secesního tvarosloví opatřené zažloutlým sklem. Pravé křídlo slouží taktéž jako nápisová deska. Elipsová náhrobní deska na hlavní stéle je vsunuta do prostoru tvořeným nikou. Po stranách stély jsou čtyřhranné kanelované pilíře. Nad nikou je usazený výrazně členitý nástavec z pískovce, který zahrnuje reliéf s polofigurou ženy s dlouhými vlasy a s kolem s vřetenem. Volba těchto motivů zřejmě souvisí se zaměřením podnikání rodiny, a to v odvětví tkaní bavlny. Nástavci vévodí robustní kamenný kříž. Zvýšená obruba ohraničuje tři žulové krycí desky ze šedožrnité žuly, přičemž prostřední deska je vyvýšená. Všechny krycí desky disponují čtyřmi zvlněnými oky. Na levém křídle náhrobní stěny jsou pozůstatky po bronzovém dekorativním kování v podobě drobnějšího shluku lístků. Mramor zde nese stopy po korozi kovu. Tento stav lze vypožorovat i na pravém křídle a postranních pilířích vlastního náhrobku. Je však otázkou, jaký kovový prvek pilíře doplňoval. Vcelku zajímavě realizovaná hrobka dokládá prostupování secesních

³³³ Hrob rodiny Kretschmer je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000026117_0007.

³³⁴ *Starostové/starostky města Králíky od roku 1646 do současnosti* [online]. c2019 [cit 2019-11-26]. Dostupné z <<https://www.kraliky.eu/data/ext-10079.pdf>>.

³³⁵ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 114.

vlivů do funerálního umění.. Náhrobek je památkově chráněný a je zapsán společně s dalšími díly jako soubor kulturních památek městského hřbitova Králíky do Ústředního seznamu kulturních památek.³³⁶ V základové části náhrobní stěny se objevují zřetelné praskliny. V přední části se ohrazení začíná destruovat.

Dominik Walter a Valentin Walter

Zakladatel tkalcovny bavlny „Dominik Walter a syn“ Dominik Walter se narodil 23. května 1835 v Horních Boříkovicích a zemřel 4. října 1898. Po jeho smrti převzal vedení továrny syn Valentin.³³⁷

Valentin Walter se narodil 3. ledna 1868 v Králíkách. Po otcově smrti řídil a dále rozšiřoval rodinou tkalcovnu. Ta od svých počátků zaměstnávala 300 až 400 dělníků. Zemřel 11. června 1921.³³⁸

9.2.3 Hrob rodiny Wagnerovy

Nalevo od hrobu rodiny Walterovy je umístěn hrob Vinzenza a Barbary Wagner, přesněji tedy u západní ohradní hřbitovní zdi (Obrázek 29). Náhrobek z černé leštěné žuly ve tvaru podélné stély, z jehož horní poloviny reliéfně vystupuje kříž, plynule přechází do soklu. Zaoblená ramena kříže při styku vytváří kruhovou plochu mající uprostřed christogram IHS, kolem kterého je trnová koruna. Ramena kříže zabíhají do stran a náhrobek tak v podstatě obepínají. Kříž lemují stylizované šikmé paprsky přesahující za hranu, které vytvářejí pravidelně nerovnou strukturu náhrobku. Na pomyslném podstavci kříže je nápisová deska, která vysekaným pozlaceným kurentem zaznamenává:

Vinzenz Wagner

fürstl:

Johann Lichtensteinscher

Revierförster

† 1876 im 60. Lebensjahre³³⁹

Barbara Wagner

geb. Pfeffer

† 1915 im 84. Lebensjahre³⁴⁰

³³⁶ Hrob rodiny Walterovy je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000026117_0003.

³³⁷ Přepis z náhrobní desky.; *Kronika města Králíky* [online]. c2019 [cit 2019-11-27]. Králíky, 2016. Dostupné z: <<http://www.kraliky.eu/data/ext-10907.pdf>>. s. 109.

³³⁸ MUSIL, František. *Dějiny Králícka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 112.; *Kronika města Králíky* [online]. c2019 [cit 2019-11-27]. Králíky, 2016. Dostupné z: <<http://www.kraliky.eu/data/ext-10907.pdf>>. s. 109.

³³⁹ Vinzenz Wagner, knížecí revírní lesník u Jana Liechtensteina.

³⁴⁰ Přepis z náhrobní desky.

Pod nápisovou deskou je zavěšen bronzový dekorativní polověneček neboli feston, z listů, mezi nimiž jsou vpletené bobulové plody. Na profilovaném soklu můžeme v pravém dolním rohu odhalit signaturu zhotovitele náhrobku A. Walter, Saubsdorf (Supíkovice, Obrázek 30). Signatura na soklu neuvádí celé křestní jméno, ale pouze počáteční písmeno. Nemůžeme proto s prokazatelnou jistotou přisoudit práci na náhrobku konkrétní osobě nebo firmě. V Supíkovících však působila firma „Adolf Walter“. Právě iniciála křestního jména, příjmení a sdělená lokalita se shodují se signaturou. Ohrazení hrobu z černé leštěné žuly je zajištěno pouze ze dvou podélných stran dekorativní kovovou mříží. Krycí deska se dvěma bronzovými oky je rovněž ze stejného materiálu jako náhrobek a ohrazení. Vznik náhrobku je možné stanovit do 2. poloviny 19. století. Sepulkrální památka je památkově chráněna³⁴¹ a nevykazuje kromě koroze mříže žádné závažné defekty.

Firma Adolf Walter

Firma Adolf Walter v Supíkovících v okrese Jeseník se zabývala zpracováním mramoru a žuly.³⁴² V roce 1948 byla znárodněna.³⁴³ Roku 1884 byla založena Zemská odborná škola pro mramorový průmysl v Supíkovících, soustřeďující se na vzdělávání kamenosochařů. Předpoklady pro toto odvětví poskytovalo naleziště bílého mramoru, rozmach kamenického podnikání a s tím související zpracování kamene na Jesenicku.³⁴⁴ Z této školy vzešlo několik osobitých sochařů jako například Josef Obeth, Hans Schwathe nebo Engelbert Kaps.³⁴⁵ Škola ukončila činnost v roce 1945.³⁴⁶ V obci také fungovaly brusírny na leštění žuly.³⁴⁷ Lze usuzovat, že náhrobek vytvořil někdo z okruhu kamenosochařské školy.

Jan II. z Lichtenštejna

Vinzenz Wagner byl okresním lesníkem ve službách knížete Jana II. z Lichtenštejna. Jan II. z Lichtenštejna se narodil v roce 1840. Vládu nad knížectvím převzal roku 1858 po otci Aloisovi II. ve svých 18 letech, panoval zde dlouhých 71 let. Za jeho vlády patřilo rodu velké množství statků na Moravě, od Břeclavi až po Krnov. Byl sběratelem a mecenášem umění.

³⁴¹ Hrob rodiny Vagnerovy je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000026117_0006.

³⁴² ŠPRINC, Zdeněk. Organizace průmyslu v Olomouckém kraji po znárodnění (1946-1948). In *Sborník prací pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci: příspěvky k hospodářským dějinám střední a severní Moravy po roce 1945*. Praha, 1971. 43-78 s., s. 20-21.; AUGUSTIN, Josef. *Velká encyklopedie měst a obcí ČR*. Praha, 2001. ISBN 80-901534-1-0. s. 584.

³⁴³ ŠPRINC, Zdeněk. Organizace průmyslu v Olomouckém kraji po znárodnění (1946-1948). In *Sborník prací pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci: příspěvky k hospodářským dějinám střední a severní Moravy po roce 1945*. Praha, 1971. 43-78 s., s. 20-21.

³⁴⁴ HOROVÁ, Anděla. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha, 2006. ISBN 80-200-1209-5. s. 701.

³⁴⁵ DANĚK, Ladislav – HASTÍK, Jiří - MALIVA, Josef. *Sochařství v Olomouckém kraji 1900-2012*. Olomouc, 2012. ISBN 978-80-904352-6-1. s. 10-13.

³⁴⁶ HOROVÁ, Anděla. *Nová encyklopedie českého výtvarného umění*. Praha, 2006. ISBN 80-200-1209-5. s. 701.

³⁴⁷ HLUŠIČKOVÁ, Hana. *Technické památky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 4. díl Š-Ž*. Praha, 2004. ISBN 80-7277-160-44. s. 262.

Kníže měl u lidu pověst dobrotivého člověka. Během první světové války vyhlásil neutralitu lichtenštejnského knížectví. Zemřel v roce 1929.³⁴⁸

9.2.4 Hrob Franze Wanieka

Poměrně dosti rozměrný hrob s velikým náhrobkem se nachází v jihozápadní čtvrtině hřbitova u cesty podél západní hřbitovní zdi (Obrázek 31). Z černé leštěné žuly je zhotovena jak krycí deska, která je ohraničená stupňovitou obrubou, tak i náhrobek. K náhrobní desce z pravé strany přiléhá nižší, ale o to širší lavice ze stejného materiálu, na níž je usazena bronzová postava plačky. Pravou ruku pokládá přes vrchní okraj lavice a druhou ruku, ve které svírá květinový věnec, drží svisele podél těla. Hlava plačky leží na pravé paži. Její vlasy a šat formuje mělká surová drapérie. Náhrobek je památkově chráněn a je zapsán společně s dalšími díly jako soubor kulturních památek městského hřbitova Králíky do Ústředního seznamu kulturních památek. Dle srovnání fotografií z památkového katalogu a vlastního terénního průzkumu je rozpoznatelné, že náhrobní deska v době focení dokumentace do památkového katalogu nebyla na místě, pravděpodobně procházela restaurátorským zásahem.³⁴⁹ Prostor pro druhou krycí desku byl vysypán oblázky. Vznik náhrobku lze s velkou pravděpodobností dosadit do 2. poloviny 30. let 20. století. Hrob v současnosti nevykazuje známky závažnějšího poškození.

9.2.5 Hrobka rodiny F. A. Rotter

Zděná novoklasicistní hrobka obdélného půdorysu se nachází ve vymezeném a vydlážděném prostoru v jižním výběžku hřbitova (Obrázek 33). Zastřešení hrobky je provedeno sedlovou střechou s plechovou krytinou. Součástí zastřešení je neveliká osmiboká kupole. Symetricky řešené průčelí hrobky je orientované na sever. V nárožích jsou pilastry, na něž dosedá kládí společně s kordonovou římsou, přesahující západní, východní i jižní strany hrobky. Celá fasáda hrobky je obložena pískovcovými deskami. Předsunutý vstupní portikus, sestavený ze dvou kanelovaných sloupů majících prstencovou patku a volutové hlavice. Na architrávu, vynášeném sloupy, je posazen vlys, nad nímž se vypíná trojúhelný štít s tympanonem. Vlys je opatřen nápisem z pozlacené majuskuly:

FAMILIE F. A. ROTTER

³⁴⁸ MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*. Praha, 1999. ISBN 80-204-1049-X. s. 161.; MERKI, Christoph Maria – LÖFFLER, Josef. *Lichtenštejnové v českých zemích od středověku do 20. století*. Vaduz, 2016. ISBN 978-80-210-8293-9. s. 107.

³⁴⁹ *Náhrobek Franze Wanieka s plastikou ženy – plačky* [online]. C2015 [cit 2019-08-02]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/nahrobek-franze-wanieka-s-plastikou-zeny-placky-12295281>>.

Těsně za nejvyšším bodem štítu je umístěna akroterie. Čtyři kamenné schodišťové stupně jsou vedeny k portálu, jenž disponuje kamenným půlkruhově zakončeným ostěním. Do portálu zasazené dvoukřídlé dveře jsou vybavené výplňovým dekorativním kování objevujícím se i ve světlíku nad samotnou konstrukcí dveří. Užší boční stěny jsou členěny obdobně jako průčelí, avšak štíty kopírují celou délku korunní římsy a nejsou zde žádné otvory.

Celkově lze konstatovat, že stav hrobky je uspokojivý, protože na ní nejsou patrné žádné defekty.

Rodinná hrobka Rotterů byla po zrušení původního králického hřbitova přenesena na nově vybudovaný hřbitov začátkem 20. století.³⁵⁰ Hrobka je památkově chráněným objektem a je zapsána společně s dalšími díly jako soubor kulturních památek městského hřbitova Králíky do Ústředního seznamu kulturních památek.³⁵¹

Ferdinand Amand Rotter

Rodina Rotterů se soustřeďovala na výrobu a obchod artiklů ze lnu. Ferdinand Amand Rotter I. se narodil 6. února 1808 a zemřel 3. dubna 1867. Ferdinand Amand I. vykonával roku 1844 a posléze v letech 1865–1867 funkci starosty města Králíky. Po dobu let 1861–1862 zastával post poslance v českém zemském sněmu, do kterého byl zvolen jako zástupce volebního okresu venkovských obcí Králíky a Žamberk.³⁵² V polovině 50. let 19. století se podnik „F. A. Rotter und Söhne“ stal v Hořejším Vrchlabí spoluvlastníkem mechanické přádelny lnu.³⁵³ O čtyři roky později již přádelna patřila pouze podniku F. A. Rottera, jenž se zasadil o zvýšení produkce.³⁵⁴

Po smrti otce se řízení přádelny lnu ujal Ferdinand Amand II. se svým společníkem, bratrem Josefem Emanuelem. Ferdinand Amand II. se narodil 15. srpna 1831 a jeho bratr Josef Emanuel o 4 roky později dne 7. dubna. Během posledních dvaceti let 19. století připojil k výrobě i zpracování juty. V osobě Ferdinanda Amanda II. se skloubilo vícero významnějších veřejných postů, ať už se jednalo například o členství v městském zastupitelstvu, zvolení do čela města nebo nepravdělné zasedání v českém zemském sněmu. Ferdinand Amand II. zemřel 17. srpna 1907.³⁵⁵

---

³⁵⁰ MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 126.

³⁵¹ Hrobka rodiny F. A. Rotter je zapsána v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000026117_0002.

³⁵² MYŠKA, M. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 401.

³⁵³ MYŠKA, M. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 199, 401.

³⁵⁴ Tamtéž. s. 401.; MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0. s. 111.

³⁵⁵ MYŠKA, M. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 401-2.

Bratr Ferdinanda Amada II. Josef Emanuel, spolupodílník a následně starší nadřízený rodinného podniku v Hořejším Vrchlabí, byl rovněž aktivní v podnikatelské a politické sféře. Josef Emanuel zemřel ve Vrchlabí 14. ledna 1914. Potomci starší generace rodiny Rotterů jsou spojeni spíše s městem Vrchlabí, na jehož hřbitově taktéž spočinuli.³⁵⁶

---

³⁵⁶ Tamtéž. s. 401-2.

10. LANŠKROUN

Město je situováno v jihovýchodní části ústeckoorlického okresu na bývalé zemské hranici mezi Čechami a Moravou.³⁵⁷ Z hlediska geomorfologického členění leží město v Lanškrounské kotlině, která náleží jako okrsek do Moravskotřebovské pahorkatiny, jejímž nadřazeným celkem je Podorlická pahorkatina. Ta spadá do Orlické podsoustavy. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Krkonošsko-jesenické.³⁵⁸

10.1 Historický vývoj Lanškrouna do konce 30. let 20. století

Město vzniklo během druhé poloviny 13. století v rámci kolonizační činnosti Hřebečska. První písemná zpráva o Lanškrouně je datována k roku 1285, kdy král Václav II. daroval Lanškroun Závishi z Falkenštejna společně s hradem Lanšperk.³⁵⁹ Po popravě Závise z Falkenštejna v roce 1290 připadlo město zpět králi Václavu II. Na začátku nového století byl Lanškroun věnován zbraslavskému cisterciáckému klášteru.³⁶⁰ Celé panství přešlo pod biskupství v Litomyšli v roce 1358.³⁶¹ Na začátku 70. let 14. století byl na předměstí založen augustiniánský klášter s kostelem sv. Mikuláše a sv. Kateřiny. Umístění kláštera nebylo vzhledem k bažinatému terénu příliš vhodné, a proto byl na konci 14. století přemístěn k farnímu kostelu sv. Václava.³⁶² Během husitských válek bylo město dobyt a augustiniánský řád Lanškroun opustil. Klášter byl v této době vypálen a pobořen. Od druhé poloviny 15. století přešlo město do majetku Kostků z Postupic.³⁶³ Za jejich vlády získalo mnoho privilegií,³⁶⁴

³⁵⁷ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.

³⁵⁸ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 264, 329, 304, 352-3, 537.

³⁵⁹ ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí*, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 19.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 7; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 13.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 335-6.

³⁶⁰ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.

³⁶¹ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205

³⁶² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 333-4, 337.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205.

³⁶³ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332, 334.

³⁶⁴ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9.

například v roce 1464 od krále Jiřího z Poděbrad právo vybírat clo u městských bran a taktéž pořádat výroční trh na den sv. Urbana.³⁶⁵ Dalším z práv, které město získalo v roce 1493, byla možnost výběru cla. Z těchto výnosů pak byly opravovány cesty. Požár zasáhl město v roce 1487. O deset let později je datován první zápis v nejstarší dochované městské knize. Na přelomu 15. a 16. století přenesl Bohuš Kostka z Postupic do Lanškrouna své sídlo a rozbořený klášter nechal přebudovat na zámek.³⁶⁶

Kostkové z Postupic počátkem 16. století rozšiřovali městská privilegia. V roce 1507 Lanškroun prostřednictvím sňatku změnilo vlastníky, kterými se stali Pernštejnové. Ve stejném roce měšťané obdrželi právo odúmrtí. Nové privilegium na pořádání pravidelných týdenních trhů získalo město roku 1514.³⁶⁷ V letech 1539 a 1548 bylo městu povoleno organizování dalších výročních trhů.³⁶⁸ V 16. století byl život ve městě ovlivněn reformací a zde působící Jednotou bratrskou. Ve městě se projevilo i smýšlení německého obyvatelstva, které si založilo svůj samostatný německý bratrský sbor.³⁶⁹ Obrovský požár zasáhl celé město v roce 1568.³⁷⁰ Působení Jednoty bratrské bylo na panství zakázáno Vratislavem z Pernštejna roku 1582.³⁷¹ V tomto roce byla dokončena budova radnice.³⁷² Ve druhé polovině 15. století započala přestavba augustiniánského kláštera na zámek. Na konci 80. let 16. století, bylo panství prodáno Adamovi Felixovi Hrzánovi z Harasova, který započal přestavbu zámku, jenž dokončil roku 1601.³⁷³ Adam Felix nechtěl městu uznat stará privilegia potvrzená předchozími majiteli.³⁷⁴

---

³⁶⁵ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 330.

³⁶⁶ KUČA, Karel. 1998. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 330, 332, 334

³⁶⁷ Tamtéž. s. 330, 332.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 9, ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.

³⁶⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 330, 331.

³⁶⁹ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 11.

³⁷⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205.

³⁷¹ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 11.

³⁷² Tamtéž. s. 11.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 333.

³⁷³ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 11.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205.

³⁷⁴ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 11.

Ani Lanškroun se nevyhnul velkým požárům. V první čtvrtině 17. století vypukly hned dva, a to v letech 1615 a 1621.³⁷⁵ Při druhém požáru plameny zpusťily celé vnitřní město s výjimkou zámku.³⁷⁶ K další změně majitele došlo po bitvě Bílé hoře. Ze strachu z konfiskace majetku bylo panství za výrazně nízkou cenu prodáno Karlu z Lichtenštejna.³⁷⁷ Ten městu v roce 1622 nestvrdil privilegia, a později navíc vzal právo na vaření piva a nařídil povinný odběr vína z Valtic. Na celém panství začal prosazovat násilnou rekatolizaci. Jedním z prostředků nátlaku bylo ustanovení zákazu provozování řemesel všem nekatolíkům. Již v roce 1626 však povolil městu další výroční trh a také trh s koňmi.³⁷⁸ V roce 1639 město přečkalo neúspěšné obléhání Švédy. O čtyři roky později ale bylo město Švédy dobyt a vydrancováno. Jiná katastrofa následovala v roce 1645, neboť Lanškroun zasáhl pustošivý požár. Střed města byl poničen a ohni neunikl ani zámek či kostel, který poté dostal barokní vzhled.³⁷⁹ Příští rok byli obyvatelé ohroženi morovou ranou. Další morová nákaza se do města dostala v roce 1680.³⁸⁰ Úbytek obyvatelstva kompenzovali Lichtenštejnové podporou přistěhovalců ze svých panství ve Slezsku a Rakousku. Výsledkem byla změna charakteru obyvatelstva na převážně německé. V roce 1683 došlo k definitivnímu poněmčení správy města.³⁸¹

Na počátku 18. století se do města vrátili augustiniáni, kteří mezi lety 1700–1705 vybudovali barokní hřbitovní kostel sv. Anny. V roce 1712 byl dokončen nový barokní zámek, jehož výstavba začala již na konci předchozího století. Pouhé dva roky nato zámek vyhořel a roku 1756 byl zbořen.³⁸² V roce 1762 dala Marie Terezie městu privilegium na konání týdenního trhu na přízi, plátno, len a vlnu. Za Josefa II. město nabylo možnosti vykonávat další výroční i dobytčí trh.³⁸³

---

³⁷⁵ Tamtéž. s. 11.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205.

³⁷⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: . III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332, 338.

³⁷⁷ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 11.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205.

³⁷⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: . III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 331.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26.

³⁷⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: . III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332, 334.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 18.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 205-6.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 26-7.

³⁸⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: . III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 332.

³⁸¹ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 18.

³⁸² Tamtéž. s. 18.

³⁸³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: . III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 331.

Druhá polovina 19. se v Lanškrouně vyznačovala výrazným vzestupem německého nacionalismu.³⁸⁴ Od 70. let 19. století se výrazně zrychlil hospodářský rozvoj města, bylo vybudováno několik významných továren, a zejména pak lokální železnice z Rudotic do Lanškrouna. Tím došlo v roce 1885 k napojení města na hlavní železniční tah z Prahy do Olomouce. Železnice podpořila stavební rozvoj, který v druhé polovině 19. století spíše stagnoval.³⁸⁵ V 70. letech byla zřízena německá tkalcovská škola a rovněž nové německé gymnázium.³⁸⁶

Před druhou světovou válkou byla pro tkalcovskou školu postavena nová budova, která dnes slouží základní škole. Po první světové válce a vzniku československého státu odmítli představitelé města i okresu uznat československou vládu a vytvořili německou národní radu hlásící se k samosprávné provincii Deutschböhmen. Lanškrounští uznali svrchovanost nového státu až po zásahu vojenského oddílu z Vysokého Mýta. Ve 20. letech se zvýšil vliv českého obyvatelstva, a proto mohla být zřízena česká měšťanská škola.³⁸⁷ Ve 20. a 30. letech se město rozrůstalo, bylo postaveno množství nových domů. V roce 1928 byl Janem II. z Lichtejnštejna zdejší zámek na základě pozemkové reformy předán městu.³⁸⁸ Relativní klid mezi českým a německým obyvatelstvem trval do hospodářské krize a následně po nástupu fašismu v Německu v roce 1933 se opět vyostřil.³⁸⁹ Od roku 1934 bylo ve zbývající části zámku umístěno muzeum a archiv.³⁹⁰ V roce 1935 zvítězila ve volbách Sudetoněmecká strana a ovládla v Lanškrouně politický život. Po Mnichovské dohodě došlo k urychlené evakuaci českého obyvatelstva z města i okolí. V roce 1939 byla zahájena oprava budovy zámku.³⁹¹

---

³⁸⁴ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 29.

³⁸⁵ Tamtéž. s. 29.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 335, 338.; ŠPLÍCHAL, Karel. 2005. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 27

³⁸⁶ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 29.

³⁸⁷ Tamtéž. s. 29.

³⁸⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 334, 339.

³⁸⁹ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 30.

³⁹⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 334.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 29.

³⁹¹ MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 29-30.

10.2 Městský hřbitov Lanškroun

Městský hřbitov je situován na rovinatém pozemku severovýchodně od centra města za městskou zástavbou. Do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1876 byl hřbitov zakreslen po svém založení na parcele č. 3081/2 nepravidelného tvaru (Mapa 33). V průběhu 20. století byl rozšířen o obdélnou parcelu č. 3081/60 jihovýchodním směrem (Mapa 36).

V Lanškrouně se v minulosti nacházely tři hřbitovy, které byly kolem kostelů. Jednalo se konkrétně o kostely sv. Anny, sv. Máří Magdalény a sv. Václava. Hřbitov u kostela sv. Václava byl zrušen již ve středověku, hřbitov u kostela sv. Máří Magdalény na konci 19. století.³⁹² Empírový kostel sv. Máří Magdalény se nacházel v severozápadním nároží hřbitova. Zděnému kostelu předcházela kostel roubený.³⁹³ Podle císařského otisku z roku 1839 se půdorys hřbitova na parcele č. 181 blížil obdélnému tvaru (Mapa 31). Hřbitov byl zrušen a dnes se okolo kostela rozprostírá park (Mapa 34). Od roku 1958 kostel podléhá památkové ochraně.³⁹⁴ V roce 1903 pak zanikl hřbitov u barokního kostela sv. Anny, jenž byl postaven na přelomu 17. a 18. století.³⁹⁵ Dle císařského otisku z roku 1839 měla parcela č. 3163 lichoběžníkový půdorys (Mapa 32). Na bývalém hřbitově se zachovaly barokní sochy z první poloviny 18. století a pár náhrobků z konce 18. a z počátku 19. století. Areál kostela je památkově chráněn od roku 1958.³⁹⁶ V současné době má areál stále stejný půdorys ohraničený hřbitovní zdi. Na bývalý hřbitov se vchází bránou se segmentovým nadpražím umístěnou v jihovýchodní hřbitovní zdi. Půdorys tohoto zaniklého hřbitova se v nezměněné podobě dochoval dodnes (Mapa 35).

Na současný městský hřbitov se vstupuje severozápadním zděným vstupem s kovovou centrální bránou s dvěma kovovými postranními brankami. Celý areál hřbitova je ohrazen zdí. Část severovýchodního pozemku hřbitova zabírá dům s bytem správce hřbitova a chladicí boxy. Od brány k jihovýchodu je hřbitov rozpůlen hlavní komunikační cestou zakončenou na jihovýchodě centrálním hřbitovním křížem. Vedlejší cesty oddělují jednotlivá oddělení, z nichž většina je v pravé části hřbitova od hlavní cesty. Tato strana hřbitovního areálu je také hustě posázena vzrostlými stromy. V centrální části pravé poloviny hřbitova je umístěn jeden z urnových hájů. Ten je obklopen nejstaršími odděleními označenými čísly III. až V. Napravo

---

³⁹² *Lanškrounské hřbitovy* [online]. c2019 [cit 2019-11-02]. Dostupné z: <<http://farnost.katolik.cz/lanskroun/farnost/pruvodce/hrbitovy/hrbitovy.htm>>. s. 109.

³⁹³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 333.

³⁹⁴ Areál kostela sv. Máří Magdalény je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000144732, kostel kostel sv. Máří Magdalény 1000144732.

³⁹⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 333, 338.; MUSIL, František. 1991. *Lanškroun: příspěvky k poznání města a jeho okolí*. Lanškroun, 1991. 80-900048-3-0. s. 18.

³⁹⁶ Kostel sv. Anny je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000134465.

od vstupu na hřbitov je smuteční síň s kolumbáři, na níž navazují dva urnové háje. První z nich je situován v severozápadním rohu hřbitova. Druhý urnový háj je umístěn mezi obřadní síní a V. oddělením. Na hřbitově je také sekce s dětskými hroby, jež se rozkládá mezi IV. a V. oddělením. V centrální části levé strany hřbitova se rozprostírá rozptylová loučka s druhým kolumbáři. Dosud nevyužitá plocha je nalevo od hlavní cesty mezi částí s rozptylovou loučkou a I. oddělením. Toto oddělení je umístěné až za hlavním hřbitovním křížem po levé straně a na straně opačné je II. oddělení hřbitova. Celkový stav hřbitova není špatný. Na hřbitově jsou však ve starších odděleních hroby zrušené, neudržované a některé také poškozené.

10.2.1 Hrob rodiny Bibusovy

Při jihozápadní straně ohradní zdi v V. oddělení hřbitova je situován hrob rodiny Bibusovy (Obrázek 38). Pískovcová socha anděla je posazena na podstavci, který je představován středovou částí náhrobku spojenou s bočními křídly. Představený podstavec, v jehož centrální části je vysekaný nápis *Familie Bibus*, je ve všech čtyřech rozích osazený volutami a obohacený o reliéfně vystupující florální a vegetabilní výzdobou. Jako nápisové desky jsou přímo využité pískovcové plochy bočních křídel. Křídla nad korunní římsou lemují palmety a po stranách jsou završeny čtverhrannými sloupy, pod hlavicemi mající rovněž záznamy o životních datech zesnulých. Stojící postava anděla s mírně natočeným trupem a hlavou doleva. Andělovy strnulé rysy ve tváři podtrhují upřený pohled do dáli. Pravou rukou svírá kříž, jež si přikládá na levou stranu hrudi, a v druhé pokrčené ruce drží květinový věnec. Kompozici dominují rozměrná svěšená křídla, která kopírují skoro celou výšku těla anděla. Dlouhé odění v římském stylu se splývavou drapérií odhaluje ve spodní části pouze špičky prstů nohou. V prostoru velmi nízkého hrobového ohrazení není žádná krycí deska, avšak je vybaven kamennou drtí.

Pískovec náhrobku je lokálně začernalý, vydrolený a s defekty. Na náhrobku si nemůžeme nepovšimnout nežádoucího biologického napadení, což se projevuje hlavně na soklu a ohraničení. Písmo je na bočních křídlech hůře viditelné. Lze se domnívat, že je potřebné náhrobek ošetřit zásahy restaurátorů, aby nedošlo k většímu poškození.

Peter Franz Bibus

Soudce a poslanec zemského sněmu Peter Franz Bibus se narodil 9. března 1825.³⁹⁷ Pochází z rodiny Bibusů, která měla v Lanškrouně dlouhou tradici v tkalcovském řemesle.

---

³⁹⁷ Přepsáno z náhrobní desky.

Vystudoval gymnázium v Hradci Králové. Studium práv absolvoval v Praze a ve Vídni.³⁹⁸ Mezi lety 1854 až 1861 pracoval v Uhrách, kde se stal soudcem. V roce 1864 zvítězil ve volbách do zemského sněmu, po protestu českořebovského starosty však byla volba anulována. Při obdobné situaci v roce 1867 to byl naopak on, kdo se mandátu po anulaci výsledků ujal a vykonával jej mezi lety 1868 a 1870.³⁹⁹ V těchto letech byl zároveň zvolen poslancem říšského sněmu ve Vídni. V roce 1875 se stal vrchním zemským soudcem v Praze. Za zásluhy byl v roce 1883 povýšen na rytíře Řádu železné koruny. O dva roky později začal vykonávat funkci zemského rady. Angažoval se při založení gymnázia v Lanškrouně a stal se čestným občanem města.⁴⁰⁰ Zemřel 25. února 1891 v Praze.⁴⁰¹

10.2.2 Hrob rodin Heiderových a Menzelových

V centrální části hřbitova napravo od hlavní cesty se nalézá hrob rodin Heiderových a Menzelových (Obrázek 39). Pískovcová socha na jemnozrnném šedém žulovém podstavci je postavena na soklu, okolo něhož ze tří stran nasedají opracované pískovcové bloky. Socha zachycuje anděla s menšími roztaženými křídly, ztvárněného jako mladého jinocha, sedícího na kusu nepatrně členité skály. Na první pohled je zřejmé, že andělovi schází pravá ruka. Dle sklonu pahýlu můžeme však soudit, že ruka byla vztyčená vzhůru k nebesům. Druhou rukou anděl přidržuje rozevřenou knihu, kterou zároveň opírá o pokrčenou nohu. Lehce skloněnou hlavu lemují sčesané kratší vlasy zdůrazněné zvlněním kolem klidné tváře. Vlasy jsou zčásti zakryté pokrývkou hlavy, která je v přední části nad čelem zdobená šesticípou hvězdou. V pravém dolním rohu podstavce se vyskytuje signatura Werdecker. Náhrobek neohraničuje obrubník a chybí zde i krycí deska.

Skulptura vykazuje známky po začernalých usazeninách a zeleném biologickém povlaku.

10.2.3 Hrob rodiny Stanglerovy

Hrob je lokalizován u jihozápadní hřbitovní ohradní zdi ve II. oddělení hřbitova (Obrázek 41). Centrální oddíl stěny pískovcového náhrobku, vyhotovený jako chrámek,

---

³⁹⁸ BÁBORÁK, Zdeněk a kolektiv. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6, s. 172.

³⁹⁹ NAVRÁTIL, Ivo (ed.). *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století, sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*. Semily, 2003. ISBN 80-86254-08-9. s. 248.

⁴⁰⁰ HAWLITSCHER, Kurt. Firma Bibus: Z Hřebečska do celé Evropy. In *Lanškrounsko: vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*. Lanškroun, 2008. s. 19-20.; MACKOVÁ, Marie. Peter Bibus a rok 1848. In *Lanškrounsko: vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*. Lanškroun, 2008. s. 18-19.

⁴⁰¹ Přepsáno z náhrobní desky.

nápadně předstupuje před postranní křídla. Sokl vyzdvihuje dva sloupy s prstencovou patkou, hladkým dříkem a nižší hlavicí osázenou volutami nebo akantovými listy. Dále dva pilastry stejného vzhledu jako sloupy vystupující ze zadní stěny tohoto oddílu. Sloupy a pilastry vymezují samotný prostor niky, jež je završena konchou vsazenou do štítu s ozdobnou sedlovou stříškou. Pod touto stříškou probíhá lomená korunní římsa s pásy palmet a vejčoců. Na štítu je uvedeno úsloví:

AUFERSTEHEN WIEDERSEHEN⁴⁰²

V nejvyšším styčném bodu korunní římsy je nástavec nesoucí fragment kříže. Po stranách stříšky jsou akroteria. Do niky je vložena železná socha personifikace Víry, nebo Sibyl. V pravé ruce drží rozevřenou menší knihu a o pravou paži má zapřený kříž. Dolní prodloužené rameno kříže vychází z balvanů a svou výškou výrazně převyšuje tělo sochy. Kniha, kterou drží je symbolem vzdělanosti. Bývá zobrazována v ruce evangelistů, apoštolů, proroků či Sibyl.⁴⁰³ Sibyl jsou zobrazovány jako mladé ženy, s knihou v ruce a dalšími atributy, z nichž jeden bývá kříž, který má zapřený v ruce.⁴⁰⁴ Oproti tomu levou ruku v lokti zatíná směrem vzhůru společně se vztyčeným ukazováčkem mířícím vzhůru. Pohyb jinak klidně strnulého rovného postoje postavy ženy je naznačen lehce nakročenou levou nohou. Oděná je do dlouhé řízy s rukávy zakrývajícími celé ruce. Říza disponuje těžkou neprodyšnou drapérií. Na středový oddíl přiléhají postranní křídla zakončená členěnými sloupky stojícími na podstavcích. Sloupky jsou na vrcholu hlavic zdobeny akroterií. Do plochy křídel jsou vsazené pokaždé tři obdélné mramorové nápisové desky se zkosenými rohy. Vždy dvě horní nápisové desky jsou vsazené svisle a třetí pro změnu horizontálně. Hrobové ohraničení před samotným náhrobkem zcela chybí, neboť se pravděpodobně nedochovalo. Kolem náhrobku je v těsné blízkosti vysázené kapradí a ostatní plocha je pouze zatravněná.

Náhrobek je v dosti narušeném stavu. Nápisové desky jsou značně narušené, že nápisy na nich jsou v některých pasážích nečitelné. Sloupy jsou v místě hlavic a pod nimi silně poškozené a ostatně celá pískovcová část hrobu nese velmi patrné známky silné degradace materiálu. Ohrazení náhrobku se nedochovalo.

Franz Stangler

Jedním z pohřbených je Franz Stangler, který se narodil v Dolním Třešnovci 25. září 1809. Byl majitelem jednoho z lanškrounských velkostatků, který odkoupil roku 1842. Stal se tak velkým majitelem půdy, které celkově vlastnil 190 hektarů. V roce 1875 založil společnost

---

⁴⁰² Vzkříšení nashledanou shledání

⁴⁰³ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 223.

⁴⁰⁴ ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. ISBN 80-246-0963-0. s. 264-5.

pro chov dobytka. V té době byl dlouholetým starostou Dolního Třešňovce.⁴⁰⁵ V letech 1861 až 1864 a znovu mezi lety 1878 až 1881 byl poslancem zemského sněmu.⁴⁰⁶ Zemřel 21. září 1893.⁴⁰⁷

Johann Werdecker

Místní sochař z Lanškrouna. Renovace a znovupostavení sochy nejsvětější trojice v Lubníku.⁴⁰⁸

---

⁴⁰⁵ ŠLAHORA, Dušan. *Lanškroun, moje pozdní láska*. Lanškroun, 2014. ISBN 978-80-87296-13-4; s. 33, 83, 187.; BÁBORÁK, Zdeněk a kolektiv. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6, s. 253, 333.

⁴⁰⁶ BÁBORÁK, Zdeněk a kolektiv. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6, s. 253.

⁴⁰⁷ Přepsáno z náhrobní desky.

⁴⁰⁸ Pamětní kniha farnosti Lubník [online]. c2019 [cit 2019-11-23]. Dostupné z <<https://docplayer.cz/1887662-Pametni-kniha-farnosti-lubnik.html>>. s. 15.

11. LETOHRAD

Město Letohrad leží v centrální části ústeckoorlického okresu na pravém břehu Tiché Orlice, severovýchodně od města Ústí nad Orlicí.⁴⁰⁹ K přejmenování Kyšperka na Letohrad došlo v roce 1950.⁴¹⁰ Z hlediska geomorfologického členění leží město Letohrad v centrální části Dobroučské pahorkatiny, která náleží jako okrsek do Žamberské pahorkatiny, jejímž nadřazeným celkem je Podorlická pahorkatina. Ta spadá do Orlické podsoustavy. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Krkonoško-jesenické.⁴¹¹

11.1 Historický vývoj Letohradu do konce 30. let 20. století

První zmínka o Kyšperku pochází z roku 1308, neboť zde stával stejnojmenný hrad.⁴¹² Zřícenina hradu Kyšperk se zbytky hradních valů a příkopů se nachází jižně od centra města.⁴¹³ Od druhé poloviny 14. století byl Kyšperk v držení pánů ze Žampachu a od konce 14. století Žampachů z Potštejna.⁴¹⁴ V roce 1554 byla vybudována na místě dnešního zámku renesanční tvrz.⁴¹⁵ Městem se Kyšperk stal v 16. století. Přesný rok není nikterak jistý, a proto se můžeme setkat s různými názory, kdy se tak ve skutečnosti stalo.⁴¹⁶ Na začátku druhé poloviny 16. století se Kyšperk stal centrem samostatného panství.⁴¹⁷ V roce 1577 získalo město od císaře Rudolfa II. právo pořádat týdenní trh.⁴¹⁸ Místní školu mohly děti z Kyšperka navštěvovat od roku 1614. Během třicetileté války bylo město vydrancováno švédskými vojsky.⁴¹⁹ V roce

---

⁴⁰⁹ ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 22.

⁴¹⁰ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 11.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 392.

⁴¹¹ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 121, 329, 352-3, 525, 537.

⁴¹²KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. s. 158., ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 22.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 224.; SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. s. 7.

⁴¹³ SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 7.

⁴¹⁴ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 11.

⁴¹⁵ Tamtéž. s. 13.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 22.;

⁴¹⁶ SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 7.

⁴¹⁷ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 11.

⁴¹⁸ Tamtéž. s. 11.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 393.

⁴¹⁹ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 15, 17.

1666, o téměř 100 let později, kdy bylo městu uděleno právo na pořádání týdenního trhu, získal Kyšperk i právo na organizování ročního jarmarku, a to vždy v pondělí po svátku obětování Panny Marie.⁴²⁰ Roku 1680 byla původní tvrz, vybudovaná na konci 50. let 16. století, přestavěna na barokní zámek se zámeckou kaplí sv. Václava.⁴²¹ Další z majitelů Norbert Leopold Libštejnský z Kolovrat nechal vystavět nové domky k přebývání pro poddané z vesnic. Po přestěhování získali stejná práva jako usedlíci. Roku 1670 byla rozšířena budova radnice a o dvacet let později byla do jejího nového přístavku umístěna škola.⁴²²

Hrabě Ferdinand Markvart Harrach zamýšlel ve městě postavit farní kostel, ale po jeho smrti ze záměru sešlo.⁴²³ Z tohoto důvodu se roku 1726 stala farním kostelem zámecká kaple sv. Václava.⁴²⁴ V roce 1734 byla vystavena barokní kaple sv. Jana Nepomuckého na Kopečku a o dva roky později byla doplněna o ambity.⁴²⁵ Velký požár zasáhl město v roce 1779, shořely při něm desítky domů a radnice. Císař Josef II. udělil městu právo konání dalšího trhu.⁴²⁶ V druhé polovině 18. století vznikaly v Kyšperku cechy. Kolem roku 1800 byla u zámku rozšířena zahrada.⁴²⁷ Výroba sirek v Kyšperku má své počátky v první polovině 19. století.⁴²⁸ Druhý velký požár postihl město roku 1824, přičemž této zhoubě podlehl více než 50 obytných budov, budova špitálu, radnice, škola, fara a zvonice. Následná obnova města poskytla příležitost k postavení nových budov s podloubím na náměstí, které daly náměstí

---

⁴²⁰ Tamtéž. s. 18.; JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 11.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 393.

⁴²¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 395-6, 398.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 224.; SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 8.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 23.; ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 18.

⁴²² SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 9, 12.

⁴²³ Tamtéž. s. 25.

⁴²⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 395.; SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 25, 34.

⁴²⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 225.; ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 25.

⁴²⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 393, 398.; SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 32.; ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 28.

⁴²⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 395.

⁴²⁸ SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 42.; ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 31.

jednotnou tvář.⁴²⁹ V roce 1836 získalo město právo pořádat trh s dobyt看kem a o tři roky později právo organizovat jarmark, který se každoročně odehrával v červenci. V revolučním roce 1848 dosáhlo město na privilegium pořádat pátý jarmark.⁴³⁰ V roce 1866 pobývalo v Kyšperku a okolí pruské vojsko.⁴³¹ V 19. století byl u zámku hrabětem Marcolinim založen zámecký park.⁴³² Na železniční dopravu bylo město připojeno roku 1874.⁴³³

Budova měšťanské školy pro chlapce i dívky byla dokončena v roce 1904. O tři roky později přišla největší povodeň v historii města. Další velká povodeň zasáhla město na počátku 20. let. V roce 1925 bylo přestěhováno muzeum a knihovna do budovy staré radnice.⁴³⁴ O pět let později byla v Kyšperku otevřena živnostenská škola.⁴³⁵

11.2 Městský hřbitov Letohrad

V roce 1819 byl ustanoven městský hřbitov jihozápadně od centra města u západního okraje zámeckého parku v lokalitě nazývané Pod Kopečkem.⁴³⁶ Nachází se v poměrně svažitém terénu vrchu Kopeček, a to na parcelách č. 219 a 222 na konci obytné zástavby. Na Kopečku stojí od roku 1734 poutní barokní kaple sv. Jana Nepomuckého.⁴³⁷ Po svém založení měl hřbitov obdélný půdorys a byl situován ve východní části na parcele č. 222. Takto byl zaznamenán do císařského otisku z roku 1840 (Mapa 38). V letech 1867 a 1903 byl hřbitov rozšířen severozápadním směrem o parcelu č. 223, která je dnes součástí parcely č. 222. Do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1887 byl v roce 1928 hřbitov zakreslen po těchto rozšířeních, a obdržel tak tvar podobný písmenu L (Mapa 40). V těsné blízkosti severozápadního rohu hřbitova byl společně s rozšířením do evidenční mapy Čech z roku 1887 zakreslen domek správce hřbitova s umrlčí komorou (Obrázek 43). Původně byla zpracována

⁴²⁹ SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 44-5.

⁴³⁰ Tamtéž. s. 43.; ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 35, 37.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 393.

⁴³¹ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 41.

⁴³² JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 11.; ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 23.

⁴³³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 395-6, s. 398.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s.

⁴³⁴ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 51, 53, 60, 63.

⁴³⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 395-6, 398.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s.

⁴³⁶ ADAMEC, Stanislav. *Město Kyšperk/Letohrad 1308-2008*. Letohrad, 2008. ISBN 978-80-254-1745-4., s. 71, 81.

⁴³⁷ Kaple sv. Jana Nepomuckého je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000152776_0001.

dokumentace na umístění domku přímo na hřbitově v severovýchodním rohu, ke kterému nedošlo (Obrázek 42). V roce 1901 nebyl poslední projekt na stavbu úmrtní komory okresním hejtmanstvím v Žamnerku schválen na základě posudku znalců.⁴³⁸ V průběhu 20. století došlo k dalšímu rozšíření směrem na západ o parcelu č. 219 lichoběžníkového půdorysu (Mapa 41).

Od roku 1726 se pohřbívalo kolem farního kostela sv. Václava na parcele č. 146. Do té doby byli zesnulí pohřbíváni u kostela Nanebevzetí Panny v nedaleké vesnici Orlice, která je dnes východní městskou částí. Před založením hřbitova sloužil farní kostel sv. Václava jako zámecká kaple.⁴³⁹ Od roku 1958 je kostel zapsán a chráněn jako kulturní památka.⁴⁴⁰ Hřbitov kolem kostela sv. Václava je již vyobrazen na císařském otisku z roku 1840 a nacházel se u severozápadní boční strany lodi kostela a vykazoval prakticky obdélný půdorys (Mapa 37). Na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1887 není hřbitov již na tomto místě vyznačen (Mapa 39). Na bývalém hřbitově se nachází památkově chráněný pomník spisovatele a buditele Františka Vladislava Heka. Tento symbolický náhrobek byl vztyčen v roce 1924. Od roku 1958 je pomník pod památkovou ochranou.⁴⁴¹

Hřbitovní zdi jsou ohrazeny pouze části hřbitova vzniklé do posledního rozšíření hřbitovního areálu. Poslední část hřbitova zřízená v roce 1946 již není nikterak ohrazena. Vstup na hřbitov je v jeho nejstarší části zajištěn kovovou brankou v severovýchodní zdi. Na hřbitov lze vstoupit také boční kovovou zdobenou brankou umístěnou také v nejstarší části hřbitova, a to v jihovýchodním nároží hřbitovní zdi. Branka je situována naproti vstupu do zámeckého parku, který se nachází přes silnici. Hlavní cesta se vine od vstupní brány směrem ke hřbitovní kapli a rozděluje nejstarší část na dvě poloviny. Na tuto cestu navazuje boční hlavní cesta dělící novější části hřbitova na dvě ne zcela symetrické poloviny. Tato cesta ústí za hroby u pomníku obětem druhé světové války, jenž byl zřízen v roce 1959 společně s urnovým hájem. Součástí pomníku je rovněž památník obětem první světové války. Vybudován byl v letech 1926 až 1927. Původní instalace pomníku byla situovaná nedaleko hřbitova pod vodojemem, a teprve později byl přesunut přímo na hřbitov právě jako komponent pomníku obětem druhé světové války. Toto pietní místo je chráněnou kulturní památkou od roku 1958.⁴⁴² Při jihozápadní zdi byla v době založení hřbitova postavena hřbitovní kaple. Západně od kaple je u jihozápadní zdi

---

⁴³⁸ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Kyšperk, inv. č. 908, KR68. dopis Purkmistrovskému úřadu v Kyšperku.

⁴³⁹ SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2. s. 24.

⁴⁴⁰ Kostel sv. Václava je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000147390.

⁴⁴¹ Pomník Františka Vladislava Heka je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000130926.

⁴⁴² Hřbitov obětí II. světové války je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000154341. Přepsáno z informační cedule u vstupu na hřbitov.

vsazena hrobka hraběcí rodiny Stubenbergů. Do hrobky byl za první světové války ukryt zvon z věžičky hřbitovní kaple. K jeho nalezení došlo v roce 1928 při otevření hrobky.⁴⁴³ Urnové hroby jsou soustředěny přibližně do celé západní třetiny současného hřbitova. Vzhledem ke svažitému terénu je část urnových hrobů umístěných na terasách, ke kterým vede schodiště. Hřbitov působí udržovaným dojmem a jsou zde patrné stopy proběhlých stavebních prací, například opravy hřbitovní zdi. Ne všechny hroby jsou v dobrém stavu, a některé jsou dokonce zřetelně poškozené. Také je zde větší množství zaniklých hrobů, které jsou rozprostřeny ve starších částech hřbitova.

11.2.1 Hrob rodiny Novotných

Hrob je situován nedaleko vstupu na hřbitov ve třetí řadě nalevo od hlavní cesty u západní zdi (Obrázek 45). Náhrobní stěna o třech dílech ze svislých obdélných bloků z černé leštěné žuly. Levý a pravý díl nejsou stejně velké, levý oddíl je o polovinu větší, neboť je zároveň nápisovou deskou, na níž je uveden jeden z bývalých starostů města:

JAN NOVOTNÝ
OBCHODNÍK A BÝV. STAROSTA
18 24/VI 39 – 19 26/X 19⁴⁴⁴

Na středový díl je umístěn plochý kříž se zkosenými hranami ramen. Vzniklý prostor mezi jednotlivými rameny kříže je doplněn o čtvrtkruhové komponenty utvářející zdánlivý kruh. Před křížem je na obdélném podstavci usazena pískovcová socha mladé ženy. Na tomto podstavci můžeme nalézt epitaf:

„TVÉ TĚLO, DRAHÁ MÁTI, JIŽ CHLADNÁ KRYJE ZEM,
VŠAK DUCH TVŮJ V NÁS ŽIJE A MY ŽIJEME V NĚM.“⁴⁴⁵

Socha je ztvárněna v postoji s hlavou natočenou doprava, v němž je tělo a trup nepatrně prohnut dozadu a levá noha je jen zlehka nakročena dopředu. V dlani levé ruky svírá pravou ruku, kterou má položenou na hrudi těsně pod krkem. Současně pravou tvář pokládá na hranu levé dlaně. V obličejí ženy se odráží melancholický výraz. Do krátkých rozpuštěných vlasů sčesaných na pěšinku jsou vpleteny květiny. Šaty secesního vzezření se značně dlouhou suknicí, která má jemnou nabíranou a místy překládanou drapérii, svou délkou přesahuje přes podstavec. V zadní části podstavce vedle postavy je situována urna s motivem meandru. V dolní třetině sochy je umístěna větev stromu s povadlými listy. Hrobové ohrazení se skládá z betonového

⁴⁴³ Přepis z informační cedule u vstupu na hřbitov.

⁴⁴⁴ Přepis z náhrobní desky.

⁴⁴⁵ Přepis z podstavce náhrobní desky.

základu, na nějž nasedá ohrádka ze světle šedé žuly. Ve třech rozích ohrazení jsou vztyčeny čtyřhranné sloupky z černé žuly. Na levém předním sloupku je uvedena signatura:

A. ZELINKA

K. VINOHRADY

Na zadním sloupku je posazena bronzová lucerna jehlanovitého tvaru s dochovanou skleněnou výplní. Do bočních stran ohrádky je instalován kovový zdobný plot. Plocha hrobu je pokryta žulovou deskou, na které je položena krycí deska z černé žuly.

Pískovcová socha je znečištěna drobným zeleným nánosem, avšak kromě míst, kde opadala povrchová krusta kamene, a proto se v těchto místech kamenná hmota lehce drolí. Socha je napadena v oblasti rukou a hlavy drobnými nánosy lišejníku. Ohrazení a krycí deska jsou prorostlé vegetací. Na plotu je znatelná koroze.

Jan Novotný

Obchodník a starosta města Kyšperk se narodil 24. července 1839.⁴⁴⁶ Absolvoval obchodní akademii v Chrudimi. Byl vlastníkem sirkařské továrny v Kunčicích, od dubna 1875 prvním velitelem spolku dobrovolných hasičů v Kyšperku. Od roku 1883 byl po dvacet let starostou města Kyšperk.⁴⁴⁷ Po dostavení mechanické tkalcovny v Orlici v roce 1894, kde mnozí zaměstnanci Kyšperských sirkáren našli lepší pracovní podmínky, byli Jan Novotný i František Kryštofek donuceni uzavřít své sirkařské továrny. Po smrti tajemníka úřadu Františka Novotného, který byl zároveň předsedou spolku divadelních ochotníků, převzal Jan Novotný funkci předsedy tohoto spolku. V roce 1907 se stal vůbec prvním majitelem automobilu ve městě. Zemřel 26. října 1919.⁴⁴⁸

Alexandr Zelinka

Sochař Alexandr Zelinka se narodil v obci Benátky nedaleko Hradce Králové dne 18. února roku 1880. V letech 1894 a 1899 studoval sochařství na škole v Hořicích a poté získával praxi v sochařském závodě v Olomouci u Lea Urbana. V roce 1905 si v Praze na Vinohradech otevřel vlastní sochařský ateliér. Zemřel 20. dubna 1942 v Praze.⁴⁴⁹

---

⁴⁴⁶ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 35.; SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. s. 80.

⁴⁴⁷ ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 46.

⁴⁴⁸ ADAMEC, Stanislav. *Město Kyšperk/Letohrad 1308-2008*. Letohrad, 2008. ISBN 978-80-254-1745-4., s. 153-5.; REMEŠ, Václav – VOREL, Jiří, *Almanach 65 let státní obchodní akademie chrudimské*, Chrudim, 1947, s. 151 ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8. s. 35, 43, 46, 49.

⁴⁴⁹ JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 422.

11.2.2 Hrob rodiny Hostinských

Hrob je umístěn v blízkosti vstupu na hřbitov ve třetí řadě napravo od hlavní cesty u východní zdi (Obrázek 46). Pískovcový novoklasicistně pojatý náhrobek ve formě edikuly se skládá z prostoru s nikou, do kterého je umístěná architektonicky ztvárněná nápisová deska, a průčelí. Profilované čtyřhranné podstavce vynášejí iónské sloupy s prstencovou patkou, volutovou hlavicí a kanelováním. Sloupy nesou členitý překlad, který je tvořen architrávem zdobeným girlandami a po stranách je zdoben vavřínovými věnci. Na architráv nasedá štít s tympanonem s reliéfem, na němž je vyobrazena trojice makovic doplněných o stylizované listy. Makovice je přímo atributem boha spánku, boha snů a také personifikace noci.⁴⁵⁰ Na vrcholu štítu a po jeho stranách jsou akroteria. Vně prostoru niky s plným obloukem a mezi sloupy je zasazena obdélná nápisová deska z bílého mramoru posazená na podstavci. Nápisová deska zaznamenává Aloise Hostinského, jednoho ze starostů města. Štít nápisové desky zahrnuje tympanon mající uprostřed vyrytý Kristův monogram X P (chi-rhó) a po stranách písmena A a Ω.⁴⁵¹ Na štítu nápisové desky je umístěn nástavec s akroteriem. Před náhrobkem je umístěna pískovcová krycí deska s betonovým základem o velikosti jednoho hrobového místa. Zbylá plocha je vydlážděna obdélnými betonovými dlaždicemi, které pravděpodobně nejsou původní.

Pískovec náhrobku není celkově ve špatném stavu, avšak místy jsou rozpoznatelné lokální degradace. Na povrchu pískovce jsou rovněž místy tmavé stopy. Pod podstavci sloupů dochází k viditelným deformacím základové desky. V malé míře krycími deskami prorůstá vegetace.

Alois Hostinský

Hostinský a veřejný činitel města se narodil 25. února 1839. Od roku 1867 byl městským zastupitelem a ve funkci starosty města působil mezi lety 1877 a 1883.⁴⁵² Obživu mu poskytovalo provozování hospody.⁴⁵³ Hospodskou živnost zdědil po svém otci. Byl členem spolku Beseda. Zemřel v prosinci roku 1892.⁴⁵⁴

11.2.3 Hrobka rodu Stubenbergů

V pozvolně stoupajícím svahu je do jihozápadní hřbitovní zdi zasazena hrobka rodu Stubenbergů, která je dominantou místního hřbitova (Obrázek 47). Novogotická hrobka na

---

⁴⁵⁰ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 256.

⁴⁵¹ Tamtéž.. s. 171.

⁴⁵² SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. s. 87-88.

⁴⁵³ ADAMEC, Stanislav. *Město Kyšperk/Letohrad 1308-2008*. Letohrad, 2008. ISBN 978-80-254-1745-4., s. 147.

⁴⁵⁴ Tamtéž.. 147, 225.; Přepis z náhrobní desky.

čtvercovém půdorysu je komponovaná jako baldachýnová stavba utvářená arkádou. Hrobka je završena čtyřbokou jehlancovou střechou, pokrytou plechovou krytinou. Vstupní průčelí je orientované na severovýchod. Průčelí s trojlístým obloukem je nesené sloupy posazenými na podstavcích. Sloupy mají prstencové patky, vyšší válcové bez kanelurování a jsou završeny hlavicemi zdobenými akantovými listy. Sloupy vynášejí hmotu celého zdobeného štítu ornamentálním půlobloukem. Štít je završený lomenou římsou, pod níž se nachází obloučkový vlys. Do vrcholu římsy je instalován erb rodu Stubenbergů. Ten obsahuje symbol obrácené kotvy. Symbol kotvy je v křesťanství spojován s nadějí a zároveň s námořníky, symbolizuje bezpečí a pomoc.⁴⁵⁵ Na vrcholcích lomených říms jsou instalovány kovové kříže. Větší kříž stejného vzhledu můžeme naléznout na vrcholu střechy. Boční i zadní strany hrobky jsou koncipovány stejně jako průčelí, avšak zadní strana je vyzděna kamennými kvádry. Vnitřní strana této stěny je zdobena jednoduchým křížem z mramorových bílých kvádrů a v dolní části jsou vloženy kovové nápisové desky. Hrobka je zaklenutá křížovou žebrovou klenbou. Vstupní a boční průčelí jsou zajištěna zdobnými kovovými mřížemi s florálními motivy a motivy kotvy. V tomto prostoru se nachází vstup do podzemních prostor. Celá vrchní část hrobky je usazena na obdélném půdorysu vyzděných podzemních prostor.

Stav hrobky je prozatím uspokojivý a zdá se, že vrchní část byla nedávno opravována, což dokládá dobrý stav pískovce a zdobné mříže.

Stubenbergové

Šlechtický rod Stubenbergů pochází ze Štýrska. Jeho historie sahá až do poloviny 12. století.⁴⁵⁶ Od roku 1685 mohou členové rodu užívat hraběcí tituly.⁴⁵⁷ V roce 1601 zakoupil od Adama z Valdštejna Jiřík ze Stubenberga panství Kyšperk, které vlastnil do roku 1628.⁴⁵⁸ Znovu se stalo panství součástí majetku rodu Stubenbergů v roce 1875, kdy jej zdědila Marie Anna Nimptsch spolu s manželem Josefem Felixem Stubenbergem. Od roku 1907 na základě adoptivní smlouvy používali majitelé Kyšperku jméno Stubenberg-Nimptsch. Posledním majitelem panství byl Arnošt Stubenberg.⁴⁵⁹

---

⁴⁵⁵ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. ISBN 80-204-205-5. s. 158.; BIEDERMANN, Hans. *Lexikon symbolů*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7306-362-7. s. 230.

⁴⁵⁶ MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha, 2010. ISBN 978-80-204-2349-8. s. 274.

⁴⁵⁷ Tamtéž. s. 274.

⁴⁵⁸ ADAMEC, Stanislav. *Město Kyšperk/Letohrad 1308-2008*. Letohrad, 2008. ISBN 978-80-254-1745-4., s. 21.

⁴⁵⁹ Tamtéž. s. 48, 54, 247.

12. LITOMYŠL

Toto město leží v severozápadním cípu okresu Svitavy, v centrální části Svitavské pahorkatiny na české straně bývalé zemské hranice s Moravou. Z hlediska geomorfologického členění leží toto město v západní části Litomyšlského úvalu, který náleží jako okrsek do Loučenské tabule, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.⁴⁶⁰

12.1 Historický vývoj Litomyšle do konce 30. let 20. století

Původní hradiště na území dnešní Litomyšle získalo roku 1259 městská privilegia. V této době bylo město vlivem kolonizace osídleno převážně německy hovořícími obyvateli. Před vznikem města zde stál velkofarní kostel Panny Marie, při kterém kolem roku 1141 vznikla premonstrátská kanonie.⁴⁶¹ Biskupství v Litomyšli bylo zřízeno roku 1344 společně s povýšením pražského biskupství na arcibiskupství.⁴⁶² Pro potřeby biskupství byl vybudován nový hrad.⁴⁶³ Od poloviny 14. století mohl biskup ve městě vybírat clo, které mělo sloužit ke stavbě opevnění, zděné hradby byly postaveny v nastávajících dvaceti letech.⁴⁶⁴ V roce 1357 byly v Litomyšli založeny první cechy.⁴⁶⁵ Augustiniáni působili v Litomyšli od roku 1356,

---

⁴⁶⁰ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 273, 275, 470, 503, 537

⁴⁶¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 553, 555, 557, 564.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 18-9.

⁴⁶² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 557.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 6.

⁴⁶³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 555, 558.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 20.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 19, 20.

⁴⁶⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 559, 564.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 18.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 20.

⁴⁶⁵ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16.

v rozmezí 60. až 80. let 14. století byl v areálu augustiniánského kláštera vystaven dnešní kostel Povýšení sv. Kříže, který byl v průběhu staletí nadále upravován.⁴⁶⁶

Král Václav IV. povolil na základě žádosti biskupa v Litomyšli výroční trh. Budova radnice byla vystavěna roku 1418, několikrát však byla postižena požáry a poté vždy upravována.⁴⁶⁷ Během husitských válek byly poškozeny zejména budovy biskupství.⁴⁶⁸ Po zničení premonstrátského kláštera se členové řádu uchýlili do Svitav.⁴⁶⁹ V této době došlo k odlivu německého obyvatelstva a k počestění města.⁴⁷⁰ Od 30. let 15. století bylo město v majetku rodu Kostků z Postupic. V tomto století město zasáhly požáry v letech 1440 a 1460,⁴⁷¹ při tom druhém vyhořel kostel. Na konci 15. století za Bohuslava II. Kostky z Postupic vznikla v Litomyšli nová část města, a to Horní město, které mělo i svou vlastní radnici. Nová část byla určena především členům Jednoty bratrské.⁴⁷²

Litomyšl se stala jejím důležitým centrem, neboť zde sídlil biskup Jednoty bratrské.⁴⁷³ Vilém Kostka z Postupic povolil městu týdenní trh s masem. Zároveň Kostkové z Postupic usilovali o určitou stavební regulaci, a proto nařídili výstavbu městských domů z cihel a kamene. V roce 1515 byl zřízen městský pivovar.⁴⁷⁴ Další privilegium na výroční trh město získalo za vlády Ludvíka Jagellonského.⁴⁷⁵ Po porážce stavovského povstání roku 1547 byli z města vypovězeni čeští bratři a Kostkům z Postupic byl zkonfiskován majetek.⁴⁷⁶ Opuštěné

---

⁴⁶⁶ Tamtéž. s. 46.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 29.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 7.

⁴⁶⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 555, 560, 565.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 18, 92.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 292.

⁴⁶⁸ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 20; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 7, 21.

⁴⁶⁹ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 141.

⁴⁷⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 564-5.

⁴⁷¹ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16, 46.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 7, 22.

⁴⁷² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 555, 558, 565.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16, 20-21.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 21-2.

⁴⁷³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 561.

⁴⁷⁴ Tamtéž. s. 556, 565.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 18.

⁴⁷⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556.

⁴⁷⁶ Tamtéž. s. 566.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 8.

domy byly obsazeny křesťanským a židovským obyvatelstvem. Město výrazně poničily požáry v letech 1546 a 1560. Uchráněno nebylo ani před povodněmi. Díky zkušenostem se živelními pohromami byl v roce 1564 zveřejněn požární řád.⁴⁷⁷ V roce 1557 Ferdinand I. umožnil městu pořádání koňského trhu. V této době byl založen i zámecký pivovar.⁴⁷⁸ Roku 1567 převzal vládu nad městem Vratislav z Pernštejna, který nechal vybudovat nový renesanční zámek a zahájil opravy biskupských budov.⁴⁷⁹ Právo odúmrtí získali litomyšlští v roce 1580 od dalšího z majitelů, Vratislava z Pernštejna.⁴⁸⁰

Po bitvě na Bílé hoře byli obyvatelé města postupně donuceni přijmout katolickou víru.⁴⁸¹ Na konci 20. let 17. století se litomyšlští vzdali práva na vaření piva za potvrzení ostatních práv a svobod.⁴⁸² Proto byl v roce 1630 vystavěn zámecký pivovar.⁴⁸³ Dalším negativním zásahem do vývoje města byla třicetiletá válka. Císařské vojsko v roce 1635 založilo požár, který zničil téměř celé město. Po požáru již nebyla obnovena radnice Horního města, ale na jejím místě vyrostla piaristická latinská škola.⁴⁸⁴ Menší požár postihl město ještě v roce 1654. Další výroční trh mohlo město pořádat od roku 1656 schválením Ferdinanda III.⁴⁸⁵ V letech 1670 až 1672 byl vybudován hřbitovní kostel sv. Anny, který byl dále upravován na konci 18. století.⁴⁸⁶

Mor, který se šířil na začátku 18. století, se Litomyšli vyhnul. Jako poděkování před ušetřením započalo město roku 1714 stavět chrám Nalezení sv. Kříže na místě starého kostela

---

⁴⁷⁷ SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 22-3.

⁴⁷⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556, 559, 566.; POCHE, Emanuel. 1978. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 292

⁴⁷⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 558.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16, 24.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 291.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 8-9, 23.

⁴⁸⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556.

⁴⁸¹ SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 10.

⁴⁸² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556.; Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR1, III. pamětní kniha osady města Litomyšle 1915-1922. s. 5.

⁴⁸³ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 45.

⁴⁸⁴ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 16, 24, 70.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 291.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 26.

⁴⁸⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556, 566.

⁴⁸⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 561.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 88.

a školy.⁴⁸⁷ Souběžně byly stavěny budovy tehdejšího gymnázia a reálné školy.⁴⁸⁸ I v 18. století a na začátku 19. století postihlo město několik požárů, které poškodily velkou část města.⁴⁸⁹ Po požáru roku 1735 byla postavena současná budova fary.⁴⁹⁰ Největší požár vypukl v roce 1775. Při něm shořelo téměř 200 domů v centru města a 100 domů na předměstí. Požár poškodil také zámek a kostely. Během oprav zámku bylo vytvořeno zámecké divadlo. O šest let později pak zasáhla město povodeň.

V roce 1814 zachvátil Litomyšl další ničivý požár, při kterém podlehl téměř 200 budov. V roce 1822 započalo bourání hradeb a bran.⁴⁹¹ O tři roky později město zakoupilo panský dům, jehož prostory byly vyhrazeny pro novou radnici.⁴⁹² Za vlády Ferdinanda V. (v roce 1841) získalo město právo na pořádání pátého dobytčího trhu. Až v polovině 19. století se do města začalo stěhovat židovské obyvatelstvo. Židé zde v malém počtu žili již v 16. století, ale byli vypovězeni z města.⁴⁹³ Lokální železnice se napojila v roce 1882 město na hlavní železniční spojení mezi Prahou a Českou Třebovou. Na konci 60. let 19. století byla postavena budova reálky, ve které je dnes základní škola.⁴⁹⁴

V roce 1905 byl na místě bývalého letohrádku Karlov postaven dnešní Smetanův dům, který je nyní kulturním stánkem. Také v tomto roce byla vystavěna budova dívčí školy. Před první světovou válkou prošlo město zásadním rozvojem a ten pokračoval až do druhé světové války. V roce 1910 byla v Litomyšli postavena synagoga, která byla zbourána na konci

---

⁴⁸⁷ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 298.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 26.

⁴⁸⁸ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 91.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 299.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 26.

⁴⁸⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556.

⁴⁹⁰ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 69.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 27.

⁴⁹¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 556, 559-560.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 19-20, 36, 46, 73.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 20, 27.

⁴⁹² MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 94.

⁴⁹³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Míro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 563, 566.

⁴⁹⁴ Tamtéž. s. 563, 568; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 28.; Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR20, Kronika města Litomyšle. Díl I. 1918-1923. s. 31.

70. let.⁴⁹⁵ Ve stejné době vznikla i budova hospodářské školy. Během první světové války neprobíhala ve městě žádná výstavba. Naplánované stavby budovy gymnázia a sokolovny nebyly zastaveny.⁴⁹⁶ K jejich realizaci došlo až na počátku 20. let, kdy byl postaven lidový dům, nová budova gymnázia, sokolovna a další budovy tehdejší občanské vybavenosti.⁴⁹⁷ V roce 1929 proběhla ve městě Krajinická výstava východních Čech.⁴⁹⁸ K dalším opravám zámku došlo opakovaně i během první poloviny 20. století, před začátkem druhé světové války.⁴⁹⁹

12.2 Městský hřbitov Litomyšl u kostela sv. Anny

Městský hřbitov u kostela sv. Anny se nachází jihovýchodně od centra města a je obklopen městskou zástavbou. Je situován na rovinném pozemku s parcelním číslem 783. Půdorys hřbitova vykazuje tvar nepravidelného mnohoúhelníku (Mapa 36). V roce 1831 byl za městskou zástavbou zřízen městský hřbitov. Jeho původní rozloha byla přibližně třetina velikosti současného hřbitova. V této podobě byl zakreslen do mapy kultur stabilního katastru vytvořené mezi lety 1834 až 1844.⁵⁰⁰ Prakticky uprostřed této plochy blíže západní zdi se nacházel kostel sv. Anny. K prvnímu rozšíření hřbitova došlo na přelomu 30. a 40. let 19. století. Tento akt zobrazuje císařský otisk z roku 1839 (Mapa 44). Po rozšíření měl hřbitov nepravidelný lichoběžníkový půdorys. Druhé zvětšení severovýchodním směrem proběhlo mezi lety 1887 a 1890. To je patrné z Katastrální mapy evidenční Čech datované k roku 1912 (Mapa 45). Plocha hřbitova se rozrostla o parcelu č. 937/2, která byla obdélného tvaru, a díky tomu hřbitov navýšil svou rozlohu přibližně o polovinu tehdejší plochy. Tuto výměru si hřbitov udržel až dodnes.

⁴⁹⁵KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 563, 568.

⁴⁹⁶ Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR20, Kronika města Litomyšle. Díl I. 1918-1923. s. 17.

⁴⁹⁷ SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 29.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 568.; Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR20, Kronika města Litomyšle. Díl I. 1918-1923. s. 44, 125, 133, 169

⁴⁹⁸ Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR22, Kronika města Litomyšle. Díl III. 1928-1932. s. 35.

⁴⁹⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 559.

⁵⁰⁰ Mapy kultur stabilního katastru jsou dostupné online na archivnimapy.cuzk.cz. Tyto mapy nezobrazují žádné podrobnosti. Červenou barvou jsou vyznačeny stavební plochy, zelenou barvou plochy zahrad. Cesty jsou dle typu označeny bílou či hnědou barvou. Na těchto mapách jsou hřbitovní areály zvýrazněny tlustou černou čarou. Budovy kostelů a dalších sakrálních staveb jsou zobrazeny značkou. Značky se skládají z geometrického obrazce (kruh, obdélník,...) vybarveného červenou barvou rozlišující druh stavby a kříže nad tímto geometrickým obrazcem.

Před zřízením hřbitova u kostela svaté Anny se s největší pravděpodobností pohřbívalo v prostoru na současném zámeckém návrší vymezeném mezi chrámem Nalezení sv. Kříže a jižní částí zdi zámecké zahrady. Později byly pohřby realizovány u kostela Povýšení sv. Kříže, který byl u augustiniánského kláštera. Kostel i klášter byl za husitských válek rozbořen. Po obnovení kostela Povýšení sv. Kříže v areálu současných klášterních zahrad vznikl roku 1448 proboštský hřbitov, který byl pro účely pohřbívání používán až do 19. století.⁵⁰¹ Na císařském otisku z roku 1839 již není v okolí kostela Povýšení sv. Kříže hřbitov zaznamenán. Z tohoto hřbitova byly ostatky exhumovány na konci 20. století. Dále se pohřbívalo také v kryptě špitálního kostelíku Rozeslání sv. Apoštolů. Jinými pohřebními lokalitami byly krypty piaristického kostela, jenž byl zbořený na počátku 18. století, a chrámu Nalezení sv. Kříže. Jednota bratrská pohřbívala od 15. století na hřbitově, jenž se nalézal severovýchodně od současných zámeckých zahrad.⁵⁰² Na současném hřbitově u kostela sv. Anny vystavěném mezi lety 1670 a 1672 se začalo pohřbívat již na konci 17. století.⁵⁰³ Hřbitov byl v průběhu 18. století využíván zejména při epidemii moru a cholery, a to z důvodu odlehčení ostatním hřbitovům s pohřby. Od roku 1831 je definitivně využíván jako městský hřbitov, a nahradil tak proboštský hřbitov.⁵⁰⁴ V tomto roce bylo také zahájeno rozšíření hřbitova, které skončilo o tři roky později.⁵⁰⁵

Na hřbitov je možné vstoupit ze severozápadního nároží hřbitova hlavní bránou. Novorenesanční bránu s edikulovým portálem podle návrhu profesora Čenka Teyšla postavil kamenický mistr Antonín Kubíček v roce 1897.⁵⁰⁶ Dále je možné vstoupit brankou umístěnou do středu jižní zdi nejstarší části hřbitova nebo brankou vsazenou doprostřed východní hřbitovní zdi. Celý areál je obehnan ohradní zdí. Různé typy hřbitovní zdi ukazují postupné rozšiřování hřbitova východním směrem. Ústřední komunikační cesta vede od hlavní brány podél hřbitovní

---

⁵⁰¹ Indikační skici pro Moravu jsou dostupné na mza.cz/indikacniskici/. Zděné budovy jsou na těchto skicích vyznačeny světlou červenou barvou, tmavší červenou barvou jsou vyznačeny budovy kostelů. Dřevěné budovy jsou zvýrazněny žlutou barvou. Zahrady a louky jsou vyznačeny zelenou barvou a vodní plochy barvou modrou.

⁵⁰² PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2. s. 7-8.

⁵⁰³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 561.; MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 88.; SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0. s. 26.

⁵⁰⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 561.; *Litomyšl: Kostel sv. Anny a městský hřbitov* [online]. c2015 [cit 2019-11-16]. Dostupné z <<https://www.litomysl.cz/?lang=cz&co=historie&id=1101906443629>>.

⁵⁰⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X. s. 561.

⁵⁰⁶ *Hřbitovní brána* [online]. c2015 [cit 2019-11-16]. Dostupné z <<https://pamatkovykatolog.cz/hrbitovni-brana-19919867>>.

zdi ke kostelu sv. Anny a dále kolem kostela k hrobce hraběcí rodiny Fünfrkirchenů, ve které spočinula k věčnému odpočinku hraběnka Josefína Fünfrkirchenová, zesnulá roku 1844.⁵⁰⁷ V těchto místech cesta odbočuje, míjí hrobku zleva a pokračuje až k brance na východním konci hřbitova. Na hlavní komunikaci navazuje množství dlážděných cest vedoucích od severní k jižní zdi. Zároveň však protínají ústřední cestu a napojují se na cestu vedoucí kolem celé hřbitovní zdi. Plocha hřbitova se tak dělí do dvanácti oddělení.⁵⁰⁸ Výsadba stromů na hřbitově je spíše nahodilá, nicméně jistá pravidelnost stromořadí je odhalitelná ve východní části hřbitova. Hroby podle ohradní zdi jsou umístěny v odděleních I. a XI. Kolem kaple sv. Anny v západní části areálu jsou oddělení II., X. a XII. V oddělení X. se kromě hrobů rozprostírá i rozptylová loučka, která vznikla na přelomu 70. a 80. let 20. století.⁵⁰⁹ Ve středové části hřbitova přistavěné při prvním rozšíření na přelomu 30. a 40. let 19. století jsou oddělení III., IV., V., IX. a oddělení VII., do kterého je situována hraběcí hrobka Fünfrkirchenů. Nejnovější východní třetina hřbitova zahrnuje částí V., VI., VII. a VIII. Kostel sv. Anny, společně se hřbitovní bránou, hraběcí hrobkou Fünfrkirchenů, vojenskými hroby a dalšími pěti náhrobky jsou památkově chráněny od roku 1958. Památkovou ochranu tak mají vojenské hroby z prusko-rakouské války z roku 1866, hroby ruských vojáků z obou světových válek, hrob německých vojáků z druhé světové války i další hroby významných osobností a umělecky cenné náhrobky.⁵¹⁰ Souhrnně lze usuzovat, že hřbitov je v dobrém stavu a je o něj náležitě pečováno.

12.2.1 Hrob rodiny Hruškových a Reginy Mandlové

Hrob je umístěn nedaleko hlavní vstupní brány na hřbitov, přesněji napravo u cesty vedoucí podél severní hřbitovní zdi, a to v druhé řadě (Obrázek 49). Na obdélném žulovém soklu je postaven válcový pískovcový podstavec, který je současně nápisovou deskou. Na podstavci je umístěna busta mladé ženy z bílého mramoru, jde zřejmě o kombinaci hrubého

⁵⁰⁷ MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908. s. 90.

⁵⁰⁸ PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2. s. 8-9.

⁵⁰⁹ Tamtéž. s. 8-9.

⁵¹⁰ Kaple sv. Anny s hřbitovní bránou, vojenskými hroby, hrobkou a náhrobky je zapsána v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000140146, kaple sv. Anny pod č. 1000140146_0001, hřbitovní brána pod č. 1000140146_0002, hrob vojáků z roku 1866 pod č. 1000140146_0003, hrob vojáků z první světové války pod č. 1000140146_0004, hrob ruských vojáků z druhé světové války pod č. 1000140146_0005, hrob německých vojáků z druhé světové války pod č. 1000140146_0006, hrobka hraběnky Josefy Fünfrkirchen pod č. 1000140146_0007, náhrobek rodiny Braunerovy pod č. 1000140146_0008, náhrobek Magdaleny Dobromily Rettigové pod č. 1000140146_0009, náhrobek Aloise Vojtěcha Šmilovského pod č. 1000140146_0010, náhrobek rodiny Mimrovy pod č. 1000140146_0011, náhrobek rodiny Laubovy pod č. 1000140146_0012.

sekání a broušení mramoru. Busta zobrazuje doleva předkloněnou hlavu ženy s částí hrudi, poprsím a rameny. Tvář zdobí lehký melancholický úsměv, jenž doplňují zavřené oči. Žena má dlouhé rozpuštěné vlasy, kolem levé tváře se až k paži vine vlnitý pramen vlasů. Zdá se, že busta vychází z hrubě opracovaného nízkého mramorového podstavce, jenž je součástí sochy. Napravo vpředu je na hrubě opracované části mramorového podstavce vytesána hůře čitelná signatura: E. KUBICEK (Obrázek 50). Nápisová deska na válcovém podstavci obsahuje kromě životních dat zemřelých ve spodní části epitaf:

... dál nemohu, mě podle cesty nech!

Ať květy spadane tu, mohylu mou kráslí.

Dál musíš sám. ...

Až sem jsme spolu zašli...⁵¹¹

Před podstavcem je situováno samotné hrobové místo ohraničené bloky z terasa a zakryté jednoduchou tmavě šedou žulovou deskou.

Náhrobek a hrobové místo se jeví, že nedávno bylo přistoupeno k jejich opravě. Náhrobek nevykazuje větší problémy, je upravený a čistý, avšak na mramorové bustě jsou rozpoznatelné slabé tmavé lokální deposity. Na soklu bylo dle jeho stavu nedávno obnoveno písmo.

Emil Kubíček

Sochař a autor mnoha náhrobků na městském hřbitově u kostela sv. Anny se narodil 6. února 1898. Byl synem litomyšlského kamenického mistra Antonína Kubíčka, u kterého se také vyučil. Po návratu z fronty první světové války odešel studovat na sochařsko-kamenickou školu v Hořicích, kde začal studovat v kurzu pro válečné invalidy. Zdejší studium sochařství dokončil v roce 1922. Poté nastoupil na pražské Akademii výtvarných umění do ateliéru Jana Štursy. Po jeho smrti dostudoval v ateliéru Bohumila Kafky. Úspěšně absolvoval v roce 1926. Po škole se živil jako sochař v Litomyšli.⁵¹² Kromě sochařství se věnoval také restaurátorským a konzervátorským pracím. Od roku 1952 byl konzervátorem památkové péče v okrese Litomyšl. Zemřel 20. července 1967 v Praze.⁵¹³

---

⁵¹¹ Přepis z náhrobní desky.

⁵¹² JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 363, 404.

⁵¹³ *Litomyšlský architektonický manuál: Emil Kubíček* [online]. c2015 [cit 2019-11-18]. Dostupné z <<https://lam.litomysl.cz/umelec/306-emil-kubicek>>.

12.2.2 Hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy

Hrob je umístěn nedaleko severovýchodního rohu hřbitova (Obrázek 51). Vyšší náhrobní stéla se segmentovým zakončením má před vrcholem umístěnou pískovou nápisovou desku, která svým zpracováním připomíná širší římsu. Na nápisové desce je čitelně vyobrazeno: JUDr. JAN KOSINA, ZEMSKÝ ADVOKÁT (Obrázek 52). Ve vrchní části stély je umístěna palmová ratolest, která je ztvárněna tak, že prochází pod nápisovou deskou, nad níž je dosazen malý kříž. Před naznačeným soklem náhrobní stély je na podstavci ve tvaru lavice usazena skulptura ženy středního věku. Žena má bosou levou nohu položenu na podstavci lavice a druhou bosou nohou se opírá o podstavec. V pravé ruce třímá vavřínový věnec a levou ruku si přikládá na tvář. Levou rukou je zároveň zapřená o okraj stély náhrobku. V její tváři je rozpoznatelný zármutek, avšak hlavu nemá skloněnou, dívá se před sebe. Vlnité vlasy upravené na pěšinku jí splývají po zádech, kde jsou zakryté šálem, který má zároveň přehozen přes paže. Dlouhé řasené šaty mající delší a širší rukávy se vyznačují bohatou nabíranou drapérií. Celá hmota náhrobku je posazena na vyšším soklu, v jehož pravém nároží je vytvořen čtvercový prostor pro lucernu, na němž je uvedena signatura: J. KROUPA (Obrázek 53). Na čele soklu je umístěna černá žulová nápisová deska. Nižší zadní zídka o výšce soklu je zakončena v nárožích čtyřhrannými sloupky. Plocha hrobu je ohraničena pískovcovou ohrádkou a je vyplněna oblázky. Secesní náhrobek vznikl na počátku druhého desetiletí 20. století.

Hrob je bez nečistot a defektů, a to z toho důvodu, že socha prošla rukama restaurátorů. Na soše jsou zjevné stopy po mnohém tmelení a přečištění.

12.2.3 Hrob Julie Mužikové

Hrob Julie Mužikové je umístěn nedaleko severovýchodního rohu hřbitova u východní hřbitovní zdi (Obrázek 54). Na kvádrovém podstavci z pískovce je umístěn celý náhrobek. Pískovcová náhrobní stéla lichoběžníkového tvaru má uprostřed vrchní třetiny vsazený kříž z bílo-růžového mramoru. Do středu kříže je instalován vysoký bronzový reliéf hlavy Ježíše Krista se svatozáří. Nalevo od spodní části břevna kříže jsou vysekána životní data a poslání zemřelé v duchu secesního plastického písma:

JULIE MUŽÍKOVÁ
UČITELKA RUČNÍCH PRACÍ
ŠLECHETNÁ DOBRODITELKA
MĚSTSKÉHO SIROTČINCE

* 6/5 1840 † 27/2 1908⁵¹⁴

Pod těmito daty a současně pod křížem je umístěn epitaf s použitým stejného druhu písma, který je poděkováním zemřelé za její pomoc městskému sirotčinci. O tom se můžeme dozvědět v jubilejním vydání knihy *Velká kuchařka M. D. Rettigové* z roku 1912, kde se píše, že před svou smrtí odkázala své jmění městskému sirotčinci.⁵¹⁵

VDĚČNÍ SIROTKOVÉ
PROS BOHA ZA SPÁSU
DUŠE TVÉ.⁵¹⁶

Po pravé straně podstavce náhrobní stély je umístěno sousoší chlapce a dívky. Postavy dětí byly zvoleny pravděpodobně s odkazem na její pomoc pro městský sirotčinec. Klečící a modlící se dívka částečně svým tělem zakrývá pravou polovinu stély. Úroveň její hlavy je ve výšce epitafu a hlava se pravou tváří dotýká stély. Otevřená ústa dívky mohou naznačovat odříkávání modlitby za zemřelou, což nasvědčují i ruce semknuté k modlitbě. Oděna je v polodlouhé sukni a košili, hlavu a ramena jí zcela zakrývá širší šátek. Za dívkou stojící chlapec má tělo vytočené více do levé strany a levou nohu má lehce pokrčenou. V obou rukou drží věnec z makových květů. Chlapec sklání hlavu k hrudi, o kterou se opírá bradou. Jeho šaty se skládají z kratších kalhot, košile a kabátku. Oděv obou dětí má místy splývavou a překládanou drapérii. Ani jedno z dětí není obuté. Z pravé strany podstavce sousoší můžeme nalézt signaturu:

NAVRHL PROF BLAŽEK – MODELOV. PROF SUCHOMEL
PROVEDLA FIRMA HÁTLE A VEJS V HOŘICÍCH (Obrázek 55)

Z levého předního rohu podstavce vystupuje kvádrový nástavec, z něhož vyčnívají kovové čepy, tudíž lze usuzovat, že zde nějaký prvek chybí, pravděpodobně původní lucerna. Vymezení hrobového místa je utvořeno z žulové ohrádky. Hrobové pole je udusáno hlínou a v jeho středu se nachází žulový květináč. Zřejmě koncem prvního desetiletí 20. století byl zhotoven náhrobek v duchu secese.

Náhrobek vykazuje známky mírné degradace kovu, neboť zoxidované odtržené částičky materiálu lehce stékají po mramorovém kříži. Na postavách dětí jsou viditelné drobné druhotné zásahy restaurátora a místy se na sousoší objevuje i tmavá křusta na pískovci. Celkově můžeme soudit, že náhrobek je v dobře zachovalém stavu.

---

⁵¹⁴ Přepis z náhrobku.

⁵¹⁵ CALIGARIS, Ida – NEUBAUEROVÁ, Eliška. *M. D. Rettigové velká kuchařka*. Praha, 1912, s. X.; PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2. s. 35.

⁵¹⁶ Přepis z náhrobní desky.

František Blažek

Architekt František Blažek se narodil 15. května 1863 v Záleši. Projektoval veřejné budovy, interiéry a exteriéry, příležitostně také památníky. Mezi lety 1902 a 1932 působil jako profesor na sochařsko-kamenické škole v Hořicích. Vypracoval dokumentaci k nástavbě druhého patra a přístavbě školní budovy tamní školy. Je autorem návrhu Věže samostatnosti v Hořicích, která je památníkem hrdinům první světové války a národní hrdosti. Svými pracemi se proslavil i na Balkáně. Umřel v Praze 1. ledna 1944.⁵¹⁷

Václav Suchomel

Sochař a pedagog se narodil 2. listopadu 1869 v Táboře. S vyznamenáním vystudoval sochařství v Hořicích v roce 1890. Poté pět let studoval na Akademii výtvarných umění ve Vídni. Od roku 1899 až do své smrti byl učitelem a později profesorem sochařského oddělení hořické školy. Vyučoval kreslení a modelování. Je autorem modelu sousoší Husité na stráži z roku 1903, které bylo odhaleno k 480. výročí gothardské bitvy. Za jeho nejlepší dílo je považována plastika Poprvé modelem, která je vystavena v hořické Galerii plastik. Zemřel náhle ve škole v ateliéru dne 31. října 1930.⁵¹⁸

12.2.4 Hrobka rodiny Slezákovy

Hrobka je umístěna napravo při vstupu na hřbitov východní vstupní brankou jako druhá v pořadí (Obrázek 56). Novogoticky pojatá zděná hrobka čtvercového půdorysu, jejíž průčelí je orientované západním směrem. Stavba je zastřešena sedlovou plechovou střechou. Optické členění hlavního průčelí je pomocí říms a pásu z kamenných kvádrů. Parter stavby je opatřen bosáží. Hrobku tvoří převážně cihlové zdivo, v nárožích jsou využity armatury. V sedlech vstupního sedlového portálu s kamenným ostěním jsou umístěny iniciály J a S. Iniciály zřejmě poukazují na člena rodiny Josefa Slezáka. Nad portálem je umístěn nápis: ODPOČÍVEJTE V POKOJI. Dvouetážový stupňovitý štít je od průčelí oddělen korunní římsou. Ve spodní části štítu je situován nápis: RODINA SLEZÁKOVA a v horním díle je vetknuté volské oko. Těsně před vrcholem štítu je viditelný letopočet 1896, takže v tomto případě máme přímou dataci vzniku hrobky. Na vrcholu štítu se nalézají pískovcový kříž. Do nároží štítu jsou umístěny věžičky. Boční strany stavby jsou komponované podobným způsobem jako průčelí, avšak se tu nalézají sdružená podvojná okna s přímými záklenky. Nad okny je vysekaný pozdrav na rozloučenou: NA SHLEDANOU.

⁵¹⁷ JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 142, 396.

⁵¹⁸ JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 142, 271, 358, 413.

U členitějších prvků, jako jsou například nápisy, letopočet, kříž, můžeme vyzorovat jemnou degradaci materiálu. Ve stinných místech se nachází nepatrné začernalé skvrny. Lokálně lze rozpoznat mechanické poškození. Pískovcové kvádry v armatuře a parteru jsou pokryté zeleným povlakem. Okna jsou osazená novým sklem. Až na vyjmenované problémy je stav hrobky uspokojivý.

12.2.5 Hrob rodina Mimrový

Netypický hrob je situován nedaleko jihovýchodního rohu hřbitova u cesty vedoucí podél jižní hřbitovní zdi (Obrázek 57). Atypicky ztvárněný náhrobek zřejmě představující sochařsky stylizovanou skálu. Hmota náhrobku je zhotovena z nestejně velkých opracovaných pískovcových bloků, v čemž nás utvrzují viditelné spáry. Tyto kamenné bloky byly opracovány tak, že náhrobek působí jako homogenní skalní segment. Spodní část je přizpůsobena pro vložení bílé mramorové nápisové desky. Po jejích stranách jsou v různých úrovních vytvořeny vystupující prostory pro vložení luceren nebo svíček. V horní polovině náhrobku je vytvořena nika. Na pravé dolní straně náhrobku můžeme nalézt signaturu: KROUPA. Hrazení hrobového místa je vytvořeno z velmi nízké pískovcové ohrádky. V jejím levém nároží se nalézá surově opracovaný členitý sloupek z pískovce.

Z dohledané literatury je patrné, že v nice náhrobku bývala vložena busta Ježíše Krista od sochaře Stanislava Suchardy, která měla být odvezena do Prahy.⁵¹⁹ Pole hrobu je silně pokryto břečťanem, avšak můžeme se domnívat, že v tomto případě není na škodu, neboť pokud se zezeň udržuje, dotváří tak přírodní ráz náhrobku. Kromě chybějící busty Ježíše Krista můžeme zhodnotit stav náhrobku jako dobrý a zachovalý.

Stanislav Sucharda

Stanislav Sucharda se narodil 12. listopadu 1866 v Nové Pace a zemřel v Praze 5. května 1916.⁵²⁰ Byl českým sochařem a medailérem přelomu 19. a 20. století. Vystudoval Uměleckoprůmyslovou školu v Praze a na vídeňské akademii. Ve Vídni v roce 1882 vyhrál Reichlovu cenu za reliéf Ukolébavka. Ve stejném roce začal učit na pražské Uměleckoprůmyslové škole a v roce 1899 byl na této škole jmenován profesorem.⁵²¹ Od roku 1902 vedl speciální sochařskou školu, po zřízení nové medailéřské školy v roce 1915 zde působil jako profesor. Společně s malířem K. L. Klusáčkem byl členem předsednictva Spolku

---

⁵¹⁹ PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2. s. 39.

⁵²⁰ MAŠEK, Karel. *Tři léta s „Mánesem“ k dějinnému vývoji výtvarného umění*. Praha, 1922. s. 25.

⁵²¹ ŠLAPETA, Vladimír – ZATLOUKAL, Pavel. *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-28-5. s. 165-6.

výtvarných umělců Mánes.⁵²² Mezi lety 1904 a 1907 si nechal architektem Janem Kotěrou vystavět vilu v Bubenči s ateliérem. V tomto ateliéru zrealizoval své vrcholné dílo, pomník Františka Palackého v Praze, za jehož návrh získal první cenu v soutěži o podobu pomníku.

Pomník byl odhalen v roce 1912.⁵²³

Václav Kroupa

Místní kameník z Litomyšle. Autor několika náhrobků na městském hřbitově u kostela sv. Anny v Litomyšli.⁵²⁴

---

⁵²² MAŠEK, Karel. *Tři léta s „Mánesem“ k dějinnému vývoji výtvarného umění*. Praha, 1922. s. 25, 27.

⁵²³ ŠLAPETA, Vladimír – ZATLOUKAL, Pavel. *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-28-5. s. 166.; TOMAN, Prokop. *Nový slovník československých výtvarných umělců*. Ostrava, 1994. ISBN 80-900648-4-1. s. 502.; VEVERKA, PŘEMYSL – DVOŘÁKOVÁ, DITA – LUKEŠ, Zdeněk. *Slavné pražské vily*. Praha, 2006. ISBN 978-80-87073-01-8, s. 51.

⁵²⁴ LAŠEK, František, *Litomyšl v dějinách a výtvarném umění*, Litomyšl, 1945. s. 126.; PAKOSTA, Oldřich. *Litomyšlský hřbitov u kostela svaté Anny*. Litomyšl, 2010. ISBN 978-80-254-8331-2. s. 25, 39.

13. MORAVSKÁ TŘEBOVÁ

Město Moravská Třebová se nachází ve východní části okresu Svitavy při východním okraji sousedícím s Olomouckým krajem. Město leží na levém břehu řeky Třebůvky, konkrétněji na soutoku s Kunčinským a Udáneckým potokem.⁵²⁵ Z hlediska geomorfologického členění leží město na pomezí Moravskotřebovské kotliny a Trnávecké vrchoviny, které náleží jako okrsky do Moravskotřebovské pahorkatiny, jejímž nadřazeným celkem je Podorlická pahorkatina. Ta spadá do Orlické podsoustavy. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Krkonoško-jesenické.⁵²⁶

13.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

Moravská Třebová vznikla ve 40. nebo 50. letech 13. století, kdy měl Třebovsko v držbě Boreš z Rýzmburka.⁵²⁷ Zdejší farní kostel Nanebevzetí Panny Marie byl postaven někdy v druhé polovině 13. století.⁵²⁸ Po vymření rodu Rýzmburků se Třebová dostala do majetku Jana Lucemburského, který ji zastavil Jindřichu Železnému z Lipé.⁵²⁹ První rozkvět města měl ve 14. století na svědomí právě rod pánů z Lipé.⁵³⁰ V roce 1346 je poprvé zmíněn zdejší hrad.⁵³¹ Od roku 1365 do roku 1386 byla Třebová městem markrabským.⁵³² Markrabě Jan Jindřich městu v roce 1372 přiřknul právo odúmrtí a právo mílové.⁵³³ Následující rok byl učiněn první zápis do nejstarší městské knihy.⁵³⁴ První výroční trh se uskutečnil v roce 1391.⁵³⁵

⁵²⁵ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 36.

⁵²⁶ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 304, 352-3, 456, 537

⁵²⁷ HIKL, Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 17.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 124.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 422.

⁵²⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 121.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 537.

⁵²⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 118.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 538; HIKL, Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 23; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 422.

⁵³⁰ HIKL, Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 26

⁵³¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 126.

⁵³² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 126.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 358.

⁵³³ HIKL, Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 24.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 538.

⁵³⁴ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 24.

⁵³⁵ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejích dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 26.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 358.

Během husitských válek bylo město v ohrožení, od zničení se uchránilo otevřením bran husitům.⁵³⁶ Toto období se vyznačovalo úpadkem řemesel a obchodu. V roce 1464 bylo třebovské panství dáno v léno Zděňku Kostkovi z Postupic.⁵³⁷ V roce 1480 zasáhl město mor.⁵³⁸ První škola byla ve městě zřízena velmi brzy, a to roku 1482. Mezi vyučovací předměty patřila latina, řečtina i matematika.⁵³⁹ Právo na prodej soli získalo město roku 1487.⁵⁴⁰ Po změně několika majitelů se dostala Třebová do vlastnictví Ladislava ze Žerotína, který ji učinil svým sídlem. Na konci 15. století nechal přestavět moravskotřebovský hrad a doplnil jej o severní křídlo.⁵⁴¹ Privilegium na konání druhého jarmarku získalo město v roce 1492 od Vladislava II. Jagellonského.⁵⁴²

Druhý rozkvět města proběhl za vlády pánů z Boskovic.⁵⁴³ Rok 1509 byl pro tehdejší dřevěné město pohromou. Město postihl požár, který zničil prakticky celé město. Obyvatelé, kteří postavili po požáru nové domy z kamene nebo cihel, získali právo várečné.⁵⁴⁴ Ve městě byla rovněž vystavěna nová kamenná budova radnice.⁵⁴⁵ Významné privilegium pečetění červeným voskem bylo Třebové uděleno roku 1518.⁵⁴⁶ Další požár v roce 1541 pohltil více než 130 domů ve městě a na předměstí, včetně radnice a kostela. Po tomto požáru došlo i k výstavbě nových vnějších hradeb.⁵⁴⁷ Následující rok Moravskou Třebovou zasáhl mor, jehož řádění podlehl stočky obětí.⁵⁴⁸ Velkorysá renesanční přestavba města probíhala až do konce

---

⁵³⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 126.

⁵³⁷ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 29-30

⁵³⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 126.

⁵³⁹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. 2006. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. s. 44; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 41.

⁵⁴⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 46.

⁵⁴¹ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 540.

⁵⁴² Tamtéž. s. 541.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.

⁵⁴³ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 34.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 422.

⁵⁴⁴ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 36.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 126.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 540.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 422.

⁵⁴⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 121.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 423.

⁵⁴⁶ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 541.

⁵⁴⁷ Tamtéž. s. 541.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 39-40.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 127.;

⁵⁴⁸ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 40-41.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 127.

16. století. Za císaře Maxmiliána II. získalo město právo na konání třetího jarmarku.⁵⁴⁹ Od poloviny 16. století převládalo ve městě výlučně obyvatelstvo luteránského vyznání.⁵⁵⁰ V 60. letech 16. století byla postavena současná budova radnice.⁵⁵¹ Za pánů z Boskovic zůstávalo jádro města německé, veškerý styk se dvorem Boskoviců se však odehrával výhradně v češtině. Do poloviny 16. století stoupalo procento česky hovořících obyvatel.⁵⁵² Roku 1550 opustil faru poslední katolický farář a jeho místo zaujali evangeličtí faráři.⁵⁵³ V posledním roce 16. století se v Třebové rozšířila epidemie úplavice.⁵⁵⁴

Čtvrtý a pátý jarmark byl městu povolen roku 1610 Matyášem, markrabětem moravských a arcivévodou rakouským.⁵⁵⁵ Mezi lety 1611 a 1620 postavil v Třebové Ladislav Velen ze Žerotína nový zámek. Za jeho vlády vrcholil hospodářský, kulturní a politický vzhlas města.⁵⁵⁶ Jeho účast na stavovském povstání však byla potrestána zkonfiskováním panství.⁵⁵⁷ Novým majitelem se za prokázané zásluhy Ferdinandu I. Habsburskému stal Karel z Lichtenštejna.⁵⁵⁸ Zrušil staré výsady a zavedl násilnou rekatolizaci, což ve výsledku vedlo k celkovému úpadku města.⁵⁵⁹ V roce 1623 bylo měšťanům zakázáno vařit pivo a byl vybudován zámecký pivovar. O patnáct let později bylo vaření piva měšťanům opět povoleno.⁵⁶⁰ V roce 1632 zasáhla město morová epidemie.⁵⁶¹ V následujícím desetiletí postihla Třebovou další pohroma, a to příchod švédského vojska, které vydrancovalo zámek.⁵⁶² V roce

---

⁵⁴⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 127.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 541.

⁵⁵⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 127.

⁵⁵¹ Tamtéž. s. 121.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 32.

⁵⁵² HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 42.

⁵⁵³ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 541.

⁵⁵⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 41.

⁵⁵⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 541.

⁵⁵⁶ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 42.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 120, 127.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 541.

⁵⁵⁷ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁵⁸ Tamtéž. s. 542.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 118.; Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 58.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 422.

⁵⁵⁹ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁶⁰ Tamtéž. s. 542.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 60-61.

⁵⁶¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 69.

⁵⁶² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 120, 12. NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

1663 se přehnala městem velká povodeň, jež byla způsobena protržením hráze Novosadského a Lázeňského rybníka.⁵⁶³ Na konci 70. let vznikl měšťanský pivovar a byl postaven klášter františkánů s kostelem sv. Josefa.⁵⁶⁴

Další morová nákaza, při které zemřelo přibližně 900 obyvatel, postihla město v roce 1713.⁵⁶⁵ Na začátku druhé poloviny následujícího desetiletí propukl velký požár, který pohltil téměř 200 domů.⁵⁶⁶ Kolem roku 1729 započala stavba nového kostela Nanebevzetí Panny Marie na místě požárem zničeného kostela. Dokonce byla upravena a zvýšena budova děkanství.⁵⁶⁷ Ani v tomto století se nevyhnul městu průchod nepřátelského vojska. Jednalo se o pruské jednotky, které na celém moravskotřebovském panství způsobily značné hospodářské škody.⁵⁶⁸ V roce 1770 se opět protrhly hráze obou rybníků a rybníky pak již nebyly obnoveny.⁵⁶⁹ Na přelomu 70. let byla ve městě zřízena piaristická kolej.⁵⁷⁰

První továrnou ve městě se stal podnik na výrobu suken založený v roce 1803 Johannem Wondrou.⁵⁷¹ Městu se nevyhnula ani francouzská armáda, která tudy prošla v roce 1805.⁵⁷² Roky 1840 a 1844 byly znovu ve znamení ničivých požárů, jež zachvátily skoro celé město.⁵⁷³ Zůstalo pouze 50 domů. Všechny obnovené domy byly stavěny jen z kamenného materiálu, nebo cihel. Na předměstí v této době fungovalo pět cihelen.⁵⁷⁴ Naproti klášteru františkánů byl v roce 1847 postaven dům sester františkánek a při něm byla založena dívčí škola a další

---

⁵⁶³ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau. Mährisch-Trübau*, 1882. s. 46.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 127, 128.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁶⁴ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau. Mährisch-Trübau*, 1882. s. 41.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 122.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁶⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁶⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 80.

⁵⁶⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 122, 128.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977. s. 425.

⁵⁶⁸ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁶⁹ Tamtéž. s. 542.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 83.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 128.

⁵⁷⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 123.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁷¹ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁷² Tamtéž. s. 542.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 84.

⁵⁷³ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau. Mährisch-Trübau*, 1882. s. 39, 44.; HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 88.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117, 128.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 545.

⁵⁷⁴ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 547.

instituce.⁵⁷⁵ Gymnázium bylo roku 1804 založeno u koleje piaristů.⁵⁷⁶ V roce 1873 byly zřízeny měšťanské školy pro chlapce a pro dívky. Budova chlapecké školy byla postavena v roce 1884.⁵⁷⁷ Za prusko-rakouské války se do města dostala cholera.⁵⁷⁸ V druhé polovině 19. století se rozrůstaly textilní továrny.⁵⁷⁹ Na počátku 90. let vyrostla ve městě veřejná nemocnice, o kterou se zasloužil podnikatel s textilií a starosta města Conrad Steinbrecher.⁵⁸⁰ Na konci 80. let byla ve městě zprovozněna lokální železnice vedoucí mezi Českou Třebovou a Prostějovem. Přelomem 19. a 20. století zažívalo město čilý stavební ruch.⁵⁸¹

Na začátku 20. století se ve městě začaly rozšiřovat továrny orientované na kovoprůmysl a výrobu zboží z drahých kovů. S rozvojem průmyslu šel ruku v ruce vznik i různých profesních spolků.⁵⁸² Za první světové války byl ve městě vybudován tábor pro uprchlíky z Haliče.⁵⁸³ Po vzniku Československé republiky nechtěli obyvatelé města a okolí respektovat vznik nového státu a představitelé okresu a města prohlásili Hřebečsko za součást provincie Sudetenland. V listopadu 1918 došlo k ozbrojenému střetu mezi československým vojskem a místním německým obyvatelstvem.⁵⁸⁴ Až v roce 1919 byla zřízena česká obecná a měšťanská škola. Do té doby byly všechny školy ve městě pouze německé. Vysokou nezaměstnanost ve městě způsobila hospodářská krize na konci 20. let. K další politické radikalizaci napomohl nástup Adolfa Hitlera k moci v Německu. Po Mnichovské dohodě bylo město začleněno do Říše.⁵⁸⁵

---

⁵⁷⁵ Tamtéž. s. 547.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 123.

⁵⁷⁶ CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 43.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 123.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 542.

⁵⁷⁷ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 91.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 557.

⁵⁷⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.

⁵⁷⁹ Tamtéž. s. 123

⁵⁸⁰ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 93.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 549.

⁵⁸¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 123, 128.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 548-9.

⁵⁸² NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 550-552.

⁵⁸³ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 95.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 128.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 552.

⁵⁸⁴ HIKL, Rudolf. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949. s. 95.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 552.

⁵⁸⁵ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 552-554, 557.

13.2 Městský hřbitov Moravská Třebová

Městský hřbitov se rozkládá na Křížovém vrchu, který je orientovaný východním směrem nad městskou zástavbou. Ve svažitém terénu se hřbitov rozprostírá na třech parcelách, a to konkrétně na parcelách č. 2116/1, 2116/2 a 2116/3. Půdorys je přitom velmi nepravidelný (Mapa 50). Hřbitov existuje již od konce 15. století, a je tedy zaznamenán na císařském otisku z roku 1835, na němž je zachycen oválný půdorys hřbitovního areálu s kostelem Povýšení sv. Kříže v jeho severní části (Mapa 47). Mezi lety 1876 a 1896 došlo k rozšíření hřbitovního areálu jižním směrem, jak lze vyčíst z Katastrálních map evidenčních pro Moravu a Slezsko z let 1876 a 1896.⁵⁸⁶ Na katastrální mapě z roku 1876 je zobrazen hřbitov na původní oválné parcele č. 833/2 a dodatečně bylo do mapy vyznačeno rozšíření hřbitova o jižní parcelu č. 866/1 (Mapa 48). Na katastrální mapě z roku 1896 je již zobrazen celý rozšířený areál (Mapa 49). Ve 20. století bylo přistoupeno k poslednímu rozšíření parcely západním směrem, a tímto hřbitov získal svou současnou podobu.

Hřbitov byl založen koncem 15. století, neboť původní hřbitov kolem kostela Nanebevzetí Panny Marie na náměstí byl zrušen a následně přenesen z centra města do této lokality.⁵⁸⁷

Na hřbitov se vstupuje ze západu kovovou zdobenou bránou. K této bráně se line cesta od úpatí Křížového vrchu, na němž byla roku 1575 vybudována renesanční brána a rovněž tzv. „schody mrtvých“ vedoucí do poloviny cesty a dále mířící ke hřbitovnímu areálu. Také je možné do areálu vstoupit brankou v jižní hřbitovní zdi, podél které je situována křížová cesta z konce 16. století. Ta vede také od úpatí Křížového vrchu, kolem hřbitova na východ, kde končí u Kalvárie. V první polovině 18. století zde byly umístovány zastavení s novozákonními výjevy, čtyři barokní kaple, z nichž se dodnes dochovaly pouze tři, nebo kalvárie opatřená sochařskou výzdobou od Jiřího Františka Pacáka z Litomyšle a jeho dílny.⁵⁸⁸ Celý areál je obehnán hřbitovní zdí z roku 1690, do jejíž východní části byla vsazena budova lapidária. To bylo zbudováno roku 1912 z již nefunkční hřbitovní kaple sv. Markéty.⁵⁸⁹ Doklady renesančního období na hřbitově v Moravské Třebové představují náhrobníky a epitafy umístěné v lapidáriu nebo vsazené do zdí kostela Povýšení sv. Kříže. Goticko-renesanční kostel dostavěný v polovině 16. století je situován v severovýchodní části hřbitovního areálu.

---

⁵⁸⁶ Pro evidenční mapy pro Moravu a Slezsko platí stejná pravidla jako u katastrálních map evidenčních pro Čechy.

⁵⁸⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl MI-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 121-122.

⁵⁸⁸ Tamtéž. s. 122.

⁵⁸⁹ MARTÍNKOVÁ, Jana. Renesanční náhrobníky a lapidárium na hřbitově v Moravské Třebové. *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1995, č. 5. s. 19-22. ISSN 1211-1317. s. 19.

Náhrobníky byla před umístěním do lapidária vydlážděna podlaha pod lavicemi v interiéru kostela.⁵⁹⁰ Vyzvednuty byly v několika etapách při opravě podlahy a některé fragmenty náhrobníků byly nalezeny i v základech hřbitovní zdi. Dochovaly se například náhrobníky šlechtického rodu Litwitzů, Czischwitzů, Gregora Zehmarcka, kata Lorenze Bohla, jenž je zástupně určen jeho rodičům, nebo dětí bohatých měšťanských rodin.⁵⁹¹ Jedná se o kamenné obdélné desky s nízkými figurálními reliéfy, které vyobrazují zesnulé osoby v dobových oděvech. Kolem okrajů desky mají náhrobníky obíhající nápisy, jež zachycují jméno, datum úmrtí, a dokonce i společenské postavení zesnulých.⁵⁹²

Hlavní hřbitovní komunikace se za vstupní bránou rozděluje, vede na severovýchod ke kostelu Povýšení sv. Kříže a na jihovýchod směrem k boční brance. Před kostelem na hlavní cestu navazuje odbočka vedoucí k lapidáriu. Vedlejší cesty nejsou v areálu pravidelně uspořádány. Jedna z vedlejších cest kopíruje hřbitovní zeď, ostatní se v různých místech napojují na hlavní cesty a vzájemně se kříží. Jednotlivé sektory nejsou na hřbitově značeny, lze je však rozdělit. Nejstarší část hřbitova je rozdělena komunikací vedoucí k lapidáriu na dvě poloviny. V severní polovině je umístěn kostel Povýšení sv. Kříže. Další sektor tvoří jihovýchodní část hřbitova přistavěná v druhé polovině 19. století. Nejnovější západní část hřbitova je rozdělena hlavními komunikačními cestami na tři sektory. Na hřbitově je velké množství vzrostlých stromů, které jsou spíše náhodně rozmístěné. Mladší náhrobky jsou relativně v dobrém a udržovaném stavu, avšak oproti tomu starší náhrobky často vykazují známky poškození. Mnoho sepulkralií je rovněž nenávratně ztraceno a zbyly po nich pouze pozůstatky v podobě hrobového ohrazení.

13.2.1 Hrob rodiny Binkových a Kirchnerových

Tento hrob se nalézá v blízkosti východu ze hřbitova, v první řadě napravo od hlavní cesty (Obrázek 59). Prostě pojatá obdélná deska z černé leštěné žuly je od krycí desky oddělena podstavcem. Náhrobku vévodí bronzová reliéfně ztvárněná figura personifikace Melancholie,

⁵⁹⁰ CZERNÝ, Alois. Das Lapidarium am Friedhofe zu Mähr.-Trübau. In: *Mitteilung des Erzherzog Rainer*. Mährisch-Trübau, 1913. s. 97.

⁵⁹¹ MARTÍNKOVÁ, Jana. Renesanční náhrobníky a lapidarium na hřbitově v Moravské Třebové. *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1995, č. 5. s. 19-22. ISSN 1211-1317. s. 19.; CZERNÝ, Alois. Das Lapidarium am Friedhofe zu Mähr.-Trübau. In: *Mitteilung des Erzherzog Rainer*. Mährisch-Trübau, 1913. s. 97.; *Moravskotřebovský hřbitov: Stručný průvodce po zajímavých místech a objektech hřbitova i hrobech významných osobností města* [online]. c2019 [cit 2019-12-20]. Dostupné z <http://www.tsmt.cz/images/k_clankum/hrbitov/vych_trasa/Vych_Trasa-Hrbitov.pdf>.

⁵⁹² KOŘÁN, Ivo. Renesanční sochařství v Čechách a na Moravě. In: *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku renesance do závěru baroka*. II/1. Praha, 1989. s. 120.; *Moravskotřebovský hřbitov: Stručný průvodce po zajímavých místech a objektech hřbitova i hrobech významných osobností města* [online]. c2019 [cit 2019-12-20]. Dostupné z <http://www.tsmt.cz/images/k_clankum/hrbitov/vych_trasa/Vych_Trasa-Hrbitov.pdf>.

kteřá přesahuje výšku desky.⁵⁹³ Pod tíhou smutku sklání svou tesknou tvář se zavřenýma očima směrem k zemi a zároveň se pravou paží opírá o vrchní hranu desky. V levé dlani třímá hlavičky květin. Vlasy a tělo sošky jsou zahaleny. Měkké přechody drapérie oděvu se místy zdají býti až splývavé s prosvítajícími obrysy těla. Celý náhrobek je na zvýšeném betonovém soklu oproti hrobové ohrádce, která je taktéž z betonu. Hrobové místo má uprostřed pouze jednu krycí desku s kovovým držadlem. Zbytek hrobového pole je pokrytý trávou. Dobu vzniku náhrobku lze zřejmě zasadit do počátku 30. let 20. století.

Bronzová část náhrobku je v dobrém stavu. Na této části je zřetelná patina. Přední část ohrazení je uvolněná a začíná se rozpadat.

13.2.2 Hrob neidentifikován

U východní hřbitovní zdi napravo od lapidária v jižní části hřbitova se rozkládá hrob, na jehož náhrobní desce není rozpoznatelný nápis (Obrázek 60). Náhrobek je tvořen pískovcovou sochou truchlícího anděla se složenými křídly posazenou na krychlovém podstavci ze stejného druhu kamene. Ženský aspekt postavy anděla je zdůrazněn stylizovanými vlasy a šaty s jemnější drapérií, odhalující mírně nakročenou bosou pravou nohu. Pravou rukou, kterou má opřenou o pařez stromu, si anděl podepírá tvář. Druhou rukou se dotýká květinového věnce s podélně splývající stuhou zavěšeného přes pařez, jenž je dále zdoben menším věncem, tentokrát z vavřínových listů. Pařez zakončuje nakloněný kříž posetý větvičkami s listy, který je zapřený o větev.

Kolem hrobu se nedochovalo ucelené ohrazení, které je navíc prorostlé břečťanem a travním porostem. Břečťan obrůstá taktéž podstavec. V rámci údržby byl však zredukován a po jeho úponcích zůstaly stopy na nápisové desce. Na soše jsou viditelné praskliny, odrolená místa, drobné zásahy po zatmění a začernění pískovce.

13.2.3 Hrob rodiny Gromes von Ranigsdorf (Linhartice)

Hrob rodiny Gromesovy se nachází v mírném svahu mezi kostelem Povýšení sv. Kříže a lapidáriem (Obrázek 61). Náhrobek je poměrně zajímavě ztvárněn do podoby připomínající nevelikou kamennou mohyly. Pravděpodobně je utvořena z vícero větších šedých pískovcových bloků opracovaných tak, aby mohyla působila, že je sestavena ze surových navršených kamenů nesourodých tvarů a rozměrů. Některé kameny mají schematicky naznačenou strukturu zubákem, jiné jsou pro změnu oprýskané prýskačem a spáry mezi nimi

---

⁵⁹³ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 268.

jsou jen sochařsky stylizovány. Do čela mohyly byla uchycena broušená nápisová deska z šedého pískovce s lokálními žlutými žilami, nad kterou je umístěna lebka se zkříženými hnáty. Po pravé i levé straně této nápisové desky jsou další dvě obdobně zpracované. V místech mezi nápisovými deskami jsou vloženy přesýpací hodiny a obrácená plápolající pochodeň. Přesýpací hodiny, obrácená pochodeň i lebka jsou symbolem smrti. Lebka je zároveň atributem melancholie a přesýpací hodiny reprezentují praotce času.⁵⁹⁴ I přes horší čitelnost prostřední nápisové desky se můžeme dozvědět, že zde jsou pochováni členové jedné rodiny. Dospělí zemřeli během pár dnů koncem měsíce července a dítě v srpnu. Jednotlivá data úmrtí jsou: Ferdinand Gromes 22. července 1866 (nápisová deska vpravo), Adolf Gromes 28. července 1866 (nápisová deska vlevo), Matilde Gromes 28. července 1866 (nápisová deska uprostřed) a její dcera Marie (nápisová deska uprostřed) zesnula ve věku dvou let v srpnu, avšak konkrétní den není rozpoznatelný. V matrice se můžeme dozvědět, že Adolf a Matilde mají uvedenou jako příčinu úmrtí průjem a Ferdinand cholera. U nejmladšího člena rodiny, Marie, která zemřela v batolecím věku, je uvedena jako příčina smrti psotník.⁵⁹⁵ Všichni členové rodiny zemřeli ve velmi krátkém časovém úseku po sobě na různé příčiny úmrtí dle matričního záznamu, ale je pravděpodobné, že příčinou úmrtí mohla být u všech cholera, neboť v roce 1866 se v Moravské Třebové a širším okolí cholera šířila.⁵⁹⁶

Mohyla byla zřejmě zakončena nějakým prvkem. Zda se jednalo o kříž, sochu nebo něco jiného, nelze s jistotou soudit, avšak na vrcholu mohyly jsou pozůstatky po usazení v podobě vysekané kapsy. Před náhrobkem je položena žulová nápisová deska se špatně dochovaným textem. Náhrobek je situován na základové betonové desce ze dvou částí kopírujících tvar mohyly. Stav náhrobku je relativně uspokojující. Pískovec vykazuje zasažení černými nečistotami a betonové hrobové ohraničení je částečně narušené.

13.2.4 Hrob Conrada Steinbrechera

Tento hrob je situovaný severovýchodním směrem u hřbitovní zdi za kostelem Povýšení sv. Kříže. Kompozice náhrobku, který je z hnědočervené leštěné žuly, je pojatý v duchu stylizované zjednodušené antické architektury (Obrázek 62). Nevelký náhrobek představující chrámek stojí na dvoustupňovém podnoží, které má půdorys půlkruhu. Na podnoží jsou

---

⁵⁹⁴ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-205-5. s. 247, 359-60, 380.

⁵⁹⁵ Státní oblastní archiv v Zámrsku, Matrika Z 1866-1891, farnost (Linhartice, Moravská Třebová – Město, Moravská Třebová – Předměstí, Sušice, Udánky), sign. M-11 5554, ukn6343, Dostupné z <<http://88.146.158.154:8083/M11-05554.zip>>. s. 20, 31, 35.

⁵⁹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8. s. 117.

vztyčené čtyři válcové sloupy s hladkými dřívky, prstencovými patkami a plastickými prstencovými hlavicemi. Sloupy vynášejí desku se zastřešením stupňovitěho půlkruhového tvaru, evokující architráv a štít. Uvnitř chrámku je instalovaný podstavec v čele s nápisovou deskou. Na podstavci je postavena urna z leštěného zeleného mramoru s víkem, patkou a uchy z tmavšího zeleného mramoru. Nápisová deska kromě jména a životních dat zesnulého obsahuje i poznámku *krematorium Zittau*. V městě Žitava vzniklo totiž roku 1909 krematorium, které pro české země představovalo možnost zpopelnění.⁵⁹⁷ Podle záznamu v matrice zemřelých Moravské Třebové bylo tělo Conrada Steinbrechera převezeno do Žitavy ke spálení.⁵⁹⁸ Hrobový prostor bez krycí desky oklopuje nižší zídka z betonu, na které jsou patrné stopy postupné degradace. V nárožích ohrazení jsou vysázeny husté keře.

Stav náhrobku nevykazuje žádné výrazné defekty, kromě již zmíněného ohrazení.

Conrad Steinbrecher

Majitel továrny na barvení látek a starosta města Moravská Třebová se narodil 27. září 1835. Byl nejstarším synem Franze Salese Steinbrechera, jednoho ze zakladatelů textilní továrny Gebrüder Steinbrecher v Moravské Třebové. Conrad Steinbrecher začal obchodovat s přízí. V 70. letech odkoupil od strýce barvířský podnik, který zprvu pronajímal. Od roku 1888 jej začal provozovat sám a již o dva roky později nechal továrnu přestavět na mechanický pohon. Po této úpravě začal barvit tkaniny z bavlny, lnu a juty. Nedostačující prostory rozšiřujícího se podniku vyřešil v roce 1912 stavbou nové budovy. Během první světové války se podnik musel vyrovnat s nízkou poptávkou a přeorientoval se na barvení papíru.⁵⁹⁹ V roce 1891 byl Steinbrecher zvolen starostou města, funkci vykonával až do roku 1904. Během svého volebního období se zasloužil o postavení veřejné nemocnice a Holzmaisterova muzea. Zemřel 23. března 1918.⁶⁰⁰

---

⁵⁹⁷ MIKULÁŠEK, J. *Dějiny pohřbívání a křesťanské hnutí*. Olomouc: Univerzita Palackého. Cyrilometodějská teologická fakulta. 2003. 284 s. Diplomová práce. s. 192.

⁵⁹⁸ Státní oblastní archiv v Zámruku, Matrika Z 1907-1920, farnost (Linhartice, Moravská Třebová, Sušice, Udánky), sign. M-11 7437, ukn6345, Dostupné z <<http://88.146.158.154:8083/M11-07437.zip>>.

⁵⁹⁹ MYŠKA, Milan. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 455-456; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku a Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevíčsku*. Žehušice. 2003. ISBN 80-86699-14-5. s. 64.

⁶⁰⁰ MYŠKA, Milan. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 456.; *Moravskotřebovský hřbitov: Stručný průvodce po zajímavých místech a objektech hřbitova i hrobech významných osobností města* [online]. c2019 [cit 2019-12-20]. Dostupné z <http://www.tsmt.cz/images/k_clankum/hrbitov/vych_trasa/Vych_Trasa-Hrbitov.pdf>.

14. POLIČKA

Město je lokalizováno v západní části svitavského okresu blízko zemské hranice Čech a Moravy. Území města zahrnuje dva geomorfologické celky, a to Východočeskou tabuli a Českomoravskou vrchovinu. Většinou leží toto město v Poličské tabuli, která náleží jako okrsek do Loučenské tabule, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Ta spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli. Menší západní část města leží na Jedlovské plošině, která náleží jako okrsek do Nedvědicke vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Hornosvratecká vrchovina. Ta spadá do Českomoravské vrchoviny. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Česko-moravské.⁶⁰¹

14.1 Historický vývoj Poličky do konce 30. let 20. století

První písemné zmínky o Poličce pochází z počátku 13. století.⁶⁰² Městem se stala za vlády Přemysla Otakara II. Lokátorem při založení města byl Konrád z Lewendorfu.⁶⁰³ Město se po založení řídilo dle magdeburského práva a disponovalo právem na výběr mýta.⁶⁰⁴ Mezi prvními usedlíky byli z valné většiny němečtí osadníci.⁶⁰⁵ V roce 1285 bylo město Václavem II. svěřeno Závishovi z Falkenštejna, který pojal za manželku Kunhutu Uherskou, vdovu po Přemyslu Otakaru II. Zaviš z Falkenštejna byl v roce 1289 zatčen a obviněn ze spiknutí proti králi. Veškerý majetek včetně města mu byl zkonfiskován.⁶⁰⁶

Od roku 1307 byla Polička věnným městem královen.⁶⁰⁷ Jan Lucemburský roku 1321 přiřknul patronátní právo k farnímu kostelu sv. Jakuba královně.⁶⁰⁸ V první polovině 14. století

---

⁶⁰¹ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 110, 157, 194, 275, 317, 356, 433, 537.

⁶⁰² KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. s. 166.

⁶⁰³ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 18, 24, 26.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 355; 363.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54.

⁶⁰⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 356.

⁶⁰⁵ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 29, 30.

⁶⁰⁶ Tamtéž. s. 37.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.

⁶⁰⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54.

⁶⁰⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 356.

byly vybudovány kamenné hradby, které nahradily provizorní opevnění.⁶⁰⁹ Hradby se čtyřmi vstupními bránami byly doplněny vodním příkopem.⁶¹⁰ Na počátku 60. let 14. století bylo městu povoleno vydláždění ulic a také mohla být zahájena stavba radnice. Taktéž byla zahájena stavba nové trojlodní baziliky, která nahradila původní kostel sv. Jakuba.⁶¹¹ V druhé polovině 14. století byly prakticky všechny domy ve městě již kamenné. V průběhu tohoto století se zvyšoval poměr ku prospěchu českého obyvatelstva.⁶¹² Roku 1421 Poličku opanovali svou přítomností husité, kteří si bezostyšně nárokovali všechny královské práva a příjmy.⁶¹³ V tomto roce zasáhl město požár a kostel sv. Jakuba nezůstal ušetřen.⁶¹⁴ Česky je sepsána nejstarší dochovaná poličská městská kniha z roku 1432. Po přijetí Zikmunda Lucemburského českým králem byla Polička s dalšími městy dána opět jako věnné město královně. Privilegium výročního trhu a potvrzení městu všech předchozích práv bylo zásluhou Ladislava Pohrobka. Právo pečetení červeným voskem bylo údajně městu uděleno v roce 1478 Vladislavem Jagellonským.⁶¹⁵ Ten městu udělil i právo na pořádání dalšího jarmarku roku 1493.⁶¹⁶

V roce 1523 vypukl ve městě požár, který poškodil jeho značnou část.⁶¹⁷ Po potlačení stavovského odboje a obsazení Prahy Ferdinandem I. Habsburským byla potrestána všechna odbojná města, k nimž patřila taktéž Polička. Té byly odebrány všechna privilegia a město muselo složit pokutu. V roce 1549 bylo město vzato na milost a byla mu postupně navracena část privilegií.⁶¹⁸ Na konci 50. až 80. letech 16. století došlo ke stavebním úpravám kostela

---

⁶⁰⁹ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 48.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 358.

⁶¹⁰ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 49-50.

⁶¹¹ Tamtéž. s. 54, 56; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 356, 361.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 126.

⁶¹² JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 45, 57.

⁶¹³ Tamtéž. s. 62-3.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 356.

⁶¹⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54.

⁶¹⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 356, 357.

⁶¹⁶ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 71.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.

⁶¹⁷ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 80.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54.

⁶¹⁸ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 83-4.

sv. Jakuba.⁶¹⁹ V 70. letech došlo na předměstí k výstavbě renesančního hřbitovního kostela sv. archanděla Michaela.⁶²⁰

Na počátku 17. století po uzavření Libeňského míru mezi císařem Rudolfem II. a arcivévodou Matyášem o postoupení Uher, Moravy a rakouské země se Polička stala hraničním městem.⁶²¹ V roce 1613 vypukl doposud největší požár ve městě, při kterém bylo zasaženo více než 150 domů, kostel, městské brány, hradební bašty a ostatní části města.⁶²² Za účast na stavovském povstání přišlo město Polička po bitvě na Bílé hoře o všechny své statky a privilegia. Postupně byla práva městu navracena císařem Ferdinandem II.⁶²³ Privilegium rozšiřující počet jarmarků na šest výročních koňských a dobytčích trhů získalo město za vlády Ferdinanda III.⁶²⁴ V roce 1642 přišla do města švédská vojska a požadovala vysoké výpalné. Ke zřízení děkanství došlo roku 1657.⁶²⁵

Pro město znamenalo 18. století prosperitu a hospodářský rozkvět.⁶²⁶ V roce 1711 byla postavena budova děkanství.⁶²⁷ Na Poličsko byl mor zavlečen o dva roky později. Na počátku 18. století vybudovali majitelé právovárečných domů pivovar v Kamenici.⁶²⁸ Na konci 30. let 18. století byla stržena budova radnice, na jejím místě byla postavena barokní budova mající ve svém středu zakomponovanou zachovalou původní gotickou věž.⁶²⁹ V roce 1742, kdy do

---

⁶¹⁹ Tamtéž. s. 90-1.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 126.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 59.

⁶²⁰ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 94.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 361, 367.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 126.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 66.

⁶²¹ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 104.

⁶²² Tamtéž. s. 106-7.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54, 59.

⁶²³ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 120, 128.

⁶²⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357

⁶²⁵ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 132, 144.

⁶²⁶ Tamtéž. s. 152.

⁶²⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 361; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 66.

⁶²⁸ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 149-150.

⁶²⁹ Tamtéž. s. 154; 189.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 358, 367; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 125.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 75.

Poličky vtrhlo pruské vojsko, utržilo město značné škody.⁶³⁰ V roce 1762 dala císařovna Marie Terezie měšťanům z poličského předměstí práva k vykonávání řemesel a živností, které měli měšťané žijící uvnitř hradeb. K tomu bylo připojeno právo na pořádání dvou trhů s textilním zbožím.⁶³¹ O tři roky později kvůli reformě soudnictví přišlo město o výsadu městského soudu řešícího hrdelní zločiny, již mělo od svého založení.⁶³² Školská reforma z roku 1774 zapříčinila, že latinská trojtřídká se přeměnila na českoněmeckou městskou triviální školu, ze které se na konci 80. let se škola stala čtyřtřídní.⁶³³ Koncem 18. století postihl město další z požárů.⁶³⁴

Ani v 19. století se Poličce požáry nevyhnuly, ten první velký propukl v roce 1820.⁶³⁵ Mezi roky 1835 a 1843 byly všechny brány zajišťující vstup do města zbourány.⁶³⁶ V roce 1841 byla postavena nová budova školy určená pouze chlapcům, dívkám totiž sloužila původní budova školy.⁶³⁷ O čtyři roky později zasáhl město obrovský požár, který předčil všechny předcházející. Poničena byla většina měšťanských domů, radnice, škola i kostel. Ve vnitřním městě se požár nedotkl pouze čtyř domů. Kostel sv. Jakuba byl natolik poškozen, že bylo rozhodnuto o jeho zboření a výstavbě nového novogotického kostela, který byl dokončen roku 1865.⁶³⁸ Radnice byla po požáru upravena v pozdně barokním stylu.⁶³⁹ Na počátku 50. let byla zřízena reálná škola. Ke konci 50. let došlo k rozšíření městského pivovaru. V roce 1866 se opětovně v Poličce a okolí usadilo pruské vojsko, se kterým se současně objevila i cholera.⁶⁴⁰ V druhé polovině 19. století se do města začali stěhovat Židé a díky tomu mohla v roce 1872 vzniknout samostatná židovská náboženská obec.⁶⁴¹ Ve stejné době byly ve městě zakládány

---

⁶³⁰ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 188.

⁶³¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357

⁶³² Tamtéž. s. 357.; JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 205.

⁶³³ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 208, 223.

⁶³⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357.

⁶³⁵ Tamtéž. s. 357. WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 54.

⁶³⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 358.

⁶³⁷ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 225.

⁶³⁸ Tamtéž. s. 177, 247-250, 253, 257, 260; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 357, 361, 367.

⁶³⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 360.

⁶⁴⁰ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 276, 304-5.

⁶⁴¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 362.

různé spolky jako například Beseda, Sokol, Učitel'ský spolek a další. Změny se děly i ve školství. Chlapecká reálná škola se stala výhradně českou a v roce 1872 se přeměnila na měšťanskou školu. V případě dívčí školy se tomu stalo o deset let později.⁶⁴² V roce 1891 byla slavnostně otevřena budova nové nemocnice.⁶⁴³ Železnice otevřená čtyři roky před koncem století umožnila dopravní spojení směřující na Svitavy.⁶⁴⁴ Na přelomu století dostal stavební ruch i zásluhou železnice nový impuls.⁶⁴⁵

Na počátku 20. století byl postaven Učitel'ský ústav.⁶⁴⁶ Během první světové války dostal okresní nemocnici a sokolovnu k dispozici Červený kříž pro ošetřování raněných vojáků. Od roku 1914 přicházeli do Poličky uprchlíci z Haliče. V roce 1918 se projevila ve městě nákaza španělské chřipky. Učitel'ský ústav se následujícího roku přeměnil na reálné gymnázium.⁶⁴⁷ V roce 1922 začala v lesích jižně od města vznikat muniční továrna.⁶⁴⁸ Ve dvacátých letech město zaznamenalo další stavební ruch.⁶⁴⁹ Byla otevřena budova městského divadla, Masarykovy školy a také byla vytvořena celá nová čtvrť za Synským rybníkem.⁶⁵⁰ Po Mnichovské dohodě mělo být město německou Říší zabráno v páté etapě, narychlo tak probíhalo hromadné stěhování úřadů i muniční továrny. V říjnu 1938 do Poličky vstoupila německá armáda. Následně probíhala jednání o úpravě demarkační čáry. Nakonec na základě definitivního stanovení hranic 21. listopadu 1938 německá armáda město opustila. Tak se Polička v podstatě opět stala hraničním městem.⁶⁵¹

---

⁶⁴² JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 311-5, 347.

⁶⁴³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 360.

⁶⁴⁴ Tamtéž. s. 362, 367.; JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 330.

⁶⁴⁵ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 330.

⁶⁴⁶ Tamtéž. s. 348.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 360.

⁶⁴⁷ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 367, 369-370, 376, 390.

⁶⁴⁸ Tamtéž. s. 389.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 367.

⁶⁴⁹ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 391.

⁶⁵⁰ Tamtéž. s. 391.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 360, 367.; Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR22, Kronika města Litomyšle. Díl III. 1928-1932. s. 97.

⁶⁵¹ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 409-411, 414-5, 427.

14.2 Katolický hřbitov Polička

Hřbitov u kostela sv. Michaela je situován v obytné zástavbě na jihozápadním předměstí, nedaleko centra města. Na hřbitově se pohřbívalo až do roku 1973.⁶⁵² Rozkládá se na rovinném pozemku, který je však oproti okolní zástavbě vyvýšen. Hřbitovní areál zabírá parcely č. 110 a 2929. Na císařském otisku z roku 1839 je hřbitovní areál umístěn na okraji zástavby, jež jej obklopovala z východu a jihu. Parcela č. 110 byla na rozdíl od dnešní rozlohy poloviční a byla ve tvaru lichoběžníku (Mapa 51). Na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1894 je zobrazen hřbitovní areál před svým rozšířením s již vytyčenými parcelami č. 2922/1 a č. 2923 na západě, které se později k hřbitovu připojily. Rovněž je na císařském otisku zaznamenáno severním směrem vytyčení parcely č. 2922/2, na které vznikl samostatný evangelický hřbitov (Mapa 52). Na Katastrální mapě evidenční Čech se stavem ke konci roku 1936 je již rozšířený hřbitov západním směrem zobrazen (Mapa 53). Hřbitovní areál se dále již nerozšiřoval, a je tak zasazen na téměř obdélném půdorysu, jenž je na jihovýchodě u vstupu zkosen (Mapa 54).

Po založení Poličky byl využíván hřbitov rozprostírající se kolem kostela sv. Jakuba v jihozápadní části města, který byl posléze nahrazen hřbitovem novým, na jihozápadním předměstí situovaným kolem kostela sv. archanděla Michaela vystavěném v 70. letech 16. století.⁶⁵³

Na hřbitov se vstupuje vstupní zdobenou kovovou branou v jižní části východní ohradní zdi. Ke vstupní bráně zleva přiléhá barokní kostnice postavená mezi lety 1770 a 1774.⁶⁵⁴ Z druhé strany vstupu na hřbitov byl postaven v první polovině 19. století přízemní domek sloužící pro hrobníka. Ve stejném období byl celý areál obklopen ohradní zdí. Boční vchod na hřbitov se nachází uprostřed severní části zdi. Hlavní cesta vede od vstupní brány jižně a západně kolem kostela sv. Michaela postaveného v letech 1572 až 1576, který je umístěn v jihovýchodní části hřbitova a pokračuje k postranní brance. Na tuto cestu směrem k boční brance navazuje odbočka západním směrem k hlavnímu hřbitovnímu kříži, jenž byl situován do středu novější části hřbitova. Na hlavní cestu se napojují vedlejší zatravněné cesty, pomocí

---

⁶⁵² *Ohradní zeď hřbitova* [online]. c2015 [cit 2020-01-15]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/ohradni-zed-hrbitova-18496444>>.

⁶⁵³ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 94.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 361, 367.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 126.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 66.

⁶⁵⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 361.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 72.

kterých se hřbitov dělí na 18 menších oddělení označených římskými číslicemi a oddělení umístěné podél hřbitovní zdi. Novější západní polovina hřbitova je cestami rozdělena na přibližně 8 stejně velkých sektorů označených I. až VIII. Ve starší východní polovině hřbitova je kostel sv. Michaela obklopen sektory IX. a XI. a dále sektory XII. až XV. Na severu této poloviny jsou situována oddělení XII., XVI. a XVIII. V oddělení XVIII. se nachází malé lapidárium. Mezi hlavním vstupem a zvonící je u východní zdi umístěno zbývající XVII. oddělení. Zvonice je vsazena do východní zdi mezi XVII. a XVIII. oddělením. Postavena byla na počátku 17. století.⁶⁵⁵ Stromy jsou na hřbitově rozmístěny nerovnoměrně a v nevelkém počtu. Všechny objekty a domek hrobníka jsou památkově chráněné. Kromě chráněných hřbitovních staveb je pod památkovou ochranou náhrobek hudebního skladatele Bohuslava Martinů.⁶⁵⁶ Hřbitov působí relativně udržovaným dojmem. Ne všechny hroby jsou v dobrém stavu a některé jsou znatelně poškozené. Také se zde vyskytuje větší množství zaniklých hrobů, které jsou rozprostřeny ve východní části hřbitova.

14.2.1 Hrob rodiny Smolovy

Púdorysně rozměrný hrob rodiny Smolovy přiléhá na stěnu zvonice z jižní strany (Obrázek 64). Středový oddíl náhrobní stěny je tvořen širší obdélnou deskou, která rovněž slouží jako nápisová deska. Více na levé straně soklu před středovým oddílem je usazena monumentální socha anděla. Tělo anděla je ustrnulé v překvapivě rovném postoji s nápadně předkloněnou hlavou. Obě ruce má svěšené podél těla a v každé z nich přidržuje bohatou vavřínovou větev s plody. Levou dlaň má mírně stočenou dozadu a skoro všemi prsty se boří do vavřínových listů. Jen příkrčený ukazováček se zvolna dotýká listu. Ve tváři jsou znatelné ostřejší mužské rysy a přítomný zármutek. Hlavu pokrývají rovné dlouhé vlasy, jež sahají přes ramena až na křídla. Větší polosvěšená křídla mají vyobrazené perutě. Svou délkou dosahují přes hranu soklu, na jehož pravé straně je vysekaná signatura: SUCHARDA ST. (Obrázek 65). Stanislav Sucharda však náhrobek přímo nezhotoval. Náhrobek vznikl na základě jeho návrhu a osobního dohledu v dílně bratří Ducháčků ve Vršovicích. Architektonické práce zajistil bratr Stanislava Suchardy Vojtěch ve své dílně v Nové Pace.⁶⁵⁷ Andělův značně volný oděv je zvolen v duchu secese. Svisle svěšený šat se vyznačuje nevýraznou, jemně nahuštěnou drapérií

---

⁶⁵⁵ JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0. s. 94, 98.

⁶⁵⁶ Areál kostela sv. Michaela je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000158857, kostel sv. Michaela pod č. 1000158857_0001, zvonice pod č. 1000158857_0002, kostnice pod č. 1000158857_0003, ohradní zeď hřbitova pod č. 1000158857_0004, náhrobek Bohuslava Martinů pod č. 1000158857_0905.

⁶⁵⁷ GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8. s. 102.

s mírným řasením. Sukně šatu spodním lemem přesahuje přes hranu soklu. Z bočních stran přiléhají na středový oddíl náhrobku dlouhá křídla z boku stupňovitě členěná a nahoře zaoblená, která jsou rovněž nápisovými deskami. Jejich plochu opticky rozdělují svislé plastické pásy z přes sebe navršených dosti stylizovaných vavřínových listů. V dolní části levého bočního křídla náhrobku je uveden epitaf:

SPRAVEDLIVÍ NA VĚKY ŽIVI BUDOU
A U PÁNA JEST ODPLATA JEJICH
A MYŠLENÍ NA NÉ U NEJVYŠŠÍHO.
MOUDR. S. 15⁶⁵⁸

Po obou stranách náhrobku jsou vysoké kovové lucerny. Rozlehlá hrobová plocha je ohraničená vyšší pískovcovou ohrádkou, na níž jsou v pravidelných rozestupech usazené čtyřhranné pískovcové sloupky, které jsou na vrchu zkosené. Mezi sloupky je vždy vložena dvojice tenkých kovových tyčí se zdobným prvkem uprostřed. K hrobu vede schod. Plocha hrobových míst je porůznu vysázená vegetací. Cesta k náhrobku a prostor těsně kolem něj je částečně vysypána bílým šterkem.

Pískovcový náhrobek je dobře zachovaný, což je zcela jistě způsobené proběhlou opravou. Na soše i na sloupcích můžeme totiž nelézt druhotné restaurátorské zásahy. Povrch kamene je poměrně čistý a písmo je sytě vybarvené cihlovou barvou. Prostor hrobu je upravený. U vstupu do prostoru hrobu chybí kovová tyč omezující vstup.

14.2.2 Hrob rodiny Krejčovy a Kledlovy

Hrob se nachází v první řadě hrobů napravo od hlavního vchodu do kostela, při pohledu od kostela směrem k hlavnímu kříži (Obrázek 66). Pískovcový náhrobek se skládá z několika částí, a to menšího užšího čtyřbokého obelisku, sedící sochy ženy a nápisové desky ve formě svitku. Vrchní část obelisku je zdobena reliéfem kříže a vavřínovým věncem se stužkou. Pod ním je nápis: RODINA KREJČOVA A KLEDLOVA. Skulptura ženy je usazena na podstavci představujícím zřejmě navršené kamení. Žena se trupem a hlavou nahýbá na levou stranu a její nohy jsou přitom mírně pokrčené a rovněž vytočené doleva. Pravou rukou přidržuje u levé nohy vavřínový věnec s plody. Levou rukou drží fragment hudebního nástroje, o nějž se zároveň opírá levou tváří. V její tváři je rozpoznatelný lehký úsměv a přivřené oči. Velmi dlouhé rozpuštěné a vlnící se vlasy zasahují až na podstavec. Na hlavě má usazený vavřínový věnec.

---

⁶⁵⁸ Přepis z náhrobku.

Odění nezakrývající paže má bohatě nabíranou sukni. Látka přesto působí lehce a prodyšně, neboť v některých místech jsou znatelné tělesné partie. Zpod šatů je viditelné odhalené bosé levé chodidlo. Betonová nápisová deska vypočtená jako rozvinutý svitek je položena před sochou ženy, na plochu hrobu. Kolem hrobového pole je velmi nízká betonová ohrádka splývající s okolním terénem.

Obelisk se jeví v pořádku. Betonová nápisová deska je napadena mechem, lišejníkem a řasou. Samotný nápis na desce je téměř nečitelný. Materiál sochy eroduje v místech stékající vody, což jsou zejména části na obličejích, šatech u nohou a místa pod rukama. Fragment s největší pravděpodobností hudebního nástroje je dohadován na základě pozůstalého fragmentu, v jehož horním a dolním konci jsou zřetelné kusy výztuže a domnělého tvaru nástroje. Pokud fragment hudebního nástroje představoval harfu, nebo lyru, můžeme se dohadovat, že socha je vyobrazením múzy Terpsichoré, a to múzy tance a zpěvu. Druhá možnost připadá na múzu Erató, múzu milostného básnictví, na což by poukazoval druhý z uvedených nástrojů.⁶⁵⁹

14.2.3 Hrob Mařenky a Bohušky Zahálkových

Hrob je umístěn na nároží cesty kolem západní hřbitovní zdi a cesty vedoucí od hřbitovního kříže, jako druhý v pořadí (Obrázek 67). Dostí stylizovaný pískovcový náhrobek z první čtvrtiny 20. století zachycuje velmi malou holčičku nesoucí v pravé ruce lilii. Levou ruku má výrazně pokrčenou a dává jí pod bradu. Chodidlo levé nohy se opírá o kmen vrby. Oděna je v kratších šatech a na hlavě má šátek. Je zobrazena bosá. Skloněným pohledem se holčička dívá na mrtvou holubici, ležící u jejích nohou. Holubice symbolizuje Ducha Svatého.⁶⁶⁰ Nad tělem holubice je vytvořen prostor pro tři oválné medailonky s fotografiemi. Levou stranu náhrobní stély zabírá kmen smuteční vrby, jejíž koruna respektuje vrchní hranu náhrobku. Hlavní větev smuteční vrby děvčátku poskytuje pomyslné útočiště. Vzhledem k úmrtí dívek ve velmi nízkém věku můžeme symbol vrby interpretovat jako strom poukazující na cudnost.⁶⁶¹ Stéla je usazena na podstavci, v jehož čele je umístěna nápisová deska z bílého mramoru nesoucí epitaf:

ŽIVOT JSME JEN OKUSILY.
LÁSKU VAŠÍ VŠAK POZNALY
A PŘECI JSME VÁM BOLEST SPŮSOBILY

⁶⁵⁹ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-205-5. s. 256, 288.

⁶⁶⁰ Tamtéž. s. 162.

⁶⁶¹ ROYT, Jan. – ŠEDINOVÁ, Hana. *Slovník symbolů*. Praha, 1998. ISBN 80-204-0740-5. s. 108

MÁTI VAŠE ŠLA K VÁM, MILÉ DĚTI VOLÁTE NA NÁS A M ... ME
PODALA RUCE VÁM I VĚČNOST HLEDÁNÍ BUDE ... RADOST ...⁶⁶²

Neveliké hrobové vymezení je obehnáno betonovou ohrádkou bez krycí desky.

Na pískovci jsou viditelné známky degradace materiálu vlivem stékající vody. Nápisová deska je zašpiněna a částečně již je nečitelný text. Na náhrobní desce jsou uvolněné prostory po chybějících medailoncích. Hrazení před náhrobkem je uvolněné.

14.2.4 Hrob rodiny Mandlíkovy

Přibližně uprostřed jižní hřbitovní zdi přímo u cesty vedoucí od boční branky je umístěn hrob rodiny Mandlíkovy (Obrázek 68). Architektonicky ztvárněný pískovcový náhrobek se sochou zachycující výjev trůnící Panny Marie, která na klíně přidržuje malého Ježíška. Tento výjev trůnící Panny Marie neboli Reginy coeli, nebo také Královny nebes bývá zpravidla vyobrazován s dítětem. Prvotně se tento motiv objevuje na mozaikách v Ravenně. Objetí dítěte u Panny Marie zdůrazňuje mateřství. Architektonicky ztvárněný trůn či chrámek poukazuje na církev.⁶⁶³ Panna Marie drží v pravé ruce palmovou ratolest a Ježíšek oběma rukama svírá jablko. V našem případě je trůnící Panna Marie s Ježíškem usazena do exedry, která je tvořena čtyřhrannými sloupy s volutovými hlavicemi na čtvercových podstavcích. Na sloupech je posazen plný oblouk exedry a na něm malý kříž, který je vetknut do volutového zdobení. Sokl pod sochou je dekorován volutovými motivy po obou stranách a je do něj vložena nápisová deska z černé žuly s krátkým epitafem: Prachu pokoj, duši milost! Před hmotou náhrobku stojí dvojice pískovcových uren na podstavě osmiúhelníku, které jsou pod víkem ozdobeny zubořezem. Mezi urnami je vložena žulová nápisová deska se segmentovým zakončením. Hrobové pole je osazené pískovcovou krycí deskou s motivem kříže.

Na pískovcovém náhrobku je zvláště například na obličeji, ramenou a na levé straně znatelná degradace povrchu. V pískovci je velký podíl železa, a proto když dochází k vymílání materiálu pískovce, ulpívá na těchto místech železo, které způsobuje rezavé mramorování. Podobný problém je viditelný i ve vrchní části exedry. Místy se objevuje na náhrobku i krusta.

14.3 Centrální hřbitov Polička

Centrální městský hřbitov je orientovaný západně od centra města a severozápadně od katolického hřbitova u kostela sv. Michaela. Rozprostírá se na rovinaté parcele č. 2891

⁶⁶² Přepis z náhrobku.

⁶⁶³ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-205-5. s. 329

o nepravidelném půdorysu. Součástí hřbitovního areálu je i židovský hřbitov, jenž je na samostatné parcele č. 2896/2. O založení židovského hřbitova rozhodla náboženská obec v roce 1881. V tentýž čas byla postavena obřadní síň, přes kterou byl současně umožněn vstup na hřbitov.⁶⁶⁴ Na evidenční mapě Čech datované k roku 1912 je pozemek židovského hřbitova zakreslen obdélně (Mapa 55). V severní části je zobrazena obřadní síň židovského hřbitova. Zároveň zde byla vyznačena i plocha nového centrálního hřbitova na parcele č. 2887, která měla tvar lichoběžníku a zabírala severní část dnešního hřbitova (Mapa 55). Na Katastrální mapě evidenční Čech datované ke konci roku 1936 je zakreslené rozšíření hřbitova jižním směrem o parcelu č. 2891 obdélného půdorysu, které proběhlo v roce 1930. Současně došlo na rozšíření i západním směrem o parcelu č. 2884 (Mapa 56). Po roce 1960 byla při zvětšování dnešní Starohradské ulice plocha židovského hřbitova redukována a spojena s centrálním městským hřbitovem.⁶⁶⁵ Tímto byl vymezen současný půdorys centrálního hřbitova (Mapa 57).

Než došlo ke zřízení centrálního městského hřbitova, byli zemřelí pohřbíváni u kostela sv. Michaela. V roce 1896 vedle židovského hřbitova, který se nacházel západně od centra města, zakoupila pozemky obec za účelem stavby nového centrálního hřbitova.⁶⁶⁶ S realizací se začalo o téměř deset let později a v roce 1906 byl hřbitov dokončen.

Vstoupit na hřbitov je možné hlavní bránou z východu, která je kovová a nikterak zdobená. Také je možné vejít postranními brankami, z nichž jedna se nachází na severu a dvě na jihu hřbitovního areálu. Část areálu je ohrazena zdí. Jižní a západní část je tvořena pouze pletivovým plotem. Ze západu jsou u plotu vzrostlé stromy, které v podstatě tvoří pomyslný živý plot. Hlavní cesta vede středem hřbitova od hlavní brány kolem smuteční sítě na západ a je kolmo křížena třemi asfaltovými, rovněž ústředními cestami linoucími se od severu k jihu. Tyto tři cesty jsou na severu a na jihu vzájemně propojeny cestami podél hřbitovní zdi. Cesty od sebe oddělují jednotlivá oddělení. Současný hřbitov se dělí na oddělení označené A až M, doplněné o oddělení P, Z, rozptylovou loučku a židovský hřbitov. V roce 1967 byla započata stavba smuteční síně, která je umístěna napravo od hlavní brány, dle projektu architektů Prokopa Jichy a Jana Třeštíka. Dokončena byla o dva roky později. V roce 1985 byla smuteční síň modernizována.⁶⁶⁷ Část s židovskými náhrobkami se nachází v severní polovině hřbitova, a to nejbližší hlavnímu vchodu. V roce 1982 byl na jihu židovské části hřbitova postaven památkově

---

⁶⁶⁴ *Hřbitovy – naše kamenná historie*. Boskovice, 2014. ISBN 978-80-260-7302-4. s. 63.

⁶⁶⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 362.; *Hřbitovy – naše kamenná historie*. Boskovice, 2014. ISBN 978-80-260-7302-4. s. 63.

⁶⁶⁶ GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8. s. 109.

⁶⁶⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha. 2002. ISBN 80-7277-039-X. s. 362.; *Hřbitovy – naše kamenná historie*. Boskovice, 2014. ISBN 978-80-260-7302-4. s. 63.

chráněný pomník k uctění 77 židovských obětí fašismu. Pietní místo, které je součástí židovské části hřbitova, je památkově chráněno od roku 1958.⁶⁶⁸ V oddělení A vedle židovské části se také nachází pomník vojákům první světové války, kteří zemřeli ve zdejším lazaretu.⁶⁶⁹ Dále se v severní části hřbitova nalézají sektory B, C, F, G a U. V roce 1930 byl dostavěn urnový háj v jižní polovině hřbitova, jehož autorem byl architekt Václav Vetešník. V této polovině jsou umístěna oddělení H, J, K, L, M, P a Z. Rozptylová loučka na hřbitově existuje od roku 1975 a rozkládá se u jižního konce hřbitova za sektory P a K.⁶⁷⁰ Sektor E je umístěn podél západního okraje hřbitova, zasahuje jak do severní, tak i do jižní části hřbitova. Do jeho středu byl v roce 1966 instalován památník osvobození.⁶⁷¹ Hřbitov je celkově v udržovaném stavu, neboť většina hrobů vznikla ve 2. polovině 20. století a později. O tyto hroby se tak čile starají příbuzní a udržují je v dobrém stavu. Zuby času nejvíce podléhají židovské náhrobky, které postupně budou potřebovat ošetření.

14.3.1 Hrob Olgy Vymětalové

Po levé straně cesty mířící od severní branky do středu hřbitova je nedaleko tohoto severního vstupu situován hrob Olgy Vymětalové (Obrázek 70). Na nezdobeném čtyřhranném podstavci je usazena socha mladé dívky od sochaře Josefa Fojtíka. Zobrazení mladé dívky je dosti stylizováno. Socha působí neproporčním dojmem, neboť spodní část těla je abnormálně převýšená. Klidný postoj těla se vyznačuje mírně předsunutou pánví a hrudí, která jde do lehkého záklonu. Hlava dívky s dlouhou šíjí je předkloněna. Vlasy jsou po levé straně stažené do copu. Ustrnutá tvář značí smutek, což umocňují i zavřené oči. Pravou rukou si dívka přidržuje cop a levou ruku má zápěstím opřenou v bok. Oděna je v šat připomínající módu konce 20. let 20. století. Drapérie šatů je umírněná, ale přesto výrazná. Přes ramena má přehozený šál. Ohraničení hrobového pole je zajištěno pískovcovou ohrádkou.

Celkově je socha velmi dobře zachována, avšak na několika místech jsou znatelné menší defekty kamene, a to pod paží a na bocích. Nejvíce je defekt kamene znatelný v oblasti úst a brady dívky, neboť je zde patrný mírný povrchový úbytek materiálu, který tak částečně ubírá na celistvosti díla. Je možné, že v minulosti proběhly na soše restaurátorské zásahy. Ohraničení hrobového místa je na levé straně uvolněné.

---

⁶⁶⁸ Pomník 77 obětí protifašistického odboje je zapsán v památkovém katalogu pod č. 1000149058.

⁶⁶⁹ *Válečné hroby a pietní místa na území Poličky a obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností Polička* [online]. c2019 [cit 2019-12-13]. Dostupné z <<https://www.policka.org/soubory/Pomniky.pdf>>. s. 1.

⁶⁷⁰ GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8. s. 109.

⁶⁷¹ *Válečné hroby a pietní místa na území Poličky a obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností Polička* [online]. c2019 [cit 2019-12-13]. Dostupné z <<https://www.policka.org/soubory/Pomniky.pdf>>. s. 2.

Josef Fojtík

Narodil se 9. srpna 1890 ve Žďárech. Sochařský obor absolvoval ve škole v Hořicích v roce 1913. Poté studoval na Uměleckoprůmyslové škole v Praze, kterou dokončil v roce 1921. Rok nato zde nastoupil na dalších 38 let jako vedoucí oddělení výtvarného zpracování kamene. Jeho vlastní dílo zahrnuje plastiky a portréty. Je autorem plastiky pro Podolskou vodárnu či portrétu národního umělce Zdeňka Štěpánka pro Národní divadlo. Je také autorem pískovcové sochy na hrobu Olgy Vymětalové, vytvořené v roce 1929.⁶⁷² Zemřel 5. května 1966 v Praze. Jeho plastiky jsou vystaveny v rakovnickém muzeu, kterému je odkázal.⁶⁷³

14.3.2 Hrob Heleny Kavánové

Tento hrob se nachází v blízkosti severního vstupu na hřbitov u jeho severní zdi (Obrázek 71). Oproti ostatním hrobům v této řadě je umístěn do pozadí a je obrostlý vzrostlými tujemi. Pískovcová socha dívky trhající květy v pokleku je od sochaře Františka Úprky. Na válcovém soklu sochy je zaznamenán epitaf:

DOHOŘELO ZLATÉ SRDCE VĚRNÉ
ALE JEHO LÁSKA PLANE
BOŽÍHO NEZNÁMÁ⁶⁷⁴

Na čtyřhranném soklu je umístěn profilovaný podstavec vynášející sochu, který uvádí životní data zemřelé Heleny Kavánové:

PAMÁTCE
HELENY KAVÁNOVÉ
1863–1926⁶⁷⁵

Socha zachycuje venkovský výjev dívky trhající květiny. Byl zvolen zřejmě z toho důvodu, že manžel zemřelé byl František Kaván, významný malíř věnující se realistické krajinomalbě. Proto je možné, že František Úprka chtěl tímto výjevem poukázat na tuto tvorbu. Postava je ztvárněna v pokleku na pravé noze, jak skloněná trhá květiny. Pravou rukou trhá květiny s dlouhými stonky a v levé ruce drží již natrhanou kytici. V tomto případě je v duchu výjevu zvoleno oblečení venkovského typu s šátkem zakrývajícím hlavu. Jednoduchá ohrádka z terasových bloků.

---

⁶⁷² GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8. s. 109.

⁶⁷³ JILEMNICKÝ, Alois, *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 375, 398.; *Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-1998 D-G*. 2. díl. Ostrava, 1999. ISBN 978-80-86171-02-7. s. 272.

⁶⁷⁴ Přepis z náhrobku.

⁶⁷⁵ Přepis z náhrobku.

Povrch pískovce je značně zvětralý, což je zřejmě způsobeno větrem, a pak především dešťovou vodou stékající po soše. Narušené jsou nejvíce obličejové partie, hrudník, pravá noha a stonky květin, které dívka drží v levé ruce. Povětrnostním vlivům nepatrně podléhá také sokl sochy, a tak není epitaf dobře čitelný. Ohrádka hrobového pole je částečně pobořená.

Helena Kavánová

Helena Kavánová, rozená Váňová, byla první manželkou malíře Františka Kavána. Ten patří mezi nejvýznamnější umělce přelomu 19. a 20. století. Ve svém díle vytvořil základy pro moderní pojetí české realistické krajinomalby 20. století. S Helenou se František oženil v roce 1896. Manželé spolu pobývali v Dobrušce a ve Vysokém Mýtě. Poté se několikrát stěhovali, a nakonec se usídlili ve Svobodných Hamrech u řeky Chrudimky.⁶⁷⁶ V roce 1926, kdy měla Helena podstoupit operaci v Poličce, se řeka Chrudimka rozvodnila. To zpozdilo příjezd do nemocnice, a Helena umírá ještě před operací, 9. července.⁶⁷⁷

František Úprka

Významný moravský sochař přelomu 19. a 20. století.⁶⁷⁸ Narodil se 26. února 1868 v Kněždubě. Jeho bratrem byl malíř Joža Úprka. V roce 1886 nastoupil na řezbářskou školu ve Valašském Meziříčí, z ní odešel do Prahy, kde pracoval v Čapkově kamenické dílně.⁶⁷⁹ Autor secesních plastik se zaměřoval na slovácké motivy. Ve svých plastikách uplatňoval lidový ornament, čímž dosáhl větší dekorativnosti. V roce 1924 vytvořil sousoší Matka, které je součástí schodiště mateřské školy v Hořicích. Zemřel v roce 1929.⁶⁸⁰

---

⁶⁷⁶ ZACHAŘ, Michael. *František Kaván*. Praha, 2009. ISBN 978-80-900723-0-5. s. 24, 108- 9.

⁶⁷⁷ GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8. s. 110.; VANCL, Karel. *František Kaván*, Liberec, 1962, s. 51.

⁶⁷⁸ JILEMNICKÝ, Alois, *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 276, 417.; MIKULAŠTÍK, Tomáš – PLÁNKA, Ivan. *Joža a Franta Úprkové: Výstava díla bratří Jóži a Franty Úprkových. Gottwaldov, 1980: katalog výstavy*. Gottwaldov, 1980. s. 19.

⁶⁷⁹ MIKULAŠTÍK, Tomáš – PLÁNKA, Ivan. *Joža a Franta Úprkové: Výstava díla bratří Jóži a Franty Úprkových. Gottwaldov, 1980: katalog výstavy*. Gottwaldov, 1980. s. 19-20.

⁶⁸⁰ JILEMNICKÝ, Alois, *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 276, 417.

15. SVITAVY

Zmiňované město se nachází v centrální části okresu Svitavy v údolí řeky Svitavy na obou jejích březích.⁶⁸¹ Z hlediska geomorfologického členění leží město Svitavy v centrální části Ústecké brázdy, která náleží jako okrsek do Českotřebovské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.⁶⁸²

15.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

První písemné zmínky o Svitavách máme doložitelné z 12. století. Pravděpodobně v šedesátých letech 12. století byl postaven kostel sv. Jiljí, který je považován za nejstarší dochovanou stavbu na území města. Kostel byl původně centrem málo významné osady Stará Svitava a založil jej premonstrátský konvent sídlící v Litomyšli. Olomoucký biskup měl o toto území také zájem a na druhém břehu řeky Svitavy založil Nové Svitavy. Tak byla podnícena rozmlůvka mezi Litomyšlí a Olomoucí. Spor byl nakonec uzavřen v roce 1256 sepsáním smírčí listiny v biskupském skriptoriu.⁶⁸³ Listinu lze považovat za zakládací listinu pro samotné Svitavy. Dle tohoto dokumentu patřil svitavský kraj olomouckému biskupovi. Na pravém břehu řeky Svitavy vzniklo městečko s kostelem, které doplnilo premonstrátský kostel z předchozí doby na jejím levém břehu. Splynutím osad Staré a Nové Svitavy vzniklo městečko s původním názvem Zwittau, který tak dokládá osídlení spíše německy hovořícím obyvatelstvem. V průběhu 13. a 14. století byla kolonizační činnost Svitav a okolí dokončena.⁶⁸⁴

Ve 14. století získalo město důležitá privilegia, v roce 1389 tak začalo na základě privilegia biskupa budovat kamenné opevnění.⁶⁸⁵ Dále z rozhodnutí biskupa získalo téhož roku právo testamentární.⁶⁸⁶ V období husitských válek utrpělo město značné ztráty. Většinu

---

⁶⁸¹ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 5.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 719.

⁶⁸² DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 108, 110-11, 433, 470, 503, 541

⁶⁸³ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 5-7.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 16-7; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226, 233.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 484.

⁶⁸⁴ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 13, 28; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 7-8.

⁶⁸⁵ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 28.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 227.

⁶⁸⁶ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 8.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 721.

obyvatelstva totiž tvořili němečtí obyvatelé, kteří k idejím husitství neměli bližší vztah.⁶⁸⁷ V roce 1424 tak bylo město husity vypáleno, ale nebylo zcela zničeno.⁶⁸⁸ V tomto období se město stalo majetkem husitského hejtmana Diviše Bořka z Miletínka, avšak postupně i dalších husitských hejtmanů. Na konci třicátých let 15. století zasáhla město epidemie moru.⁶⁸⁹ V roce 1450 se stal majitelem panství Zdeněk Kostka z Postupic, který nechal opravit městské hradby.⁶⁹⁰ Roku 1484 se město vrátilo zpět do majetku olomouckých biskupů a stalo se součástí mírovského panství. O dva roky později získalo právo výročního trhu.⁶⁹¹

Požár roku 1513 poničil město tak, že muselo být celé znovu vystavěno.⁶⁹² Protože se roku 1513 Svitavy staly správním centrem blízkých menších vsí, byly roku 1515 založeny městské knihy vedené výhradně německy.⁶⁹³ Mezi lety 1530 a 1600 probíhala ve městě rozsáhlá stavební činnost ovlivněná renesancí a město se rychle rozrůstalo. Sebevědomí měšťanů odrážela vlastní budova radnice, kterou město získalo roku 1538.⁶⁹⁴ Z tohoto roku také pochází první zmínka o farní škole.⁶⁹⁵ V druhé polovině 16. století městu přibylo privilegium na pořádání dalšího výročního trhu určeného pro obchod s koňmi a dobyt看em.⁶⁹⁶ Právo na vaření piva nebo obchod se solí získaly Svitavy od biskupa Pavlovského roku 1581. O šest let později jim udělil navíc privilegium výběru mýta na údržbu cest a mostů.⁶⁹⁷ Koncem 16. století zasáhla

---

⁶⁸⁷ NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 722.

⁶⁸⁸ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 31.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.

⁶⁸⁹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 31.; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 9-10.

⁶⁹⁰ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 31.

⁶⁹¹ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 10.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 722-3.

⁶⁹² FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 55.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.

⁶⁹³ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 38.; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 10.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 723.

⁶⁹⁴ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 11.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 723.

⁶⁹⁵ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 44.

⁶⁹⁶ Tamtéž. s. 37.; CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 140.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 37.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.

⁶⁹⁷ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 37, 53.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 724.

Svitavy morová epidemie. Další destruktivní požár, který zasáhl celé město, propukl v roce 1590.⁶⁹⁸ Následná rychlá obnova domů dala vzniknout i současnému rázu náměstí.

V roce 1606 byla listinou kardinála Františka z Ditrichštejna potvrzena všechna předchozí privilegia a také například privilegium pečetění červeným voskem.⁶⁹⁹ Po bitvě na Bílé hoře Svítavy stojící na straně protestantského vojska přišly o veškerá privilegia. O dva roky později město zasáhla morová epidemie.⁷⁰⁰ Po pěti letech od bitvy na Bílé hoře bylo město omilostněno a privilegia byla obnovena.⁷⁰¹ Otevření dřevěné budovy školy v dnešní Školní ulici je zmíněno k roku 1638.⁷⁰² Ve čtyřicátých letech se opakovaně ve městě objevily oddíly švédské armády, která vždy požadovala výpalné.⁷⁰³ V roce 1679 byla zahájena celková rekonstrukce kostela sv. Jiljí, během které získal kostel barokní nádech.⁷⁰⁴

V 18. století město provázely robotní spory a časté války. K rozvoji nemocniční péče ve městě docházelo od roku 1733, ve kterém byla postavena budova špitálu společně s kostelem sv. Floriána. Do té doby nemocniční péče probíhala primárně v domácnostech pod patronací obce a předtím pod patronací premonstrátů.⁷⁰⁵ Roku 1781 zničil požár téměř celé nové město a předměstí směrem na Lanškroun včetně budovy radnice i farního kostela Navštívení Panny Marie. Během požáru byly poničeny taktéž městské hradby, které pozbyly svého významu, a proto byly nahrazovány městskou zástavbou.⁷⁰⁶ V roce 1787 byla dokončena nová budova radnice s věží, jež představovala novou dominantu města.

Nový kostel byl vysvěcen roku 1804. Po požáru v roce 1818 došlo ke stržení Dolní a Horní městské brány.⁷⁰⁷ První polovina 19. století byla ve znamení stavby nových textilních

---

⁶⁹⁸ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 55.; FIKEJZ, Radoslav. *Svítavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 12.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 484.

⁶⁹⁹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 53-4.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.

⁷⁰⁰ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 58.

⁷⁰¹ Tamtéž. s. 57.; FIKEJZ, Radoslav. *Svítavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 14.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226.; NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svítavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7. s. 724-5.

⁷⁰² FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 44.

⁷⁰³ Tamtéž. s. 58.; FIKEJZ, Radoslav. *Svítavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 15.

⁷⁰⁴ FIKEJZ, Radoslav. *Svítavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 17-8.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 229.

⁷⁰⁵ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 73.; FIKEJZ, Radoslav. *Svítavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 21.

⁷⁰⁶ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 29, 84.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226, 235.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [P/Š]*. Praha, 1980. s. 485.

⁷⁰⁷ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svítavy*. Svítavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 29, 102, KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 226, 229, 235.

továren a v přechodu z ručního pohonu na koňský, který byl později vystřídán párou. Začalo se uchylovat také ke generálním opravám kostelů. V roce 1845 byla v okolí Svitav zahájena stavba železnice spojující Brno s Prahou. Dokončena byla o čtyři roky později.⁷⁰⁸ Na počátku padesátých let byla vybudována obecní nemocnice.⁷⁰⁹ Po překonání hospodářské krize v 60. letech opět započaly vznikat nové textilní a průmyslové podniky. V této době byla také postavena nová školní budova svitavské hlavní školy, na konci 60. let pak došlo k její přeměně na měšťanskou školu. Roku 1886 byla slavnostně otevřena nová nemocnice a sirotčinec. Na počátku 70. let došlo k otevření odborné tkalcovské školy, jejíž nová budova byla postavena v 90. letech. V této době došlo také ke zřízení reálné školy a výstavbě školní budovy pro reálnou školu.⁷¹⁰ Na konci 19. století bylo obyvatelstvo téměř výhradně německé s výraznou menšinou českého a židovského obyvatelstva. Na přelomu 19. a 20. století se o svá práva začala hlásit židovská obec.⁷¹¹

Židovská obec pokračovala ve svých snahách i v novém století a roku 1902 byla vybudována synagoga.⁷¹² Počátkem 20. století mělo město více než 9000 obyvatel většinou německy hovořících. Čechů nebylo ve městě v té době ani 100. Po první světové válce a vzniku Československé republiky německy hovořící obyvatelé usilovali o zřízení autonomní provincie Deutsch-Österreich. Čeští vojáci z vysokomýtského pluku však město v prosinci 1918 obsadili, čímž obyvatelé od záměru ustoupili.⁷¹³ Ve 20. letech žilo ve Svitavách desetkrát více Čechů než na začátku století, přesto však tvořili výraznou menšinu. Ve 20. a 30. letech probíhala ve Svitavách nová bytová výstavba, zaměřená zejména na nové městské čtvrti označované jako Česká čtvrť. Hospodářská krize začátkem 30. let opět zvýšila národnostní pnutí mezi Čechy a Němci.⁷¹⁴ V roce 1938 vyhrála drtivě komunální volby Henleinova Sudetoněmecká strana. Následně Mnichovská dohoda přiřadila Svitavy k německé Říši.⁷¹⁵ V říjnu téhož roku proto

---

⁷⁰⁸ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 104.; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 27-30.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 229, 231, 236.

⁷⁰⁹ CZERNÝ, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882. s. 139.

⁷¹⁰ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 117, 129, 132, 148.; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 33-5.

⁷¹¹ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 36, 39.

⁷¹² Tamtéž. s. 36.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 231.

⁷¹³ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 171.

⁷¹⁴ Tamtéž. s. 227, 243.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 237.

⁷¹⁵ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 45-6.

nic nebránilo wehrmachtu k vstoupení do města. Za křišťálové noci odehrávající se 10. listopadu 1938 byla zapálena synagoga a srovnána se zemí.⁷¹⁶

15.2 Městský hřbitov Svitavy

Hřbitov je umístěn východně od centra Svitav v městské zástavbě. První nepřímá zmínka o hřbitově pochází z roku 1576, avšak hřbitov může být i starší, než je uváděný rok. Na současném hřbitově kolem kostela sv. Jiljí mohli být mrtví pohřbíváni v souvislosti s morovou epidemií z konce 16. století.⁷¹⁷ V jihozápadním nároží městského hřbitova se nachází kostel sv. Jiljí postavený v 2. polovině 12. století. Na císařském otisku z roku 1835 je hřbitov situován na okraji městské zástavby. Hřbitovní areál, v jehož západní části byl umístěn kostel sv. Jiljí, měl velmi nepravidelný půdorys. Zakreslena je zde rovněž kostnice pocházející z roku 1646, která je situovaná ve hřbitovní zdi v její jižní části hřbitova (Mapa 58).⁷¹⁸ V roce 1845 se jednalo o rozšíření hřbitova odkoupením farských luk za kostelem. To se uskutečnilo roku 1847 severním směrem o parcelu obdélného tvaru č. 1600/1. Rozšířený hřbitovní areál je takto zaznamenán v indikační skice datované k roku 1875 (Mapa 59).⁷¹⁹ Indikační skica z roku 1901 pak zobrazuje rozšíření hřbitova z let 1892 a 1901. Hřbitov byl zvětšen o parcelu č. 1603 orientovanou východním směrem (Mapa 60).⁷²⁰ V roce 1911 městské zastupitelstvo řešilo rozšíření městského hřbitova, nebo možné přestěhování na jinou lokalitu. Nakonec bylo rozhodnuto o první uvažované variantě. Svitavský hřbitov se rozkládá na převážně rovinatém pozemku, a to konkrétně na parcelách č. 1600/3 a 1600/1. Dále je tvořen parcelou č. 1603 lichoběžníkového tvaru orientovanou severním směrem, o kterou byl hřbitov zvětšen v roce 1911. Poslední rozšíření proběhlo v průběhu 20. století o obdélnou parcelu č. 1605/3, na níž se nachází urnový háj a budova krematoria. Tato část je oddělena od zbytku hřbitova zdí (Mapa 61).⁷²¹

Na hřbitov se vchází hlavní nezdobenou kovovou bránou, která je umístěna mezi budovami uprostřed jižní části hřbitovní zdi. Nalevo na bránu navazuje domek správce hřbitova. Na opačné straně jsou pak budovy patřící městu, jež nikterak nesouvisí s hřbitovním areálem,

---

⁷¹⁶ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 36.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 231.

⁷¹⁷ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 12.

⁷¹⁸ Městský hřbitov [online]. c2020 [cit 2020-03-25]. Dostupné z <<http://www.muzeum.svitavy.cz/stale-exp/mestsky-pamatkovy-okruh/mestsky-hrbitov/58-1/>>.

⁷¹⁹ Indikační skici jsou uloženy v Moravském zemském archívu v Brně.

⁷²⁰ Městský hřbitov [online]. c2020 [cit 2020-03-25]. Dostupné z <<http://www.muzeum.svitavy.cz/stale-exp/mestsky-pamatkovy-okruh/mestsky-hrbitov/58-1/>>.

⁷²¹ Městský hřbitov [online]. c2020 [cit 2020-03-25]. Dostupné z <<http://www.muzeum.svitavy.cz/stale-exp/mestsky-pamatkovy-okruh/mestsky-hrbitov/58-1/>>.

avšak jsou pouze součástí ohraničení hřbitovní parcely. Dále je možné do areálu hřbitova vstoupit brankou přes jeho nejstarší část na jihozápadě, nacházející se kolem kostela sv. Jiljí. Kostel byl barokně přestavěn na přelomu 70. a 80. let 17. století. Následně v roce 1689 došlo k znovuvysvěcení kostela. V roce 1726 bylo přistoupeno k přístavbě sakristie a byly upraveny boční kaple. Na počátku 18. století získal kostel renesanční věž. Poslední vstup je brankou umístěnou na severu u budovy krematoria. Budova byla postavena na přelomu 60. a 70. let 20. století ve stylu brutalismu a zprovozněna byla roku 1973.⁷²² Celý hřbitovní areál je obklopen ohradní zdí a zároveň jsou zdi mezi sebou odděleny i novější části hřbitova. Hlavní hřbitovní cesta vede od jižní hlavní brány na sever přes části hřbitova vzniklé do roku 1911, dále pokračuje na sever přes přístavbu hřbitova z roku 1911, která je od starších částí oddělena zdí. Na konci této části u severní hřbitovní zdi, která dělí tuto část od urnového háje z přelomu 60. a 70. let 20. století, se stáčí vpravo a pokračuje na východ k brance u budovy krematoria. Tato komunikace dělí hřbitovní areál na západní a východní část. Druhá hlavní cesta se napojuje na první za hlavní vstupní branou a směřuje na západ ke hřbitovní zdi, odkud pokračuje jihozápadním směrem kolem kostela sv. Jiljí k západní vstupní brance. Ve východní části hřbitova jsou vedlejší komunikace rozvrženy pravidelně a jejich vzájemným křížením jsou odděleny jednotlivé sektory. V jeho západní části, která je nejstarší částí hřbitova, jsou cesty vedeny nepravidelně. Vzrostlé stromy jsou po hřbitově rozmístěny nepravidelně u některé z komunikací. Více vzrostlých stromů je lokalizováno v urnovém háji. Hřbitov je rozdělen do sedmi různě velkých sektorů A až G, P a nového urnového háje na severu. V jihozápadním rohu hřbitova je kostel umístěn do oddělení D a severně nad ním se v nejstarší části hřbitova nalézá též sektor C. Ve středu sektoru C je umístěn litinový kříž pocházející z roku 1847, který byl postaven na památku představeného soukenického cechu Anselma Jaicha. O rok později byl do kříže umístěn pamětní spis.⁷²³ Ve východní části je nejbližší hlavní brance sektor E, na který na severu navazuje oddělení P a poté sektor G., jenž je dále vnitřně dělen na menší oddělení označená G/F a G/K. Severně od těchto oddělení je novější část hřbitova z roku 1911 zasahující západně od hlavní cesty do oddělení B a na druhé straně do oddělení A.⁷²⁴ Památkově chráněnými objekty jsou od roku 1958 kostel sv. Jiljí a litinový kříž.⁷²⁵ Hřbitov působí

---

⁷²² FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2. s. 305, 311.; FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 13.

⁷²³ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. 2006. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. s. 13; FIKEJZ, Radoslav. 2010. *Svitavy*. Praha, 2010. s. 105;

⁷²⁴ Mapa hrobových míst – hřbitov Svitavy [online]. c2020 [cit 2020-03-27]. Dostupné z <<http://www.sportes.svitavy.cz/userfiles/files/tech.sluzby/pohrebniectvi/Hrobova-mista-stav-27-7-20.pdf>>.

⁷²⁵ Kostel sv. Jiljí je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000124623 a hlavní kříž pod. č. 1000134496.

udržovaným dojmem, většina náhrobků je v dobrém stavu. Najdou se zde také náhrobky poškozené, ale i takové, které jsou evidentně nedávno zrestaurované. V nejstarší části hřbitova jsou patrné i zaniklé hroby, kterých není mnoho.

15.2.1 Hrob rodiny Julia Langerera

V nároží sektoru F se u hlavní komunikační cesty nachází hrob rodiny Julia Langerera (Obrázek 73). Hrobové místo nepravidelného mnohoúhelníkového půdorysu. Náhrobek z leštěné černé a hnědočerné žuly je komponován jako monumentální masivní kříž se zkrácenými vrchními a postranními rameny. Spodní rameno kříže se směrem dolů konvexně rozšiřuje, a vytváří tak prostor pro nápis: FAMILIE JULIUS LANGER. Pod nápisem se konvexně rozšířené rameno kříže sbíhá do skoro obdélné plochy. Vrchní rameno těla náhrobku má na vrchních hranách čtvrtkruhové vybrání. Vnější prostor u křížení ramen je vyplněn čtvrtkruhovými prvky. Na vrcholu kříže je posazena baňatá urna z hnědočerné leštěné žuly. Levé a pravé rameno kříže je ukončeno zdobným prvkem z hnědočerné žuly. Prostor křížení ramen je na těle kříže doplněn o menší kříž s rameny, jehož zakončení připomíná květy lilie. Lilie jsou symbolem čistoty a poněvčas jsou spojovány s Pannou Marií.⁷²⁶ Ze středu kříže vystupuje kulatý vypouklý prvek s vysekaným nápisem IHS a ramena kříže jsou dekorována motivem lilie. Prostor s nápisem je od vrchní části kříže oddělen profilovanou římsou. Téměř obdélný prostor náhrobku je od nápisové desky oddělen další profilovanou římsou vytvářející v přední části půlkruh. Tato římsa navozuje dojem niky. V této domněnce nás utvrzuje i to, že do vzniklého prostoru zasahuje vrchní polovina těla sochy sedící ženy. Náhrobek je usazen na soklu z leštěné hnědočerné žuly a celá hmota náhrobku je pak usazena na sytě černém žulovém podstavci, před kterým jsou umístěny tři nestejně vysoké schody, na nichž je instalována socha zasmušilé mladé ženy z bílého mramoru. Postava sedí na nejvyšším schodu a pravou rukou objímá urnu. Její ruce jsou spletené prsty. Trup postavy je mírně natočen a nakloněn doprava. Pravá noha míří mírně doleva a levá noha je lýtkem více natočená doleva. Chodidlo levé nohy má odhalené a palcem se dotýká nejspodnějšího schodu. Hlava je znázorněna z poloprofilu s jemnějšími rysy ve tváři a je lehce nakloněná vzhůru, což značí nepatrně vysunutá brada vpřed. Rozpuštěné vlasy kolem tváře mají zvlněné prameny. Oděna je v dlouhý šat s delšími nabíranými rukávy, zakrývající ruce. Přes trup jsou šaty poměrně těsné a odhalují obrysy vrchní části těla. Suknice se skládá z více vrstev, což umocňuje dojem, že pod suknicí má spodničku. Na dolním lemu sukne je viditelná sochařská signatura: URBAN. Drapérie vrchní části šatů je

⁷²⁶ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5. s. 250.

subtilnější a splývavější, zatímco drapérie sukně je zjevně markantnější a místy je nabíraná a překládá se. Celkově sukně působí rozevlátým dojmem. Přes pravou ruku má žena přehozený šál. Po stranách přiléhají k náhrobku profilované podstavce z černé leštěné žuly čtvercového půdorysu. Na nich jsou umístěny urny z hnědočerné žuly stojící na soklu. Dno urny zdobené svislým bílým rýhováním je baňaté a její vyšší tělo dekorované bílými florálními motivy má kónický tvar. Nohy urn jsou profilované a robustnější. Na základu ze světlé šedé žuly je položeno ohraničení z černé leštěné žuly a v čele tohoto ohraničení v pravém horním rohu se nalézá signatura: J. Cingroš – Pilsen (Obrázek 74). Ze stejného materiálu jako spodní část ohraničení je vyhotoven schod k hrobu. Větší plocha hrobového vymezení je pokrytá červenými drobnými kamínky. Před náhrobkem je umístěna krycí deska, jejíž základ je vyhotoven z černé leštěné žuly a samotná krycí deska z hnědočerné žuly. Podél ohrazení vycházejícího od náhrobku jsou po obou stranách vždy umístěny v rozestupu dvě menší nápisové desky taktéž z černé leštěné žuly.

Na náhrobku nejsou shledány žádné významné defekty, a můžeme tudíž usuzovat, že je ve velmi dobrém stavu. Na vrchním ohrazení z černé leštěné žuly jsou patrné stopy pravděpodobně po chybějící balustrádě nebo sloupcích plotu. Kámen nevykazuje přílišné nečistoty, a proto lze usuzovat, že prošel v nedávné době čištěním a i hrobový prostor byl upravován. Ve svitavském deníku z roku 2009 byla zveřejněna zpráva, že v předešlém roce bylo uskutečněno restaurování hrobu.⁷²⁷

Julius Langer

Julius Langer byl svitavským továrníkem a majitelem zdejší pily.⁷²⁸ Narodil se 10. dubna 1837 a zemřel 22. května 1901.⁷²⁹ Parní pilu otevřel ve Svitavách v roce 1872. Rodina bydlela ve velkolepé vile v historizujícím stylu, která byla dostavěna v roce 1891. Na jejím návrhu pracovalo brněnské architektonické studio Germana Wanderleye.⁷³⁰ Po Langerově smrti pilu převzal syn Robert, firmu však v roce 1914 postihly finanční potíže a část vybavení musela být prodána. Po dalších potížích v roce 1925 byla přerušena výroba ve Svitavách i v pobočném

---

⁷²⁷ Cenné náhrobky město zrestauruje. *Svitavský deník* [online]. 2009, 26. 4. 2009 [cit. 2019-08-26]. ISSN 1802-0976. Dostupné z <https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/cenne-nahrobky-mesto-zrestauruje20090423.html>.

⁷²⁸ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 33.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. 2006. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. s. 127.

⁷²⁹ Přepis z náhrobní desky.

⁷³⁰ FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8. s. 33, 37., ŠLAPETA, Vladimír. *Great villas of Bohemia, Moravia and Silesia*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-29-2, s. 111

závodě ve Velké Střelné.⁷³¹ Robert Langer byl v roce 1930 donucen vyhlásit osobní bankrot. O tři roky později se musel vystěhovat i z rodinné vily, ve které později město zřídilo své úřady.⁷³²

Jan Cingroš

Kameník Jan Cingroš se narodil v roce 1841 v Plzni. Po vyučení kameníkem v roce 1866 si otevírá vlastní kamenickou dílnu v Plzni, která se postupně stává největší v Rakousku-Uhersku. Dílna vlastnila i lomy na různé druhy kamene, které zpracovávala. Dále se rozšiřovala a stala se z ní továrna na zpracování kamene, jejíž součástí bylo v roce 1885 devět lomů. Továrnu ve stejném roce navštívil císař František Josef I. a následně Jan Cingroš obdržel tituly c. k. dvorní dodavatel a c. k. dvorní mistr kamenický. Uznání získaly jeho výrobky na výstavách v Rakousku-Uhersku i v Evropě. Podnik stále expandoval, a proto byla zřízena kamenická dílna v Olomouci a obchodní zastoupení v Praze a ve Vídni. V roce 1899 Cingroš zakoupil areál mlýna v Nadrybech, kam přesunul výrobu z Plzně. Kromě kamenické továrny se angažoval v obecním zastupitelstvu a Obchodní a živnostenské komoře. Zemřel v roce 1906.⁷³³

15.2.2 Hrob rodiny Albrechtovy

Secesně pojatý hrob rodiny Albrechtovy je umístěn u hlavní komunikační cesty uprostřed východního okraje sektoru F (Obrázek 75). Pískovcový náhrobek je sestaven z podstavce vytvořeného ze tří kusů, na kterém je posazen lichoběžníkový náhrobek přecházející do nástavcové části představující oblaka. Krajiní části podstavce jsou ve vrchní části zkosené. Samotná plocha lichoběžníkového náhrobku je použita jako nápisová deska. Kruhový medailon, pravděpodobně Romana Albrechta, je vsazen částečně do nápisové desky v levém horním rohu a částečně do prvku nad ní. O oblaka se opírá postava anděla s velkými rozpjatými křídly, která významně zasahuje nad náhrobek a dále se rozprostírají po obou stranách nápisové desky. Na křídlech je patrné, že jsou zhotovena ze dvou pískovcových bloků, z nichž ty posazené níže jsou součástí bloku s nápisovou deskou a druhá část bloku s oblaky a postavou anděla. Perutě křídel jsou detailněji propracované. Anděl se lokty opírá o oblaka a při tom dlaněmi svírá přesýpací hodiny a jeho prsty jsou vzájemně propletené. Hlavu má skloněnou nad přesýpací hodiny a bradu má položenou na ruku. Postava anděla má dlouhé zvlněné vlasy a obličejové rysy jsou méně výrazné. Dominantním prvkem celého náhrobku jsou tedy

---

⁷³¹ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. 2006. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. s. 127.

⁷³² FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku a Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevišsku*. Žehušice. 2003. ISBN 80-86699-14-5. s. 42.; ŠLAPETA, Vladimír. *Great villas of Bohemia, Moravia and Silesia*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-29-2, s. 112.

⁷³³ VOTRUBA, Jiří. *Jan Cingroš, Plzeň: C. a K. Dvorní a měšťanský mistr kamenický*. Nadryby, 2001. s. 1, 4, 6-7, 9, 11, 18.

monumentální křídla, jejichž kompozice vytváří neuzavřený pomyslný kruh, neboť křídla nejsou vytvořena z jednoho kusu. Po pravé a levé straně podstavce jsou v hrobovém místě zasazeny dva vzrostlejší stromy. Dopředu z podstavce vystupuje nápisová deska s názvem rodiny: FAMILIE ALBRECHT. Krycí profilovaná hrobová deska je umístěna pouze v prostřední části hrobového místa a v přední a zadní části jsou do ní uchycena tři kovová oka. Zbylá plocha je vyplněna udusanou zeminou. V nároží mezi pravým podstavcem a krycí deskou je umístěn velmi nízký kruhový sokl. Využití není jednoznačné a mohl být používán pro usazení lucerny, pochodně či jiného prvku. Hrobové místo je ohraničeno pískovcovým ohrazením, na kterém je zabudován zdobný kovový plot secesního ornamentálního tvarosloví s přední brankou. V místě branky je hrázení přerušeno a je zde vytvořen schůdek k hrobovému místu.

Dle srovnání současného stavu náhrobku s fotografií umístěnou na webových stránkách www.zwittau.cz, kde jsou uvedeny hroby významných občanů města, je patrné, že hrob byl upraven restaurátory, a je tedy ve velmi dobrém stavu (Obrázek 76). Z porovnání fotek můžeme vyčíst, že pískovec náhrobku, krycí desky a ohrazení byl vyčištěn, písmo na nápisových deskách bylo obnoveno, hrobové místo pod pískovcovým ohrazením bylo opatřeno novými základy a kovový plot posazený na hrobovém ohrazení byl zbaven koroze, ošetřen a natřen. Na krku a hrudi anděla jsou viditelné stopy zatmelení.

Roman Albrecht a Hugo Albrecht

Roman Albrecht byl továrníkem a vlastníkem koželužny Ralson, v úplném znění „Roman Albrecht & Sohn“. Narodil se 8. srpna 1827. Z původní jirchářské dílny, kterou založil a rozšířil na menší továrnu, ve které zpracovával kůži na rukavice. Zemřel 14. července roku 1900. Po jeho smrti se stal jediným majitelem továrny jeho syn Hugo.⁷³⁴

Syn Hugo Albrecht se narodil 28. března 1862 a zemřel 7. srpna 1920. Po ukončení měšťanské školy vystudoval obchodní akademii, následně nastoupil do vojenské služby k pevnostnímu dělostřelectvu. Po jejím splnění začal v roce 1887 pracovat v továrně svého otce, jejíž vedení po smrti otce převzal, a podnik se začal výrazněji rozvíjet. Do roku 1910 byla celá výroba mechanizována. Továrna rozšířila svou konfekci koženého zboží a byla známá po celé monarchii. Hugo Albrecht působil v mnoha funkcích kulturních a politických. Byl zastupitelem ve Svitavách a od roku 1901 také poslancem moravského zemského sněmu až do vzniku Československa. V kulturní oblasti byl v předsednictvu několika pěveckých spolků. Měl silné nacionalistické postoje, k jejichž šíření mu pomáhalo i vlastnictví místního deníku. Již

---

⁷³⁴ Přepis z náhrobku rodiny Albrechtů.; MYŠKA, Milan. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 15.

v roce 1887 založil organizaci Svazu Němců severní Moravy, pořádal různé sbírky, oslavy a podporoval německé smýšlení obyvatelstva. Často vystupoval proti německým sociálním demokratům a požadavkům dělníků. Měl mnoho nepřátel mezi dělníky, kteří často protestovali za lepší podmínky ve svitavských továrnách. Po vzniku československého státu se stal předsedou Národní rady pro Svitavy, která usilovala o právo sebeurčení a připojení německých částí k Rakousku.⁷³⁵

Po smrti Hugo Albrechta v roce 1920 převzal vedení továrny jeho syn Bruno. Továrna vyvážela své výrobky do Spojených států amerických, Anglie, Švýcarska či Švédska. Přesto však světová hospodářská krize zasáhla továrnu velmi zásadně – v roce 1929 byl Bruno nucen vyhlásit úpadek. Rok nato se rozvedl a odcestoval do Mexika. Továrnu převzala jeho bývalá manželka Pavla a pronajala ji pražskému podnikateli Otto Beutlerovi. Ani to však továrnu nezachránilo a definitivně tak zkrachovala.⁷³⁶

---

⁷³⁵ Přepis z náhrobku rodiny Albrechtů.; MYŠKA, Milan. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8. s. 15.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. 2006. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. s. 140, 152, 170-1.; FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku a Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevíčsku*. Žehušice. 2003. ISBN 80-86699-14-5. s. 38-9.

⁷³⁶ FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku a Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevíčsku*. Žehušice. 2003. ISBN 80-86699-14-5. s. 39.

16. ÚSTÍ NAD ORLICÍ

Město Ústí nad Orlicí se nachází na soutoku řek Tiché Orlice a Třebovky ve střední části stejnojmenného okresu. Z hlediska geomorfologického členění leží město Ústí nad Orlicí v severní části Ústecké brázdy, která náleží jako okrsek do Českotřebovské vrchoviny, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.⁷³⁷

16.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

Počátky města nejsou přesně doložitelné. Ústí nad Orlicí leží na území kolonizovaném ve druhé polovině 12. století litomyšlskými premonstráty.⁷³⁸ První dochovaná zmínka pochází z roku 1285.⁷³⁹ Založení města má na svědomí Vilém z Drnholce kolem roku 1241.⁷⁴⁰ Náklady na stavbu hradeb město pokrývalo z výběru cla. Toto právo přičkl v roce 1351 Ústí nad Orlicí Karel IV.⁷⁴¹ Od roku 1358 bylo město ve vlastnictví litomyšlského biskupství.⁷⁴² Za vlády Bohuše a Jana Kostků z Postupic dosáhlo město privilegia zaručující vlastnictví dvou pivovarů.⁷⁴³ V roce 1498 zasáhl celé město obrovský požár.⁷⁴⁴

Roku 1542 bylo na žádost Jana z Pernštejna městu uděleno právo na pořádání dvou výročních trhů Ferdinandem I.⁷⁴⁵ Trhy se pravidelně konaly na den svátku sv. Víta a sv. Martina.⁷⁴⁶ Nejvíce zastoupená forma obživy obyvatel bylo soukenictví a tkalcovství.⁷⁴⁷ Právo odúmrťi získali ústečtí obyvatelé v roce 1567. V druhé polovině 16. století mělo město řemeslný charakter, a to vedlo k žádosti o prominutí všech robot pro podané roku 1572. Po porážce stavovského odboje roku 1547 došlo k potrestání českých bratrů, kteří byli v odboji účastni. Trest se příliš nedotkl sboru v Ústí nad Orlicí a v Brandýse nad Orlicí. K zákroku proti

⁷³⁷ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 108, 110-11, 433, 470, 503, 541.

⁷³⁸ ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 12.

⁷³⁹ KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. s. 174.

⁷⁴⁰ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 152.

⁷⁴¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 962.; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 39.

⁷⁴² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 152.

⁷⁴³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 962.; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 39.

⁷⁴⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 963, 966.

⁷⁴⁵ Tamtéž. s. 962.; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 42.

⁷⁴⁶ ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 42.

⁷⁴⁷ Tamtéž. s. 47.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 967.

sboru v Ústí nad Orlicí došlo až v roce 1582, jemuž byla činnost zakázána.⁷⁴⁸ Od roku 1622 bylo město ve vlastnictví Lichtenštejnů.⁷⁴⁹ V rozmezí let 1639 až 1646 zasáhly město tři velké požáry.⁷⁵⁰

Na počátku 18. století se město vyrovnávalo s následky posledního velkého požáru, který zničil domy i budovu radnice, jež byla znovu postavena na počátku 20. let.⁷⁵¹ Pořádání týdenního trhu s textilními výrobky a polotovary povolila v roce 1762 Marie Terezie.⁷⁵² V roce 1748 byla dokončena budova děkanství. V roce 1770 započala stavba nového barokního kostela u starého hřbitova.⁷⁵³ Poddanství bylo městu odňato roku 1795 Aloisem Josefem z Lichtenštejna, kdy se Ústí nad Orlicí stalo municipálním městem.⁷⁵⁴ O rok později se tkalci vykoupili ze závislosti na majitelích panství. Počátkem 19. století ve městě působilo více než 200 tkalců. Jejich počet se začal výrazně snižovat s prosazováním průmyslové revoluce. Hlavní železniční síť mezi Prahou a Olomoucí dokončená v roce 1845 zavedla do města možnost využití tohoto druhu dopravy. Železniční napojení na Kyšperk bylo dokončeno až o téměř 30 let později. Na konci 19. století se rozšiřovala mechanizace v tkalcovské továrně, a tkalci se tak stávali dělníky v továrně Jan Hernych a syn umístěné v budovách továrního areálu.⁷⁵⁵

V roce 1910 byla postavena městská nemocnice. O tři roky později byla dokončena budova měšťanské a obecné školy pro chlapce. V druhé polovině 30. let byla postavena moderní budova městského divadla.⁷⁵⁶

16.2 Městský hřbitov Ústí nad Orlicí

Městský hřbitov v lokalitě Na Hýbli je umístěn na návrší na parcelách č. 584/1 a č. 614 severně od centra města na jeho okraji (Mapa 68). Byl zřízen v roce 1893 a ještě téhož roku se

---

⁷⁴⁸ ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 46, 48-50.

⁷⁴⁹ POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 152.

⁷⁵⁰ Tamtéž. s. 152.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 963.

⁷⁵¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 967.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 152-153.

⁷⁵² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 963-4.

⁷⁵³ Tamtéž. s. 963-4.; POCHÉ, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 153; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 12.

⁷⁵⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 963-4.; ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1. s. 12.

⁷⁵⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 965-7.

⁷⁵⁶ Tamtéž. s. 964, 967-8.

zde začalo pohřbívat.⁷⁵⁷ Pro vybudování hřbitova dle Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1878 byly použity části parcel č. 574, 575, 576, 601, 602, 603, 614, 615 a 621. Hřbitov byl do mapy na těchto parcelách dodatečně zakreslen (Mapa 65). Vzniklá parcela obdélného půdorysu dostala nové parcelní číslo 614, které je platné dodnes. Takto byl hřbitov vyznačen do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1901 (Mapa 66). Na mapě je u severní zdi vedle cesty ke hřbitovu zobrazen domek postavený společně se hřbitovem (Obrázek 79).⁷⁵⁸ Další přístavby hřbitova proběhly v první polovině 20. století a jsou patrné ze současné katastrální mapy. V roce 1911 byl ve východní zdi přistaven výklenek ve tvaru mnohoúhelníku.⁷⁵⁹ Tato část se stala součástí parcely č. 614. K dalšímu rozšíření získal městský hřbitov povolení roku 1921.⁷⁶⁰ Ke hřbitovu byl na západě přistaven urnový háj a kolumbárium ležící na parcele č. 584/1 obdélného tvaru s polokruhovým zakončením v severní části, v němž bylo vybudováno právě kolumbárium (Mapa 68). Návrh kolumbária vytvořil architekt Josef Bartoš v roce 1919 (Obrázek 81). K dokončovacím pracím došlo v roce 1927.⁷⁶¹

Původní hřbitov se nacházel v okolí kostela Nanebevzetí Panny Marie. Zdejší kostel byl dřevěný a pocházel z druhé poloviny 13. století. Teprve až v roce 1770 byl vybudován nový kostel Nanebevzetí Panny Marie. V roce 1787 byla vedle kostela postavena márnice. V patře márnice se nacházela barokní kaple.⁷⁶² Na přelomu 19. a 20. století byla v kostele dostavěna útěchová kaple a sakristie.⁷⁶³ Kostel s útěchovou kaplí a márnicí jsou památkově chráněnými objekty od roku 1958.⁷⁶⁴ Na císařském otisku z 1839 se kostel se hřbitovem nachází na parcele č. 343, která je v severozápadní části velmi svažité, na severozápadním okraji centra města (Mapa 62). Hřbitov vykazoval nepravidelný půdorys. Vstup do kostela se nacházel vně hřbitova na jihovýchodní straně. Do Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1878 bylo zaneseno rozšíření hřbitova severním směrem o obdélnou parcelu. Hřbitovní zeď navazovala z bočních stran kostela. Dnes je hřbitov parkem, avšak část náhrobků byla podél hřbitovní zdi zachována

⁷⁵⁷ HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. *Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5. s. 20.; Přepis s informační cedule na hřbitově.

⁷⁵⁸ HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. *Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5. s. 22.

⁷⁵⁹ Tamtéž. s. 44-5.

⁷⁶⁰ Tamtéž. s. 47.; Přepis s informační cedule na hřbitově.

⁷⁶¹ BENEŠ, Petr. *Městský hřbitov v Ústí nad Orlicí*. Hradec Králové, Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2016. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. František Musil, CSc. s. 23-6; HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. *Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5. s.

⁷⁶² Márnice: kaple sv. Jana Pavla II. [online]. c2015 [cit 2020-03-28]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/marnice-14098752>>.

⁷⁶³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0. s. 963-4.

⁷⁶⁴ Areál kostela Nanebevzetí Panny Marie zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000132686, kostel Nanebevzetí Panny Marie pod č. 1000132686_0001, márnice pod č. 1000132686_0002.

(Mapa 67). Než byl zřízen nový hřbitov Na Hýbli, byly zvažovány tři možné varianty umístění nového hřbitova. Jednalo se o lokalitu Na Drahách, Na Hýbli a na lukách u dnešní Smetanovy ulice. U lokality v dnešní Smetanově ulici byl zpracován situační plán (Obrázek 77). Hřbitov měl být zřízen na parcelách č. 1609 až 1612 (Obrázek 78), které se dle císařského otisku z roku 1839 nacházely jihovýchodně od centra města (Mapa 63). Ze záměru z důvodu vysoké vlhkosti půdy sešlo. Lokalita Na Drahách byla také zamítnuta, a proto byl hřbitov zřízen v lokalitě Na Hýbli, která byla vzdálena nejdále od centra města.⁷⁶⁵

Vstup pro pěší je přes novější západní část hřbitova z jižní strany od obřadní síně, která je umístěna mimo areál hřbitova. Ve stejné části hřbitova je na severu brána určená pro vjezd obsluhy hřbitova. Starší východní část hřbitova, která tvoří většinu hřbitovní plochy, je obehnána zdí. Novější východní část s urnovým hájem a kolumbáriem je pouze oplocena drátěným plotem. Hlavní hřbitovní komunikace vede od východního výklenku hřbitova na západ až k novější části s urnovým hájem. Zde se cesta rozděluje na cestu pro pěší, která pokračuje k jihozápadní brance, a na cestu pro obsluhu vedoucí k bráně severní. Uprostřed starší části hřbitova se hlavní cesta kříží s další hlavní cestou vedoucí z jihu na sever, jež tuto část rozděluje na čtvrtiny označené jako oddělení A, B, C a D.⁷⁶⁶ V severní polovině starší části jsou situovány sektory C, D a v jižní polovině sektory A a B. Tato oddělení jsou ohraničena vedlejšími cestami kopírujícími hřbitovní zeď. Novější západní část hřbitova se skládá z oddělení E na severu této části hřbitova a F, které je na jihu u obřadní síně. Na severu na sektor E navazuje kolumbárium. V novější části je také umístěno větší množství vzrostlých stromů v řadách. Ve starší části jsou vzrostlé stromy rozprostřeny nerovnoměrně. Uprostřed východního výklenku hřbitova byl v roce 1911 vztyčen monumentální hřbitovní kříž se sochařskou výzdobou, který zhotovil Josef Reil z Chocně.⁷⁶⁷ Na první pohled je stav hřbitova vcelku uspokojivý, neboť vykazuje známky pravidelné údržby. Některé hroby však potřebují restaurátorské zásahy.

16.2.1 Hrob rodiny Matyášovy

Hrob je situován v severozápadním rohu sektoru A, nedaleko hlavní komunikační cesty (Obrázek 83). Výjev pískovcové sochy Panny Marie stojící na sféře s půlměsícem, která pravou nohou zašlapuje hlavu hada. Jedná se o typ Panny Marie Immaculaty. Had má v tlamě větvičku,

---

⁷⁶⁵ HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5. s. 19, 20.

⁷⁶⁶ Přepis z informační cedule.

⁷⁶⁷ HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5. s. 43, 45.

na níž roste jablko s lístkem. Vyobrazení zachycuje mírně prohnutou postavu Panny Marie, jež si drží semknuté ruce v prosebném gestu před obličejem. Hlavu zakrytou závojem otáčí doprava a ve tváři se jí skví úpěnlivý výraz. Sukně dlouhého šatu s řasenou drapérií přesahuje na plášť sféry. Rukávy šatů zcela zakrývají ruce. Sokl sochy je usazen na členěném profilovaném podstavci, v jehož čele je umístěna bílá mramorová nápisová deska. V dolní části podstavce je vsazena menší obdélná nápisová deska zhotovená z černé žuly. Podstavec je zapuštěn do hmoty vyvýšeného hrobového ohrazení. Z každé strany podstavce jsou posazeny čtyřhranné pískovcové bloky, na kterých jsou čepy zavěšeny černé skleněné nápisové desky. Hrobové pole ohrazuje pískovcová ohrádka.

Na pískovcové soše je zřetelný biologický film. Koroze se nejvíce nalézá na obličejí Panny Marie a ve spodní části jejího šatu vpravo. Viditelné jsou stopy i po působení dešťové vody.

16.2.2 Hrob rodiny Svátkovy

Nahrubo opracovaná struktura soklu nese mohutnou, výrazně sochařsky secesně expresionisticky⁷⁶⁸ stylizovanou pískovcovou sochu ženy, která zřejmě příčinou smutku je vypořádána ve schouleném sedu (Obrázek 84). Předlohou pro tuto sochu byl model zhruba poloviční velikosti z patinované sádry, který je uložen v Galerii plastik v Hořicích. Tento model dostal název *Žal* a byl vytvořen roku 1911.⁷⁶⁹ Žena si předkloněnou hlavu pokládá na pravé zápěstí semknutých rukou, jež jsou zapřené o pokrčené nohy, a tudíž ji nelze vidět do tváře. Vlasy má sčesané a stočené do drdolu. Proporčně naddimenzované ženino tělo se zvýrazněnými svaly je zobrazeno téměř obnažené. Pouze přes levou nohu má přehozený lehký šál se splývavou drapérií. Znatelně vyvýšený hrobový prostor obdélného půdorysu je vytyčený pískovcovým ohrazením. Čelo tohoto ohrazení je využito jako nápisová deska a v jeho pravém dolním rohu je sochařská signatura Q. KOCIAN (Obrázek 85). Nápis jsou vysekané secesním stylem písma. Plocha hrobového místa je vydatně prorostlá břečťanem. Před ohrazením je umístěný předsazený podélný podstavec. Kolem hrobu je vrostlá vegetace.

Na pískovci jsou znatelné restaurátorské zásahy. Kámen je místy potažen zeleným povlakem. V průvrách náhrobku se usazují tmavé nečistoty. Celkově je však stav náhrobku uspokojivý.

⁷⁶⁸ WITTLICH, Petr. *Sochařství české secese*. Praha, 2000. ISBN 80-7184-973-1. s. 255.

⁷⁶⁹ HOLÝ, Petr. *Český sochař Quido Kocián*. Hradec Králové, 2013. ISBN 978-80-260-0080-8. s. 228.

Quido Kocián

Český sochař Quido Tomáš Kocián se narodil 7. března 1874 v Ústí nad Orlicí. Jeho rodiči byli Roman Kocián a Amálie Kociánová. Po dokončení obecné školy navštěvoval sochařsko-kamenickou školu v Hořicích, kterou dokončil v roce 1893. V téže roce nastoupil ke studiu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. V roce 1897 přestoupil s Josefem Václavem Myslbekem, svým učitelem, na pražskou Akademii výtvarných umění. Již během studií si přivydělával vytvářením plastik. Studium ukončil v roce 1899 po neshodách s Myslbekem a otevřel si ateliér na Moráni. V roce 1901 vytvořil plastiku Mrtvý Abel, jež domnělým spánkem postavy přímo vyjadřuje smrt. Za tu získal Klárovu a Římskou cenu.⁷⁷⁰ Díky tomuto dílu absolvoval studijní pobyt v Římě a v Paříži.⁷⁷¹ V roce 1906 opustil nezávislou uměleckou dráhu a přijal místo profesora na škole v Hořicích, kde vyučoval figurativní plastiku. Během působení na hořické škole vytvořil desítky plastik v soukromém ateliéru, například secesní plastiky Smrti a Vzkříšení umístěné na vstupní bráně na Hořickém hřbitově.⁷⁷² Quidu Kociánovi byla náhrobní plastika blízká, a to ne z důvodu jednoduššího způsobu získávání zakázek. Náhrobní plastiky se vyznačují nezvyklým expresionistickým nádechem a náročnější propracovaností, což je právě znatelné i na náhrobku *Žal* s expresivnějšími konotacemi. V kompozici sochy se odráží principy radikálního baroka.⁷⁷³ V Hořicích se seznámil se Štěpánkou Munzarovou a v roce 1907 se s ní oženil. V roce 1913 se Quido Kocián nervově zhroutil, nemoc se pak vracela a ovlivňovala i jeho další působení na hořické škole. Žádosti o předčasnou penzi mu bylo vyhověno 1. ledna 1928 a o dva dny později zemřel v Hořicích, kde je i pohřben.⁷⁷⁴

---

⁷⁷⁰ PECKOVÁ, Jitka – SÜSSEROVÁ, Jarmila. *Bratrance Jaroslav a Quido Tomáš Kociánovi*. Ústí nad Orlicí, 2008. ISBN 978-80-254-6444-1. s. 2.; WITTLICH, Petr. *České sochařství ve XX. století*. Praha, 1978. s. 26.

⁷⁷¹ PECKOVÁ, Jitka – SÜSSEROVÁ, Jarmila. *Bratrance Jaroslav a Quido Tomáš Kociánovi*. Ústí nad Orlicí, 2008. ISBN 978-80-254-6444-1. s. 2

⁷⁷² WITTLICH, Petr. *České sochařství ve XX. století*. Praha, 1978. s. 57.

⁷⁷³ WITTLICH, Petr. *Sochařství české secese*. Praha, 2000. ISBN 80-7184-973-1. s. 255.

⁷⁷⁴ JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984. s. 117, 143-4, 152, 284, 359.; PECKOVÁ, Jitka – SÜSSEROVÁ, Jarmila. *Bratrance Jaroslav a Quido Tomáš Kociánovi*. Ústí nad Orlicí, 2008. ISBN 978-80-254-6444-1. s. 2- 5.

17. VYSOKÉ MÝTO

Město je situováno v západním výběžku ústeckoorlického okresu, leží na soutoku Blahovského a Mlýnského potoka. Blahovský potok obtéká historické centrum města ze západu a vlévá se do Mlýnského potoka, který se vine kolem centra na severu. Z hlediska geomorfologického členění leží město Vysoké Mýto v severní části Litomyšlského úvalu, který náleží jako okrsek do Loučenské tabule, jejímž nadřazeným celkem je Svitavská pahorkatina. Svitavská pahorkatina spadá do Východočeské tabule. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to České tabuli.⁷⁷⁵

17.1 Historický vývoj města do konce 30. let 20. století

Vznik Vysokého Mýta sahá do poloviny 13. století a bylo vyústěním kolonizace kraje.⁷⁷⁶ Přesné datum založení města není s určitostí známo, ale již v roce 1265 se dokládá jeho existence včetně opevnění na základě zakládací listiny města Poličky, ve které je Vysoké Mýto zmíněno.⁷⁷⁷ V této době ve městě výrazně převažovalo německé obyvatelstvo. Na počátku 14. století potvrdil král Albrecht I. Habsburský Vysokému Mýtu, Poličce, Chrudimi a dalším městům královská privilegia.⁷⁷⁸ V polovině 14. století je vybudována první budova radnice. Roku 1363 Karel IV. natrvalo učinil z Vysokého Mýta věnné město královen.⁷⁷⁹ Během 14. století byl ve městě postaven klášter minoritů a klášter klarisek – kateřinek. Oba kláštery v období husitských válek zanikly.⁷⁸⁰ Na počátku husitských válek se totiž město postavilo na odpor husitům, ale nakonec podlehl a od roku 1421 přechází pod jejich správu. Od roku 1423 byla vedena první městská kniha, tzv. Úzká bílá, na kterou navázaly další městské knihy v letech 1464 a 1512.⁷⁸¹ Od roku 1433 začala být využívána nová budova radnice.⁷⁸² V roce

⁷⁷⁵ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 273, 275, 470, 503, 537

⁷⁷⁶ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 15.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 297.

⁷⁷⁷ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 17.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 9.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 469, 478.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 100.

⁷⁷⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 469, 470, 479.

⁷⁷⁹ Tamtéž. s. 473, 479.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 15.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 19.

⁷⁸⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477, 479.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 146.

⁷⁸¹ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 15, 22.

⁷⁸² Tamtéž. s. 14.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 15.

1437 Zikmund Lucemburský potvrdil městu veškerá privilegia, jež obdrželo před husitskými válkami. Vysoké Mýto se v tomto roce opět stalo městem královen.⁷⁸³ Nedaleko kostela sv. Vavřince se nacházela budova školy, která je zmíněna v zápise z roku 1443.⁷⁸⁴ V polovině roku 1461 postihl město velký požár, který pohltil více než 130 domů, kostel sv. Vavřince i jednu ze vstupních bran do města.⁷⁸⁵ Od krále Vladislava II. Jagellonského získalo město právo výročního jarmarku roku 1473. O rok později dal městu ještě privilegium pečetit červeným voskem.⁷⁸⁶

Při mohutném požáru města v roce 1517 shořel prakticky stejný počet domů jako při předchozím požáru. Požár postihl opět i kostel sv. Vavřince, jenž zanechal stopy v podobě rozsáhlého poškození věží a kostelních zvonů.⁷⁸⁷ Po této události byly na náměstí postaveny domy kamenné a v roce 1536 i budova radnice. V této době byl postaven také kostel sv. Trojice v prostoru kolem nového hřbitova.⁷⁸⁸ V roce 1547 bylo město za účast na protihabsburském povstání zbaveno všech privilegií, která získalo za vlády předchozích panovníků. Městu byla stanovena vysoká pokuta a nové daně.⁷⁸⁹ Na počátku 60. let byly Ferdinandem I. povoleny dva výroční trhy. V roce 1602 udělil císař Rudolf II. městu právo konání tří dobytčích trhů, z jejichž výtěžků měly být obnovovány cesty a městské zdi.⁷⁹⁰ Třicetiletá válka se neblaze podepsala na stavu města, neboť po jejím konci byla téměř polovina domů rozbořených nebo opuštěných.⁷⁹¹ Ve druhé polovině 17. století došlo k barokní přestavbě budovy radnice. Další výroční jarmarky

---

⁷⁸³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 470-1.

⁷⁸⁴ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 22-3.

⁷⁸⁵ Tamtéž. s. 29.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 20.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471-2.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 297, 300.

⁷⁸⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471.

⁷⁸⁷ Tamtéž. s. 471, 476, 479.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 20.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 29.

⁷⁸⁸ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 29.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 141, 145.

⁷⁸⁹ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 21.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 30-1.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471.

⁷⁹⁰ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 32.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471.

⁷⁹¹ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 35.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 28.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 479.

se mohly ve městě konat od roku 1678. Na počátku 80. let byla vystavěna nová budova nemocnice, která se v následujících dvou stoletích dočkala několik úprav.⁷⁹²

Hned v prvním roce 18. století postihl Vysoké Mýto velký požár, který zničil téměř 200 domů.⁷⁹³ Nevyhnul se ani městskému opevnění, jehož nejvíce zasaženou částí byly městské brány.⁷⁹⁴ Mezi lety 1714 a 1715 ve městě řádila morová epidemie.⁷⁹⁵ Další obrovský požár propukl v roce 1774 a při něm bylo ztraceno celkově přes 200 domů, městské brány, církevní památky, a dokonce i písemnosti.⁷⁹⁶ Dovednost číst, psát a počítat zprostředkovávala pro měšťany triviální škola, která vznikla v roce 1777. Hradby porušené v 18. století byly částečně zbořeny a spolu s nimi bylo odstraněno několik městských bran, a to z důvodu brždění rozvoje města.⁷⁹⁷ Vysoké Mýto v této době prožívalo rychlý růst, projevující se zejména v předměstských částech.⁷⁹⁸

Poslední ničující požár se ve městě rozšířil roku 1816. Opět shořelo téměř 200 domů, vojenská konírna, Pražská věž, radnice nebo budova pivovaru.⁷⁹⁹ Od roku 1845 je v provozu železnice mezi Prahou a Olomoucí. Město se napojilo přes svou nedalekou stanici v Janovičkách-Zámrsku. Skoro za čtyři desetiletí bylo však připojeno na železnici napřímo, ale i tak se nacházelo mimo hlavní koridor.⁸⁰⁰ V druhé polovině 19. století se ve městě výrazně

---

⁷⁹² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471, 473, 476.

⁷⁹³ Tamtéž. s. 471.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 297.

⁷⁹⁴ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 103-4.

⁷⁹⁵ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 29.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 40.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 35.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471.

⁷⁹⁶ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 30.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 40.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 35.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. s. 297, 300.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 102-3, 111.

⁷⁹⁷ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 41-2.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 37.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 473-4, 480.

⁷⁹⁸ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 30.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 479.

⁷⁹⁹ DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 38.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 471, 480.

⁸⁰⁰ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 31.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 42.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 59.

rozrostla židovská komunita.⁸⁰¹ Nová budova reálné školy byla dostavěna v roce 1855 na náměstí u kostela sv. Vavřince na místě staré školy.⁸⁰² Od roku 1870 slouží budova nové radnice místním úřadům, v domě postaveném roku 1536 sídlila předtím kasárna či hostinec.⁸⁰³ V roce 1888 byly postaveny kasárny 98. pěšího pluku. Ke konci 19. století se charakter Vysokého Mýta začal měnit z agrární oblasti na oblast agrárně průmyslovou. Jednou z prvních změn v přechodu na průmyslovou výrobu byla výstavba cukrovaru na konci 60. let 19. století.⁸⁰⁴ Na počátku 80. let se obměňuje rovněž školský systém. Původní nižší reálka se mění na chlapeckou a dívčí měšťanskou školu, navíc došlo i k založení gymnázia.⁸⁰⁵

Na počátku 20. století narůstá počet obyvatel města. Na rohu parku, který vznikl zrušením hřbitova u kostela sv. Trojice, byla mezi lety 1906 a 1907 vybudována měšťanská škola.⁸⁰⁶ Do první světové války se zapojily všechny vysokomýtské pluky. Po konci války se vojenské pluky podílely na odstranění německého odboje v okolních městech.⁸⁰⁷ Na počátku 20. let 20. století započala výstavba nových činžovních domů. Ožívá také činnost tělovýchovných organizací, jako je například Sokol. V dřívější kočárnické dílně dochází roku 1925 ke změně výroby a objevuje se zde první zhotovený osobní automobil.⁸⁰⁸ Ve stejném roce byla postavena budova divadla.⁸⁰⁹ Hospodářská krize ve 30. letech zasáhla zemědělské odvětví i průmyslové podniky.⁸¹⁰

17.2 Městský hřbitov Vysoké Mýto

Městský hřbitov se nachází jihovýchodně od centra Vysokého Mýta. Rovinná parcela č. 4129, na které je hřbitov umístěn, je obklopena městskou zástavbou. Ohraničená parcela č. 3906 současného hřbitova, která se rozkládala východně mimo městskou zástavbu, je vyznačena na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1875 (Mapa 71). Do mapy byl hřbitov

⁸⁰¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.

⁸⁰² DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 48.

⁸⁰³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 474.

⁸⁰⁴ Tamtéž. s. 475, 480.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 71.

⁸⁰⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 474, 480.; DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 65.

⁸⁰⁶ DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 67.

⁸⁰⁷ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 75, 77.

⁸⁰⁸ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 79.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 84.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 469, 477, 481.

⁸⁰⁹ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 300.

⁸¹⁰ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974. s. 85

zaznamenán dodatečně červenou barvou, avšak nebyl označen ještě jako hřbitov a není zde ani uvedena datace. K rozšíření plochy hřbitova dodnes nebylo přistoupeno (Mapa 72).

Do vybudování stávajícího hřbitova se ve Vysokém Mýtě pohřbívalo na několika místech. Ve středověku to bylo u kostela sv. Vavřince přímo v centru města. Kostel byl vybudován na přelomu 13. a 14. století. Po zrušení hřbitova byla na jeho místě vybudována škola.⁸¹¹ Hřbitov u kostela sv. Vavřince nahradil hřbitov nacházející se u kostela Nejsvětější Trojice. Stavba kostela započala roku 1543 a poté byla roku 1592 prodloužena hlavní loď.⁸¹² Na císařském otisku z roku 1839 je tento hřbitov zaznamenán (Mapa 69). Hřbitov měl nepravidelný půdorys, který se svým tvarem přibližoval kosočtverci s výběžkem na jihozápadě. Z císařského otisku lze rovněž vypožorovat, že součástí hřbitova byly kromě kostela ještě tři menší zděné objekty. Jedním z nich byla zvonice sloužící současně jako brána, která byla postavená počátkem 17. století, a nacházela se v jihozápadním výběžku hřbitova. Roku 1826 zvonice vyhořela, a proto bylo v roce 1842 přistoupeno k jejímu zboření.⁸¹³ Na Katastrální mapě evidenční Čech datované k roku 1875 je patrné rozšíření plochy hřbitova východním směrem. K tomuto kroku došlo v roce 1864, a to díky vykoupení pozemků u kostela Nejsvětější Trojice (Mapa 70). Ve stejném roce byla postavena hřbitovní ohradní zeď.⁸¹⁴ Kostel byl upravován ve druhé polovině 17. století a poté po zrušení hřbitova v letech 1903 až 1911. Na přelomu 19. a 20. století byl hřbitov zrušen a nahrazen parkem.⁸¹⁵ V roce 1906 při sadové úpravě parku byla odstraněna ohradní zeď.⁸¹⁶ Současný městský hřbitov byl založen v roce 1892.⁸¹⁷

Hřbitov má dvě vstupní brány. Hlavní brána se dvěma postranními brankami postavená v neoklasicistním slohu je umístěna do středu jihozápadní ohradní zdi. Na opačné straně v severovýchodní zdi je rovněž do středu vsazena druhá, menší brána nedisponující postranními brankami. Hřbitovní parcela je ohraničena zděnou ohradní hřbitovní zdí, kterou z větší části

---

⁸¹¹ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 14.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 44.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 476.

⁸¹² KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.; WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 141-2.

⁸¹³ Depositum, vysoké mýto, s. 142; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.

⁸¹⁴ WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906. s. 142.

⁸¹⁵ DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961. s. 24.

⁸¹⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.; POCHE, Emanuel. 1982. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 305.

⁸¹⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477.

lemují vzrostlé stromy. Hlavní komunikace prochází areálem od severovýchodu k jihozápadu, a propojuje tak obě vstupní brány. Prostřednictvím křížení cest je parcela rozdělena do čtyř polí. Ty jsou ohraničeny komunikačními cestami, které se napojují na centrální cestu. Uprostřed hřbitova je na křížení hlavních cest umístěn hlavní hřbitovní kříž. V jižní části hřbitova je po obou stranách vedle vstupní brány situován starý urnový háj.⁸¹⁸ Nový urnový háj je umístěn v jihovýchodní čtvrtině hřbitovního areálu. V severovýchodním rohu hřbitova se nachází hroby vojáků padlých během první i druhé světové války. Vedle těchto hrobů je jižně situována rozptylová loučka. Podél severovýchodní ohradní zdi se mezi cestou a zdí nachází ještě řada honosnějších hrobů a hrobek. V ostatních částech hřbitova jsou rozptýleny starší hroby. Hřbitov je pravidelně udržován, avšak i zde se vyskytují hroby, které by potřebovaly zásah restaurátorů, a také jsou zde patrné hroby již zaniklé.

17.2.1 Hrob rodiny Janderovy

Hrobové místo je umístěno u severozápadní hřbitovní zdi v jižní polovině hřbitova nedaleko západního rohu (Obrázek 87). U tohoto hrobu je náhrobní stěna představována vyšší pískovcovou obdélnou stélou, jejíž svrchní hrana je segmentového tvaru, monumentální skulpturou srdčité lípy. Pískovcový náhrobek se dále skládá z podstavce, na němž je stéla a skulptura stromu usazena. Nezdobná stéla má rovněž úlohu jako nápisová deska, neboť v její vrchní polovině jsou vysekána životní data části zemřelých členů rodiny Janderovy, pod nimiž je připevněna novější nápisová deska s černé leštěné žuly. Kmen stromu prochází za nápisovou deskou. Monumentálně vyhotovený kmen stromu je usazen na levé části podstavce a pokračuje dále kolem zadní strany stély, až se svou korunou dotýká pravé části podstavce. Za pravou hranou stély se kmen stromu láme. Stylizovaně zachycený nalomený kmen, jehož koruna padá dolů. Motiv zlomeného stromu se objevuje ve Starém zákoně, v knize o Jobovi v kapitole devatenácté v desátém verši, který říká: „Zpodvracel mne všudy vůkol, abych zahynul, a vyvrátil jako strom naději mou.“⁸¹⁹ Tento motiv se objevuje od poslední čtvrtiny 19. století a byl oblíben v rámci židovského funerálního umění, na což poukazuje desátá část článku „Židovské náhrobky – umění symbolů. Motivy zármutku a skonu (II)“ od Ivy Steinové. Tento motiv byl užíván i v době pronikajícího secesního stylu, a to v prvních desetiletích 20. století. V této době však motiv již nebyl pouze židovskou specifikací, ale byl používán i na křesťanských hřbitovech. V textu autorka zmiňuje, že z hlediska geografického byl tento

---

⁸¹⁸ Přepis z informační cedule na hřbitově.

⁸¹⁹ *Biblií svatá: aneb všecka svatá písma Starého i Nového zákona*. Společnost biblická, Praha, 1930. s. 489.

symbolický motiv oblíben ve východní a střední Evropě. Ze článku vyplývá hypotéza, že motiv byl volen primárně tehdy, když zemřel mladý člověk do 25 let života.⁸²⁰ To můžeme potvrdit i v případě popisovaného náhrobku rodiny Janderovy. V nízkém věku, ještě před dovršením 25. roku života, totiž zemřel Josef Jandera. Na tomto místě tedy můžeme vyslovit domněnku, že náhrobek byl stylizován do představované podoby kvůli úmrtí velmi mladého člena rodiny. Po obou stranách soklu náhrobku jsou na malých podstavcích čtvercového půdorysu umístěné kovové lucerny. Betonové hrobové ohraničení je zakryto třemi krycími deskami z terasa.

Stav náhrobku je poměrně vyhovující. Povrch pískovce není na některých místech zcela hladký, neboť na něm jsou znatelná drobná porušení způsobená břečťanem a je viditelné pokrytí slabým biologickým povlakem. Bylo by vhodné úponky břečťanu z náhrobku opatrně odstranit, aby nedocházelo k narušování povrchu pískovce.

17.2.2 Hrob rodiny Černíkovy, Brožovy a Stuchlíkovy

Hrob je situován v severní polovině hřbitova napravo nedaleko hlavní cesty ve směru od hlavní vstupní brány (Obrázek 88). Vytyčení hrobového pole je provedené prostřednictvím betonové ohrádky, na níž jsou usazené terasové krycí desky. Na obdélný protáhlý podstavec je instalována rozměrná socha mladé ženy, která setrvává u zlomené lípy. V levé ruce si žena přidržuje skloněnou tvář a touto rukou se zároveň opírá o suk stromu. Nataženou pravou rukou se dotýká koruny padlé lípy. Žena je trupem natočena do levé strany, ale bosé nohy má zobrazeny zpředu a levou nohu má mírně nakročenu. Výraz v její tváři je zarmoucený. Vlasy má sčesané do drdolu. Oblečena je v lehké, volné, mírně prosvítající říze s výraznou drapérií. Kolem krku má řetízek s medailonkem. Stylizovaně vyobrazený kmen stromu převyšuje výšku postavy ženy a ve své vrchní třetině je přelomený. Padlá koruna stromu dosahuje až k levé straně soklu náhrobku. Pravá větev stromu obepíná prostor s nápisovou deskou z černé žuly. Náhrobek je umístěn na nízkém obdélném soklu, na kterém je na čelní straně vepsán epitaf:

ONA NEZEMŘELA A JEJÍ BYTOST ŽIJE V NAŠICH SRDCÍCH

Hrob se zdá býti pravidelně udržován, a proto můžeme v tomto případě konstatovat, že jeho stav je velmi dobrý.

17.2.3 Hrobka rodiny Tomáškovy

Hrobka je umístěna v blízkosti severní vstupní brány (Obrázek 89). Při vstupu touto bránou na hřbitov je hrobka situována po pravé straně u severní hřbitovní zdi jako třetí v pořadí.

---

⁸²⁰ STEINOVÁ, Iva. Židovské náhrobky – umění symbolů: Motivy zármutku a skonu (II) 10. část. *maskil*. Listopad 2009, roč. 9, č. 2, 4-5 s. ISSN 2570-6381. s. 4.

Jedná se o architektonicky pojatou náhrobní stěnu. Středový oddíl představuje edikulovou stavbu s nikou, do níž je umístěn kříž na podstavci. Podstavcová profilovaná část tvoří spodní základ celé náhrobní stěny, a to včetně postranních křídel. Dvojice sloupů s prstencovými pískovcovými patkami, volutovými hlavicemi a hladkými válcovými dříky z černé leštěné žuly, jež jsou usazené na čtyřhranných profilovaných podstavcích, vynáší půlobloukový štít s tympanonem, který je vyzdoben reliéfem Božího oka. Oko je umístěné uprostřed slunečních paprsků v trojúhelníku, jehož vrchol směřuje vzhůru. Boží oko je symbolem svaté Trojice nebo všudypřítomnosti boha.⁸²¹ Po stranách štítu a na jeho vrcholu jsou umístěna akroteria. Za předními sloupy jsou na vyzděnou část přisazeny pilastry se čtyřhrannou patkou i dříkem a jsou také zakončeny hlavicí s volutami. Dřík je vytvořen z červené žuly, hlavice a patka z pískovce. Stejně pilastry jsou usazené na krajích postranních křídel náhrobku, avšak levý pilastr chybí. Na postranních křídlech jsou umístěné náhrobní desky z černé leštěné žuly. Na levé náhrobní desce jsou uvedena životní data podnikatele a starosty města Josefa Tomáška:

JUC.
JOSEF
TOMÁŠEK
TOVÁRNÍK
RYTÍŘ ŘÁDU FRANTIŠKA
JOSEFA, BÝVALÝ STAROSTA
KRÁLOVSKÉHO VĚNNÉHO
MĚSTA VYSOKÉHO MÝTA
* 13. LISTOPADU 1842.
+ 22. SRPNA 1913⁸²²

V nice je umístěn pískovcový kříž na profilovaném čtyřhranném podstavci z černé leštěné žuly. Podstavec slouží zároveň jako nápisová deska. Základ kříže tvoří profilovaný podstavec. Kříž je ozdoben diagonálně umístěným věncem z růží, který je na něj pověšen. Na zvýšené hrobové ploše sestavené z prvků z šedé žuly jsou umístěny tři krycí hrobové desky rovněž ze šedé žuly. Tyto desky se segmentovým zakončením mají na své vrchní části vytvořený reliéf jednoduchého kříže. Oplocení hrobové plochy je realizováno balustrádou z čtyřhranných šedých žulových sloupků a kuželek. Na masivním madle balustrády jsou větší ozdobné koule na podstavcích. V přední části je uprostřed oplocení přerušeno z důvodu vytvořeného vstupu, ke kterému vedou dva schody opět ze šedé žuly.

---

⁸²¹ BIEDERMANN, Hans. *Lexikon symbolů*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7306-362-7. s. 235.

⁸²² Přepis z náhrobní desky.

Po celkovém zhodnocení lze usuzovat, že hrobka není v až tak špatném stavu, ale některé závady jsou zde zřetelné. Na balustrádovém ohrazení chybí dvě dekorativní koule, několik kuželek a části madel. Na hrobce jsou místy znatelná i další mechanická poškození. Vyvýšená část hrobky s balustrádou je prorostlá břečťanem, který je nebezpečný kvůli svým úponkům.

Josef Tomášek

Továrník a starosta královského věnného města Vysoké Mýto se narodil 13. listopadu 1842. Byl majitelem zdejšího cihlářského závodu postaveného v roce 1873 mezi Pražským předměstím a cukrovarem. Všechny zdejší cihlářské výrobky nesly označení JUC. V roce 1886 založil továrnu na zpracování ovoce, která od roku 1923 vyráběla i masové konzervy. Zemřel 22. srpna roku 1913.⁸²³

17.2.4 Hrobka rodiny Jirečkovy

U severní hřbitovní zdi napravo od vstupní brány se nachází hrobka rodiny Jirečkovy (Obrázek 90). Na vyzděné nadzemní části hrobky je umístěna náhrobní stěna, na kterou nasedá předsazený portikus. Vzezření hrobky působí jako menší chrámek. Portikus je tvořen čtyřmi sloupy s prstencovou patkou, hladkým válcovým dříkem a volutovou hlavicí. Sloupy jsou usazené na nízkých čtyřhranných podstavcích a rozmístěné v pravidelných rozestupech po dvojicích vždy napravo a nalevo od krycí desky hrobky, která je uprostřed. Sloupy nesou kládí, které je tvořeno architrávem, s naznačeným trojitým odstupňováním. Nad architrávem je stejně široký nezdobený vlys, na němž lze pouze nalézt nápis: RODINA JIREČKOVA. Na vlys nasedá štít, jenž má pod vodorovnou římsou zdobení v podobě zubořezu. Totožné zdobení se objevuje i pod šikmou římsou štítu. V prostoru tympanonu není žádný reliéf, plocha je tudíž prázdná. Na vrcholu štítu a po jeho stranách jsou akroteria. Zadní část hrobky se skládá z náhrobní stěny, na které je do středu umístěna obdélná nápisová deska z bílého mramoru. Nad jménem nejvýznamnějšího člena rodiny, přesněji v horní části nápisové desky, je uveden epitaf:

A KAM JÁ JDU, VÍTE, I CESTU VÍTE

JAN

XIV 4

HERMENEGILD JIREČEK

RYTÍŘ ZE SAMOKOVA

---

⁸²³ Přepis z náhrobní desky.; FOŘT, Josef. *Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze k oslavě jubilea první průmyslové výstavy 1791 v Praze*. Praha, 1891. s. 143.; DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X. s. 60-1.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 477, 480

* 13. IV. 1827. + 29. XII. 1909.⁸²⁴

Shora na nápisovou desku těsně přiléhá mramorový reliéf vyobrazující Ježíše Krista se svatozáří, jenž nese kříž. V nárožích náhrobní desky a po stranách nápisové desky jsou umístěné polosloupky s patkou, hladkým dříkem a s volutovou hlavicí. Patky a dříky polosloupů mají kvádrový tvar. Rozložení polosloupů v podstatě kopíruje umístění sloupů v protikusu.

Profilovaná pískovcová krycí deska se segmentovým zakončením má na své vrchní straně vystouplý reliéf kříže. Nadzemní část hrobky je upravena do téměř obdélného půdorysu se zaobleným předním nárožím. K vyvýšené nadzemní části hrobky vede schodiště z pískovcových bloků se šesti schody. U obou horních konců schodišťového nízkého zábradlí jsou situovány čtyřhranné profilované pískovcové sloupky, na kterých jsou instalovány bronzové lucerny. Hlavice těchto sloupků pozvolna přechází v profilované zábradlí z pískovce, respektující základové desky hrobky. Zábradlí jde vždy přes hmotu dříku předních sloupů a končí ve stejné úrovni dříku nárožních pilastrů. Plocha vymezená sloupy a náhrobní stěnou je zakryta pískovcovými deskami a v jejím středu je pískovcová deska segmentového tvaru s reliéfním motivem kříže, zabírajícím celou plochu desky.

Na schodišti a nízkém ohrazení kolem stromů je viditelné rozklížení vlivem růstu kořenů. Na částech zábradlí je viditelný biologický zelený film od mechů a lišejníků, případně lehce načernalý povrch, značící znečištění. Pískovcové části jsou v zachovalém stavu.

---

⁸²⁴ Přepis z náhrobní desky.

18. ŽAMBERK

Město leží u severní hranice okresu Ústí nad Orlicí. Jedná se o nejseverněji umístěné město v tomto okrese. Město se rozkládá po obou březích řeky Divoké Orlice. V severní části města do Divoké Orlice přitéká potok Rokytenka.⁸²⁵ Z hlediska geomorfologického členění leží město Žamberk v centrální části Rokytnické pahorkatiny, která náleží jako okrsek do Žamberské pahorkatiny, jejímž nadřazeným celkem je Podorlická pahorkatina. Ta spadá do Orlické podsoustavy. Tato geomorfologická oblast je podřízena větší soustavě, a to Krkonoško-jesenické.⁸²⁶

18.1 Historický vývoj Žamberku do konce 30. let 20. století

Z období středověku je o Žamberku známo pouze velmi málo informací. První zmínka o tehdejší městečku pochází z roku 1332.⁸²⁷ V době jeho založení byl postaven kostel sv. Václava, který je písemně doložen roku 1355.⁸²⁸ Tehdy se Žamberk dělil na dvě části, přičemž první z nich náležela k hradu Žampach a druhá k hradu Litice. Toto rozdělení se historicky dokládá k roku 1365.⁸²⁹ V roce 1497 získala polovina města patřící Vilémovi z Pernštejna právo odúmrť.⁸³⁰

Na krátké období mezi lety 1521 až 1540 byla správa obou částí sjednocena pod společnou pernštejnskou správou. Poté se Žamberk opět rozdělil na dvě samostatně spravované části. Na počátku druhé poloviny 16. století bylo město zasaženo morovou epidemií. V roce 1568 se část města pod správou hradu Žampach stala sídlem pána žampašského panství Karla Žampacha z Potštejna. Požár, při němž shořelo 70 domů, byl zažehnut na počátku 70. let.⁸³¹ Až v roce 1575 došlo ke sjednocení města pod jednoho majitele. Tím se stal Mikuláš z Bubna,

---

⁸²⁵ ŠPLÍCHAL, Karel. 2005. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 23.

⁸²⁶ DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9. s. 329, 352-3, 379-80, 525, 537

⁸²⁷ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 715.; ŠPLÍCHAL, Karel. 2005. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 23.

⁸²⁸ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 712.; POCHE, Emanuel. 1982. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. s. 387, 389.

⁸²⁹ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709, 712.

⁸³⁰ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709, 715.

⁸³¹ Tamtéž. s. 709, 715-6.

který odkoupil od Karla Žampacha druhou polovinu města.⁸³² O dva roky později bylo císařem Rudolfem II. městu uděleno privilegium na pořádání dvou výročních trhů. Mor zasáhl město v roce 1585 a znovu o deset let později.⁸³³ Někdy mezi dobou od spojení obou částí města pod jednu správu a rokem 1600 si zde Mikuláš z Bubna postavil zámek.⁸³⁴

V roce 1633 se ve městě rozšířil mor. O dalších deset let později Žamberk postihla další katastrofa, neboť bylo vypáleno švédskými vojsky. Při požáru vyhořel zámek, dvě desítky stodol a více než padesát domů.⁸³⁵ O necelých třicet let později byla postavena nová dřevěná budova fary. K barokní přestavbě kostela sv. Václava došlo v roce 1684.⁸³⁶ V závěru 17. století se Židé ve městě soustředili v prostoru ghetta kolem Dolního mlýna.⁸³⁷

Ve 30. letech 18. století byla dřevěná fara přestavěna na zděnou budovu. Ve stejné době byl kostel sv. Václava nahrazen barokní novostavbou. V druhé polovině 18. století došlo ke stavebnímu rozvoji města.⁸³⁸ V této době se počet domů znásobil. Stavební ruch pokračoval i v první polovině 19. století. Nový majitel panství Veriand hrabě Windischgrätz zahájil přestavbu zámku, mimo jiné na něm byla patrná poškození z požáru města v roce 1643.⁸³⁹ Krátce nato město získal do držby skotský rod Parishů. John Parish vybuřoval nové hospodářské budovy, protože původní hospodářské zázemí bylo přestavěno na pivovar.⁸⁴⁰

V roce 1810 postihl město další z velkých požárů, při kterém plamenům podlehla například synagoga. Na jejím místě byla o rok později postavena nová.⁸⁴¹ Mezi lety 1810 a 1814 byl u zámku vybudován anglický park.⁸⁴² Současná radnice byla vystavena až v letech

---

⁸³² Tamtéž. s. 716.; JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4.; ŠPLÍCHAL, Karel. 2005. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 24.

⁸³³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709.

⁸³⁴ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 387.

⁸³⁵ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709-710, 716.

⁸³⁶ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 389.

⁸³⁷ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 713.

⁸³⁸ Tamtéž. s. 712, 717.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 389.

⁸³⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709-710, 717.

⁸⁴⁰ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4.; ŠPLÍCHAL, Karel. 2005. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku*. Žehušice, 2005. ISBN 80-86699-24-2. s. 24.

⁸⁴¹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709, 713-714.

⁸⁴² POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 387.

1814 a 1833.⁸⁴³ V této době bylo již málo dřevěných budov, avšak stodoly stále poukazovaly na agrární zaměření města. V roce 1837 zasáhla město cholera. Další rozvoj Žamberku umožnilo dobré napojení na okolní svět, a tím byla nová císařská silnice z přelomu 30. a 40. let. Ještě významnější se stalo otevření železnice v roce 1874 z Hradce Králové do Pruska, která se táhla 2 km od centra města.⁸⁴⁴ Na konci padesátých let 19. století podlely při požáru, který zasáhl zejména jihovýchodní část města, kostel sv. Václava a přes sto budov.⁸⁴⁵ Ke konci 19. století byly vystavěny budovy školy, sokolovny a také léčebny.⁸⁴⁶

Na počátku 20. století byl rozšířen vodoléčebný ústav, který se od roku 1905 soustřeďoval na léčbu tuberkulózy.⁸⁴⁷ V roce 1911 bylo založeno městské muzeum.⁸⁴⁸ Ve 20. letech ve městě vrcholilo stavební tempo, výsledkem bylo celé nové předměstí a budova divadla z roku 1926. Na počátku 30. let byla postavena budova živnostenské školy a sportovní stadion. Komplex orlických kasáren v Žamberku vznikl mezi lety 1928 a 1931.⁸⁴⁹

18.2 Městský hřbitov Žamberk

Městský hřbitov Na Skalách se nachází severozápadně od centra Žamberku na okraji městské zástavby. Plocha hřbitova se rozkládá ve svažitém terénu stoupajícím směrem ke kapli sv. Vojtěcha, která stojí na jihozápadním okraji hřbitovního areálu. Půdorys hřbitova je obdélný a je tvořen parcelou č. 2480. Na severovýchodě je doplněn o obdélný výběžek, kterým je parcela č. 2481 (Mapa 77). Na Katastrální mapě evidenční Čech z roku 1881 je černou čarou na místě současného hřbitova vyznačená cesta. Hřbitov, na kterém bylo umožněno pohřbívat od roku 1896, byl do této mapy zakreslen dodatečně roku 1912 červenou čarou jako parcela č. 2812/1 (Mapa 75).⁸⁵⁰ Na další reprodukci Katastrální mapy evidenční Čech s uvedením data reprodukce k roku 1912 již bylo zaznamenáno dodatečně i rozšíření hřbitova o parcelu

---

⁸⁴³ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 14.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 711.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 389.

⁸⁴⁴ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709, 714, 717, 718.

⁸⁴⁵ POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 390.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 709, 712.

⁸⁴⁶ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 711, 715, 718.

⁸⁴⁷ Tamtéž. s. 718.

⁸⁴⁸ JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 4.

⁸⁴⁹ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 718.

⁸⁵⁰ Tamtéž. s. 718.; Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Žamberka, inv. č. 18, KR346, Kronika města Žamberka I. s. 41.

č. 2812/3, což je dnes parcela č. 2481 (Mapa 76). Parcela je oproti starší části hřbitova rovinatá a je umístěna v terénu o úroveň níže. Stavba urnového háje na této parcele byla zadání v roce 1935 a v září roku 1936 byl dokončen.⁸⁵¹

Než se začalo pohřbívat na hřbitově Na Skalách, byli zemřelí ukládáni na hřbitově v okolí kostela sv. Václava postaveného mezi lety 1729 a 1738 na místě dřívější sakrální stavby.⁸⁵² Kostel se nacházel mimo městskou zástavbu. Hřbitov byl ohrazen ohradní zdí. Na hřbitově se pohřbívalo ještě na počátku druhé poloviny 19. století.⁸⁵³ Dnes se kolem kostela rozkládá park. Císařský otisk z roku 1840 tento hřbitov nepravidelného půdorysu obklopující kostel sv. Václava zaznamenává (Mapa 73). V jihozápadní části hřbitovní zdi byla mezi lety 1738 a 1744 postavena na půdorysu řeckého kříže barokní kostnice s kaplí Panny Marie, která zde stojí dodnes. Na reprodukci Katastrální mapy evidenční Čech z roku 1912 je hřbitov vyobrazen v porovnání s dnešním stavem v nezměněné podobě (Mapa 74).⁸⁵⁴ Areál kostela sv. Václava zahrnující kostel, kapli Panny Marie a sochy je památkově chráněn od roku 1958.⁸⁵⁵

Hlavní vstupní brána je umístěna ve středu severovýchodní zdi. Častěji jsou využívány dvě postranní branky v jihovýchodní zdi, které vedou přímo na parkoviště. První z nich je umístěna v severní části zdi a vstupuje se přes ni do nové části hřbitova, v němž je urnový háj. Druhá se nachází uprostřed jihovýchodní zdi vedle dvoupatrové budovy, kde je kancelář a byt správce areálu. K této budově byla pravděpodobně v druhé polovině 20. století přistavěna přízemní budova veřejných toalet. Hřbitovní ohradní zeď byla postavena při výstavbě hřbitova. Nová a původní část hřbitova se nacházejí v různých terénních úrovních. Odděleny jsou podpůrnou zdí a propojeny schodišti. Přes hřbitov vede hlavní cesta od hlavní brány na severovýchodě jihovýchodním směrem ke hřbitovní kapli sv. Vojtěcha. Stavbu pseudorománské kaple provedla firma stavitele Františka Havlíčka, který byl taktéž stavitelem celého hřbitova. Hřbitovní kaple sv. Vojtěcha byla vysvěcena v roce 1900.⁸⁵⁶ Hlavní cestu kříží středem hřbitova druhá hlavní cesta vedoucí od branky na jihovýchodě k severozápadní zdi.

---

⁸⁵¹ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Žamberka, inv. č. 19, KR347, Kronika města Žamberka II. 1930-1937. s. 292, 332.

⁸⁵² JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8. s. 14.; KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 712, 717.; POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 3 [T/Ž]*. Praha, 1982. s. 389.

⁸⁵³ KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4. s. 712.

⁸⁵⁴ Tamtéž. s. 712.

⁸⁵⁵ Areál kostela sv. Václava je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000138704, kostel sv. Václava pod č. 1000138704_0001, kaple Panny Marie Bolestné pod č. 1000138704_0002.

⁸⁵⁶ *Žamberské listy*. č. 20 (prosinec 2008). Žamberk, 2008. Dostupné z <<http://www.zamberk.cz/prezentace/dokumenty/04937ed2fbc86d.pdf>>. s. 7.; Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Žamberka, inv. č. 18, KR346, Kronika města Žamberka I. s. 41.

Tyto dvě hlavní cesty rozdělují starší část hřbitova na čtyři čtvrtiny. Třetí hlavní cesta je rovnoběžná s předchozí a vede podél severovýchodní zdi hřbitova. Současně odděluje starší část hřbitova od novější s urnovým hájem. V jednotlivých čtvrtinách hřbitova jsou vedlejší cesty zatravněné a dále dělí hřbitov na menší části. V jihozápadní části hřbitova jsou cesty pouze zatravněné. Pietní místo připomínající padlé ruské vojáky ve druhé světové válce můžeme najít v západní čtvrtině hřbitova u jihozápadní zdi. Pomník disponuje památkovou ochranou od roku 1958.⁸⁵⁷ Na hřbitově jsou dva urnové háje, jeden je umístěn v nové části hřbitova a druhý ve východní čtvrtině původní části hřbitovního areálu. Stromy jsou pravidelněji vysázeny podél hlavní komunikace. Celkově je stav hřbitova ucházející, i když zde můžeme nalézt hroby značně poškozené nebo zaniklé, po kterých mnohdy zbyly jenom ohrádky nebo pouze zatravněné plochy.

18.2.1 Hrob rodiny Kyllarovy

Nedaleko vstupní brány na hřbitov se nalevo od hlavní cesty nachází hrob rodiny Killarovy (Obrázek 92). Hrob čtvercového půdorysu je s největší pravděpodobností osazený novým strojově řezaným terasovým hrobovým ohrazením. Popisovaný náhrobek v podobě starého kmeta je situován do levé zadní čtvrtiny hrobové plochy. Pískovcová socha kmeta stojí na nízkém soklu. U jeho pravé ruky se nachází nízký kus opracované skály nebo balvanu, do jehož čela je vložena mramorová obdélná nápisová deska s horním zakončením nejvíce připomínajícím segmentový oblouk. Nápisová deska lehce převyšuje výšku skály či balvanu. Na nápisové desce jsou čitelná životní data a epitaf:

Spinkej sladce náš synáčku

spánek poslední.

Až se nám všem dle slov Páně

zase rozední.

Zatím ať tě andělíček

strážce kolíbá.

Pak tě celičkého zase

maminka zulíbá.⁸⁵⁸

Figura poutníka je zachycena v okamžiku chůze, kdy levou lehce pokrčenou nohou právě nakročuje dopředu a pravou nohu má nataženou dozadu. Z předního pohledu je vidět, že

---

⁸⁵⁷ Pomník je zapsán v památkovém katalogu pod katalogovým č. 1000150178.

⁸⁵⁸ Přepis z náhrobní desky.

je kmet bos. Při chůzi se opírá o hůl, která je v tomto případě dřevěná. Celé jeho tělo je dosti nakloněné dopředu. Levou rukou si na hrudi přidržuje dlouhý plnovous a zároveň sklání hlavu směrem k zemi. V jeho tváři se odráží zadumaný výraz a v obličejí jsou znatelné hrubší rysy značící již pokročilý věk. Kmet je oděn do mnišské kutny s kapucí, která je přepásaná cingulem. Má dlouhé volné rukávy, z nichž levý má vykasán k předloktí. Díky nakročení se kutna v dolní části shrnuje. Celkově je drapérie nápadnějšího charakteru. Oproti ostatním částem těla má stařec proporčně mohutnější dlaně a větší hlavu s řídkými vlasy pouze po stranách hlavy.

Na tomto místě se můžeme zabývat otázkou, zda byla plocha hrobu zvětšena. Indiciemi může být nové, pravděpodobně zvětšené ohrazení hrobového místa, nově osazené nápisové desky a rovněž velikost samotného popisovaného náhrobku. Náhrobek totiž svými rozměry nezapadá do celkové kompozice hrobu.

18.2.2 Hrob rodiny Trnovských, Berty Johnové a Vileminy Eiseltové

Nachází se na levé straně cesty vedoucí ve směru od jihovýchodní branky směrem ke kapli sv. Vojtěcha v blízkosti hlavní hřbitovní cesty, vedoucí k této kapli od hlavního vstupu (Obrázek 93). Tento pískovcový náhrobek je umístěn na kvádrovém podstavci, na kterém je umístěna nápisová deska z černé žuly. Zdobná část náhrobku je pokryta reliéfem vyobrazujícím klečící ženu nad rakví. Žena v levé ruce drží růženec a pravou rukou opřenou o koleno si drží skloněnou tvář. Pozadí reliéfu tvoří dvě palmy. Náhrobek je zakončený prolamovanou římsou, která je bohatě zdobena květy růží. Přes celou levou stranu náhrobku je svěšen krajkou lemovaný závěs nebo šátek. Ve vrchní části náhrobní stély je prostor pro tři oválné medailonky s fotografií. Další medailonek se nachází těsně pod reliéfem. Hned před náhrobkem je umístěn menší záhonek. Na podstavce přiléhají sloupky nesoucí bronzové lucerny. Lucerny jehlancového tvaru jsou zdobeny jednoduchými florálními a ornamentálními motivy. Ohrazení hrobového místa je zde řešené pískovcovou ohrádkou, do níž je instalován kovový zdobný plot. Vnitřek plochy hrobu je opatřen betonovou dlažbou.

Na pískovci náhrobku je viditelný zelený povlak, avšak celkově je pískovec v dobrém stavu. Na náhrobní stéle chybí jeden z medailonků. Dlažba z betonových dlaždic se prohýbá, a to zřejmě vlivem sesedající zeminy. Kovový plot nese známky koroze. Pískovcové ohrazení je napadeno mechy a lišejníky. Hrob je pravidelně udržován, což je patrné z výzdoby, která se u něj nachází.

18.2.3 Hrob Anny Tobiškové

V páté řadě vlevo od lodi kostela můžeme nalézt hrob Anny Tobiškové (Obrázek 94). Celopískovcový náhrobek se skládá ze sochy truchlící mladé ženy v pokleku a podstavce, na kterém je znázorněn reliéf lípy a v levé části usazená nápisová deska z černé žuly. Na nápisové desce je zaznamenán epitaf a osobní data zemřelé:

ANNA
TOBIŠKOVÁ
† 10. ČERVNA 1913 ve věku 55 let
Zemřelas drahá, starostlivá, pečlivá
a milovaná máti, však žiješ
v srdci věrného syna tvého.
Na shledanou má vzácná máti!⁸⁵⁹

Socha ženy poklekává na soklu představujícím opracovaný kus skály nebo balvanu. Ženin trup je nakloněn dopředu a dlaněmi přeloženými přes sebe se opírá o levé stehno. Levá noha nakročena více dopředu a prsty levé nohy s částí nártu vyčnívají z pod sukne šatů. Pravá pokrčená noha je více zasunuta vzad. Rukávy volnějšího šatu zakrývají ruce pouze po paže, pravý rukáv navíc spadá pod rameno. Místy je drapérie dlouhých šatů rozvlněná a ve spodní části sukne se překládá. Sčesané vlasy z tváře sahající pod ramena mají jasně rozeznatelné pramínky. Ženina hlava je skloněna a na tváři je patrný melancholický výraz.

Vytyčená ohrádka hrobového místa je z pískovce. Plocha samotného hrobu je výlučně zatravněna.

Podstatným problémem náhrobku je jeho narušená statika, neboť se jeho hmota značně naklání dopředu. V případě, že se náhrobek nezajistí, může dojít k jeho zborcení. Tím by došlo k nenávratnému poškození sepulkrálie. Ve středu povrchu materiálu náhrobku si lze povšimnout vertikálního světlého pruhu, který značí mírné poškození kamene. Do tohoto místa za deštivého počasí stéká voda, čímž dochází postupně k větší erozi materiálu. Tento pás vzniklý stékající vodou vertikálně zasahuje až pod reliéf stromu. Pískovcové orámování vymezení hrobu je rozpojené a pobožené do stran. Zároveň je značně prorostlé nízkými rostlinami. Na pravé straně náhrobku je možné rozpoznat zbytky železného segmentu, který je patrně pozůstatkem po lucerně.

---

⁸⁵⁹ Přepis z náhrobní desky.

18.2.4 Hrob rodiny Burgrabkovy

Hrob je umístěn u jihovýchodní zdi hřbitova v její jižní části nalevo od cesty vedoucí od kaple sv. Vojtěcha (Obrázek 95). Uprostřed vymezeného hrobového prostoru je na hřbitovní zdi usazena pískovcová kartuše zdobená volutami. V horní části z volut vycházejí květy lilie a z dolní části stužky. Do kartuše je vložena nápisová deska z černé žuly. Kartuše je podepřena dvojicí drobných konzol. Pod kartuší se nalézá pískovcový náhrobek v podobě malé rakve stojící na podstavci, který zřejmě představuje katafalk. Do čela podstavce je vložena mramorová nápisová deska. Dle osobních údajů zemřelých na nápisové desce se jedná o náhrobek věnovaný zemřelým dětem rodiny. Po stranách je rakev reliéfně zdobená, pravděpodobně nějakými vegetabilními motivy a na čele je christogram JHS. Rakev je na podstavci usazena na čtyřech ozdobných volutových nožkách. Na víku rakve je umístěna socha, která je pravděpodobně parafrází spícího Eróta, ležícího na přikrývce s nařasenou drapérií.⁸⁶⁰ Socha Eróta je však bez příslušného atributu převrácená a uhašená pochodně. Toto vyobrazení spícího Eróta obvykle naznačuje pomíjivost pozemských radostí.⁸⁶¹ Erót spící na zádech má levou nohu pokrčenou a pravou nataženou. Levou ruku má položenou na hrud', pravou podél těla. Jeho hlava s bohatými polodlouhými kučeravými vlasy je natočena lehce doprava a je podložena polštářem, částečně zakrytým přikrývkou. Samotná postava Eróta je zakryta pouze bederní rouškou.

Po obou stranách katafalku jsou umístěny čtyřhranné profilované podstavce, na kterých jsou na soklech usazené bronzové lucerny ve tvaru komolého jehlanu. Lucerny jsou zakryty bronzovou stříškou ve tvaru jehlanu. Plocha hrobového vymezení je ohraničena betonovou ohrádkou, do níž je instalován kovový plot s motivem makových květů. Mák je pro své uspávací účinky znázorňován jako atribut boha spánku.⁸⁶² Dvoukřídlá vstupní vrátka, na nichž lze nalézt motiv lipového listu, jsou instalována uprostřed čelní strany ohrazení. Ve středu bočních stran ohrazení jsou vloženy imitace vrátek se stejným motivem jako na vrátkách na čele ohrazení. Hrobová plocha je pokryta betonovými deskami a v jejím středu je situována vyvýšená betonová krycí deska se čtyřmi bronzovými oky.

Desky, kterými je pokryta plocha hrobu, vykazují známky poničení. Na deskách jsou zjevné viditelné praskliny. Poslední deska u hřbitovní zdi se nadzvedává. Ukotvení desek není vyhovující, neboť dochází k pozvolnému rozpadu celého hrobového místa. Krycí desky, převážná většina náhrobku i hrobové ohrazení jsou obrostlé mechy a lišejníky. Postava Eróta

⁸⁶⁰ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích 1780-1830*. 978-80-200-1188-6. s. 86, 88.

⁸⁶¹ HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. ISBN 80-204-0205-5. s. 241.

⁸⁶² Tamtéž. s. 256.

je začernalá nečistotami. Lze soudit, že hrob je umístěn ve vlhkém prostředí, což způsobuje problémy se zasažením vegetací a rovněž vytvářením tmavých skvrn na ohrazení. Kovový plot je silně poškozen korozí, a dokonce část zdobných prvků nenávratně zmizela.

19. ZÁVĚR

Jedním z hlavních cílů diplomové práce bylo zmapování a následné zdokumentování vybraných uměleckohistoricky hodnotných sepulkrálních památek vzniklých ve městech na území okresů Svitavska a Ústeckoorlicka mezi léty 1860-1938. Ze Svitavského okresu bylo dohromady vytipováno šest měst. Konkrétně se jednalo o města Březová nad Svitavou, Jevíčko, Litomyšl, Moravská Třebová, Polička a Svitavy. Z tohoto okresu nebylo zahrnuto pouze město Bystré, neboť se zde bohužel nenacházely žádné sepulkrální památky vhodné k zdokumentování a jejich následného popisu. Sepulkrálie v Ústeckoorlickém okresu byly zvolené z desíti měst, a to Brandýsa nad Orlicí, České Třebové, Chocně, Jablonného nad Orlicí, Králík, Lanškrounu, Letohradu, Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto a Žamberku.

Před zahájením samotného písemného zpracování z nasbíraných materiálů bylo nejprve přistoupeno k terénnímu výzkumu, který byl dosti časově náročný, a to i z důvodu dodržení stanovené metodiky práce v terénu zmíněné v úvodu diplomové práce. V rámci terénního výzkumu bylo propátráno 17 hřbitovů ve městech uvedených v předešlém odstavci. Vytipováno bylo mnohem více uměleckohistorických hodnotných sepulkrálií, než bylo nakonec v práci zahrnuto. Nakonec však bylo vybráno a popsáno 50 náhrobků. Kromě fotografické dokumentace se v terénu kladl důraz na zjištění a zaznamenání současného stavu sepulkrálních památek, určení materiálů nebo přepsání nečitelných nápisů. Rovněž bylo vhodné pořídit zvláště fotografie sochařských nebo kamenických signatur.

První kapitola se velmi stručně zabývá památkovou ochranou nemovitých kulturních památek. Poté je zařazena kapitola s geografickým a historickým nastíněním vývoje obou okresů. Další část diplomové práce je uspořádaná tak, že jednotlivá města jsou abecedně řazena za sebou. Každá kapitola je započata historií daného města, jež předchází popis jeho geografického zasazení. Na tyto kapitoly vždy navazuje podkapitola věnující se historii, popisům a charakteristice městských hřbitovů. Po této podkapitole následuje stěžejní část práce skládající se z popisů náhrobků a hrobek. Popisy byly v rámci možností doplněné o pokus nastínění ikonografického vyznění motivů a taktéž o autorské určení. Opomenuto není ani zaznamenání stavu sepulkrálií. Za popisy jsou mnohdy umístěné stručné medailonky některých významných zemřelých osobností, sochařů, kameníků nebo kamenických podniků.

Popisované sepulkrální památky svým vznikem spadají do časového rozmezí od 2. poloviny 19. století a nepřesahují rok 1938. U obou okresů se můžeme setkat s funerálním uměním, které v mnohém podléhá uměleckému směřování uvedených daných období. Nejvýraznější zastoupení mají sepulkrálie vykazující historizující a secesní tendence. Ve

Svitavském a Ústeckoorlickém okrese se realizovali i známí sochaři. V Poličce na katolickém hřbitově nalezneme monumentální secesní náhrobní plastiku od Stanislava Suchardy. Na poličském centrálním hřbitově jsou rovnou umístěné dvě náhrobní plastiky z 20. let 20. století, jež jsou díly Františka Úprky a Josefa Fojtíka. Dalším velmi osobitým sochařem byl Quido Kocián, který v roce 1911 vytvořil náhrobek se sošou *Žal* na hřbitově v Ústí nad Orlicí.

Motivy, které se na popisovaných náhrobcích objevují, jsou nejvíce zastoupeny náměty figurálními, a to plačkami projevující smutek. Plačky jsou nejčastěji vypodobněné jako mladé ženy útrpně se sklánějící nad konečností lidského života. Jejich kompozice je často doplněna o motiv urny. Dalšími náměty jsou truchlící andělé. Tyto typy sepulkrálií se nalézají na všech prozkoumaných hřbitovech. V Králíkách je situovaný hrob rodiny Walterových s reliéfně vypodobněnou alegorií tkalcovství, která souvisí s odvětvím podnikání této rodiny. Reliéfně pojatá výzdoba náhrobku se nachází například dále v Chocni, Letohradu, Litomyšli nebo Poličce. Na hřbitově v Lanškrounu je umístěný náhrobek se sochou ztvárněnou jako personifikace Víry, jež má i náležité atributy. Sepulkrální památky bez sochařské figurální výzdoby jsou tvořené převážně stélami nebo obelisky. Tyto náhrobky se například vyskytují v Králíkách. Na antickou chrámovou tradici navazují hrobky rodiny Tomáškovy a Jirečkovy ve Vysokém Mýtě nebo hrob Conrada Steinbrechera v Moravské Třebové. Veškeré hrobky na hřbitovech v Chocni, Králíkách, Litomyšli a Vysokém Mýtě jsou vybudované v duchu historizujících slohů. K opakujícím se dekorativním motivům lze řadit florální výzdobu, která se střídá v podobě girland, vavřínových a květinových věnců, různých druhů květin a stromů.

Během konečného výběru za účelem popisu náhrobků vyvstalo zřejmé zjištění, že nejvíce využívaným materiálem byl jednoznačně pískovec. Další materiálové zastoupení ve výrazně menší míře bylo představováno žulou a mramorem v různých odstínech. Mohli jsme se setkat i s tím, že pakliže hrobová ohrazení nebyla vyhotovena z pískovce nebo žuly, bylo pro tyto případy zvoleno teraso nebo beton. Některé sochy byly vytvořené z bronzu. Takováto díla se nalézají na hřbitovech ve městech obou okresů, a to například v Jevíčku, Moravské Třebové a Lanškrounu. Kovové dekorativní prvky se objevují skoro na všech navštívených hřbitovech. I když do popisů nebyl zahrnut žádný litinový náhrobek, tak můžeme podotknout, že se na hřbitovech Svitavského a Ústeckoorlického okresu nacházejí v jejich nejstarších částech v podobě figur a křížů. Jako příkladem nám může být hřbitov v Moravské Třebové. Zajímavou kombinací různých materiálů lze uzřít na hrobu rodiny Walterových v Králíkách. U tohoto hrobu bylo využito pískovce, dvou druhů mramoru, žuly a bronzu. Náhrobek rodiny Julia Langera ve Svitavách je vytvořen ze dvou druhů žuly, a to v barvě hnědočervené a syté černé. Dle barevnosti a velikosti zrn je možné se domnívat, že v případě hnědočervené žuly se jedná

o materiálový import ze Skandinávie. Definitivní určení místa původu by se však muselo prokázat materiálovým rozbořem v některé specializované laboratoři. Tento náhrobek byl kromě sochy vyhotoven kamenickou dílnou Jan Cingroš – Pilsen. Pravděpodobný dovoz materiálu a zhotovením náhrobku kamenickou dílnou, která působila v Plzni nebo Olomouci, poukazuje na fenomén železniční dopravy umožňující přepravovat osoby a materiál na delších vzdálenostech.⁸⁶³

Ve městě Králíky a dále pak ve Svitavách se vyskytují hrobka a náhrobky pravděpodobně představující odraz vkusu tehdejší německy mluvící podnikatelské vrstvy. Konkrétně se jedná o hrob rodiny Walterovy a hrobku rodiny F. A. Rotter v Králíkách. Ve Svitavách je takovýmto představitelem hrob rodiny Julia Langerera. Tyto rodiny měly zřejmě dostatečné finanční prostředky na to, aby si mohly zbudovat honosná místa posledního odpočinku. Na zmíněných sepulkrálních památkách je patrné, že i použitý rozličný materiál byl zaručeně velmi nákladný. K návrhům a realizaci funérální architektury určitě mohli využít nelokální umělce a kameníky, kterým za jejich práci jistě dobře zaplatili. Patrné je to u mnohokrát zmiňovaného náhrobku Julia Langerera, který si žulu na náhrobek nechal zpracovat právě kamenickou firmou Jan Cingroš – Pilsen.

Přesný rok vzniku nelze u některých náhrobků a hrobek určit s úplnou jistotou. Pokud ke každému náhrobku není nalezena buď plánová dokumentace, nebo jakékoliv písemné záznamy. Dále se k dataci může využít i sochařská nebo kamenická signatura, která může dílo spojit s konkrétní osobou zhotovitele náhrobku. Jestliže se podaří signatura propojit s konkrétní osobou, můžeme v příslušné literatuře nebo v archivních pramenech dataci dohledat, avšak ani to není záruka úspěchu. Příkladem tokového datování v textu práce je náhrobní plastika na hřbitově v Ústí nad Orlicí *Žal* vytvořená Quidem Kociánem. V publikaci *Sochařství české secese* byl totiž uvedený rok vzniku náhrobku. Absolutní datace přímo umístěná na hrobu se vyskytuje spíše řidčeji a v našem případě se jí podařilo nalézt pouze v Litomyšli na hrobce rodiny Slezákovy.

V průběhu terénního výzkumu byly na všech hřbitovech u popisovaných sepulkrálních památek zjištěny podobné druhy poškození. Ty se projevují například jako znečištění, které se projevuje zčernalými plochami nečistot a krustami usazenin, kvůli nečistotám v atmosféře. Neobvyklá není ani koroze nebo defekty materiálů, jež jsou vyvolány působením rovněž již zmíněnými atmosférickými nečistotami, vodou nebo větrem. Velký problém představuje

---

⁸⁶³ PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích 1780-1830*. 978-80-200-1188-6. s. 39.

poškození zapříčiněné mechy, lišejníky a jinou vegetací. Poškozené sepulkrálie by proto bylo vhodné svěřit do péče odborníků, aby nedošlo k tomu, že postupem času zaniknou. Nejvíce viditelné defekty jsou na náhrobcích v Lanškrounu. Zásadní je i předcházet takovému poškození za pomoci pravidelné údržby. Stav jednotlivých náhrobků a hrobek tedy především závisí na jejich majitelích, kterými jsou fyzické osoby, ale také města pečující o náhrobky svých významných osobností jako v případě hrobu rodiny Julia Langerera ve Svitavách. Ke zlepšení stavu a ochrany sepulkrálních památek by jistě dopomohlo jejich zapsání do Ústředního seznamu kulturních nemovitých památek. V Ústeckoorlickém okresu jsou zapsány pouze sepulkrálie v Králíkách. Ty jsou chráněné jako soubor, do kterého je řazena také vstupní budova a hlavní hřbitovní kříž. Na Svitavsku je památkově chráněná pouze náhrobní plastika *Žal* v Ústí nad Orlicí. Z popisovaných náhrobních plastik by jistě díky uměleckému zpracování stálo za prohlášení kulturní památkou secesní náhrobek v Poličce od Stanislava Suchardy.

V diplomové práci nejsou zahrnuty všechny sepulkrální památky, které by si jistě rovněž zasloužily náležité zdokumentování. Rozvinout by se totiž mohla dále tematika v práci uvedených méně známých kameníků, o nichž nejsou žádné ucelené monografie, a taktéž by za pozornost stálo provést výzkum o použitých materiálech v těchto okresech. Tato témata však vyžadují velmi rozsáhlé nejenom archivní bádání. Proto by bylo žádoucí, aby se v budoucnu této problematice věnoval prostor i nadále.

RESUME

The main aim of the diploma thesis with the topic Sepulchral Monuments in the Svitavy and Ústí nad Orlicí Regions in 1860-1938, was to map and subsequently document selected artistic-historical valuable sepulchral monuments created in cities in the Svitavy and Ústí nad Orlicí districts between years 1860-1938. Before 1938, the Hřebeč region with a predominantly German population was located in the Svitavy and a smaller part of the Ústí nad Orlicí region. These are namely the towns Březová nad Svitavou, Svitavy, Moravská Třebová and Lanškroun. The town Králíky was also one of the towns with a predominantly German population, but geographically it no longer belonged to the Hřebeč region. From the two districts, only the town Bystré was not included, as, unfortunately, there were no sepulchral monuments suitable for documentation.

The described sepulchral monuments belong with their origin in the period from the second half of the 19th century and do not exceed the year 1938. In both districts, we can find funeral art, which in many ways goes under the artistic direction of particular periods. The most significant representation have sepulchral monuments which show historicist and Art Nouveau tendencies. Well-known sculptors, such as Stanislav Sucharda in Polička and Quido Kocián in Ústí nad Orlicí, were also creating in the Svitavy and Ústí nad Orlicí region.

After the field research, the information obtained was included in individual descriptions of sepulchral monuments. The motifs that appear on the described tombstones are mostly represented by figural themes. These types of sepulchral monuments are found in all the researched cemeteries. Sepulchral monuments without sculptural figural ornaments are formed mainly by steles or obelisks. These tombstones are found, for example, in Králíky. All tombs in the cemeteries in Choceň, Králíky, Litomyšl and Vysoké Mýto, are built in the spirit of historicist styles. Floral decoration can also be included in repetitive decorative motifs. The most used material, from which tombstones and tombs are made, was undoubtedly sandstone. Other used materials were granite, marble, terrazzo, concrete and bronze.

During the research of sepulchral monuments was ascertained and documented their current condition. In many cases, different types of damage were described. In some cases, the damage is so severe that there exists a danger of terminal loss of sepulchral monument. On the contrary, some cases of restored monuments were also documented. Therefore, the condition of individual tombstones and tombs depends primarily on their owners, who are natural persons, but also cities, which take care of the tombstones of their eminent personalities.

POUŽITÁ LITERATURA

Archivní prameny:

Kronika města Králiky [online]. c2019 [cit 2019-11-27]. Králiky, 2016. Dostupné z: <<http://www.kraliky.eu/data/ext-10907.pdf>>.

Pamětní kniha farnosti Lubník [online]. c2019 [cit 2019-11-23]. Dostupné z <<https://docplayer.cz/1887662-Pametni-kniha-farnosti-lubnik.html>>.

Římskokatolická farnost Jablonné nad Orlicí, čp. 1, Farní kronika Jablonné nad Orlicí.

Státní oblastní archiv v Zámrsku, Matrika Z 1866-1891, farnost (Linhartice, Moravská Třebová – Město, Moravská Třebová – Předměstí, Sušice, Udánky), sign. M-11 5554, ukn6343, Dostupné z <<http://88.146.158.154:8083/M11-05554.zip>>.

Státní oblastní archiv v Zámrsku, Matrika Z 1907-1920, farnost (Linhartice, Moravská Třebová, Sušice, Udánky), sign. M-11 7437, ukn6345, Dostupné z <<http://88.146.158.154:8083/M11-07437.zip>>.

Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR1, III. pamětní kniha osady města Litomyšle 1915-1922. s. 5.

Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR20, Kronika města Litomyšle. Díl I. 1918-1923. s. 31.

Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Archiv města Litomyšl, KR22, Kronika města Litomyšle. Díl III. 1928-1932.

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Žamberka, inv. č. 18, KR346, Kronika města Žamberka I.

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Žamberka, inv. č. 19, KR347, Kronika města Žamberka II. 1930-1937.

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Kyšperk, inv. č. 908, KR68.

Literatura:

- ADAMEC, Stanislav. *Město Kyšperk/Letohrad 1308-2008*. Letohrad, 2008. ISBN 978-80-254-1745-4.
- ANDRESKA, Jan. *Z historie zemědělství III*, Praha, 2013. ISBN 978-80-86874-45-6.
- BÁBORÁK, Zdeněk a kolektiv. *Krajem koruny země: vlastivěda Lanškrounska*. Lanškroun, 2002. ISBN 80-238-9081-6.
- BARVÍŘ, Jindřich Ladislav. *Děje města Chocně s poznámkami o vesnicích bývalého panství*. Praha, 1886.
- BIEDERMANN, Hans. *Lexikon symbolů*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7306-362-7.
- BORKOVCOVÁ, Marie – KUNCOVÁ, Irena. *Hřebečské zvykosloví, kroje, písně a tance*. Moravská Třebová, 2001. ISBN 80-238-7894-8.
- CALIGARIS, Ida – NEUBAUEROVÁ, Eliška. *M. D. Rettigové velká kuchařka*. Praha, 1912.
- CIHLÁŘ, Jiří. *Sudetoněmeční demokraté, antifašisté a Orlickoústecko*. Ústí nad Orlicí. 2003. ISBN 80-86402-73-1.
- CZERNY, Alois. *Der politische Bezirk Mährisch-Trübau*. Mährisch-Trübau, 1882.
- CZERNY, Alois. *Das Lapidarium am Friedhofe zu Mähr.-Trübau*. In: *Mitteilung des Erzherzog Rainer*. Mährisch-Trübau, 1913.
- ČORNEJ, Petr et al. *Dějiny zemí Koruny české I*. Litomyšl, 2003. ISBN 80-7185-605-3.
- ČORNEJOVÁ, Ivana et al. *Velké dějiny zemí Koruny české*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7185-947-5.
- DEMEK, Jaromír – MACKOVČIN, Peter (ed.). *Hory a nížiny: zeměpisný lexikon ČR*. Brno, 2006. ISBN 80-86064-99-9.
- DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: průvodce městem a jeho dějiny*. Vysoké Mýto, 1961.
- DVOŘÁK, Radovan. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Hradec Králové, 1974.
- DVOŘÁK, Radovan. *Choceň: Patnáct kapitol z dějin města*. Ústí nad Orlicí, 2000. ISBN 80-86042-22-7.
- DVOŘÁK, Radovan. 2003. *Vysoké Mýto: stručné dějiny města*. Ústí nad Orlicí, 2003. ISBN 80-86042-88-X.
- ĎOUBAL, Jakub. *Kamenné památky Kutné Hory: Restaurování a péče o sochařská díla*. Pardubice, 2015. ISBN 978-80-7395-905-0.

- FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Historie a současnost podnikání na Svitavsku, Litomyšlsku a Poličsku, Moravskotřebovsku a Jevíčsku*. Žehušice. 2003. ISBN 80-86699-14-5.
- FIKEJZ, Radoslav – VELEŠÍK, Vladimír. *Kronika města Svitavy*. Svitavy, 2006. ISBN 80-239-7488-2.
- FIKEJZ, Radoslav. *Svitavy*. Praha, 2010. ISBN 978-80-7432-024-8.
- FOŘT, Josef. *Všeobecná zemská výstava 1891 v Praze k oslavě jubilea první průmyslové výstavy 1791 v Praze*. Praha, 1891.
- GLOSER, Jaroslav Jan. *Polička: městem krok za krokem*. Vyd. 2. Praha, 2010. ISBN 978-80-257-0246-8.
- HALL, James. *Slovník námětů a symbolů ve výtvarném umění*. Praha, 1991. ISBN 80-204-0205-5.
- HAVEL, Josef – HAVLOVÁ, Ludmila. *Až sem...: Z historie pohřbívání v Ústí nad Orlicí*. Ústí nad Orlicí, 2016. ISBN 978-80-86619-54-5.
- HAWLITSCHKEK, Kurt. *Firma Bibus: Z Hřebečska do celé Evropy*. In *Lanškrounsko: vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*. Lanškroun, 2008. s. 19-20.
- HIKL, Rudolf. 1949. *Moravská Třebová: Náčrt jejich dějin*. Moravská Třebová, 1949.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích: od počátku státu po současnost*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7106-906-5.
- HOLÝ, Petr. *Český sochař Quido Kocián*. Hradec Králové, 2013. ISBN 978-80-260-0080-8.
- HŮRKOVÁ, Ludmila – PRIX, Dalibor (ed.). *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Praha, 2019. ISBN 978-80-88283-27-0.
- JILEMNICKÝ, Alois. *Kámen jako událost*. Praha, 1984.
- JIRÁŇ, Luboš. *Archeologie pravěkých Čech. Sv. 5, Doba bronzová*. Praha, 2008. ISBN 978-80-86124-78-0.
- JIREŠ, Pavel. *Žamberk: Letohrad, Vamberk, Jablonné nad Orlicí, Rokytnice v Orlických horách*. Dlouhoňovice, 1994. ISBN 80-900047-6-8.
- JUNEK, David – KONEČNÝ, Stanislav. 2015. *Dějiny města Poličky*. Polička, 2015. ISBN 978-80-260-8684-0.
- KADLČÍK, František Břetislav. *Děje i paměti Brandejsa nad Orlicí*. Praha, 1886.

- KARPAS, Jan. *Českořebovsko a Svitavsko*. Praha, 1969.
- KEPRTA, Jaroslav. *Jablonné nad Orlicí: vydáno ke 100. výročí povýšení na město císařem Františkem Josefem I.* Jablonné nad Orlicí, 2006. ISBN 80-239-7122-0.
- KESSELGRUBEROVÁ, Ludmila. Ten, který udržuje život, čili několik poznámek o dvou českořebovských sochařích. In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 93-105.
- KOŘÁN, Ivo. Renesanční sochařství v Čechách a na Moravě. In: *Dějiny českého výtvarného umění. Od počátku renesance do závěru baroka*. II/1. Praha, 1989.
- KUBÍČEK, Jaroslav. *Geografie k dějinám měst České Republiky*. Brno, 1997. ISBN 80-238-1256-4.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: I. díl A-G*. Praha, 1996. ISBN 80-85983-13-3.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: II. díl H-Kole*. Praha, 1997. ISBN 80-85983-13-3.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku: III. díl Kolín-Miro*. Praha, 1998. ISBN 80-85983-15-X.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: IV. díl Ml-Pan*. Praha, 2000. ISBN 80-85983-16-8.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: V. díl Par-Pra*. Praha, 2002. ISBN 80-7277-039-X.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VII. díl Str - U*. Praha, 2008. ISBN 978-80-7277-041-0.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: VIII. díl V-Ž*. Praha, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4.
- LAŠEK, František, *Litomyšl v dějinách a výtvarném umění*, Litomyšl, 1945.
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České & moravské obalové sklo*. Praha, 2007. ISBN 978-80-903893-1-1.
- MACKERLE, Jaroslav - TOVÁREK, František - VACOVÁ, Pavla: *Moravskotřebovský okres. Vlastivěda Jevíčka, Svitavska a Moravskotřebovska*. Jevíčko, 1946.

- MACKERLE, Jaroslav. *Letopis města Jevíčka*. Jevíčko, 2008. ISBN 978-80-254-1124-7.
- MACKOVÁ, Marie. *Hřebečsko - region, který zmizel*. In: *Evropa - kultura - region*. Pardubice, 2000 [vyd. 2001]. s. 131-136.
- MACKOVÁ, Marie. Peter Bibus a rok 1848. In *Lanškrounsko: vlastivědný sborník Městského muzea Lanškroun*. Lanškroun, 2008. s. 18-19.
- MAGER, Jan Antonín. Akademický sochař Josef Kvasnička a jeho rod. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice, 2009. ISBN 978-80-87421-00-0. s. 107–125.
- MARTÍNKOVÁ, Jana. Renesanční náhrobníky a lapidárium na hřbitově v Moravské Třebové. *Moravskotřebovské vlastivědné listy*. 1995, č. 5. s. 19-22. ISSN 1211-1317.
- MAŠEK, Karel. *Tři léta s „Mánesem“ k dějinnému vývoji výtvarného umění*. Praha, 1922.
- MAŠEK, Petr. *Modrá krev: Minulost a přítomnost 445 šlechtických rodů v českých zemích*, Praha, 2010. ISBN 978-80-204-2349-8.
- MATĚJKA, Bohumil - ŠTĚPÁNEK, Josef - WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXIX, Politický okres Litomyšlský. Praha, 1908.
- MERHAUT, Luboš. *Lexikon české literatury 4/I S-T*. Praha, 2008. ISBN 978-80-2001572-3.
- MIKULAŠTÍK, Tomáš – PLÁNKA, Ivan. *Joža a Franta Úprkové: Výstava díla bratří Jóži a Franty Úprkových. Gottwaldov, 1980: katalog výstavy*. Gottwaldov, 1980.
- MILEROVÁ, Helena. Historie paramentářství v Jablonném nad Orlicí. In: *Textil v muzeu: oděvy a textilní doplňky pro liturgii a obřady*. Brno, 2015. s. 78-86. ISSN 1804-1752. s. 78-80.
- MUSIL, František. *Dějiny Králicka*. Dolní Lipka, 2000. ISBN 80-902-2631-0.
- MYŠKA, Milan. *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny XX. století*. Ostrava, 2003. ISBN 80-7042-612-8.
- NAVRÁTIL, Ivo (ed.). *František Ladislav Rieger a česká společnost 2. poloviny 19. století, sborník referátů z vědecké konference konané ve dnech 25. a 26. dubna 2003 v Semilech*. Semily, 2003. ISBN 80-86254-08-9.
- NEJEDNÝ, Vratislav – GLÁSER, Petr. *Mariánský sloup v Poličce*. Praha, 2017. ISBN 978-80-7480-094-8.
- NEKUDA, Vladimír. *Moravskotřebovsko Svitavsko*. Brno, 2002. ISBN 80-7275-026-7.

- PECKOVÁ, Jitka – SÜSSEROVÁ, Jarmila. *Bratřenci Jaroslav a Quido Tomáš Kociánovi*. Ústí nad Orlicí, 2008. ISBN 978-80-254-6444-1.
- PINKAVA, Jaroslav. *Jevíčko v letech 1848-1918*, Jevíčko, 1993.
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 1 [A/J]*. Praha, 1977.
- POCHE, Emanuel. *Umělecké památky Čech 2 [K/O]*. Praha, 1977.
- PRAHL, Roman. *Umění náhrobku v českých zemích 1780-1830*. 978-80-200-1188-6.
- PRIX, Dalibor – ROHÁČEK, Jiří (ed.). *Epigraphica et sepulcralia: sborník příspěvků ze zasedání k problematice sepulkrálních památek, pořádaných Ústavem dějin umění AV ČR v letech 2000 až 2004*. Praha, 2005.
- PROCHÁZKOVÁ, Jana. Hřebečští Němci ve staré vlasti a v Německu. In: *Pomezí Čech, Moravy a Slezska: sborník prací ze společenských a přírodních věd*. Skřivánek, Milan. Litomyšl, 2013. Sv. 14. 146-180 s. ISBN 978-80-904064-9-0.
- REMEŠ, Václav – VOREL, Jiří, *Almanach 65 let státní obchodní akademie chrudimské*, Chrudim, 1947.
- ROYT, Jan. – ŠEDINOVÁ, Hana. *Slovník symbolů*. Praha, 1998. ISBN 80-204-0740-5.
- ROYT, Jan. *Slovník biblické ikonografie*. Praha, 2006. ISBN 80-246-0963-0.
- SEKOTOVÁ, Věra – MACKOVÁ, Marie. *Kyšperk: dějiny městské správy v Kyšperku*. Ústí nad Orlicí. 2000. ISBN 80-86042-33-2.
- SCHWARTZ, František. *Výklad zákona obecního pro království české ze dne 16. dubna 1864 se všemi jeho zákonnými změnami až do nejnovější doby a s přídávky vysvětlujícími říšský zákon o právu domovském ze dne 3. prosince 1863 a zemský zákon v příčině opatrování chudých ze dne 3. prosince 1868: Praktická kniha pro úřady, hodnostáře a úředníky samosprávné, právníky*. Praha, 1877.
- SKŘIVÁNEK, Milan. *Odsun Němců ze Svitavska 1945-1947*. Hradec Králové, 1995. ISBN 80-901027-3-5.
- SKŘIVÁNEK, Milan. *Litomyšl*. Praha – Litomyšl, 2006. ISBN 80-7185-744-0.
- SKŘEBSKÁ, Renata. *Sepulkrální památky okresu Přerov*. Ostrava, 2019. ISBN 978-80-88240-13-6.

STEINOVÁ, Iva. Židovské náhrobky – umění symbolů: Motivy zármutku a skonu (II) 10. část. *maskil*. Listopad 2009, roč. 9, č. 2, 4-5 s. ISSN 2570-6381.

ŠALÝ, Ladislav – TOMÁŠKOVÁ, Hana. *Má Choceň: 1227-2004*. Choceň, 2004, rozsah 123 s. ISBN 80-239-3047-8.

ŠEBELA, Martin. *Ze starého Trávníka*. Ústí nad Orlicí, 2009. ISBN 978-80-7405-039-8.

ŠILAR, Jaroslav. *Dějiny města Ústí nad Orlicí. Ústí nad Orlicí*, 2011. ISBN 978-80-7405-111-1.

ŠLAHORA, Dušan. *Lanškroun, moje pozdní láska. Lanškroun*, 2014. ISBN 978-80-87296-13-4.

ŠLAPETA, Vladimír – ZATLOUKAL, Pavel. *Slavné vily Čech, Moravy a Slezska*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-28-5. s. 165-6.

ŠLAPETA, Vladimír. *Great villas of Bohemia, Moravia and Silesia*. Praha, 2010. ISBN 978-80-87073-29-2.

SKŘEBSKÁ, Renata. *Sepulkrální památky okresu Přerov*. Ostrava, 2019. ISBN 978-80-88240-13-6.

ŠPLÍCHAL, Karel. *Historie a současnost podnikání na Ústeckoorlicku. Žehušice*, 2005. ISBN 80-86699-24-2.

ŠPRINC, Zdeněk. Organizace průmyslu v Olomouckém kraji po znárodnění (1946-1948). In *Sborník prací pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci: příspěvky k hospodářským dějinám střední a severní Moravy po roce 1945*. Praha, 1971. 43-78 s.

ŠŤASTNÝ, Jaroslav. *Zdravotní policie vztahující se na mrtvá těla a zdánlivé úmrtí*. Praha, 1885.

ŠVEC, Vladimír. *Historie města Kyšperk, obcí Kunčice, Orlice a Rotnek (Červená) a města Letohrad v datech*. Letohrad, 2007. ISBN 978-80-254-0900-8.

TEPLÝ, Bohumil. *Konzervování a restaurování kamene*. Hořice, 1997. ISBN 80-238-0893-1.

TOMAN, Prokop. *Nový slovník československých výtvarných umělců*. Ostrava, 1994. ISBN 80-900648-4-1.

TYLLNER, Lubomír – TRAXLER, Jiří – THOŘOVÁ, Věra. *Průvodce po pramenech lidových písní, hudby a tanců v Čechách*. Praha, 2015. ISBN 978-80-85010-09-1.

- VANCL, Karel. *František Kaván*. Liberec, 1962.
- VANĚK, Oldřich. *O historii a současnosti města Březová nad Svitavou*. Březová nad Svitavou, 2004. ISBN 80-239-3758-8.
- VEVERKA, PŘEMYSL – DVOŘÁKOVÁ, DITA – LUKEŠ, Zdeněk. *Slavné pražské vily*. Praha, 2006. ISBN 978-80-87073-01-8.
- VOLESKÁ, Jana. Pocta Janu Tykačovi (Vznik a vývoj Městského muzea v České Třebové v letech 1888-1921 ve světle záznamů v zápisnicích muzejního spolku). In *Ročenka Městského muzea Česká Třebová*. Česká Třebová, 2004. s. 45-59.
- VOTRUBA, Jiří. *Jan Cingroš, Plzeň: C. a K. Dvorní a měšťanský mistr kamenický*. Nadryby, 2001.
- WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XVI, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1902.
- WIRTH, Zdeněk. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století*. Sv. XXII, Politický okres Vysokomýtský. Praha, 1906.
- WITTLICH, Petr. *České sochařství ve XX. století*. Praha, 1978.
- WITTLICH, Petr. *Sochařství české secese*. Praha, 2000. ISBN 80-7184-973-1.
- ZACHAŘ, Michael. *František Kaván*. Praha, 2009. ISBN 978-80-900723-0-5.
- ZEMAN, Lubomír. K problematice památkové podstaty. Její vnímání, poznávání a hájení z hlediska praxe památkové péče. *Zprávy památkové péče*, 2017, roč. 77, č. 6, s. 649-655. ISSN 1210-5538.
- Biblií svatá: aneb všecka svatá písmena Starého i Nového zákona*. Společnost biblická, Praha, 1930.
- Hřbitovy – naše kamenná historie*. Boskovice, 2014. ISBN 978-80-260-7302-4. s. 63.
- Seznam cen udělených na všeobecné zemské jubilejní výstavě v Praze roku 1891 pod protektorátem Jeho cis. a král. veličenstva císaře Františka Josefa I.* Praha, 1892.
- Slovník českých a slovenských výtvarných umělců 1950-1998 D-G*. 2. díl. Ostrava, 1999. ISBN 978-80-86171-02-7.

Periodika:

45 let od otevření krematoria České Třebové. *Českořebovský deník* [online]. 2015, 15. 8. 2015 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://zpravodaj.probit.cz/2015/8_15web/Krematorium_45%20let.htm>.

110 let českořebovského hřbitova. *Českořebovský deník* [online]. 2015, 15. 10. 2015 [cit. 2019-12-13]. Dostupné z <http://www.zpravodaj.probit.cz/2015/10_15web/Hrbitov100.htm>.

Jevíčský zpravodaj. 8 (2010). Jevíčko.

Jevíčský zpravodaj. 7 (2010). Jevíčko.

Cenné náhrobky město zrestauruje. *Svitavský deník* [online]. 2009, 26. 4. 2009 [cit. 2019-08-26]. ISSN 1802-0976. Dostupné z <https://svitavsky.denik.cz/zpravy_region/cenne-nahrobky-mesto-zrestauruje20090423.html>.

Žamberské listy. č. 20 (prosinec 2008). Žamberk, 2008. Dostupné z <<http://www.zamberk.cz/prezentace/dokumenty/04937ed2fbc86d.pdf>>.

Diplomové práce:

BENEŠ, Petr. Městský hřbitov v Ústí nad Orlicí. Hradec Králové, Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, Historický ústav, 2016. Vedoucí diplomové práce prof. PhDr. František Musil, CSc. s. 23-6

FAJTOVÁ, Lucie. *Náhrobní nápisy ve východních Čechách v 17. – 20. století*. Pardubice, 2014. Diplomová práce. Univerzita Pardubice, Filozofická fakulta. Vedoucí práce: Mgr. Pavel Panoch, Ph.D.

MICHLOVÁ, Kristýna. *Nápisy na hrobech v oblasti Poličska*. Praha, 2017. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce: PhDr. Ladislav Janovec, Ph.D.

MIKULÁŠEK, J. *Dějiny pohřbívání a křesťanské hnutí*. Olomouc: Univerzita Palackého. Cyrilometodějská teologická fakulta. 2003. 284 s. Diplomová práce.

Legislativní dokumenty:

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Dostupný z <<https://www.npu.cz/portal/npu-a-pamatkova-pece/pamatky-a-pamatkova-pece/pravni-predpisy-a-mezinarodni-dokumenty/zakon%20o%20st%20pamatkove%20peci.pdf>>.

Usnesení MZ 61/97 - schvaluje záměr prodeje části p.p.č. 187/3 v k.ú. Králíky. Dostupné z <<https://www.kraliky.eu/data/ext-796.pdf>>.

Internetové zdroje:

Hřbitovní brána [online]. c2015 [cit 2019-11-16]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/hrbitovni-brana-19919867>>.

HŘBITOVY – Informace a poplatky [online]. c2019 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://ekobi.cz/hrbitovy/informace/>>.

Choceňské osobnosti [online]. c2008 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/chocenske-osobnosti/d-314454>>.

Josef Reil: Osobnosti města [online]. c2007 [cit. 2019-11-03]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/josef-reil/d-311301>>.

Kaple sv. Kateřiny [online]. c2015 [cit 2019-09-20]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/kaple-sv-kateriny-15860190>>.

Lanškrounské hřbitovy [online]. c2019 [cit 2019-11-02]. Dostupné z: <<http://farnost.katolik.cz/lanskroun/farnost/pruvodce/hrbitovy/hrbitovy.htm>>.

Léčebna [online]. c2015 [cit 2019-09-12]. Dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/lecebna-15780265>>.

Litomyšl: Kostel sv. Anny a městský hřbitov [online]. c2015 [cit 2019-11-16]. Dostupné z <<https://www.litomysl.cz/?lang=cz&co=historie&id=1101906443629>>.

Litomyšlský architektonický manuál: Čeněk Mužík [online]. c2019 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://lam.litomysl.cz/architekt/3-cenek-muzik>>.

Litomyšlský architektonický manuál: Emil Kubíček [online]. c2015 [cit 2019-11-18]. Dostupné z <<https://lam.litomysl.cz/umelec/306-emil-kubicek>>.

Mapa hrobových míst – hřbitov Svitavy [online]. c2020 [cit 2020-03-27]. Dostupné z <<http://www.sportes.svitavy.cz/userfiles/files/tech.sluzby/pohrebnictvi/Hrobova-mista-stav-27-7-20.pdf>>.

Márnice [online]. c2015 [cit 2019-09-30]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/marnice-19821467>>.

Márnice: kaple sv. Jana Pavla II. [online]. c2015 [cit 2020-03-28]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/marnice-14098752>>.

Městský hřbitov [online]. c2020 [cit 2020-03-25]. Dostupné z <<http://www.muzeum.svitavy.cz/stale-exp/mestsky-pamatkovy-okruh/mestsky-hrbitov/58-1/>>.

Moravskotřebovský hřbitov: Stručný průvodce po zajímavých místech a objektech hřbitova i hrobech významných osobností města [online]. c2019 [cit 2019-12-20]. Dostupné z <http://www.tsmt.cz/images/k_clankum/hrbitov/vych_trasa/Vych_Trasa-Hrbitov.pdf>.

Náhrobek Franze Wanieka s plastikou ženy – plačky [online]. C2015 [cit 2019-08-02]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/nahrobek-franze-wanieka-s-plastikou-zeny-placky-12295281>>.

Ohradní zeď hřbitova [online]. c2015 [cit 2020-01-15]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/ohradni-zed-hrbitova-18496444>>.

Památky a historické budovy Chocně [online]. c2008 [cit. 2020-02-06]. Dostupné z <<https://www.chocen.cz/pamatky-a-historicke-budovy-chocne/d-314455>>.

Tělocvična - sokolovna [online]. C2015 [cit 2019-09-12]. Dostupné z <<https://www.pamatkovykatalog.cz/telocvicna-sokolovna-15781051>>.

SKALICKÝ, Jan. Českotřebovské kalendárium – červen 2001. *Českotřebovský deník* [online]. 2001 [cit. 2019-12-06]. Dostupné z <http://www.zpravodaj.probit.cz/kalend6_01.htm>.

Starostové/starostky města Králíky od roku 1646 do současnosti [online]. c2019 [cit 2019-11-26]. Dostupné z <<https://www.kraliky.eu/data/ext-10079.pdf>>.

Válečné hroby a pietní místa na území Poličky a obcí spadajících pod obec s rozšířenou působností Polička [online]. c2019 [cit 2019-12-13]. Dostupné z <<https://www.policka.org/soubory/Pomniky.pdf>>.

PŘÍLOHOVÁ ČÁST

Obsah přílohy

1. Brandýs nad Orlicí	187
Mapová část.....	187
Situační plán městského hřbitova	189
Obrazová část městského hřbitova	190
2. Březová nad Svitavou.....	192
Mapová část.....	192
Situační plán městského hřbitova	194
Obrazová část městského hřbitova	195
3. Česká Třebová.....	196
Mapová část.....	196
Situační plán městského hřbitova	199
Obrazová část městského hřbitova	200
4. Choceň.....	203
Mapová část.....	203
Situační plán městského hřbitova	206
Obrazová část městského hřbitova	207
5. Jablonné nad Orlicí.....	210
Mapová část.....	210
Situační plán městského hřbitova	212
Obrazová část městského hřbitova	213
6. Jevíčko.....	214
Mapová část.....	214
Situační plán městského hřbitova	216
Obrazová část městského hřbitova	217
7. Králíky.....	219
Mapová část.....	219

Situační plán městského hřbitova	221
Obrazová část městského hřbitova	223
8. Lanškroun.....	228
Mapová část.....	228
Situační plán městského hřbitova	231
Obrazová část městského hřbitova	232
9. Letohrad	234
Mapová část.....	234
Situační plán městského hřbitova	239
Obrazová část městského hřbitova	240
10. Litomyšl	242
Mapová část.....	242
Situační plán městského hřbitova	245
Obrazová část městského hřbitova	246
11. Moravská Třebová.....	250
Mapová část.....	250
Situační plán městského hřbitova	252
Obrazová část městského hřbitova	253
12. Polička.....	255
Mapová část.....	255
Situační plán katolického hřbitova u kostela sv. Michaela	259
Obrazová část městského hřbitova u kostela sv. Michaela	260
Situační plán centrálního městského hřbitova	262
Obrazová část centrálního městského hřbitova	264
13. Svitavy.....	265
Mapová část.....	265
Situační plán městského hřbitova	267

Obrazová část městského hřbitova	268
14. Ústí nad Orlicí	270
Mapová část	270
Situační plán městského hřbitova	278
Obrazová část městského hřbitova	279
15. Vysoké Mýto	281
Mapová část	281
Situační plán městského hřbitova	283
Obrazová část městského hřbitova	284
16. Žamberk	286
Mapová část	286
Situační plán městského hřbitova	289
Obrazová část městského hřbitova	290

Seznam map

Mapa 1 Brandýs nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevstoupení Páně: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	187
Mapa 2 Brandýs nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1891.....	187
Mapa 3 Brandýs nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	188
Mapa 4 Březová nad Svitavou – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835	192
Mapa 5 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835	192
Mapa 6 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1876.....	193
Mapa 7 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	193
Mapa 8 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	196
Mapa 9 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1902	196
Mapa 10 Česká Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1902.....	197
Mapa 11 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	197
Mapa 12 Česká Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	198
Mapa 13 Choceň – bývalý hřbitov u kostela sv. Františka: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839.....	203
Mapa 14 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Originální mapa stabilního katastru Čech z roku 1839.....	203
Mapa 15 Choceň – bývalý hřbitov u kostela sv. Františka: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875.....	204
Mapa 16 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875.....	204

Mapa 17 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj Choceň.....	205
Mapa 18 Jablonné nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	210
Mapa 19 Jablonné nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje a současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1898	210
Mapa 20 Jablonné nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj Jablonné nad Orlicí.....	211
Mapa 21 Jevíčko – hřbitov „U kostelíčka“: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1834.....	214
Mapa 22 Jevíčko – městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1834.....	214
Mapa 23 Jevíčko – městský hřbitov: indikační skica z roku 1878.....	214
Mapa 24 Jevíčko – hřbitov „U kostelíčka“: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	215
Mapa 25 Jevíčko – městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	215
Mapa 26 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839.....	219
Mapa 27 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1890.....	219
Mapa 28 Králíky – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1890 (dle stavu k roku 1931).....	220
Mapa 29 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	220
Mapa 30 Králíky – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	221
Mapa 31 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Máří Magdalény: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	228
Mapa 32 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Anny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840.....	228
Mapa 33 Lanškroun – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1876.....	229
Mapa 34 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Máří Magdalény: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	229

Mapa 35 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	230
Mapa 36 Lanškroun – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	230
Mapa 37 Letohrad – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840	234
Mapa 38 Letohrad – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840	234
Mapa 39 Letohrad – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1887.....	235
Mapa 40 Letohrad – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1887.....	235
Mapa 41 Letohrad – současný městský hřbitov	238
Mapa 42 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Mapa kultur stabilního katastru 1: 36000 z let 1834-1844	242
Mapa 43 Litomyšl – bývalý hřbitov u kostela Povýšení sv. Kříže: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839.....	242
Mapa 44 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	243
Mapa 45 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1912	243
Mapa 46 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	244
Mapa 47 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835	250
Mapa 48 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1876.....	250
Mapa 49 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1896.....	251
Mapa 50 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	251
Mapa 51 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839.....	255

Mapa 52 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1894.....	255
Mapa 53 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1936.....	256
Mapa 54 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen samostatný evangelický hřbitov	256
Mapa 55 Polička – centrální hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1912257	
Mapa 56 Polička – centrální hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1936257	
Mapa 57 Polička – centrální hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen židovský hřbitov, který je součástí centrálního hřbitova	258
Mapa 58 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835	265
Mapa 59 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Indikační skica z roku 1875	265
Mapa 60 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Indikační skica z roku 1901	266
Mapa 61 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj.....	266
Mapa 62 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	270
Mapa 63 Ústí nad Orlicí – zvažovaná varianta umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	270
Mapa 64 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1878.....	273
Mapa 65 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1878 s vyznačenými změnami k roku 1930.....	275
Mapa 66 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1901	276
Mapa 67 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	276
Mapa 68 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	277
Mapa 69 Vysoké Mýto – bývalý hřbitov u kostela Nejsvětější trojice: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839	281

Mapa 70 Vysoké Mýto – bývalý hřbitov u kostela Nejsvětější trojice: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875	281
Mapa 71 Vysoké Mýto – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875.....	282
Mapa 72 hřbitov Vysoké Mýto: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru.....	282
Mapa 73 Žamberk – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840	286
Mapa 74 Žamberk – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1912.....	286
Mapa 75 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1881, se stavem k roku 1912.....	287
Mapa 76 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880, reprodukce mapy z roku 1912.....	287
Mapa 77 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru	288

Seznam obrázků

Obrázek 1 Brandýs nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	189
Obrázek 2 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob rodiny Benešovy.....	190
Obrázek 3 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob rodiny Benešovy - signatura.....	190
Obrázek 4 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob neidentifikován.....	191
Obrázek 5 Březová nad Svitavou – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	194
Obrázek 6 Březová nad Svitavou – městský hřbitov: hrob rodiny Pinkasových – J. Schütze	195
Obrázek 7 Česká Třebová – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	199
Obrázek 8 Česká Třebová – městský hřbitov: hrob rodiny Tykačovy.....	200
Obrázek 9 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Tykačovy - signatura	200
Obrázek 10 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob Miroslava Škrabala.....	201
Obrázek 11 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob Miroslava Škrabala - signatura.....	201
Obrázek 12 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Poldaufovy	202
Obrázek 13 Choceň – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	206
Obrázek 14 Choceň - městský hřbitov: hrob rodiny Jeřábkovy.....	207
Obrázek 15 Choceň - městský hřbitov: hrob rodiny Jeřábkovy - signatura.....	207
Obrázek 16 Choceň - městský hřbitov: hrobka rodiny Haudkovy.....	208
Obrázek 17 Choceň - městský hřbitov: hrobka rodiny Haudkovy - interiér	208
Obrázek 18 Choceň – městský hřbitov: hrob rodiny Vágnerovy a Perničkovy.....	209
Obrázek 19 Jablonné nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	212
Obrázek 20 Jablonné nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Neškudlovy.....	213
Obrázek 21 Jablonné nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Vackových a Jana Javůrka	213
Obrázek 22 Jevíčko – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	216
Obrázek 23 Jevíčko - městský hřbitov: hrob rodiny Žákovy	217
Obrázek 24 Jevíčko - městský hřbitov: hrob rodiny Tillovy	217
Obrázek 25 Jevíčko - městský hřbitov: hrob rodiny Tillovy - signatura	218
Obrázek 26 Králíky – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	222
Obrázek 27 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Kretschmerovy.....	223
Obrázek 28 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy	223

Obrázek 29 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Wagnerovy.....	224
Obrázek 30 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Wagnerovy - signatura.....	224
Obrázek 31 Králíky - městský hřbitov: hrob Franze Wanieka – stav k 8/2018	225
Obrázek 32 Králíky – městský hřbitov: hrob Franze Wanieka – stav k 4/2016	225
Obrázek 33 Králíky - městský hřbitov: hrobka rodiny F. A. Rotter	226
Obrázek 34 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – stav k 11/2015	227
Obrázek 35 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – probíhající restaurátorské práce, stav k 8/2018.....	227
Obrázek 36 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – probíhající restaurátorské práce, stav k 5/2020.....	227
Obrázek 37 Lanškroun – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	231
Obrázek 38 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Bibusovy	232
Obrázek 39 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Heider a Menzel.....	232
Obrázek 40 Lanškroun – městský hřbitov: hrob rodiny Heider a Menzel – signatura	233
Obrázek 41 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Stanglerovy	233
Obrázek 42 Letohrad – současný městský hřbitov: nerealizovaný návrh umrlčí komory a hlídačského obydlí v severovýchodním rohu hřbitova	236
Obrázek 43 Letohrad – současný městský hřbitov: nerealizovaný návrh umrlčí komory a hlídačského obydlí na zakoupeném pozemku severozápadně od hřbitova	237
Obrázek 44 Letohrad – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	239
Obrázek 45 Letohrad - městský hřbitov: hrob rodiny Novotných	240
Obrázek 46 Letohrad - městský hřbitov: hrob rodiny Hostinských	240
Obrázek 47 Letohrad - městský hřbitov: hrobka rodu Stubenbergů	241
Obrázek 48 Litomyšl – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	245
Obrázek 49 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mandlovy a Olgy Hruškové	246
Obrázek 50 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mandlovy a Olgy Hruškové - signatura	246
Obrázek 51 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy	247

Obrázek 52 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy - detail náhrobku.....	247
Obrázek 53 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy – signatura	248
Obrázek 54 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Julie Mužíkové	248
Obrázek 55 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Julie Mužíkové - signatura	248
Obrázek 56 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrobka rodiny Slezákovy	249
Obrázek 57 Litomyšl: městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mimrový	249
Obrázek 58 Moravská Třebová – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	252
Obrázek 59 Moravská Třebová – městský hřbitov: hrob rodiny Bink a Kirchner.....	253
Obrázek 60 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob neidentifikován	253
Obrázek 61 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Gromes von Ranigsdorf (Linhartice).....	254
Obrázek 62 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob Conrada Steinbrechera	254
Obrázek 63 Polička: katolický hřbitov – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu.....	259
Obrázek 64 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Smolovy.....	260
Obrázek 65 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Smolovy - signatura.....	260
Obrázek 66 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Krejčovy a Kledlovy	261
Obrázek 67 Polička – katolický hřbitov: hrob Mařenky a Bohušky Zahálkových	261
Obrázek 68 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Mandlíkovy	262
Obrázek 69 Polička: centrální hřbitov – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	263
Obrázek 70 Polička – centrální hřbitov: hrob Olgy Vymětalové.....	264
Obrázek 71 Polička – centrální hřbitov: hrob Heleny Kavánové.....	264
Obrázek 72 Svitavy – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu.....	267
Obrázek 73 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Julius Langer.....	268
Obrázek 74 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Julius Langer - signatura.....	268
Obrázek 75 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Albrecht	269
Obrázek 76 Svitavy – městský hřbitov: hrob rodiny Albrecht před restaurátorským zásahem	269

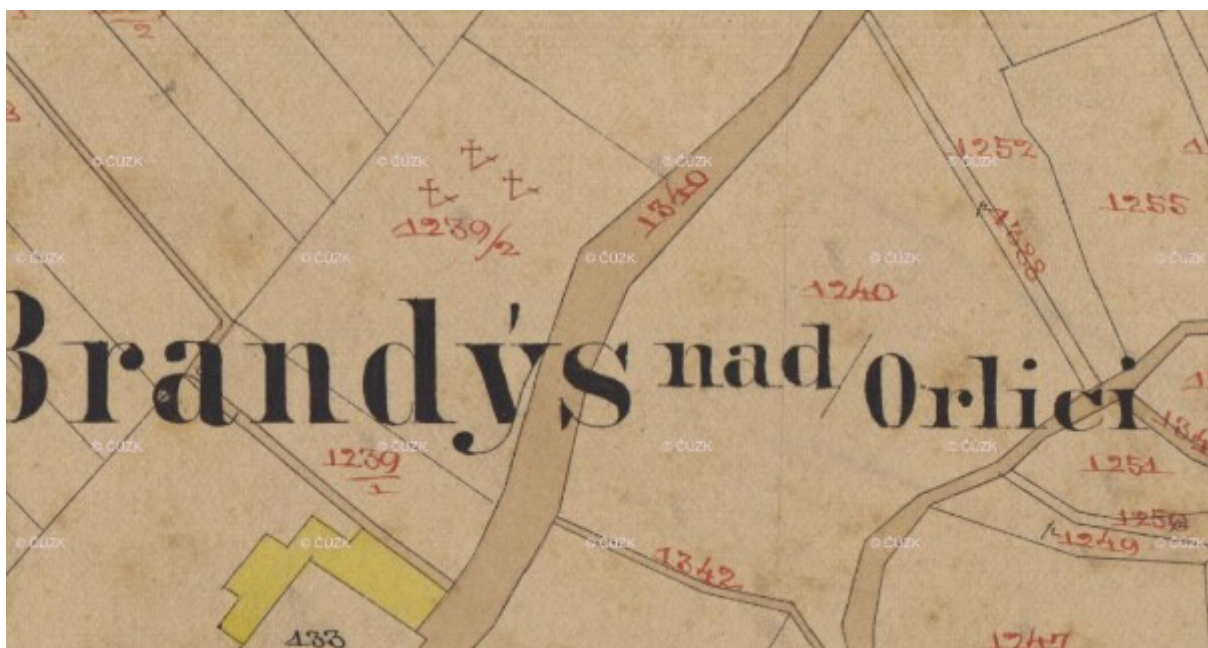
Obrázek 77 Ústí nad Orlicí – situační plán zvažované varianty umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici.....	271
Obrázek 78 Ústí nad Orlicí – situační plán zvažované varianty umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici s vyznačenými parcelami č. 1609 až 1612.....	272
Obrázek 79 Ústí nad Orlicí – plán domu hrobníka na současném hřbitově Na Hýbli.....	273
Obrázek 80 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: situační nástin nově postaveného hřbitova z roku 1893	274
Obrázek 81 Ústí nad Orlicí - současný městský hřbitov: návrh kolumbária, arch. Josef Bartoš	275
Obrázek 82 Ústí nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	278
Obrázek 83 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Matyášovy	279
Obrázek 84 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Svátkovy.....	279
Obrázek 85 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Svátkovy - signatura.....	280
Obrázek 86 Vysoké Mýto – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	283
Obrázek 87 vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Janderovy	284
Obrázek 88 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Černíkovy, Brožovy a Stuchlíkovy	284
Obrázek 89 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Tomáškovy.....	285
Obrázek 90 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrobka rodiny Jirečkovy	285
Obrázek 91 Žamberk – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu	289
Obrázek 92 Žamberk - městský hřbitov: hrob rodiny Kyllarovy.....	290
Obrázek 93 Žamberk – městský hřbitov: hrob rodiny Trnovských, Berty Johnové a Vilemíny Eiseltové.....	290
Obrázek 94 Žamberk - městský hřbitov: hrob Anny Tobiškové.....	291
Obrázek 95 Žamberk - městský hřbitov: hrob rodiny Burgrabkovy	291

1. Brandýs nad Orlicí

Mapová část

Mapa 1 Brandýs nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevstoupení Páně: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁸⁶⁴

Mapa 2 Brandýs nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1891⁸⁶⁵

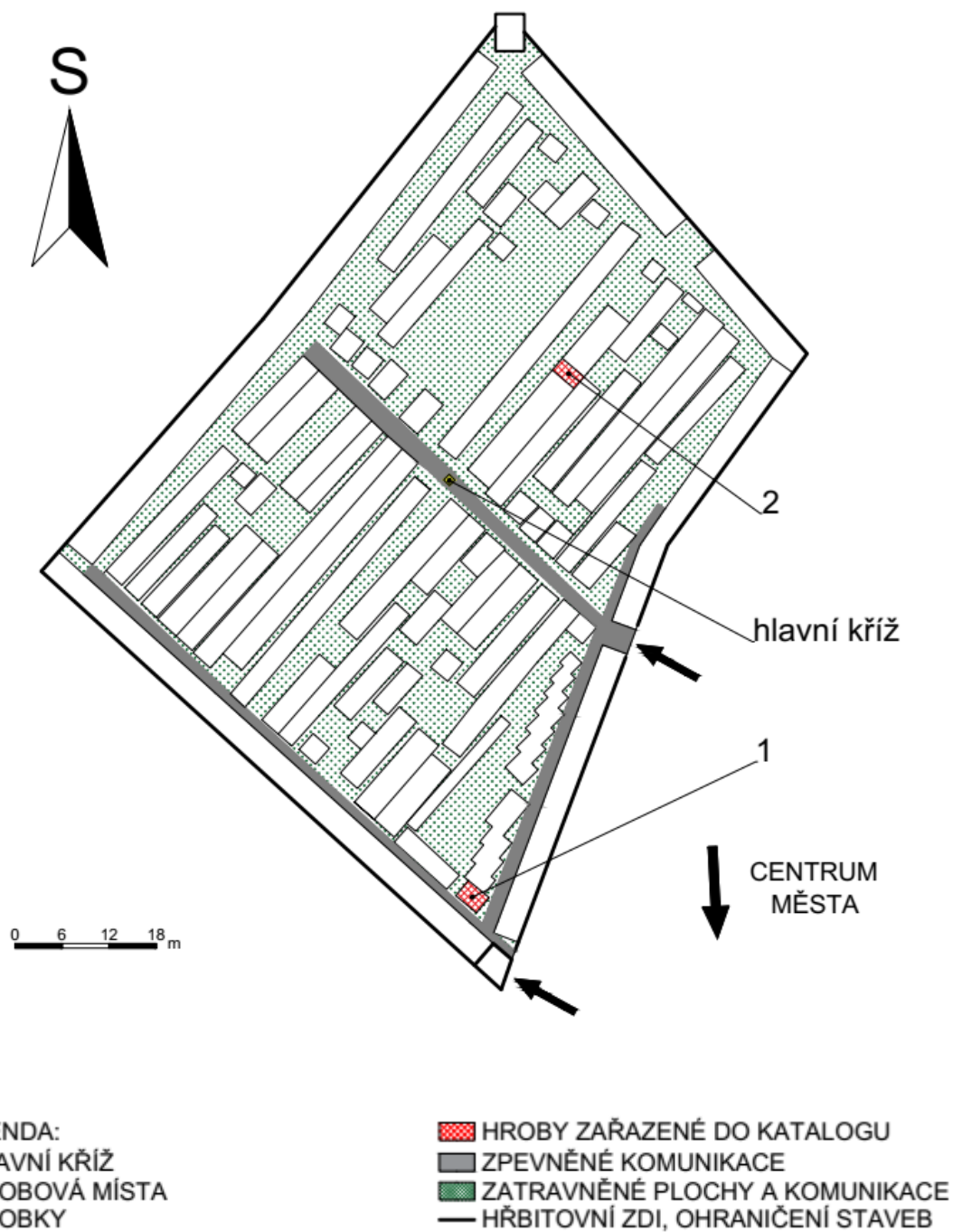
⁸⁶⁴ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/0459-1/0459-1-003_index.html>.

⁸⁶⁵ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=0459-1A_03&image_dir=0459-1&aec=0459-1&maxextent=0,-7008,9304,0>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Benešova	Obrázek 2, Obrázek 3
2	neidentifikováno	Obrázek 4

Obrázek 1 Brandýs nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁸⁶⁷

⁸⁶⁷ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 2 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob rodiny Benešovy⁸⁶⁸

Obrázek 3 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob rodiny Benešovy - signatura⁸⁶⁹

---

⁸⁶⁸ Autor: Simona Baranová

⁸⁶⁹ Autor: Simona Baranová

Obrázek 4 Brandýs nad Orlicí – městský hřbitov: hrob neidentifikován⁸⁷⁰

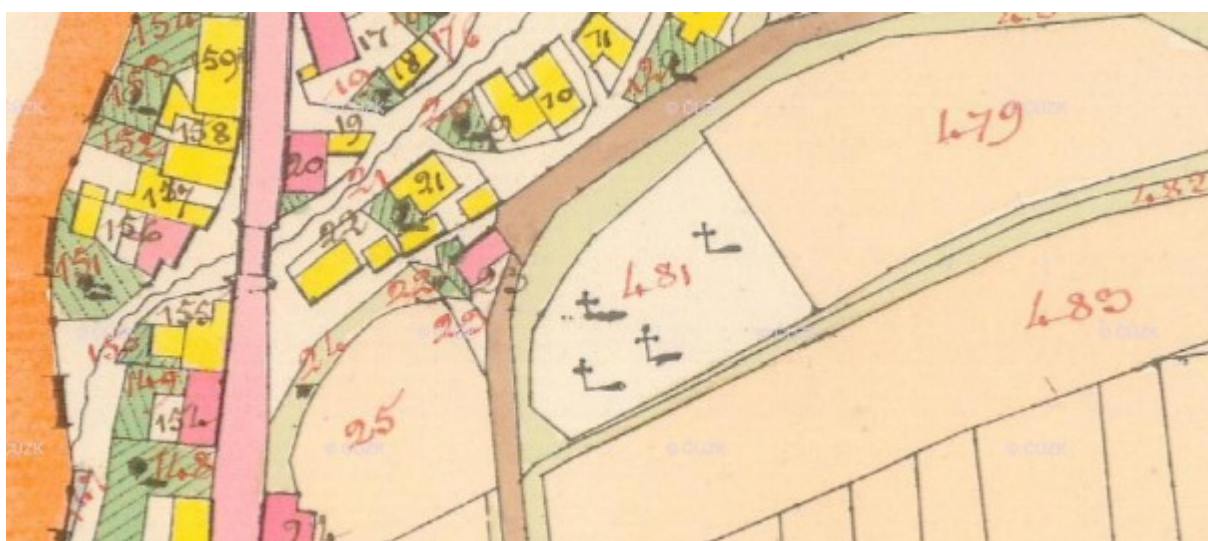
⁸⁷⁰ Autor: Simona Baranová

2. Březová nad Svitavou

Mapová část

Mapa 4 Březová nad Svitavou – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835⁸⁷¹

Mapa 5 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835⁸⁷²

⁸⁷¹ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/com/com_data/0263-1/0263-1-002_index.html>.

⁸⁷² Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/com/com_data/0263-1/0263-1-002_index.html>.

Mapa 6 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1876⁸⁷³

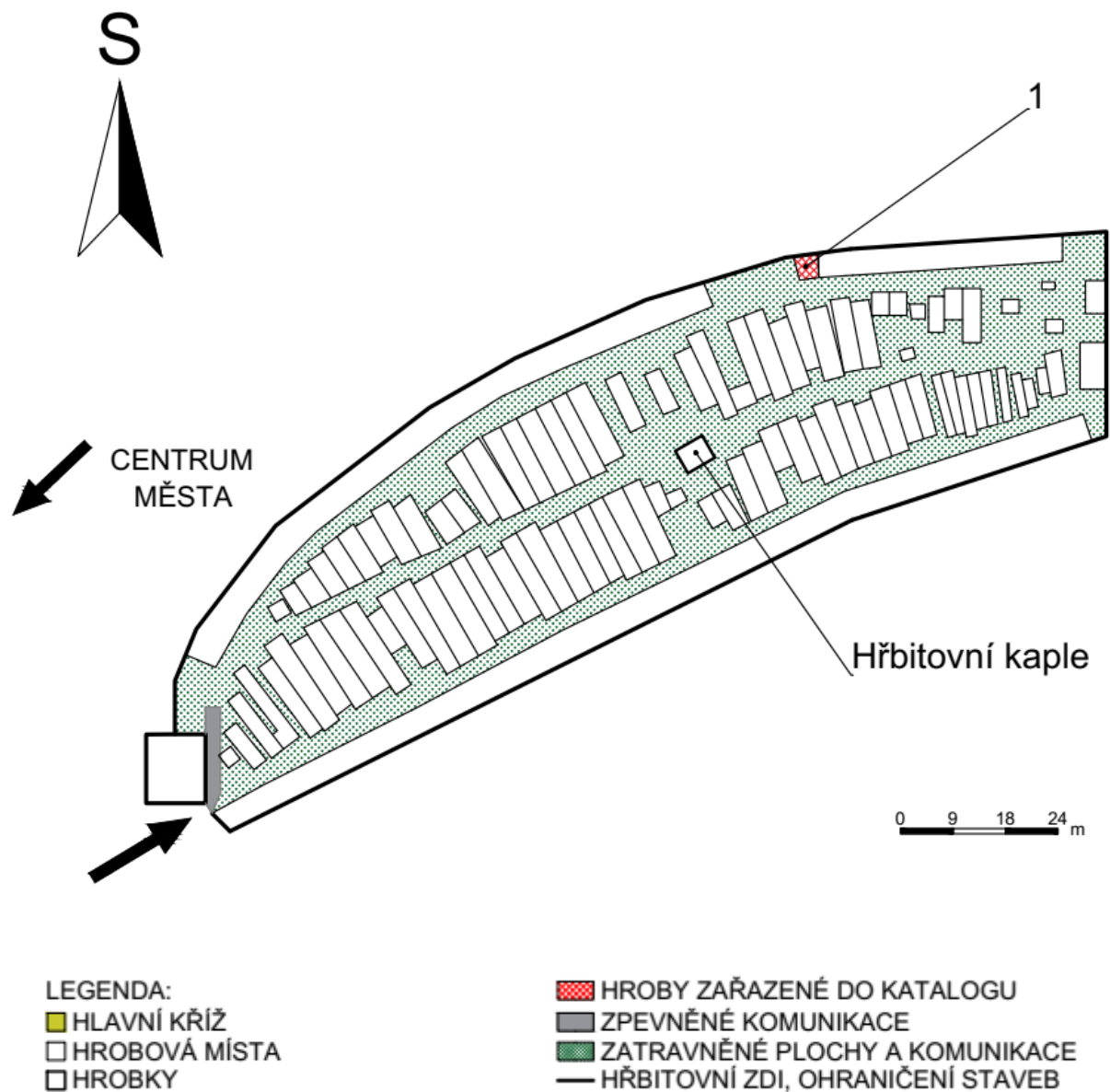
Mapa 7 Březová nad Svitavou – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁸⁷⁴

⁸⁷³ Katastrální mapa mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vym/vym_tool/vym_wms_01.html?mapfile=0263-1A_02&image_dir=0263-1&aec=0263-1&maxextent=0,-7049,8411,0>.

⁸⁷⁴ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Pinkas – J. Schütz	Obrázek 6

Obrázek 5 Březová nad Svitavou – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁸⁷⁵

⁸⁷⁵ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

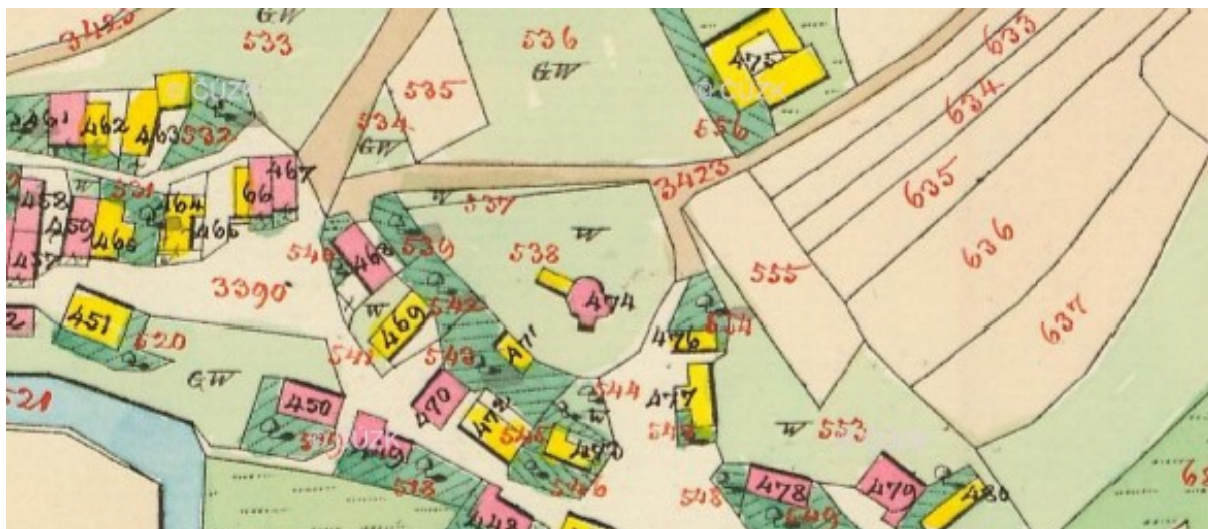
Obrázek 6 Březová nad Svitavou – městský hřbitov: hrob rodiny Pinkasových – J. Schütze⁸⁷⁶

---

⁸⁷⁶ Autor: Simona Baranová

3. Česká Třebová

Mapová část

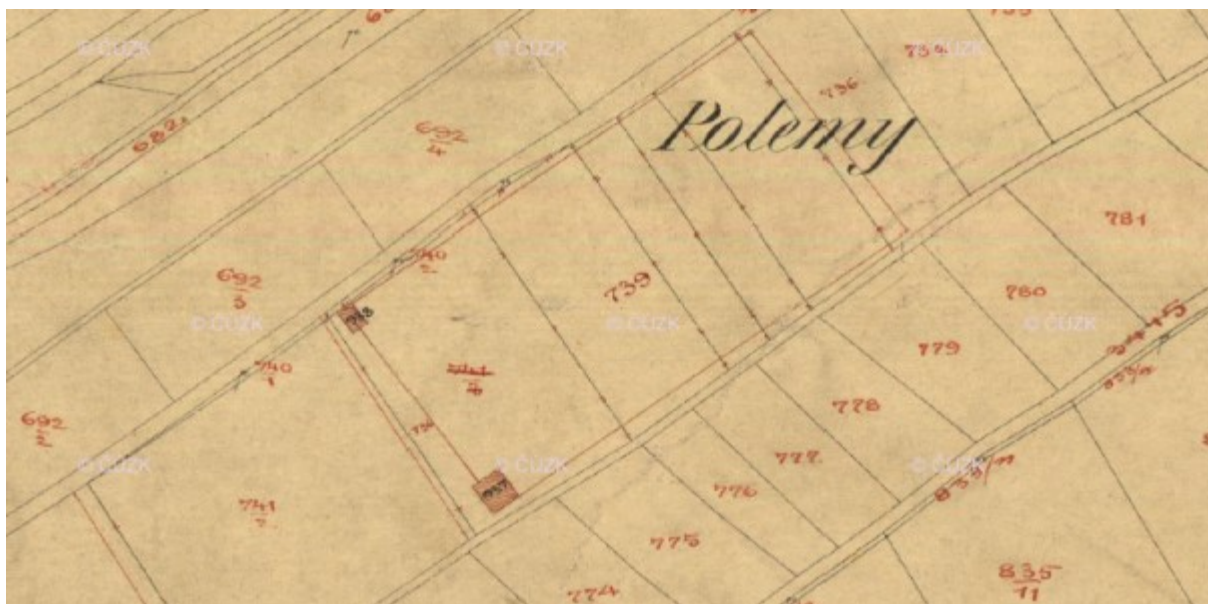
Mapa 8 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁸⁷⁷

Mapa 9 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1902⁸⁷⁸

⁸⁷⁷ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/0961-1/0961-1-005_index.html>.

⁸⁷⁸ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=0961-1A_06a&image_dir=0961-1&ac=0961-1&maxextent=0,-7007,9072,0>.

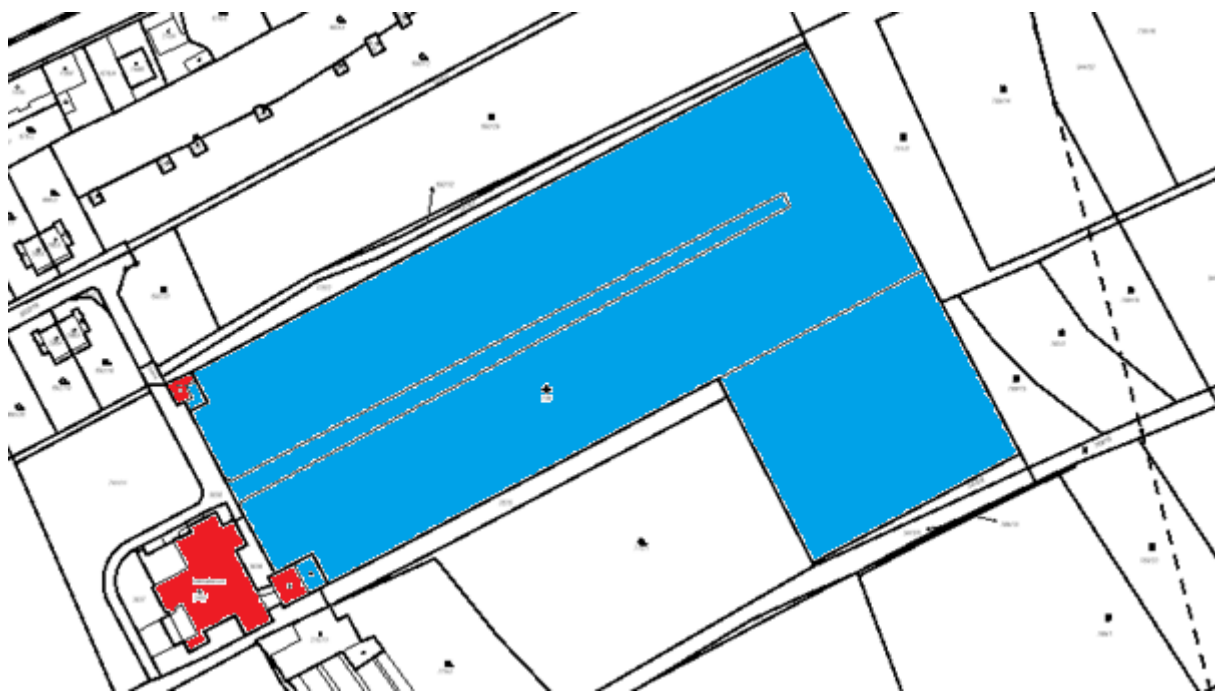
Mapa 10 Česká Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1902⁸⁷⁹

Mapa 11 Česká Třebová – bývalý hřbitov u rotundy sv. Kateřiny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁸⁸⁰

⁸⁷⁹ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=0961-1A_06a&image_dir=0961-1&aec=0961-1&maxextent=0,-7007,9072,0>.

⁸⁸⁰ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgihlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

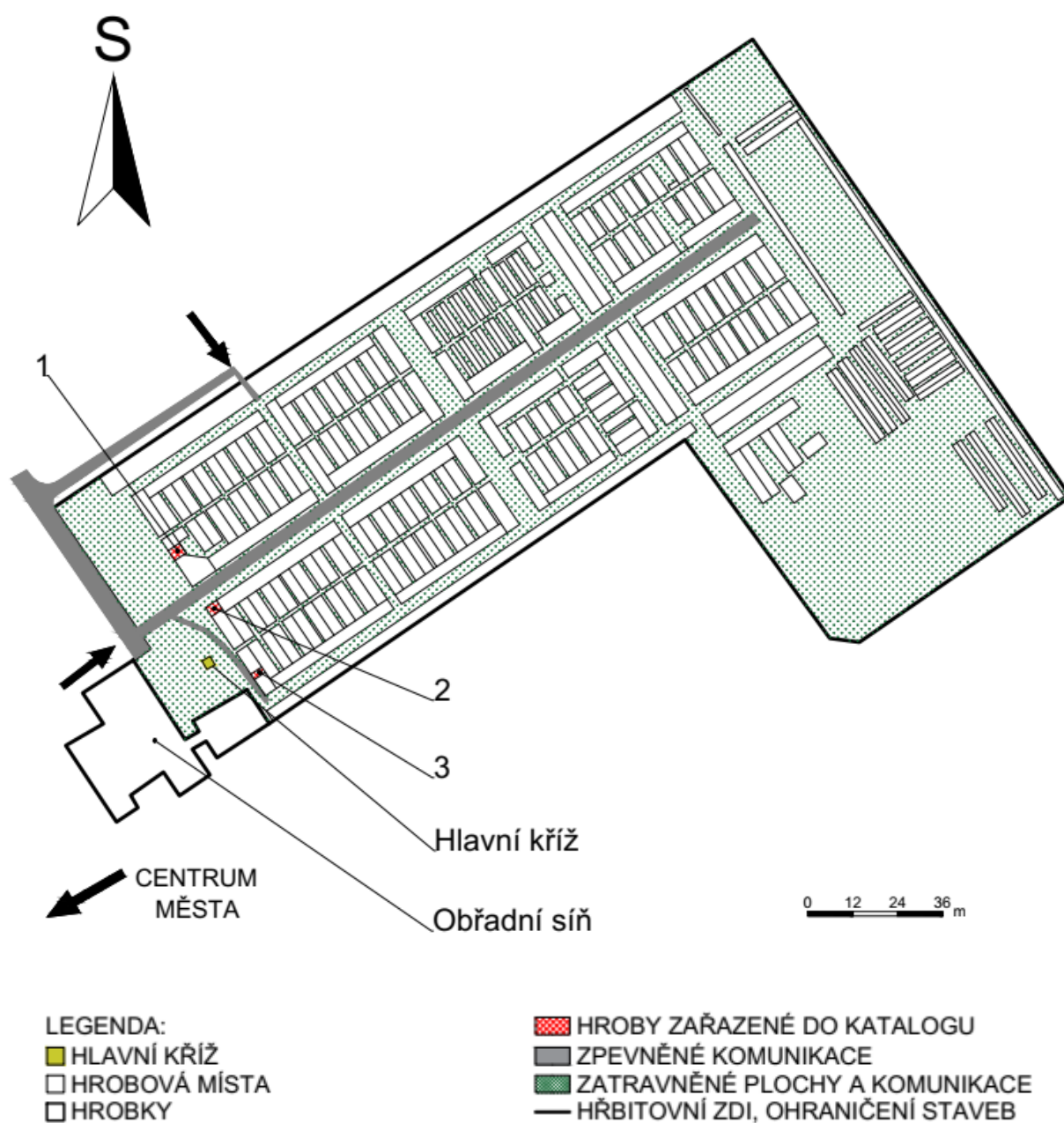

Mapa 12 Česká Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁸⁸¹

⁸⁸¹ *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Tykačova	Obrázek 8, Obrázek 9
2	Miroslav Škrabal	Obrázek 10, Obrázek 11
3	Rodina Poldaufova	Obrázek 12

Obrázek 7 Česká Třebová – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁸⁸²

⁸⁸² Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 8 Česká Třebová – městský hřbitov: hrob rodiny Tykačovy⁸⁸³

Obrázek 9 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Tykačovy - signatura⁸⁸⁴

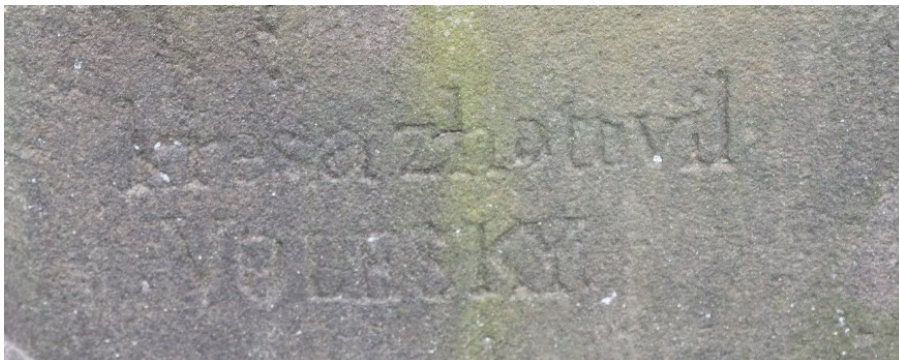
---

⁸⁸³ Autor: Simona Baranová

⁸⁸⁴ Autor: Simona Baranová

Obrázek 10 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob Miroslava Škrabala⁸⁸⁵

Obrázek 11 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob Miroslava Škrabala - signatura⁸⁸⁶

---

⁸⁸⁵ Autor: Simona Baranová

⁸⁸⁶ Autor: Simona Baranová

Obrázek 12 Česká Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Poldaufovy⁸⁸⁷

---

⁸⁸⁷ Autor: Simona Baranová

4. Choceň

Mapová část

Mapa 13 Choceň – bývalý hřbitov u kostela sv. Františka: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁸⁸⁸

Mapa 14 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Originální mapa stabilního katastru Čech z roku 1839⁸⁸⁹

⁸⁸⁸ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/2544-1/2544-1-004_index.html>.

⁸⁸⁹ Originální mapa stabilního katastru Čech [online]. c2019 [cit. 2019-10-4]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=0910_05&image_dir=0910&maxextent=0,-6847,8358,0>.

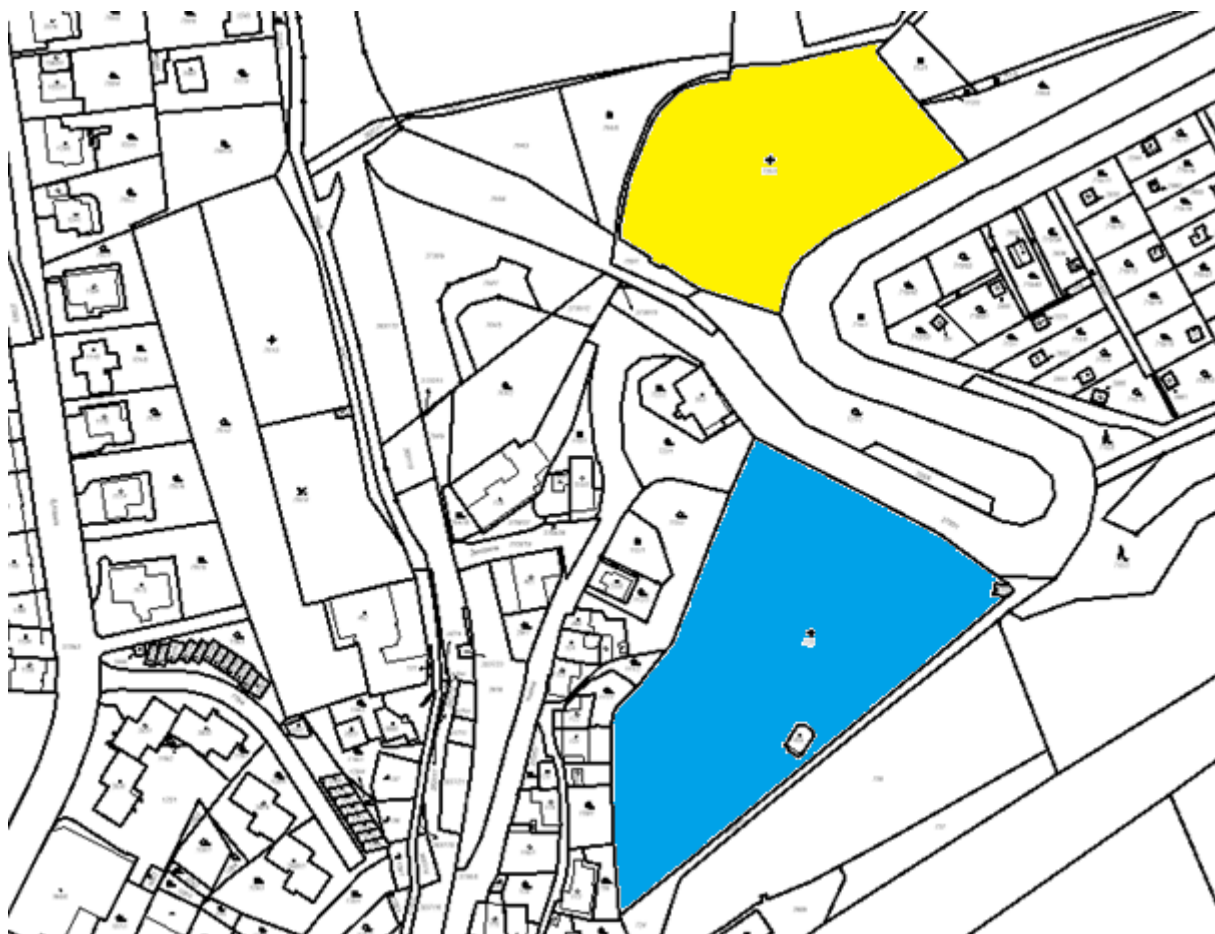
Mapa 15 Choceň – bývalý hřbitov u kostela sv. Františka: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875⁸⁹⁰

Mapa 16 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875⁸⁹¹

⁸⁹⁰ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=2544-1A_05a&image_dir=2544-1&ac=2544-1&maxextent=0,-6690,8200,0>.

⁸⁹¹ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=2544-1A_05b&image_dir=2544-1&ac=2544-1&maxextent=0,-7008,8632,0>.

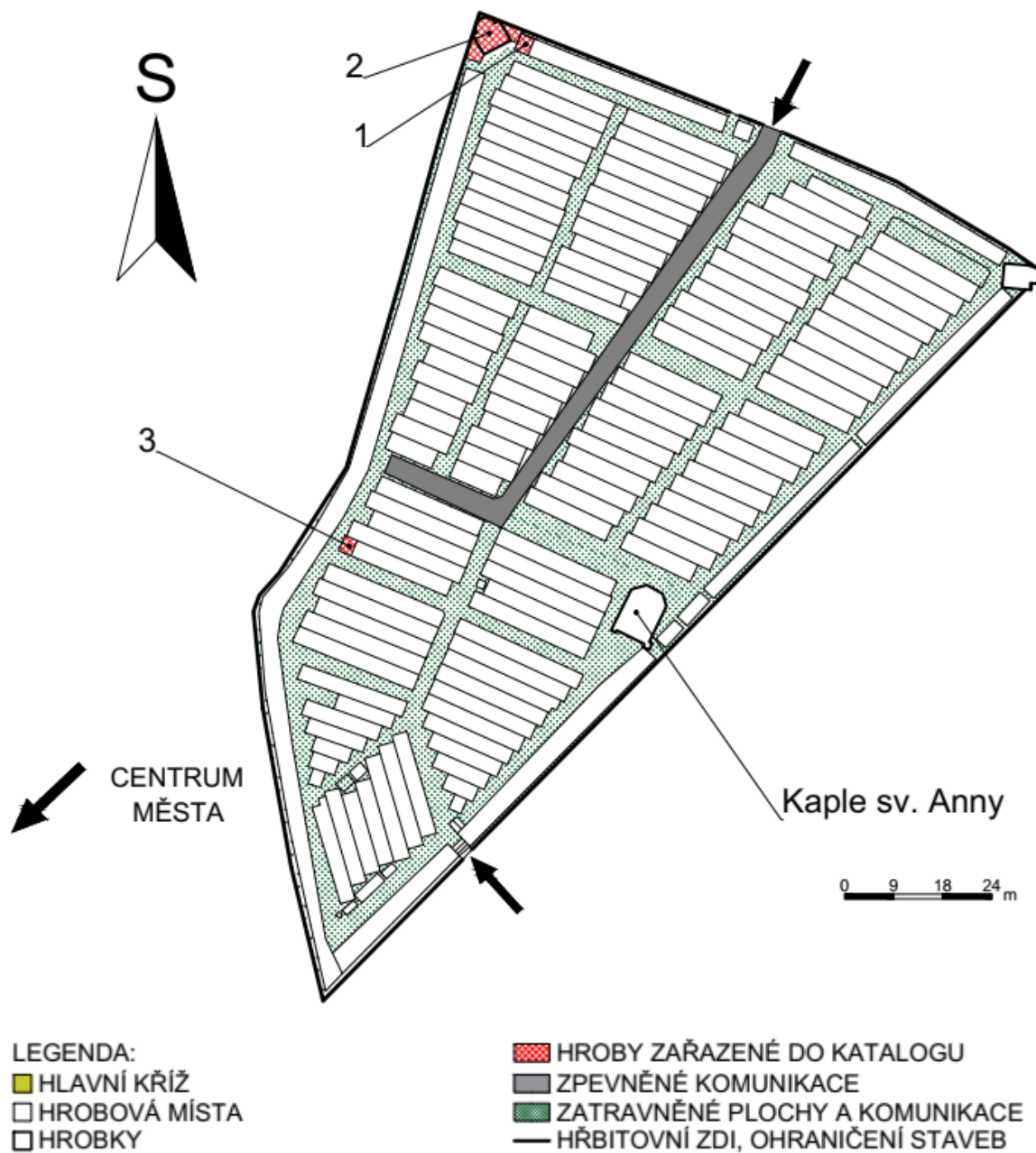

Mapa 17 Choceň – současný městský hřbitov Na Skalách: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj Choceň⁸⁹²

⁸⁹² *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Jeřábkova	Obrázek 14, Obrázek 15
2	Rodina Haudkova	Obrázek 16, Obrázek 17
3	Rodina Vágnerova a Perničkova	Obrázek 18

Obrázek 13 Choceň – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁸⁹³

⁸⁹³ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 14 Choceň - městský hřbitov: hrob rodiny Jeřábkovy⁸⁹⁴

Obrázek 15 Choceň - městský hřbitov: hrob rodiny Jeřábkovy - signatura⁸⁹⁵

---

⁸⁹⁴ Autor: Simona Baranová

⁸⁹⁵ Autor: Simona Baranová

Obrázek 16 Choceň - městský hřbitov: hrobka rodiny Haudkovy⁸⁹⁶

Obrázek 17 Choceň - městský hřbitov: hrobka rodiny Haudkovy - interiér⁸⁹⁷

---

⁸⁹⁶ Autor: Simona Baranová

⁸⁹⁷ Autor: Simona Baranová

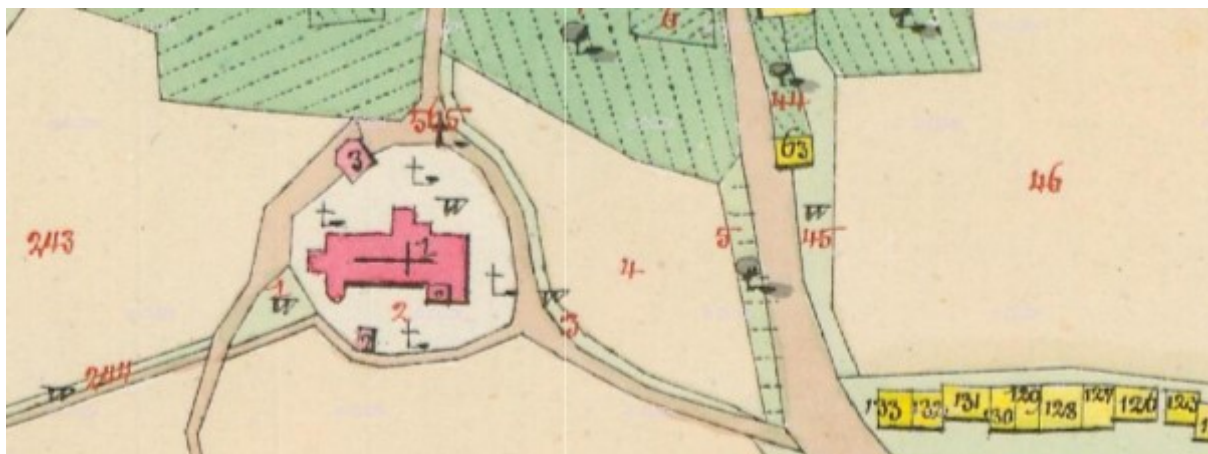
Obrázek 18 Choceň – městský hřbitov: hrob rodiny Vágnerovy a Perničkovy⁸⁹⁸

---

⁸⁹⁸ Autor: Simona Baranová

5. Jablonné nad Orlicí

Mapová část

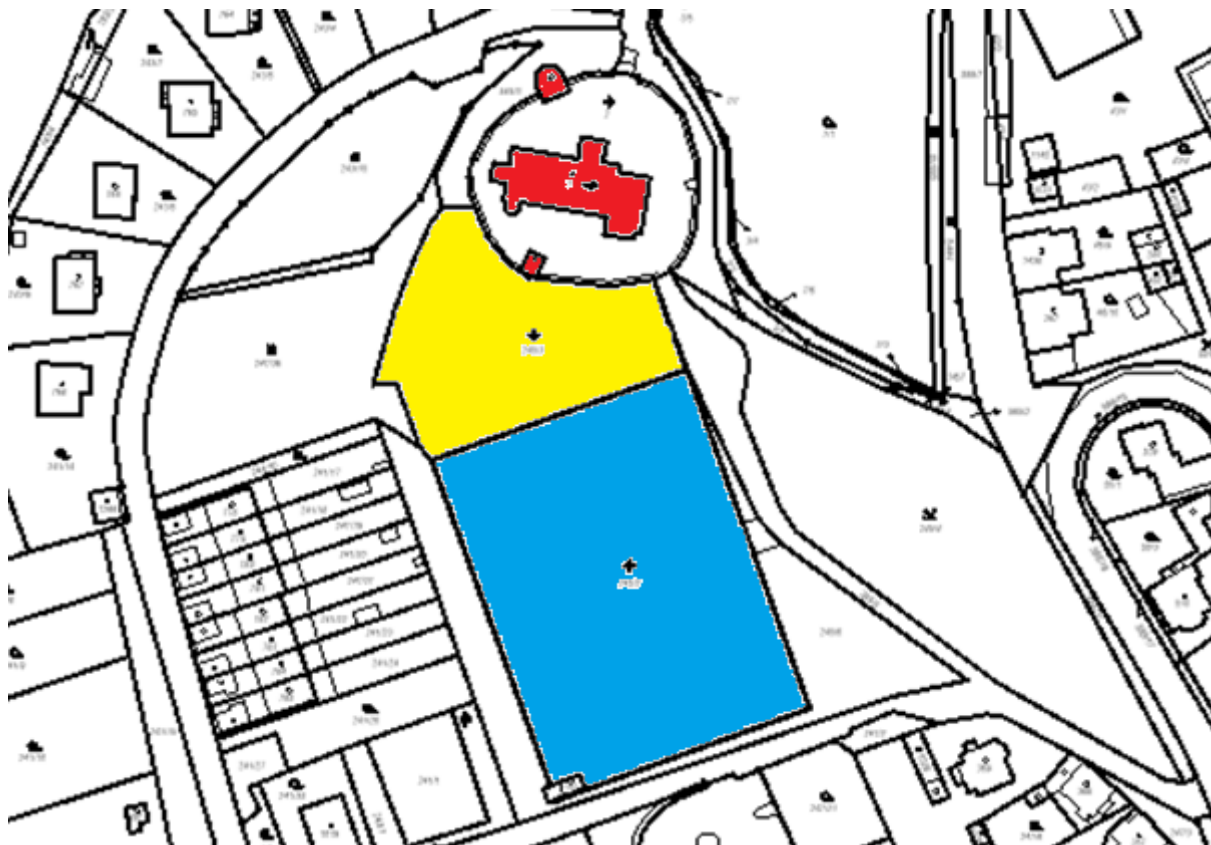
Mapa 18 Jablonné nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁸⁹⁹

Mapa 19 Jablonné nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela sv. Bartoloměje a současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1898⁹⁰⁰

⁸⁹⁹ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/2731-1/2731-1-002_index.html>.

⁹⁰⁰ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=2731-1A_02&image_dir=2731-1&aec=2731-1&maxextent=0,-8695,7008,0>.

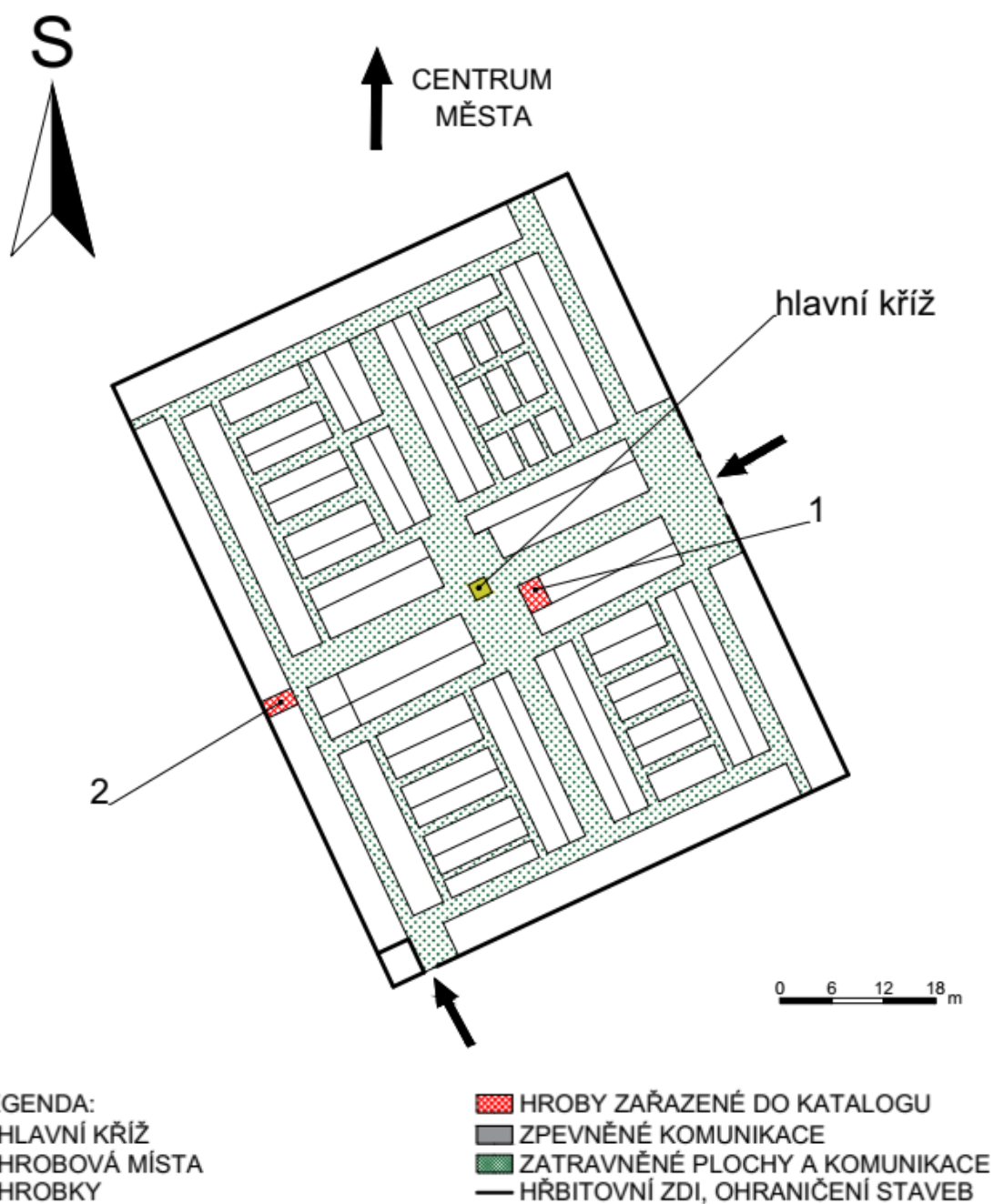

Mapa 20 Jablonné nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj Jablonné nad Orlicí⁹⁰¹

⁹⁰¹ *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Neškudlova	Obrázek 20
2	Rodina Vackova a Jan Javůrek	Obrázek 21

Obrázek 19 Jablonné nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁰²

⁹⁰² Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 20 Jablonné nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Neškudlovy⁹⁰³

Obrázek 21 Jablonné nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Vackových a Jana Javůrka⁹⁰⁴

⁹⁰³ Autor: Simona Baranová

⁹⁰⁴ Autor: Simona Baranová

6. Jevíčko

Mapová část

Mapa 21 Jevíčko – hřbitov „U kostelíčka“: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1834⁹⁰⁵

Mapa 22 Jevíčko – městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1834⁹⁰⁶

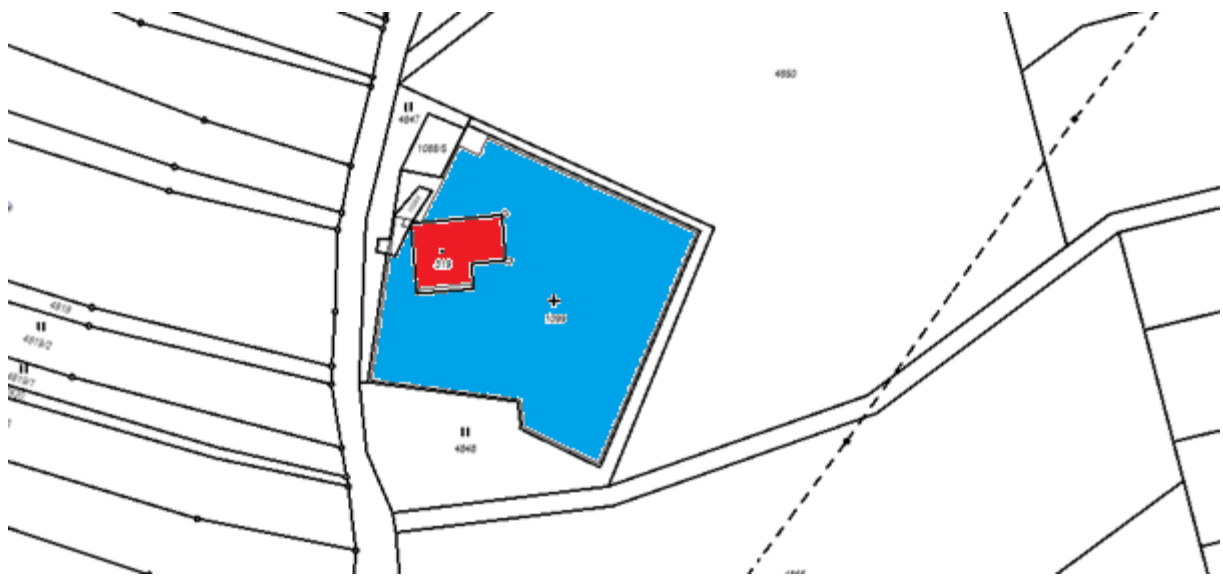

Mapa 23 Jevíčko – městský hřbitov: indikační skica z roku 1878⁹⁰⁷

⁹⁰⁵ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/com/com_data/1087-1/1087-1-003_index.html>.

⁹⁰⁶ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/com/com_data/1087-1/1087-1-006_index.html>.

⁹⁰⁷ Indikační skica [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR150318970>>.

Mapa 24 Jevíčko – hřbitov „U kostelíčka“: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹⁰⁸

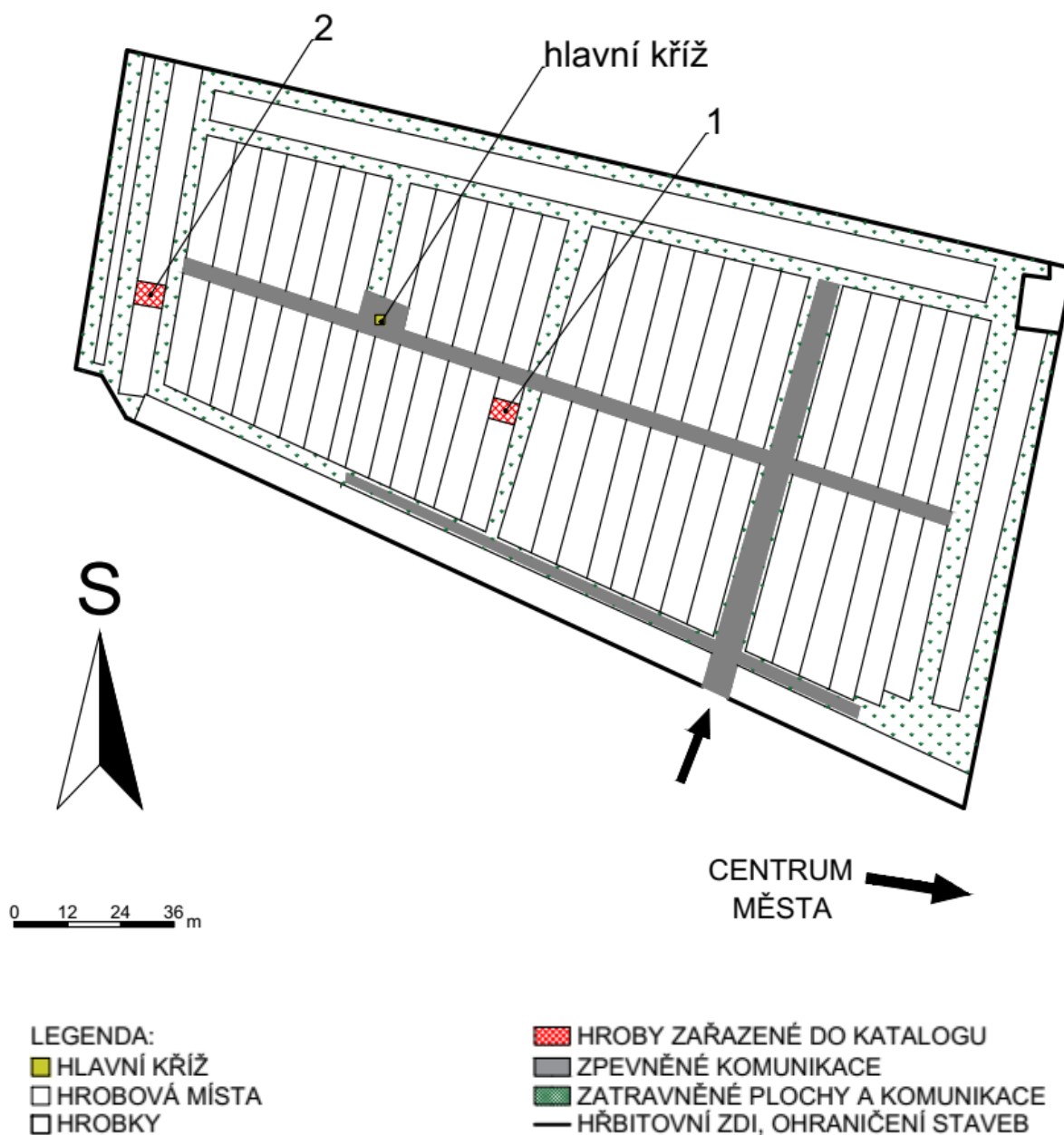
Mapa 25 Jevíčko – městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹⁰⁹

⁹⁰⁸ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

⁹⁰⁹ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Žákova	Obrázek 23
2	Rodina Tillova	Obrázek 24, Obrázek 25

Obrázek 22 Jevíčko – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹¹⁰

⁹¹⁰ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 23 Jeviško - městský hřbitov: hrob rodiny Žákovy⁹¹¹

Obrázek 24 Jeviško - městský hřbitov: hrob rodiny Tilloy⁹¹²

⁹¹¹ Autor: Simona Baranová

⁹¹² Autor: Simona Baranová

Obrázek 25 Jevíčko - městský hřbitov: hrob rodiny Tillovy - signatura⁹¹³

---

⁹¹³ Autor: Simona Baranová

7. Králíky

Mapová část

Mapa 26 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁹¹⁴

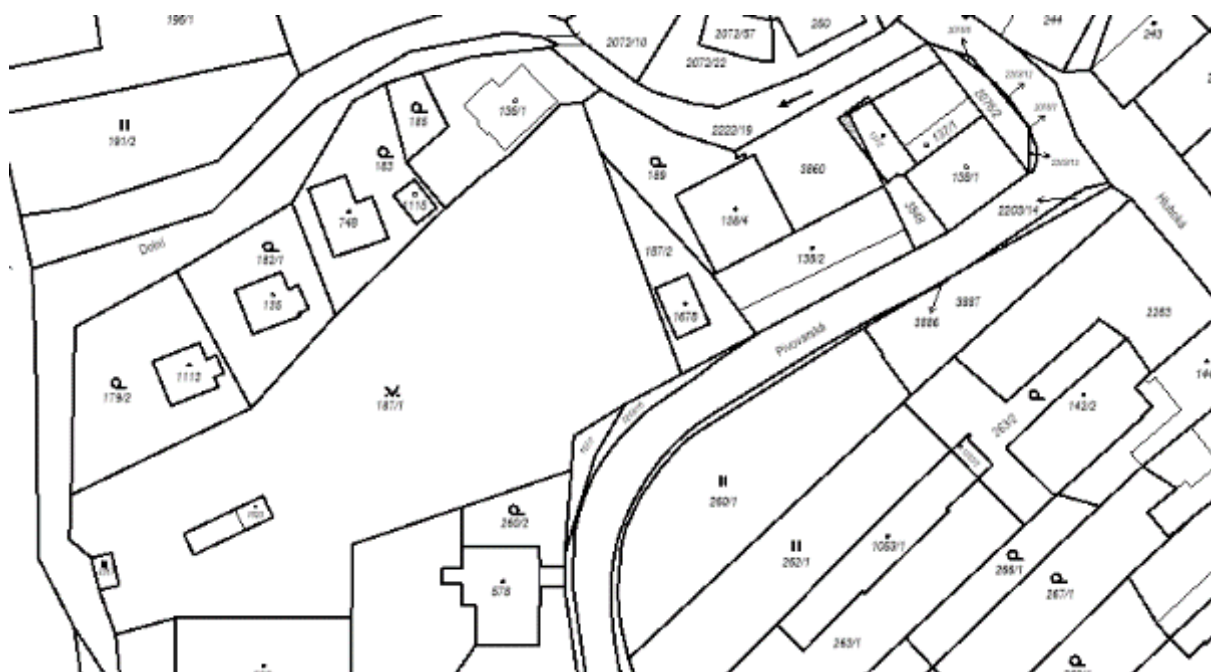
Mapa 27 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1890⁹¹⁵

⁹¹⁴ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/3491-1/3491-1-003_index.html>.

⁹¹⁵ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=3491-1A_03&image_dir=3491-1&ac=3491-1&maxextent=0,-7008,8640,0>.

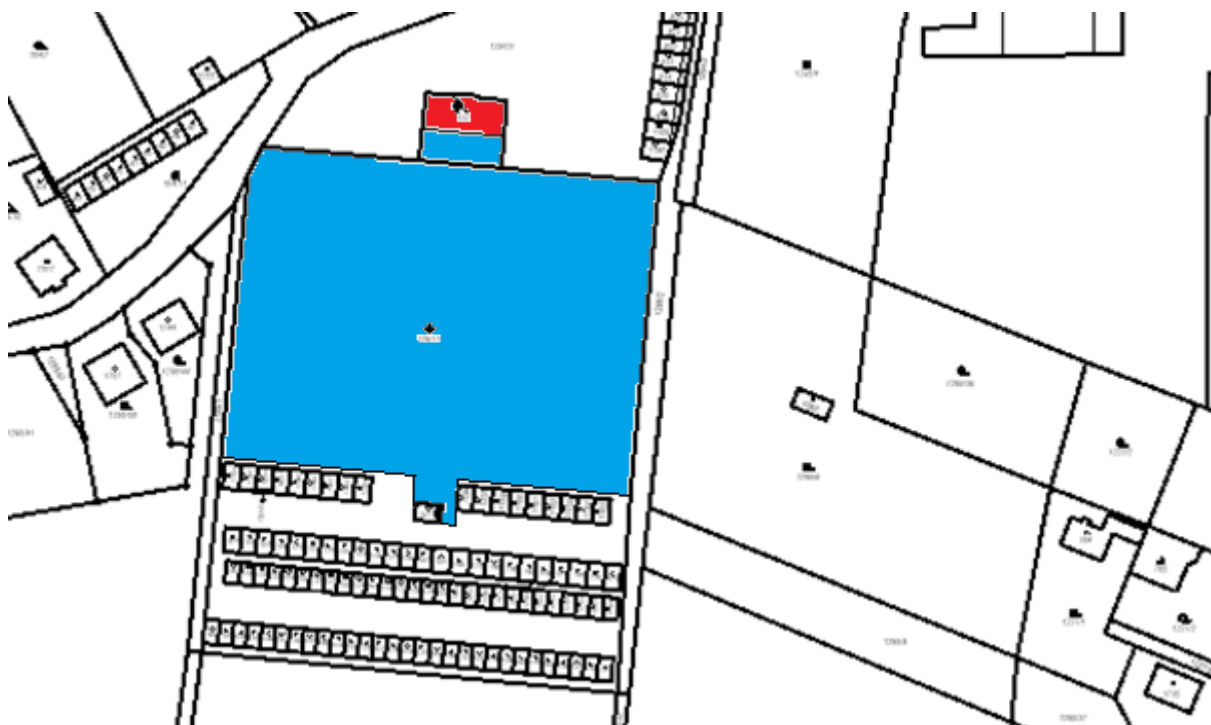
Mapa 28 Králíky – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1890 (dle stavu k roku 1931)⁹¹⁶

Mapa 29 Králíky – bývalý hřbitov v Pivovarské ulici: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹¹⁷

⁹¹⁶ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=3491-1A_03&image_dir=3491-1&aec=3491-1&maxextent=0,-7008,8640,0>.

⁹¹⁷ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

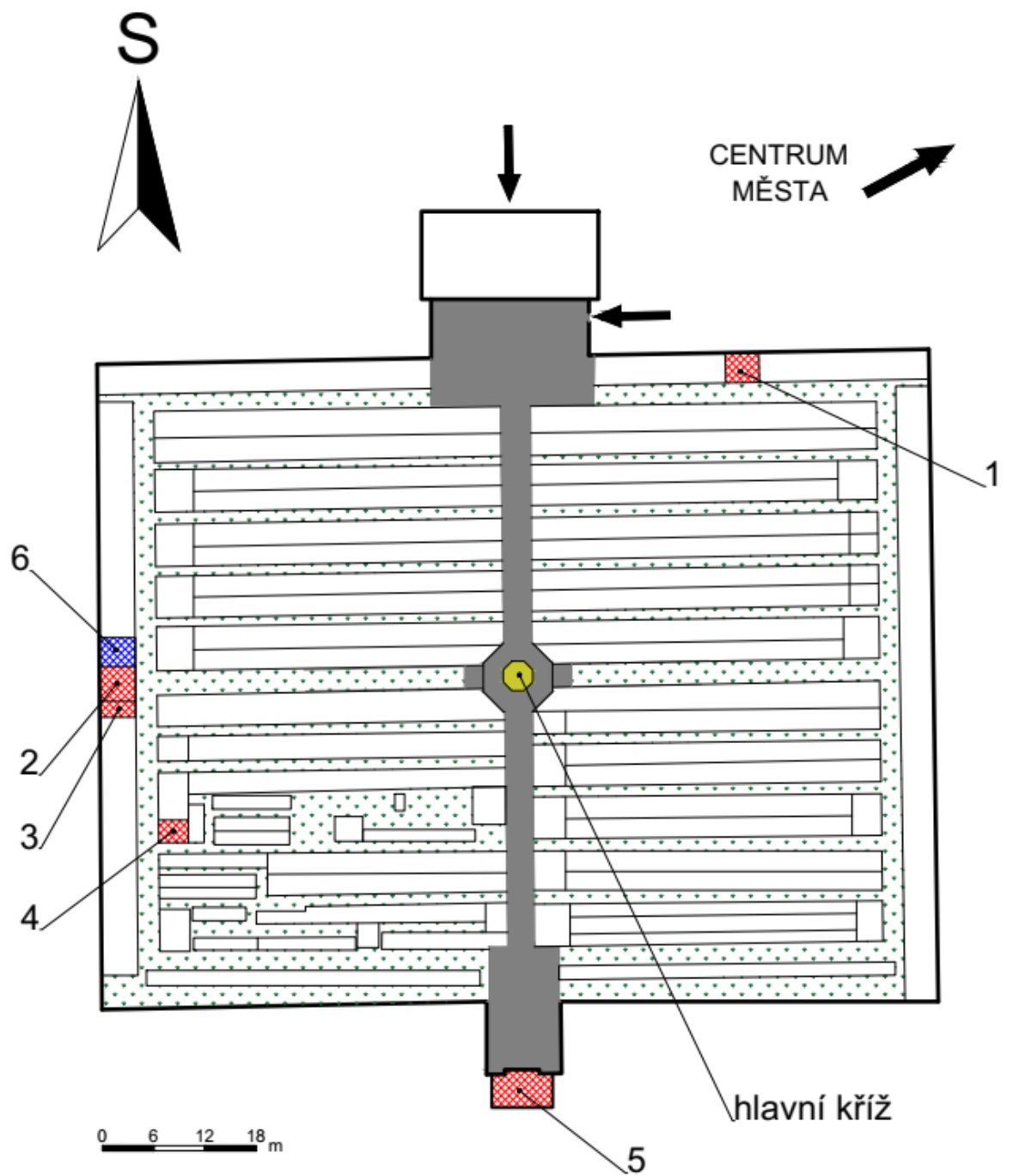

Mapa 30 Králíky – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹¹⁸

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Kretschmerova	Obrázek 27
2	Rodina Walterova	Obrázek 28
3	Rodina Vagnerova	Obrázek 29, Obrázek 30
4	Franz Waniek	Obrázek 31
5	Rodina F. A. Rotter	Obrázek 33
6	Rodina Walterova (hrob není součástí katalogu – probíhající restaurátorské práce)	Obrázek 34, Obrázek 35, Obrázek 36

⁹¹⁸ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

LEGENDA:

■ HLAVNÍ KŘÍŽ

□ HROBOVÁ MÍSTA

□ HROBKY

■ HROB - PROBÍHAJÍCÍ RESTAURÁTORSKÉ PRÁCE

■ HROBY ZAŘAZENÉ DO KATALOGU

■ ZPEVNĚNÉ KOMUNIKACE

■ ZATRAVNĚNÉ PLOCHY A KOMUNIKACE

— HŘBITOVNÍ ZDI, OHRANIČENÍ STAVEB

Obrázek 26 Králíky – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹¹⁹

⁹¹⁹ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 27 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Kretschmerovy⁹²⁰

Obrázek 28 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy⁹²¹

⁹²⁰ Autor: Simona Baranová

⁹²¹ Autor: Simona Baranová

Obrázek 29 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Wagnerovy⁹²²

Obrázek 30 Králíky - městský hřbitov: hrob rodiny Wagnerovy - signatura⁹²³

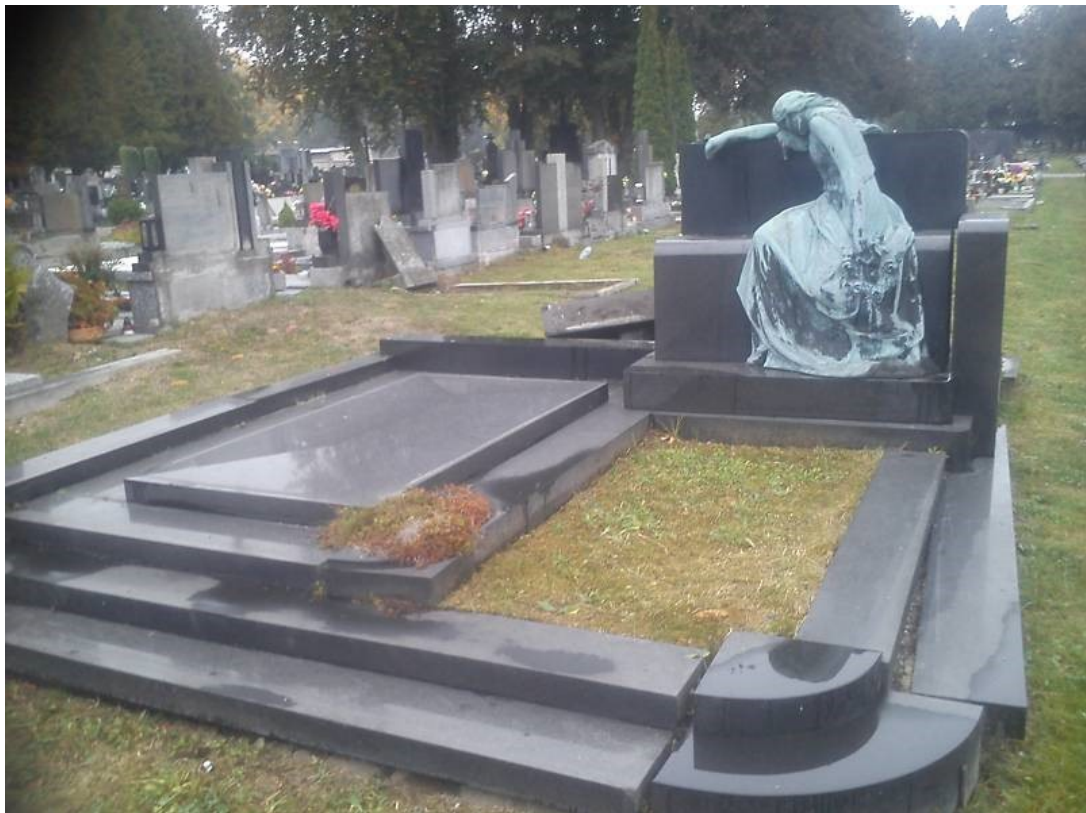
---

⁹²² Autor: Simona Baranová

⁹²³ Autor: Simona Baranová

Obrázek 31 Králíky - městský hřbitov: hrob Franze Wanieka – stav k 8/2018⁹²⁴

Obrázek 32 Králíky – městský hřbitov: hrob Franze Wanieka – stav k 4/2016⁹²⁵

⁹²⁴ Autor: Simona Baranová

⁹²⁵ *Náhrobek Franze Wanieka s plastikou ženy – plačky* [online]. C2015 [cit 2019-08-02]. Dostupné z <<https://pamatkovykatalog.cz/nahrobek-franze-wanieka-s-plastikou-zeny-placky-12295281>>.

Obrázek 33 Králíky - městský hřbitov: hrobka rodiny F. A. Rotter⁹²⁶

---

⁹²⁶ Autor: Simona Baranová

Obrázek 34 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – stav k 11/2015⁹²⁷

Obrázek 35 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – probíhající restaurátorské práce, stav k 8/2018⁹²⁸

Obrázek 36 Králíky – městský hřbitov: hrob rodiny Walterovy – probíhající restaurátorské práce, stav k 5/2020⁹²⁹

⁹²⁷ *Hrobka rodiny Walter* [online]. C2015 [cit 2019-08-06]. Dostupné z [www: https://pamatkovykatalog.cz/hrobka-rodiny-walter-12295224](https://pamatkovykatalog.cz/hrobka-rodiny-walter-12295224)>.

⁹²⁸ Autor: Simona Baranová

⁹²⁹ Autor: Simona Baranová

8. Lanškroun

Mapová část

Mapa 31 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Máří Magdalény: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁹³⁰

Mapa 32 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Anny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840⁹³¹

⁹³⁰ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/3796-1/3796-1-005_index.html>.

⁹³¹ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/3796-1/3796-1-005_index.html>.

Mapa 33 Lanškroun – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1876⁹³²

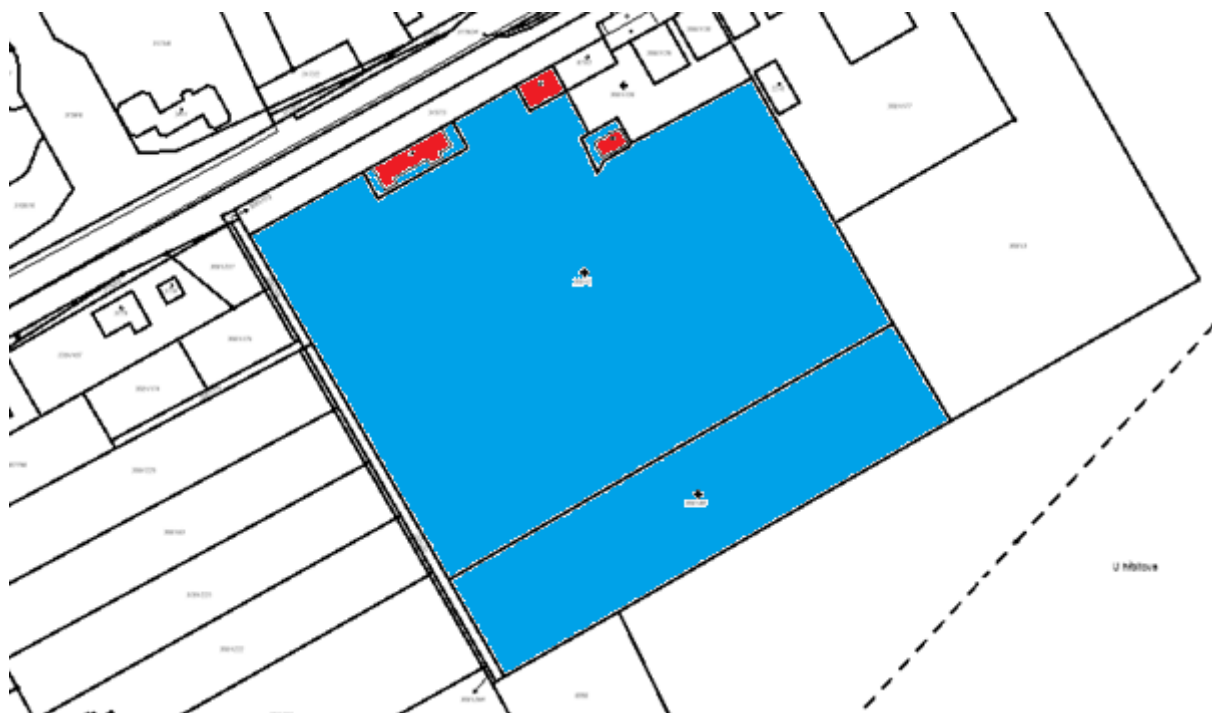
Mapa 34 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Máří Magdalény: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹³³

⁹³² Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=3796-1A_01_08&image_dir=3796-1&acc=3796-1&maxextent=0,-7365,8874,0>.

⁹³³ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Mapa 35 Lanškroun – bývalý hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹³⁴

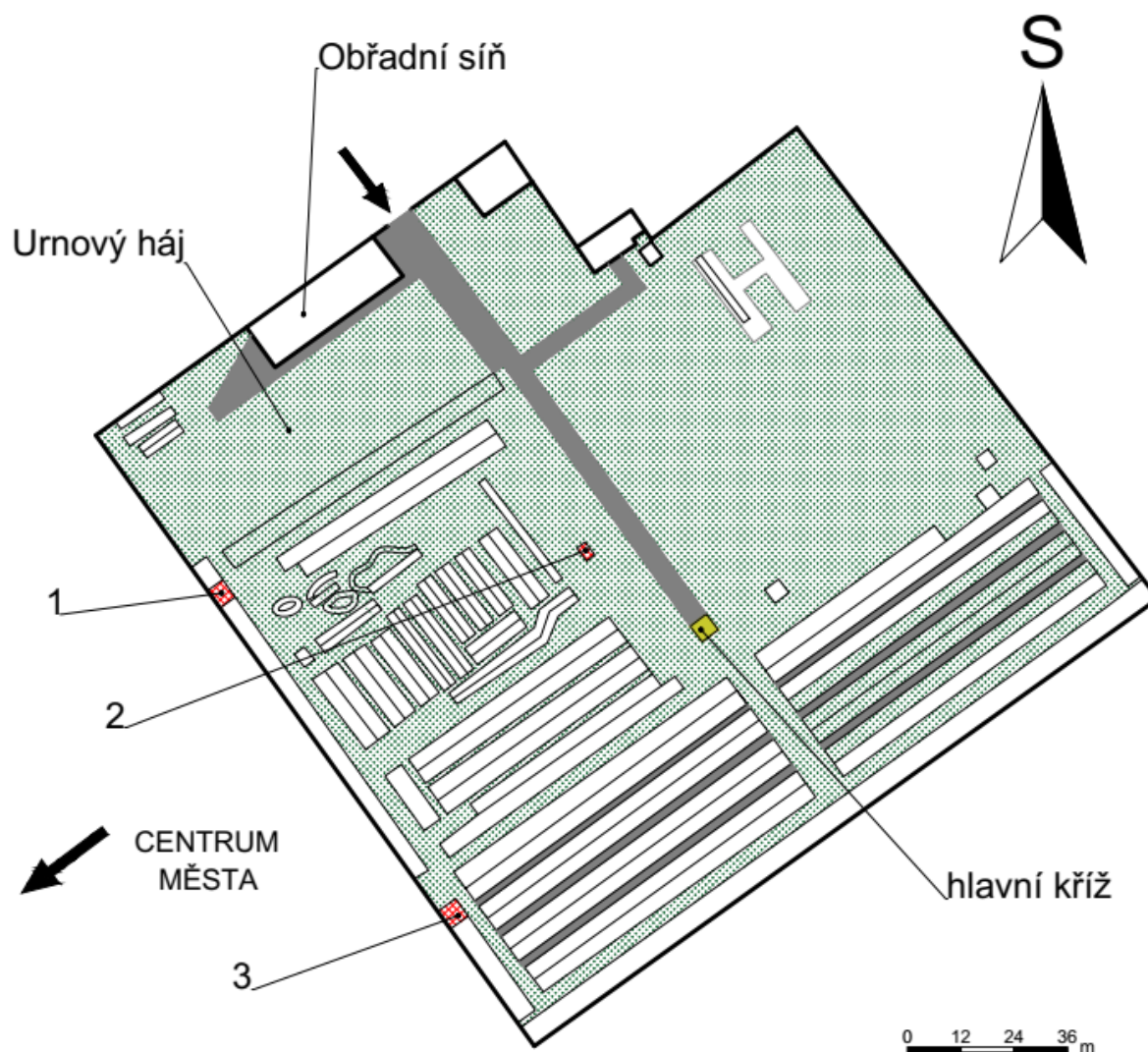
Mapa 36 Lanškroun – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹³⁵

⁹³⁴ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

⁹³⁵ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Bibus	Obrázek 38
2	Rodina Heider a Menzel	Obrázek 39, Obrázek 40
3	Rodina Stangler	Obrázek 41

LEGENDA:

- HLAVNÍ KŘÍŽ
- HROBOVÁ MÍSTA
- HROBKY

- HROBY ZAŘAZENÉ DO KATALOGU
- ZPEVNĚNÉ KOMUNIKACE
- ZATRAVNĚNÉ PLOCHY A KOMUNIKACE
- HŘBITOVNÍ ZDI, OHRANIČENÍ STAVEB

Obrázek 37 Lanškroun – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹³⁶

⁹³⁶ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 38 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Bibusovy⁹³⁷

Obrázek 39 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Heider a Menzel⁹³⁸

---

⁹³⁷ Autor: Simona Baranová

⁹³⁸ Autor: Simona Baranová

Obrázek 40 Lanškroun – městský hřbitov: hrob rodiny Heider a Menzel – signatura⁹³⁹

Obrázek 41 Lanškroun - městský hřbitov: hrob rodiny Stanglerovy⁹⁴⁰

---

⁹³⁹ Autor: Simona Baranová

⁹⁴⁰ Autor: Simona Baranová

9. Letohrad

Mapová část

Mapa 37 Letohrad – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840⁹⁴¹

Mapa 38 Letohrad – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840⁹⁴²

⁹⁴¹ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/3894-2/3894-2-003_index.html>.

⁹⁴² Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-20]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/3894-2/3894-2-002_index.html>.

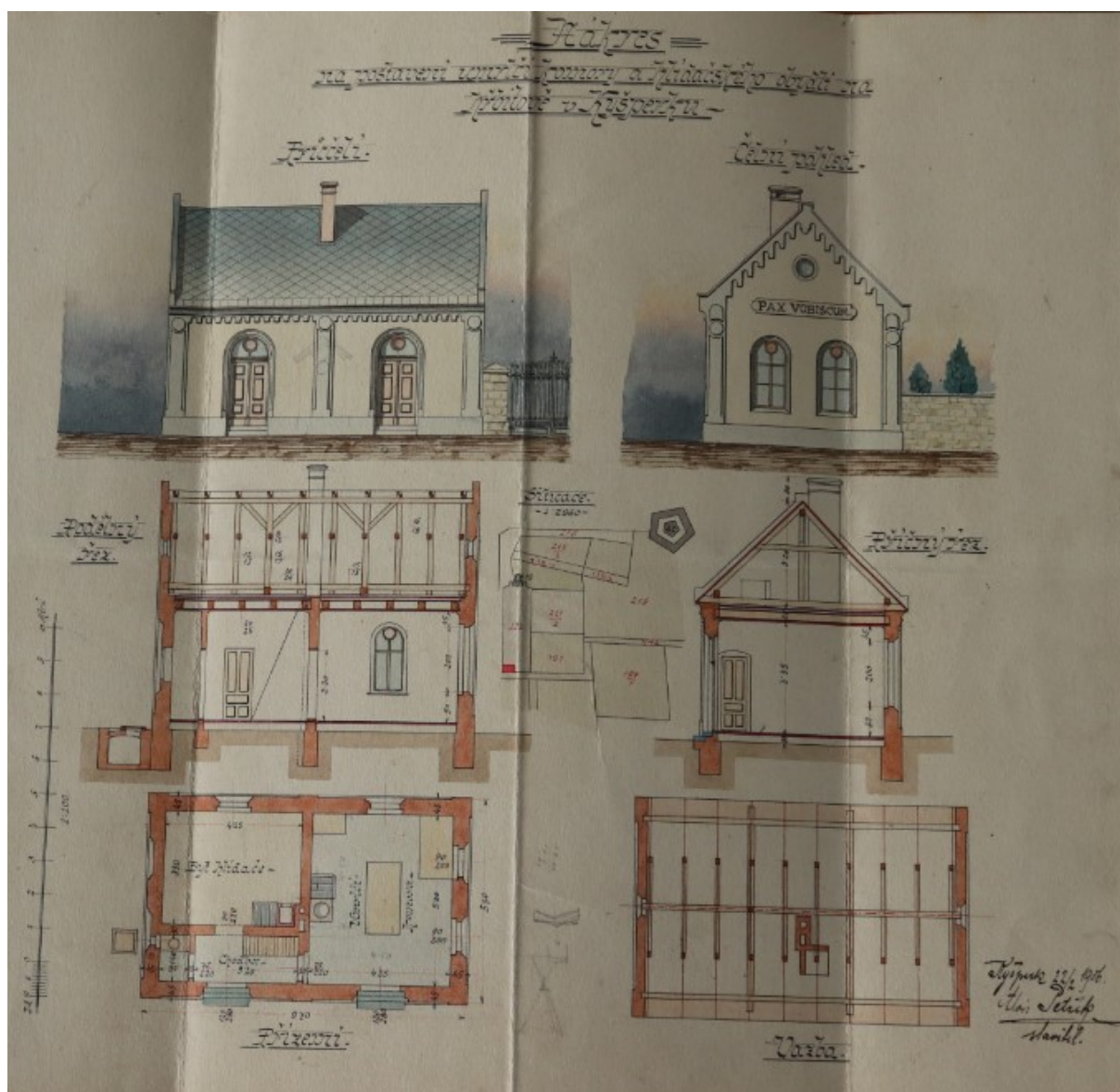
Mapa 39 Letohrad – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1887⁹⁴³

Mapa 40 Letohrad – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1887⁹⁴⁴

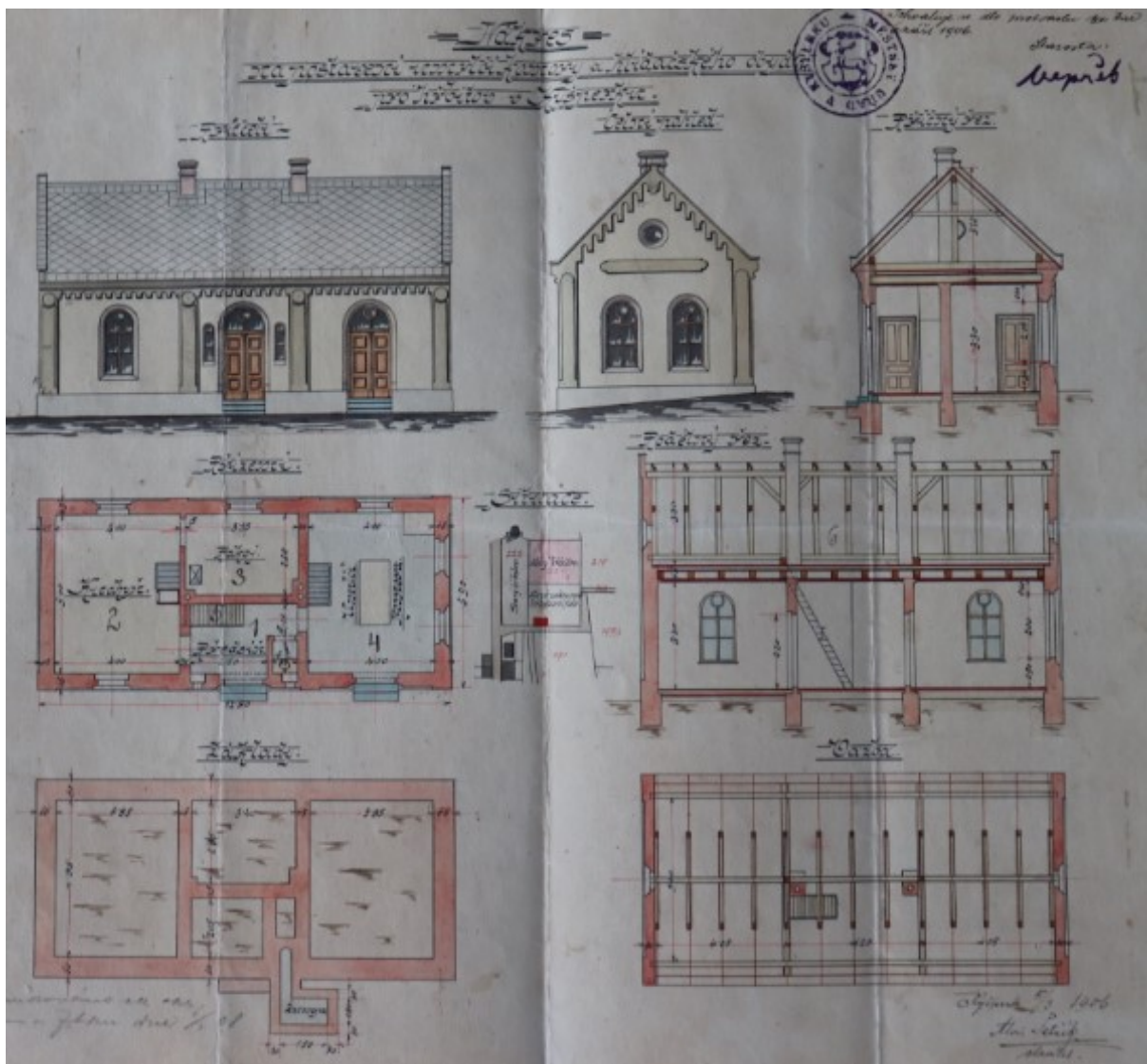
⁹⁴³ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=3894-2A_03&image_dir=3894-2&ac=3894-2&maxextent=0,-7008,9104,0>.

⁹⁴⁴ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-21]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=3894-2A_03&image_dir=3894-2&ac=3894-2&maxextent=0,-7008,9104,0>.

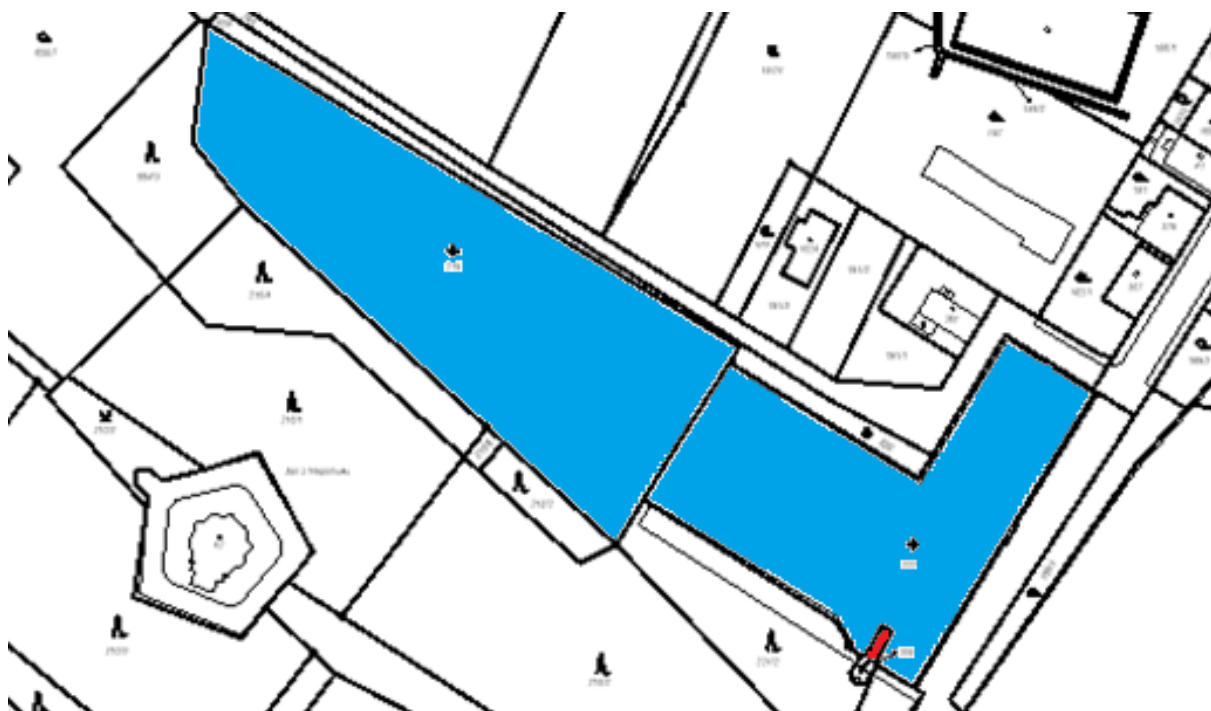
Obrázek 42 Letohrad – současný městský hřbitov: nerealizovaný návrh umrlčí komory a hlídačského obydlí v severovýchodním rohu hřbitova⁹⁴⁵

⁹⁴⁵ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Kyšperk, inv. č. 908, KR68.

Obrázek 43 Letohrad – současný městský hřbitov: nerealizovaný návrh umrlčí komory a hlídačského obydlí na zakoupeném pozemku severozápadně od hřbitova⁹⁴⁶

⁹⁴⁶ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Kyšperk, inv. č. 908, KR68.

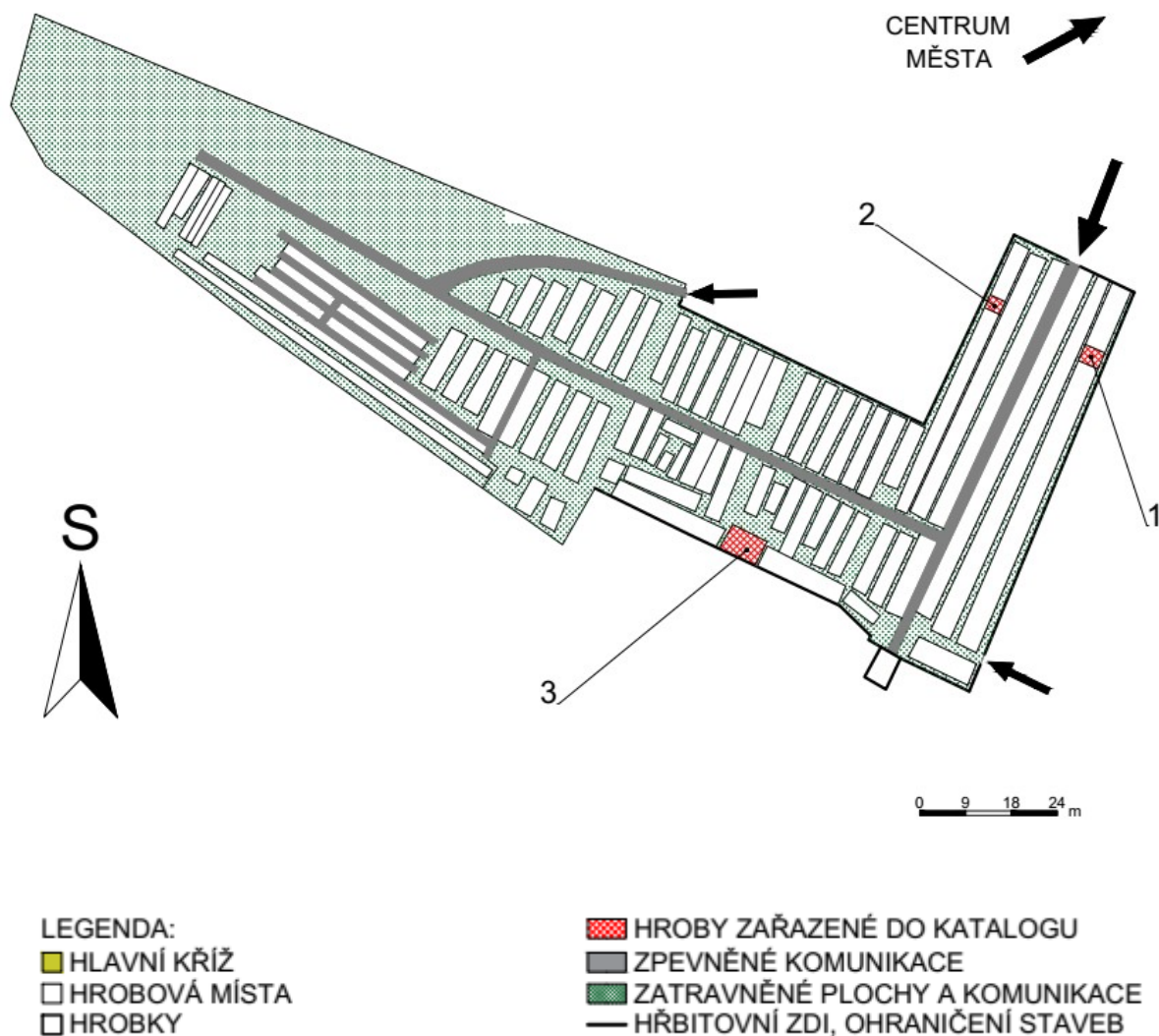

Mapa 41 Letohrad – současný městský hřbitov⁹⁴⁷

⁹⁴⁷ *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Novotných	Obrázek 45
2	Rodina Hostinských	Obrázek 46
3	Rod Stubenbergů	Obrázek 47

Obrázek 44 Letohrad – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁴⁸

⁹⁴⁸ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 45 Letohrad - městský hřbitov: hrob rodiny Novotných⁹⁴⁹

Obrázek 46 Letohrad - městský hřbitov: hrob rodiny Hostinských⁹⁵⁰

---

⁹⁴⁹ Autor: Simona Baranová

⁹⁵⁰ Autor: Simona Baranová

Obrázek 47 Letohrad - městský hřbitov: hrobka rodu Stubenbergů⁹⁵¹

---

⁹⁵¹ Autor: Simona Baranová

10. Litomyšl

Mapová část

Mapa 42 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Mapa kultur stabilního katastru 1:36000 z let 1834-1844⁹⁵²

Mapa 43 Litomyšl – bývalý hřbitov u kostela Povýšení sv. Kříže: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁹⁵³

⁹⁵² Mapa kultur stabilního katastru 1:36000 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/mapkul/mapkul_data/67/67_03_VS-XXI-18_index.html>.

⁹⁵³ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/4172-1/4172-1-004_index.html>.

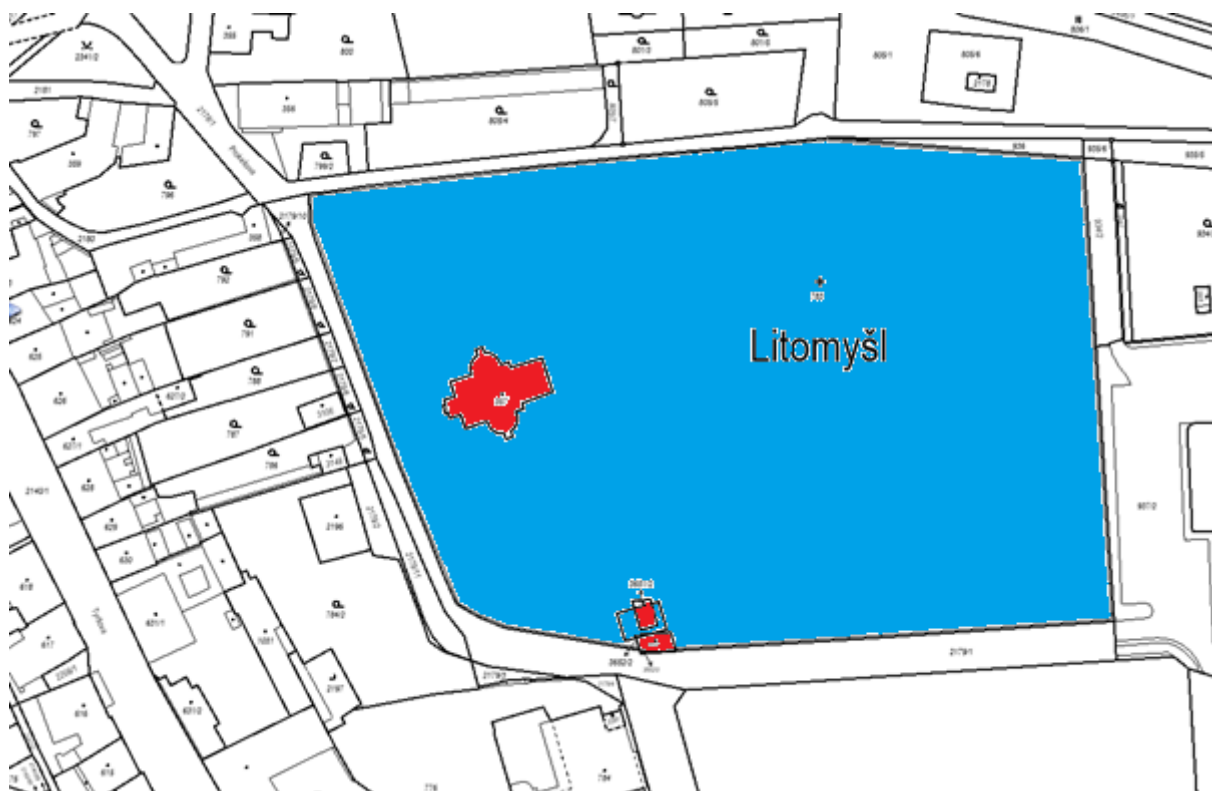
Mapa 44 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁹⁵⁴

Mapa 45 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1912⁹⁵⁵

⁹⁵⁴ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/4172-1/4172-1-004_index.html>.

⁹⁵⁵ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=4172-1A_06&image_dir=4172-1&ac=4172-1&maxextent=0,-6889,8960,0>.

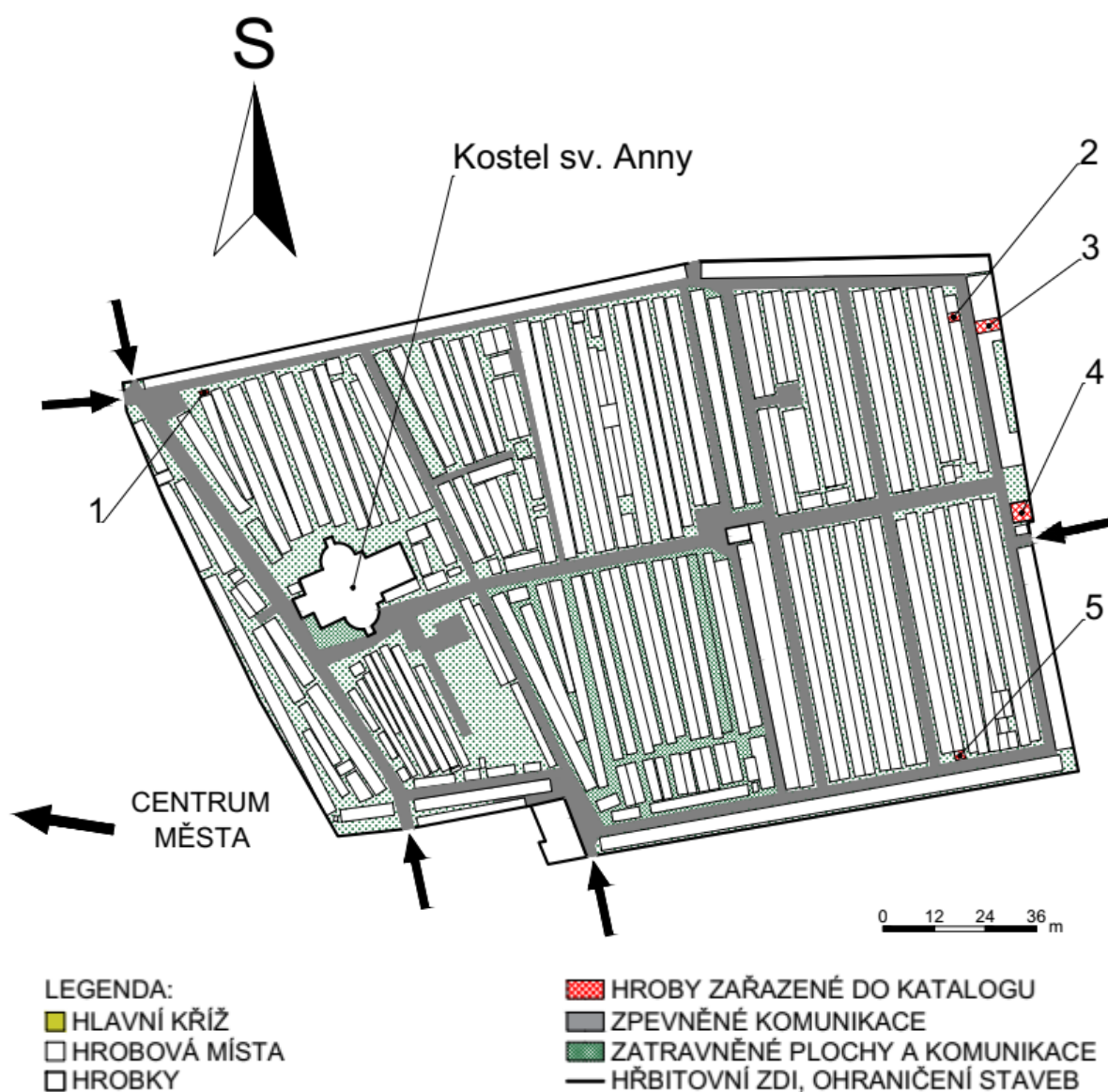

Mapa 46 Litomyšl – současný městský hřbitov u kostela sv. Anny: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹⁵⁶

⁹⁵⁶ *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Hruškova a Regina Mandlová	Obrázek 49, Obrázek 50
2	Jan Kosina a Ladislav Rosa	Obrázek 51, Obrázek 52, Obrázek 53
3	Julie Mužíková	Obrázek 54, Obrázek 55
4	Rodina Slezáková	Obrázek 56
5	Rodina Mímrova	Obrázek 57

Obrázek 48 Litomyšl – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁵⁷

⁹⁵⁷ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 49 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mandlovy a Olgy Hruškové⁹⁵⁸

Obrázek 50 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mandlovy a Olgy Hruškové - signatura⁹⁵⁹

---

⁹⁵⁸ Autor: Simona Baranová

⁹⁵⁹ Autor: Simona Baranová

Obrázek 51 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy⁹⁶⁰

Obrázek 52 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy - detail náhrobku⁹⁶¹

⁹⁶⁰ Autor: Simona Baranová

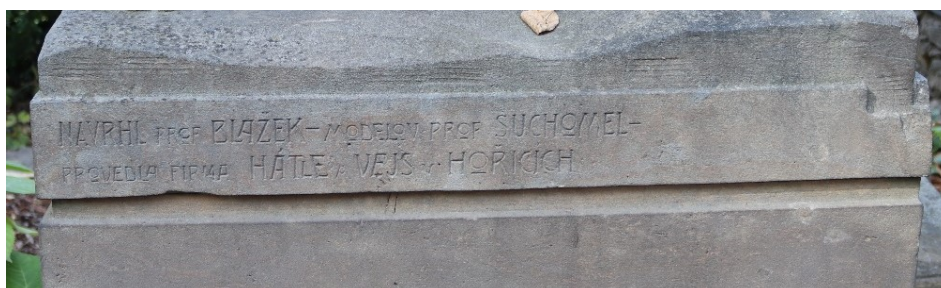
⁹⁶¹ Autor: Simona Baranová

Obrázek 53 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Jana Kosiny a Ladislava Rosy – signatura⁹⁶²

Obrázek 54 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Julie Mužíkové⁹⁶³

Obrázek 55 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob Julie Mužíkové - signatura⁹⁶⁴

⁹⁶² Autor: Simona Baranová

⁹⁶³ Autor: Simona Baranová

⁹⁶⁴ Autor: Simona Baranová

Obrázek 56 Litomyšl - městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrobka rodiny Slezákovy⁹⁶⁵

Obrázek 57 Litomyšl: městský hřbitov u kostela sv. Anny: hrob rodiny Mimrový⁹⁶⁶

---

⁹⁶⁵ Autor: Simona Baranová

⁹⁶⁶ Autor: Simona Baranová

11. Moravská Třebová

Mapová část

Mapa 47 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835⁹⁶⁷

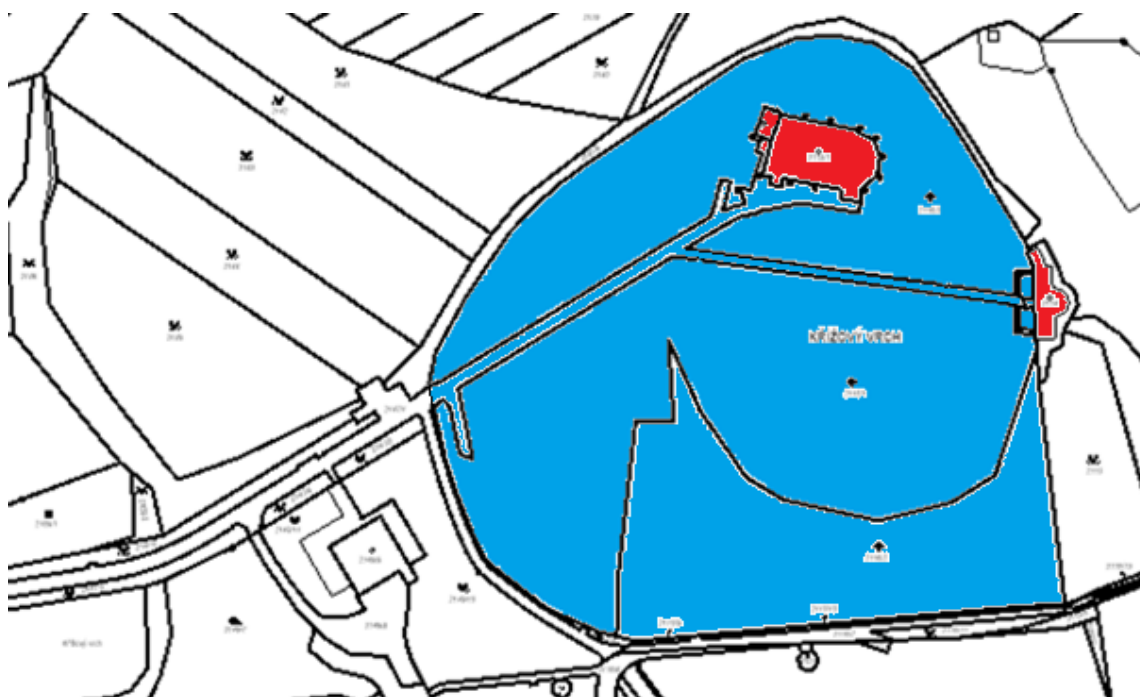
Mapa 48 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1876⁹⁶⁸

⁹⁶⁷ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/com/com_data/1867-1/1867-1-003_index.html>.

⁹⁶⁸ Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/vym/vym_tool/vym_wms_01.html?mapfile=1867-1A_03&image_dir=1867-1&ac=1867-1&maxextent=0,-7125,8578,0>.

Mapa 49 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 z roku 1896⁹⁶⁹

Mapa 50 Moravská Třebová – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru⁹⁷⁰

⁹⁶⁹ Katastrální mapa mapa evidenční Moravy a Slezska 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vym/vym_tool/vym_wms_01.html?mapfile=1867-1B_03&image_dir=1867-1&aec=1867-1&maxextent=0,-7351,8487,0>.

⁹⁷⁰ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

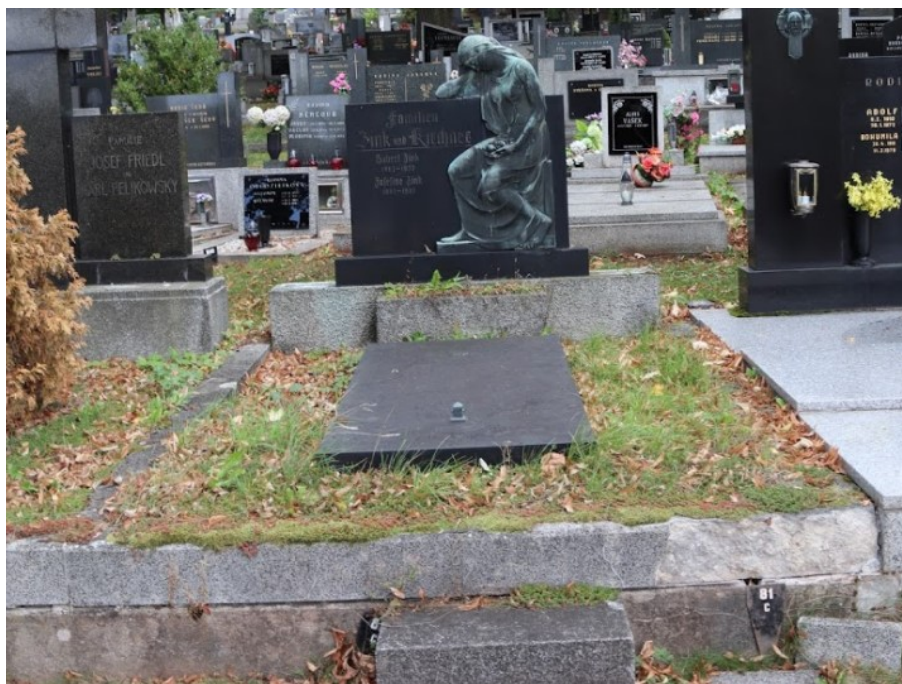
POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Bink a Kirchner	Obrázek 59
2	neidentifikováno	Obrázek 60
3	Rodina Gromes von Ranigsdorf (Linhartice)	Obrázek 61
4	Conrad Steinbrecher	Obrázek 62

Obrázek 58 Moravská Třebová – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁷¹

⁹⁷¹ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 59 Moravská Třebová – městský hřbitov: hrob rodiny Bink a Kirchner⁹⁷²

Obrázek 60 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob neidentifikován⁹⁷³

---

⁹⁷² Autor: Simona Baranová

⁹⁷³ Autor: Simona Baranová

Obrázek 61 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob rodiny Gromes von Ranigsdorf (Linhartice)⁹⁷⁴

Obrázek 62 Moravská Třebová - městský hřbitov: hrob Conrada Steinbrechera⁹⁷⁵

---

⁹⁷⁴ Autor: Simona Baranová

⁹⁷⁵ Autor: Simona Baranová

12. Polička

Mapová část

Mapa 51 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839⁹⁷⁶

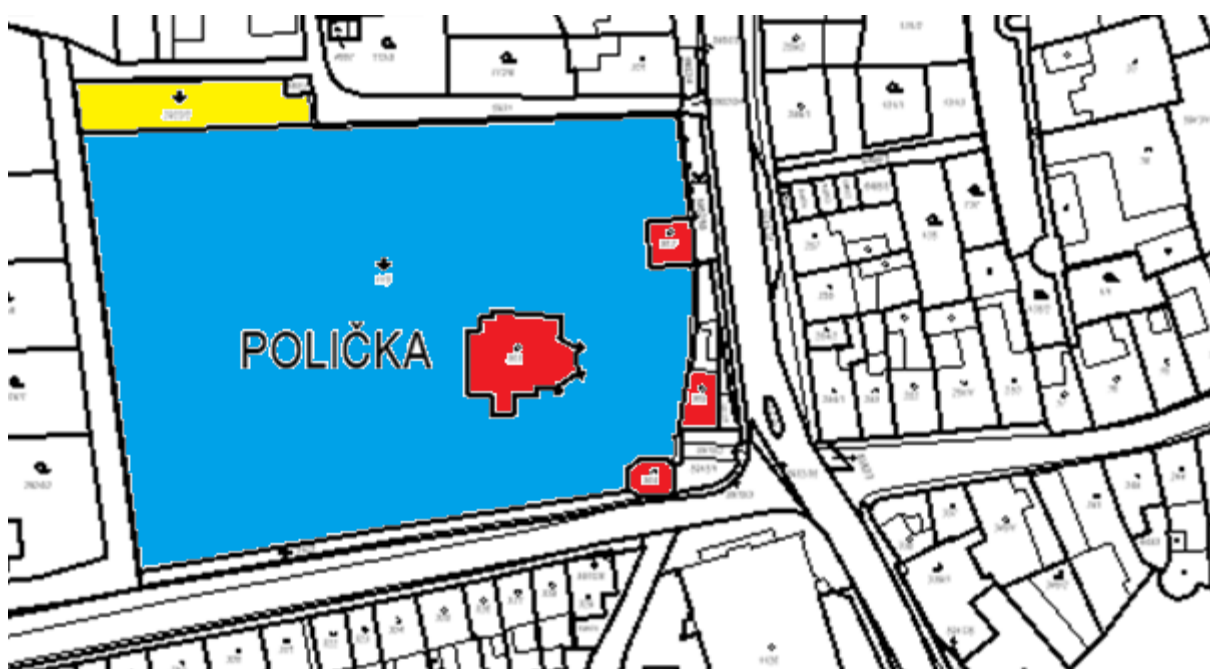
Mapa 52 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1894⁹⁷⁷

⁹⁷⁶ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/5985-1/5985-1-004_index.html>.

⁹⁷⁷ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=5985-1A_05&image_dir=5985-1&acc=5985-1&maxextent=0,-7008,8648,0>.

Mapa 53 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1936⁹⁷⁸

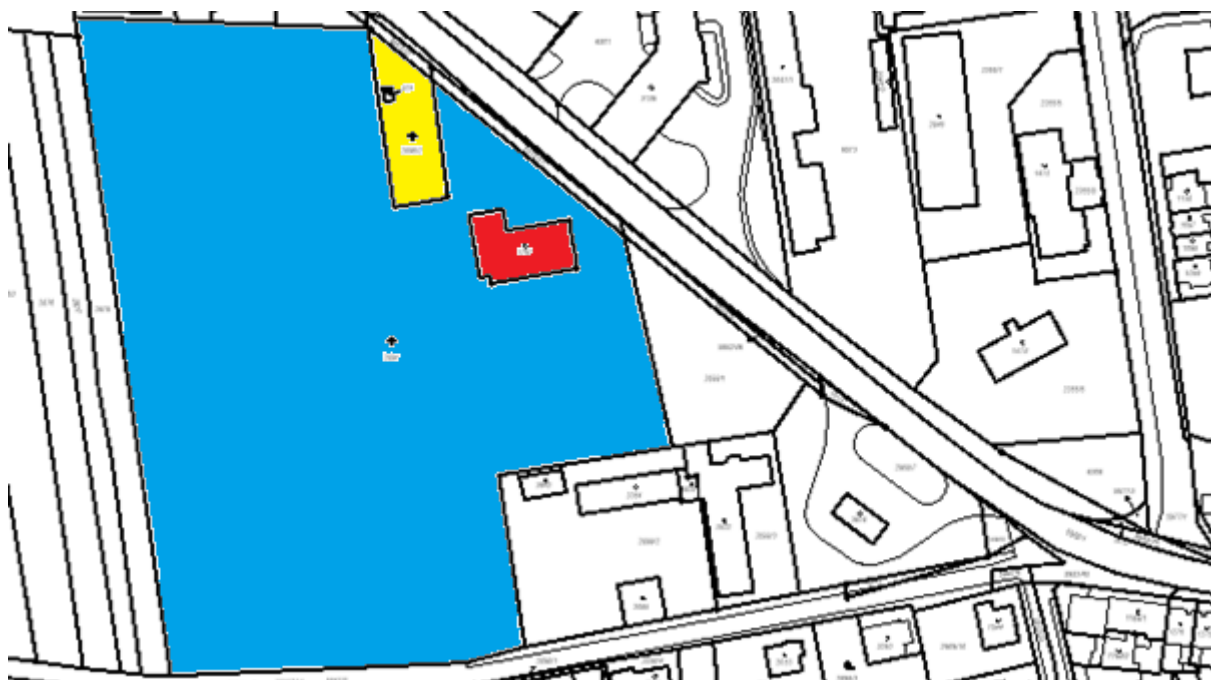

Mapa 54 Polička – katolický hřbitov u kostela sv. Michaela: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen samostatný evangelický hřbitov⁹⁷⁹

⁹⁷⁸ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-05]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=5985-1B_05&image_dir=5985-1&aec=5985-1&maxextent=0,-7008,8992,0>.

⁹⁷⁹ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

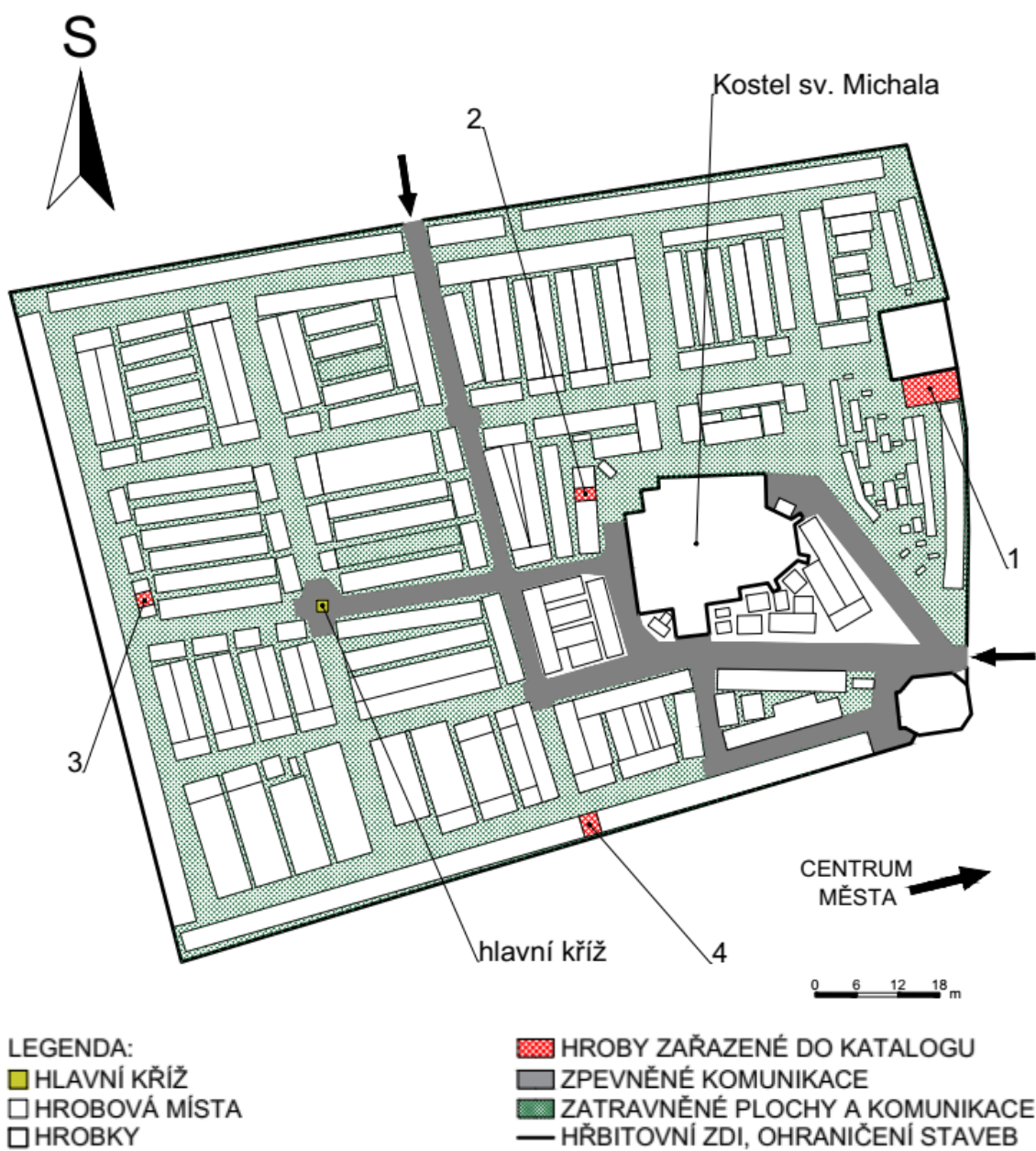

Mapa 57 Polička – centrální hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen židovský hřbitov, který je součástí centrálního hřbitova⁹⁸²

⁹⁸² *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán katolického hřbitova u kostela sv. Michaela

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Smolova	Obrázek 64, Obrázek 65
2	Rodina Krejčova a Kledlova	Obrázek 66
3	Mařenka a Bohuška Zahálkovy	Obrázek 67
4	Rodina Mandlíkova	Obrázek 68

Obrázek 63 Polička: katolický hřbitov – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁸³

⁹⁸³ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova u kostela sv. Michaela

Obrázek 64 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Smolovy⁹⁸⁴

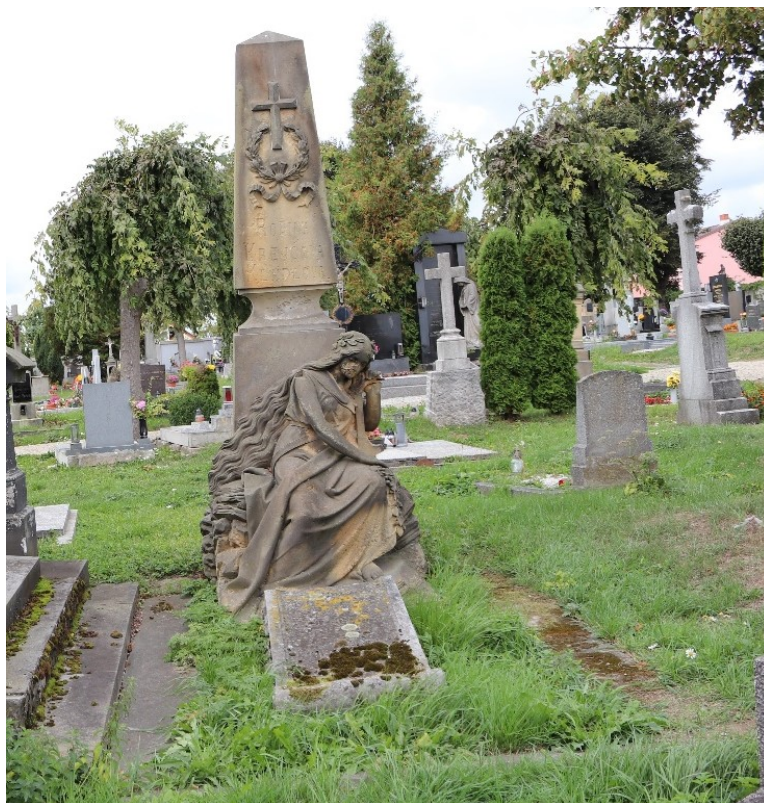

Obrázek 65 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Smolovy - signatura⁹⁸⁵

---

⁹⁸⁴ Autor: Simona Baranová

⁹⁸⁵ Autor: Simona Baranová

Obrázek 66 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Krejčovy a Kledlovy⁹⁸⁶

Obrázek 67 Polička – katolický hřbitov: hrob Mařenky a Bohušky Zahálkových⁹⁸⁷

---

⁹⁸⁶ Autor: Simona Baranová

⁹⁸⁷ Autor: Simona Baranová

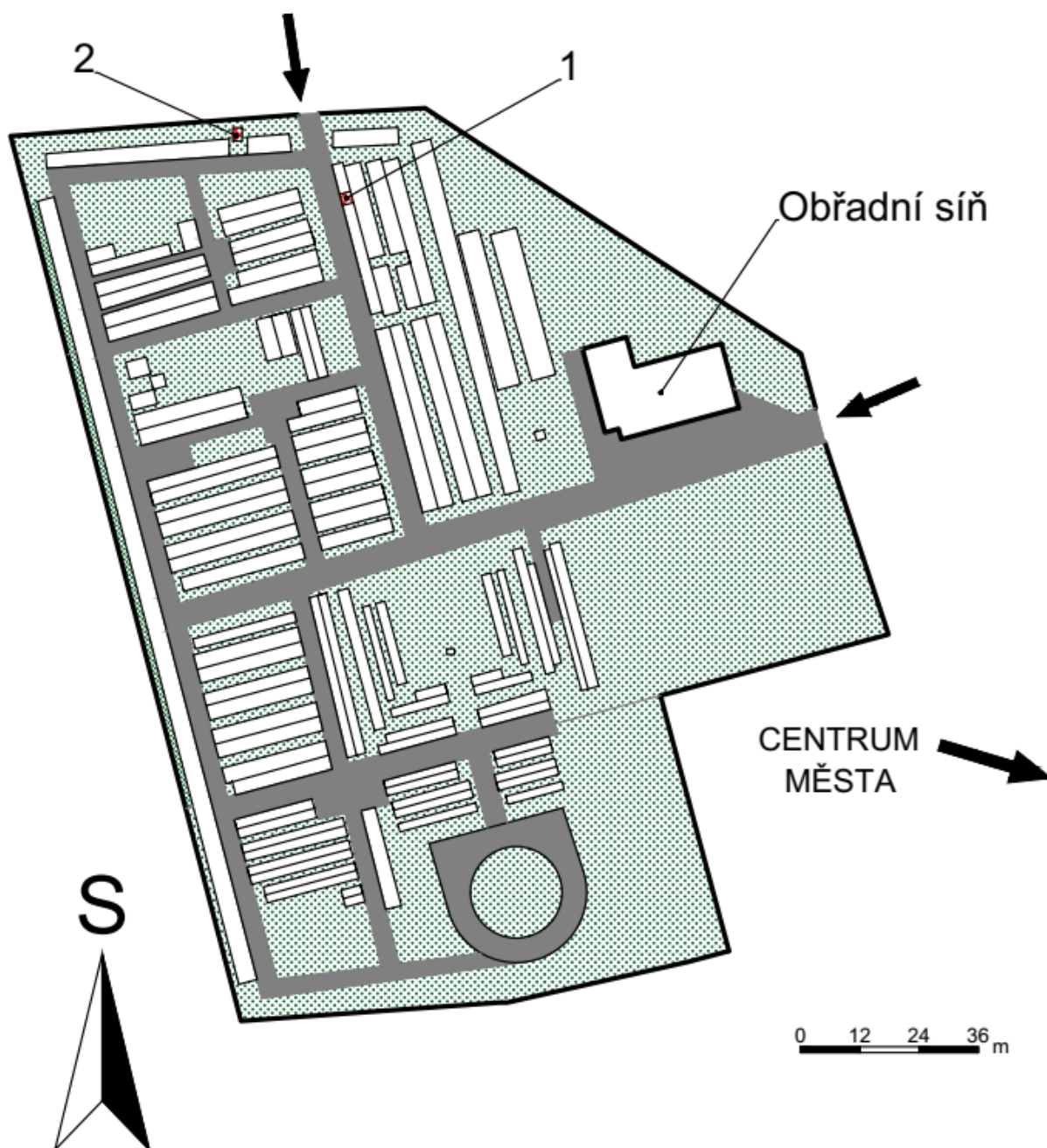

Obrázek 68 Polička – katolický hřbitov: hrob rodiny Mandlíkovy⁹⁸⁸

Situační plán centrálního městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Olga Vymětalová	Obrázek 70
2	Helena Kavánová	Obrázek 71

⁹⁸⁸ Autor: Simona Baranová

LEGENDA:

- HLAVNÍ KŘÍŽ
- HROBOVÁ MÍSTA
- HROBKY

- HROBY ZAŘAZENÉ DO KATALOGU
- ZPEVNĚNÉ KOMUNIKACE
- ZATRAVNĚNÉ PLOCHY A KOMUNIKACE
- HŘBITOVNÍ ZDI, OHRANIČENÍ STAVEB

Obrázek 69 Polička: centrální hřbitov – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁸⁹

⁹⁸⁹ Autor: Simona Baranová

Obrazová část centrálního městského hřbitova

Obrázek 70 Polička – centrální hřbitov: hrob Olgy Vymětalové⁹⁹⁰

Obrázek 71 Polička – centrální hřbitov: hrob Heleny Kavánové⁹⁹¹

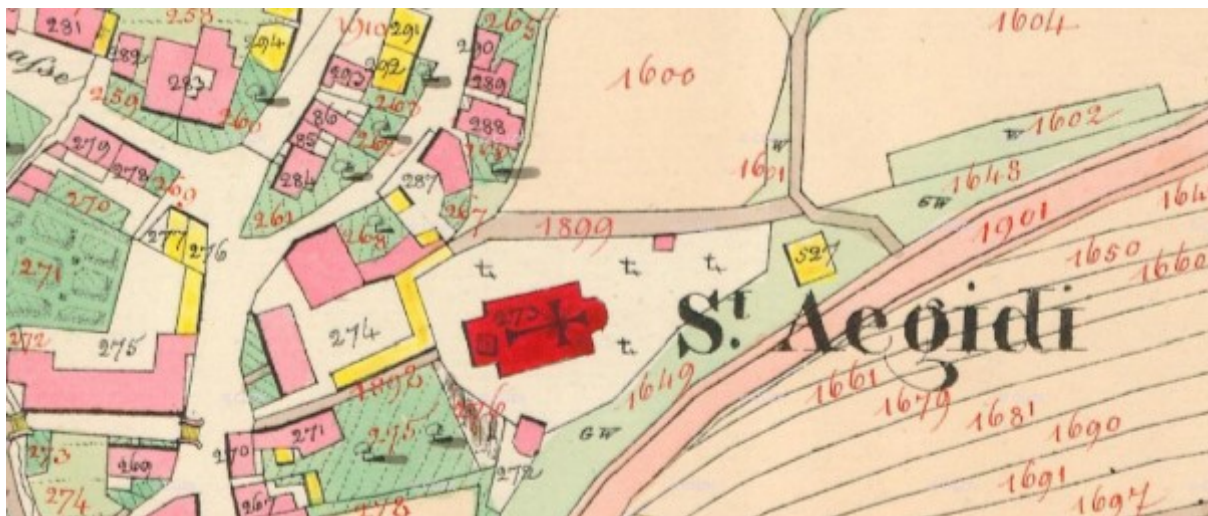
---

⁹⁹⁰ Autor: Simona Baranová

⁹⁹¹ Autor: Simona Baranová

13. Svitavy

Mapová část

Mapa 58 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1835⁹⁹²

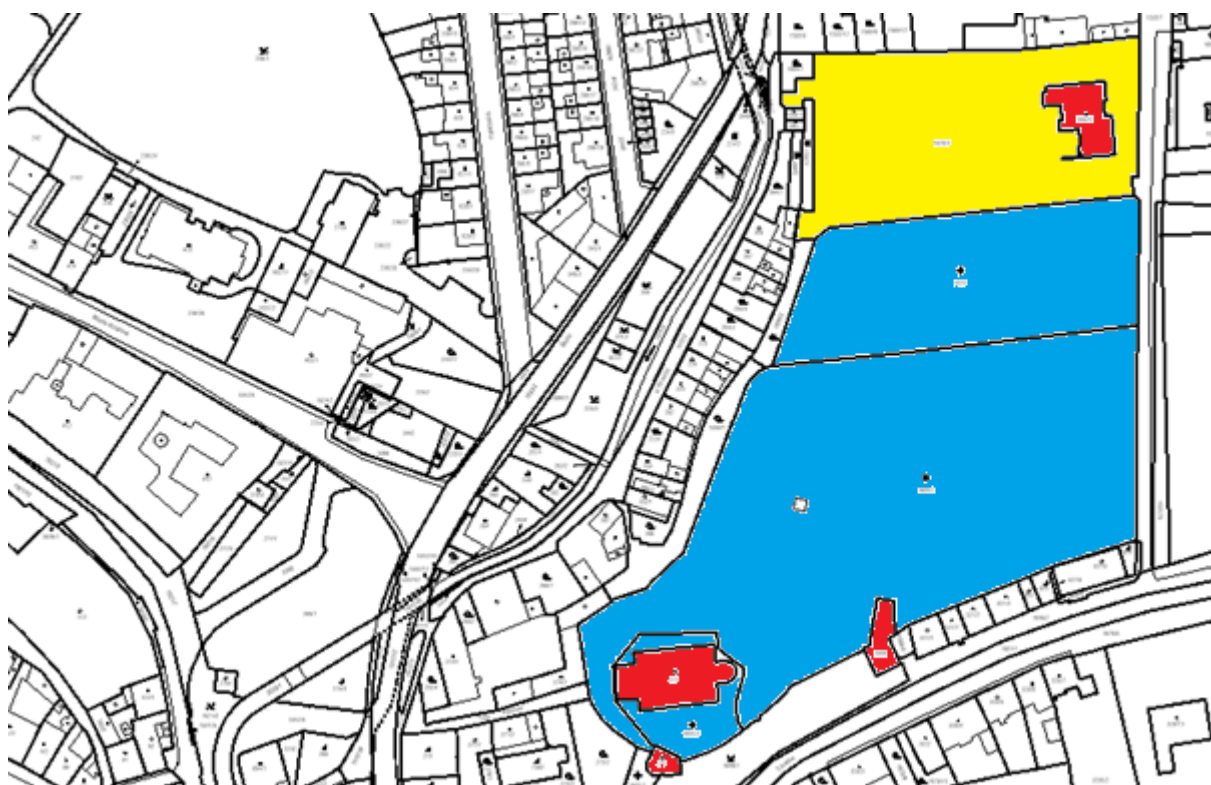
Mapa 59 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Indikační skica z roku 1875⁹⁹³

⁹⁹² Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/com/com_data/2987-1/2987-1-005_index.html>.

⁹⁹³ Indikační skica [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <<http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR315018750>>.

Mapa 60 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Indikační skica z roku 1901⁹⁹⁴

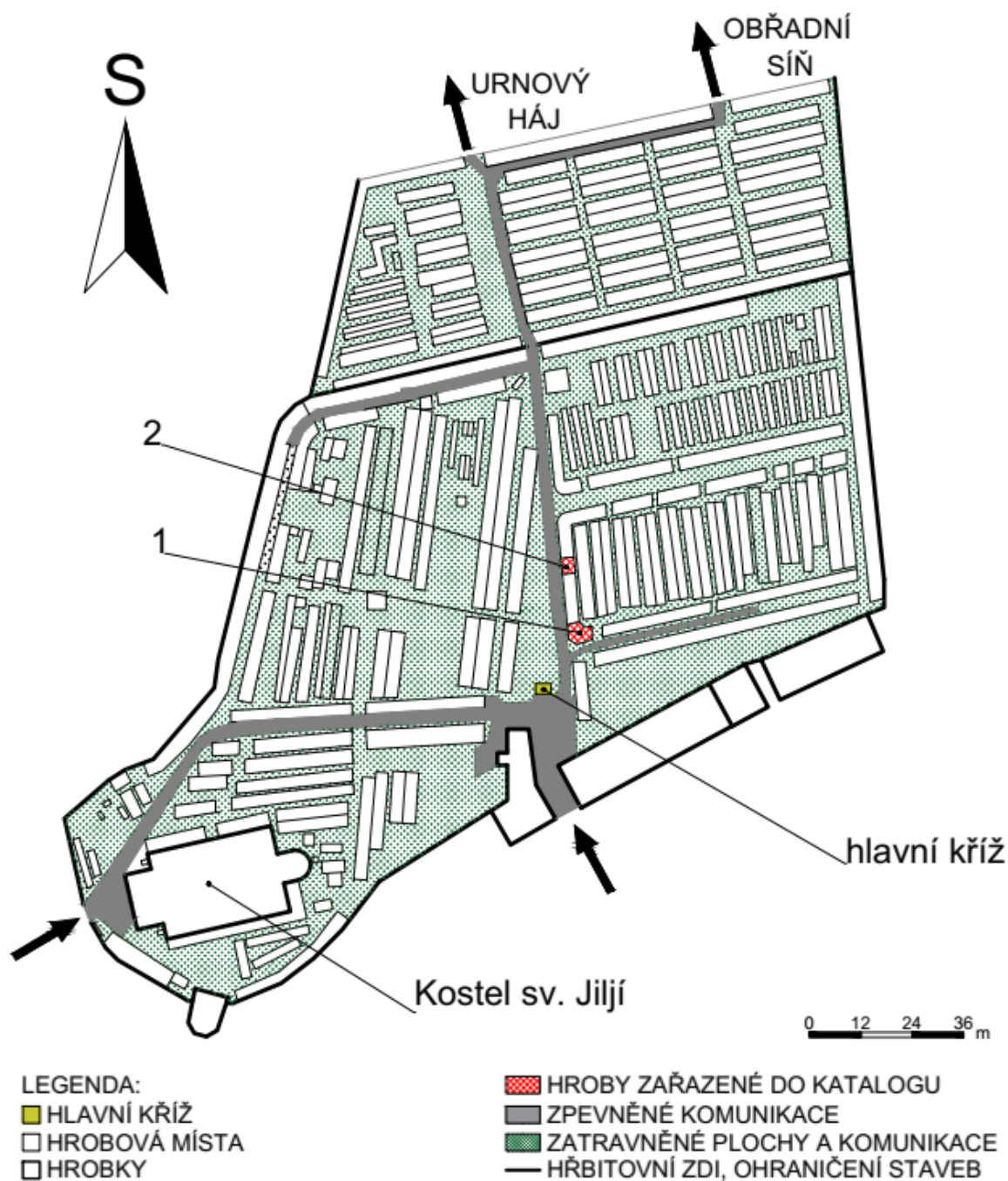
Mapa 61 Svitavy – současný městský hřbitov u kostela sv. Jiljí: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru, žlutě je vyznačen urnový háj⁹⁹⁵

⁹⁹⁴ *Indikační skica* [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <<http://www.mza.cz/indikacniskici/index.php#show:MOR315019010>>.

⁹⁹⁵ *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sginahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Julius Langer	Obrázek 73, Obrázek 74
2	Rodina Albrecht	Obrázek 75, Obrázek 76

Obrázek 72 Svitavy – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu⁹⁹⁶

⁹⁹⁶ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 73 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Julius Langer⁹⁹⁷

Obrázek 74 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Julius Langer - signatura⁹⁹⁸

---

⁹⁹⁷ Autor: Simona Baranová

⁹⁹⁸ Autor: Simona Baranová

Obrázek 75 Svitavy - městský hřbitov: hrob rodiny Albrecht⁹⁹⁹

Obrázek 76 Svitavy – městský hřbitov: hrob rodiny Albrecht před restaurátorským zásahem¹⁰⁰⁰

⁹⁹⁹ Autor: Simona Baranová

¹⁰⁰⁰ 1705, 1706 – Pomník Albrecht, dvojhrobka [online]. C2015 [cit 2020-01-04]. Dostupné z <http://www.zwittau.cz/WEB/hrbimestoa.htm>.

14. Ústí nad Orlicí

Mapová část

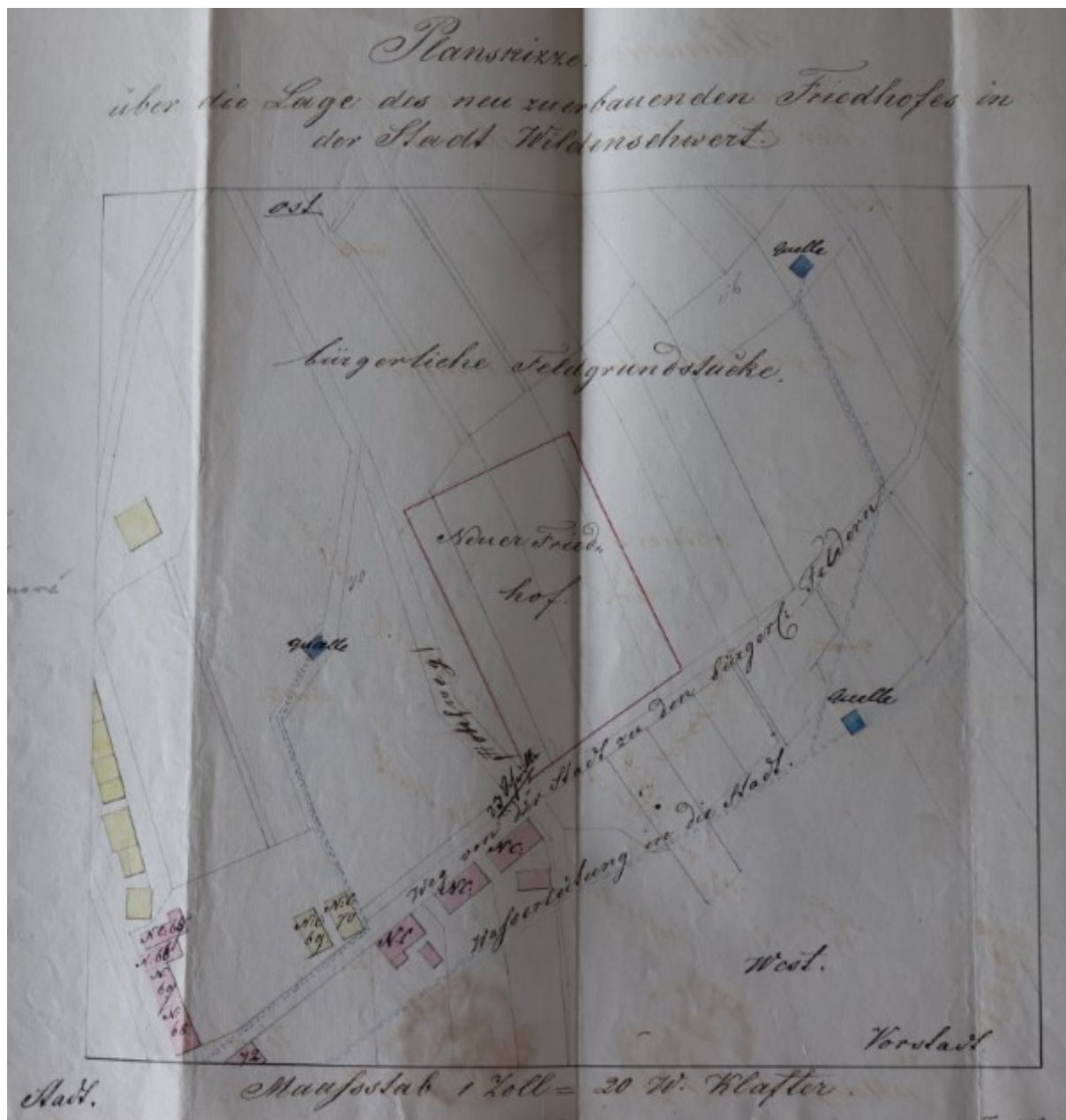
Mapa 62 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839¹⁰⁰¹

Mapa 63 Ústí nad Orlicí – zvažovaná varianta umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839¹⁰⁰²

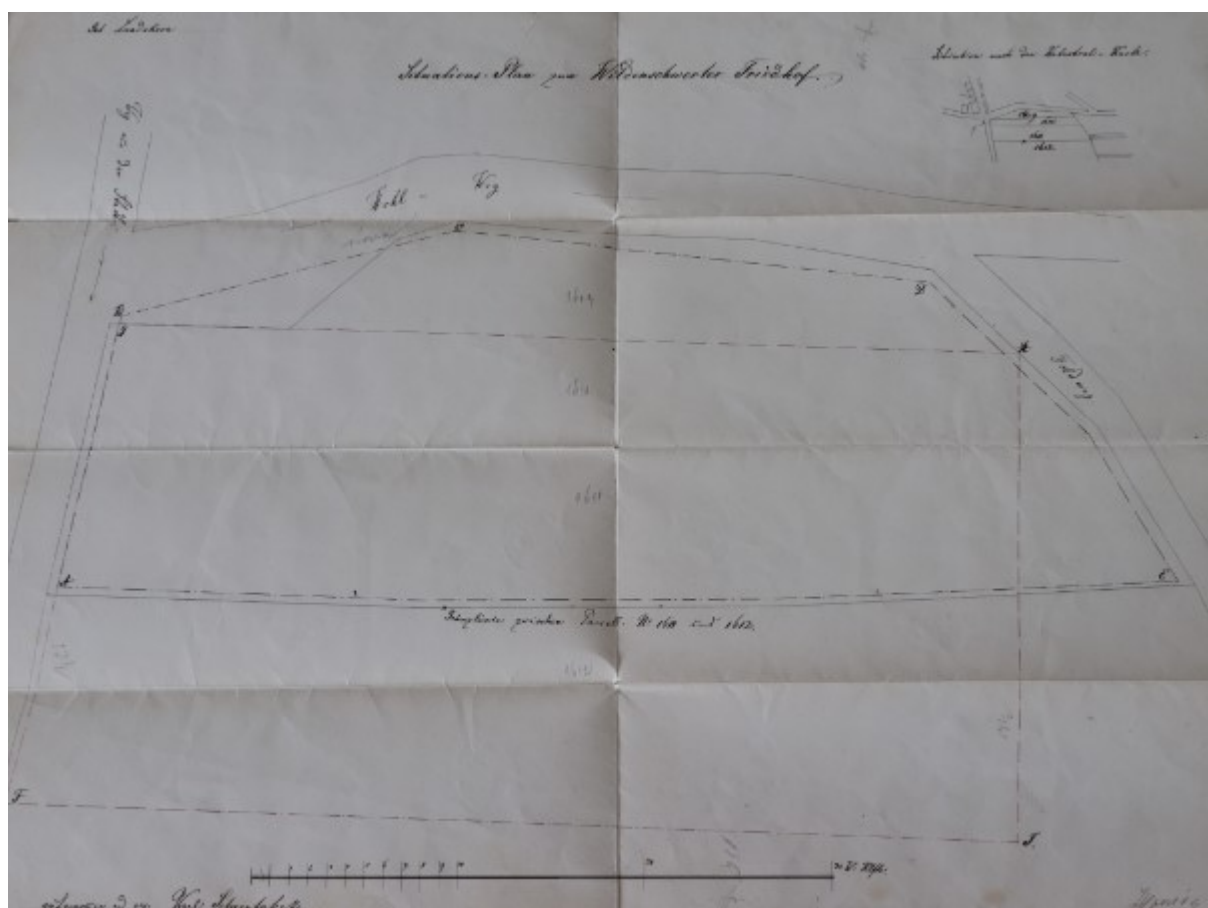
¹⁰⁰¹ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/8273-1/8273-1-003_index.html>.

¹⁰⁰² Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/8273-1/8273-1-003_index.html>.

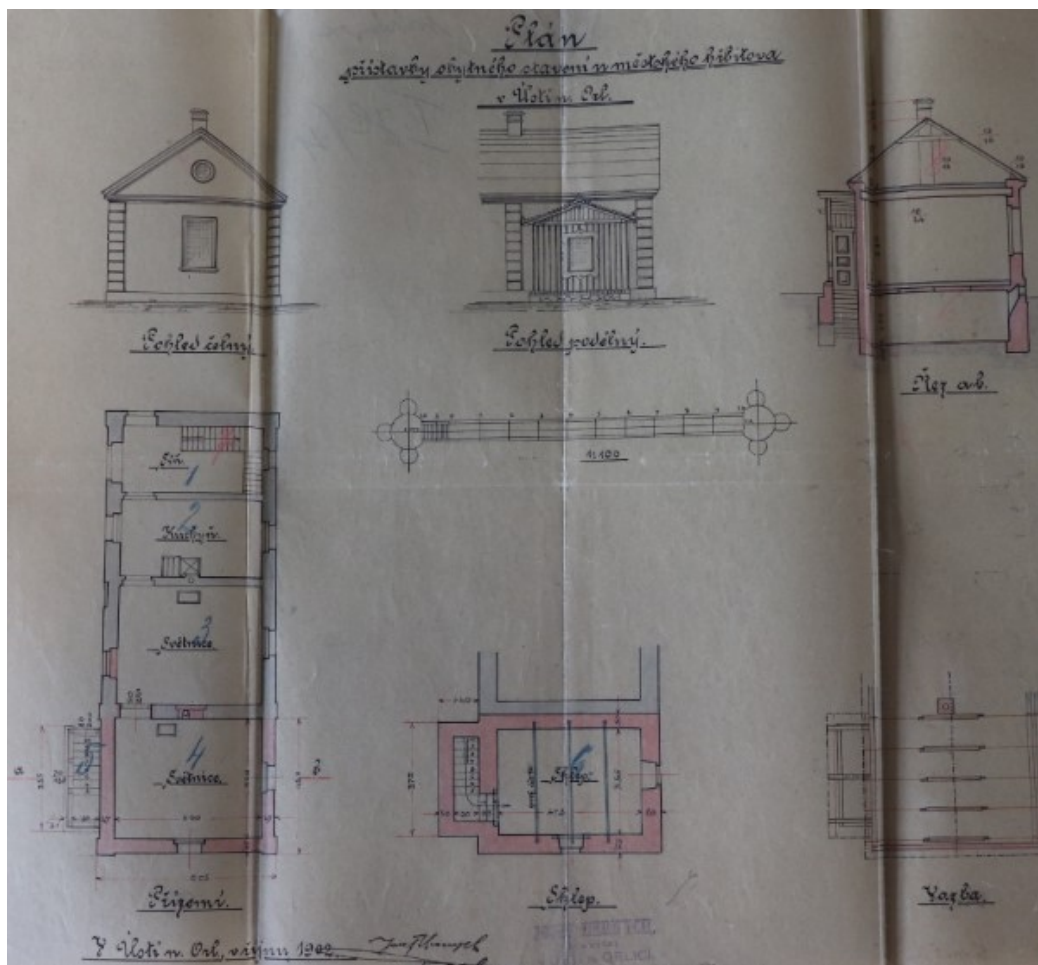
Obrázek 77 Ústí nad Orlicí – situační plán zvažované varianty umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici¹⁰⁰³

¹⁰⁰³ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

Obrázek 78 Ústí nad Orlicí – situační plán zvažované varianty umístění nového hřbitova v dnešní Smetanově ulici s vyznačenými parcelami č. 1609 až 1612¹⁰⁰⁴

¹⁰⁰⁴ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

Obrázek 79 Ústí nad Orlicí – plán domu hrobníka na současném hřbitově Na Hýbli¹⁰⁰⁵

Mapa 64 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1878¹⁰⁰⁶

¹⁰⁰⁵ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

¹⁰⁰⁶ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=8273-1A_03a&image_dir=8273-1&ac=8273-1&maxextent=0,-6612,8060,0>

Obrázek 80 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: situační nástin nově postaveného hřbitova z roku 1893¹⁰⁰⁷

¹⁰⁰⁷ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

Obrázek 81 Ústí nad Orlicí - současný městský hřbitov: návrh kolumbária, arch. Josef Bartoš¹⁰⁰⁸

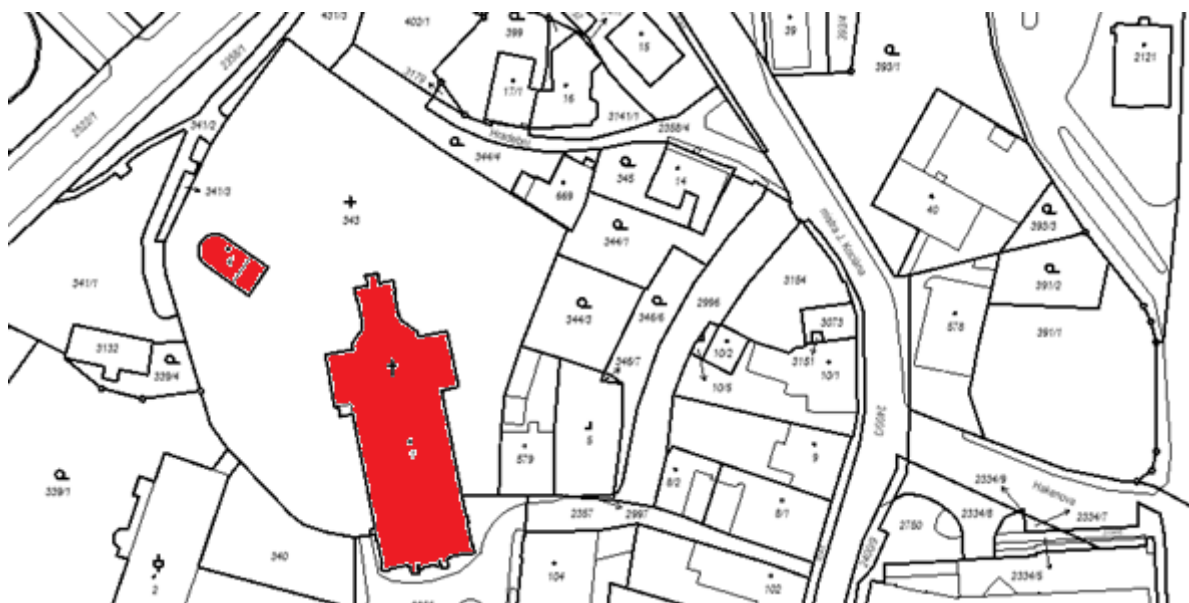
Mapa 65 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1878 s vyznačenými změnami k roku 1930¹⁰⁰⁹

¹⁰⁰⁸ Státní okresní archiv Ústí nad Orlicí, Archiv města Ústí nad Orlicí, inv. č. 832, KR51.

¹⁰⁰⁹ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=8273-1A_01a&image_dir=8273-1&ac=8273-1&maxextent=0,-5032,7339,0>.

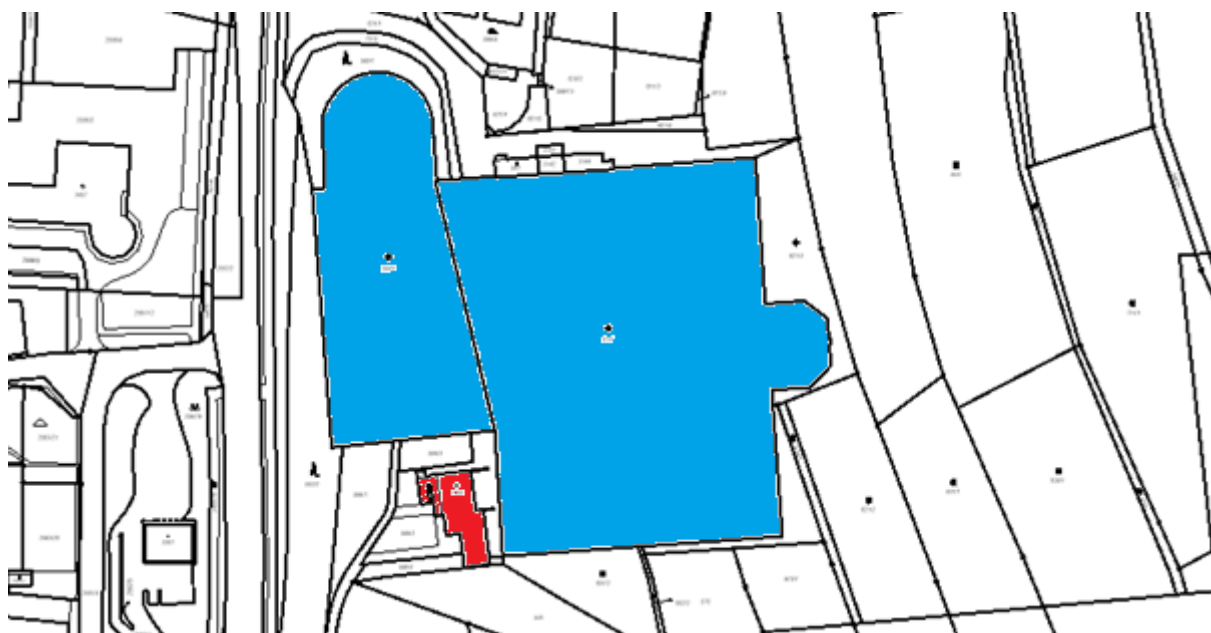
Mapa 66 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1901¹⁰¹⁰

Mapa 67 Ústí nad Orlicí – bývalý hřbitov u kostela Nanebevzetí Panny Marie: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru¹⁰¹¹

¹⁰¹⁰ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=8273-1A_01b&image_dir=8273-1&acc=8273-1&maxextent=0,-5324,7521,0>.

¹⁰¹¹ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

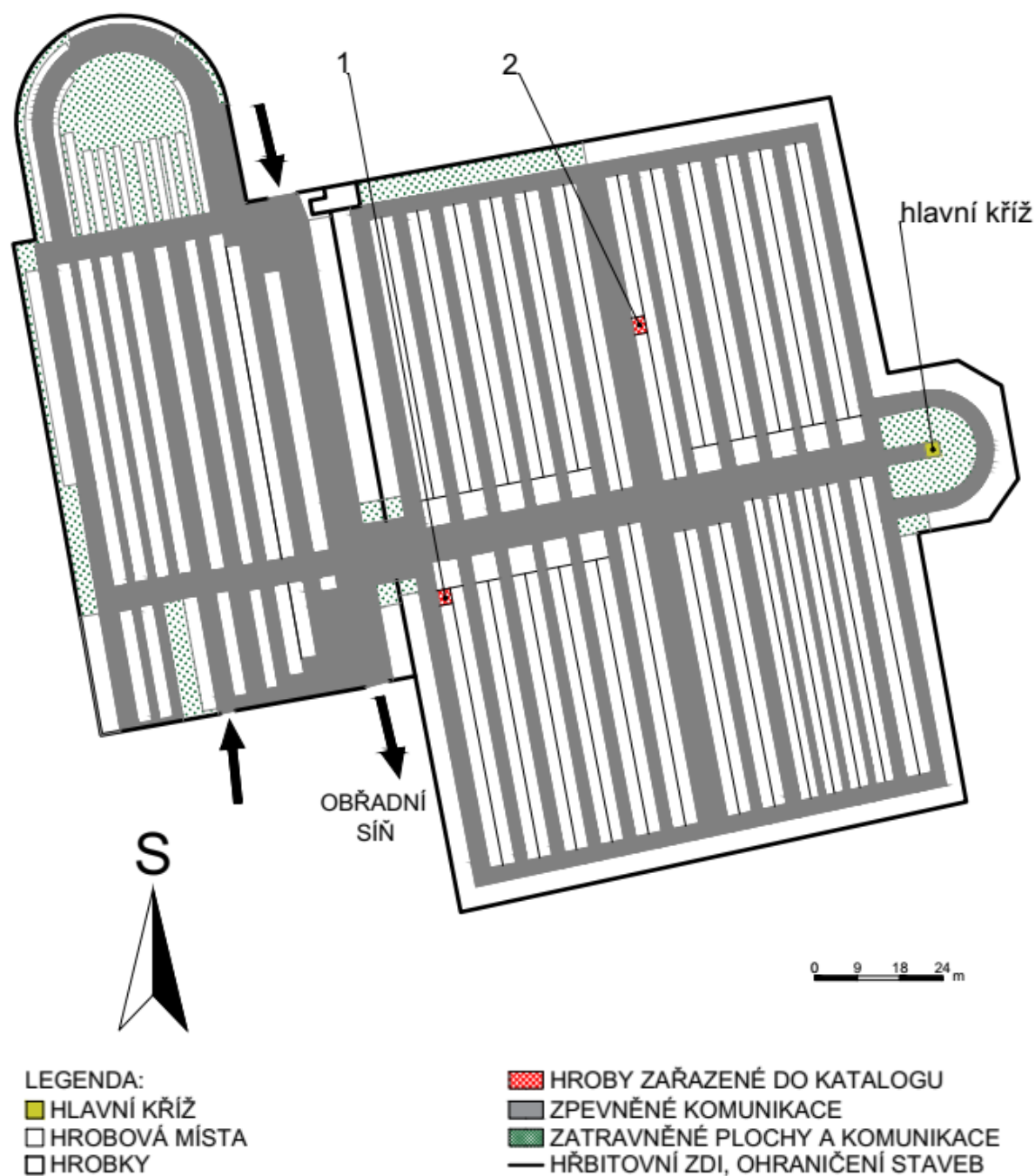

Mapa 68 Ústí nad Orlicí – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru¹⁰¹²

¹⁰¹² *Katastrální mapa* [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Matyášova	Obrázek 83
2	Rodina Svátkova a Kociánova	Obrázek 84, Obrázek 85

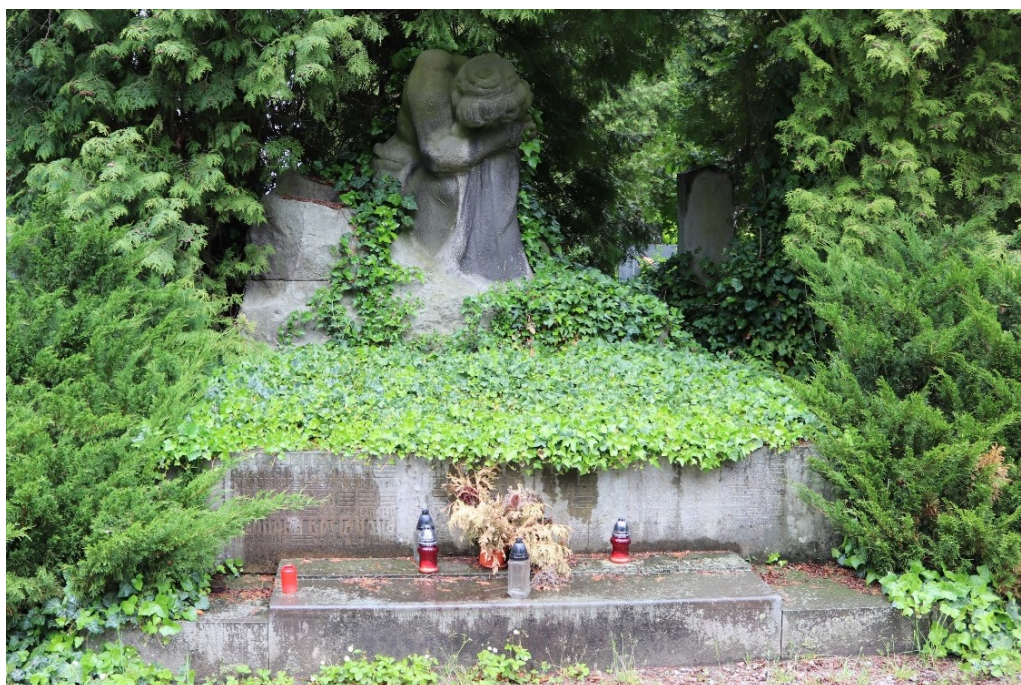
Obrázek 82 Ústí nad Orlicí – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu¹⁰¹³

¹⁰¹³ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 83 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Matyášovy¹⁰¹⁴

Obrázek 84 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Svátkovy¹⁰¹⁵

¹⁰¹⁴ Autor: Simona Baranová

¹⁰¹⁵ Autor: Simona Baranová

Obrázek 85 Ústí nad Orlicí - městský hřbitov: hrob rodiny Svátkovy - signatura¹⁰¹⁶

---

¹⁰¹⁶ Autor: Simona Baranová

15. Vysoké Mýto

Mapová část

Mapa 69 Vysoké Mýto – bývalý hřbitov u kostela Nejsvětější trojice: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1839¹⁰¹⁷

Mapa 70 Vysoké Mýto – bývalý hřbitov u kostela Nejsvětější trojice: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875¹⁰¹⁸

¹⁰¹⁷ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/8959-1/8959-1-010_index.html>.

¹⁰¹⁸ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=8959-1A_12&image_dir=8959-1&ac=8959-1&maxextent=0,-7025,8335,0>.

Mapa 71 Vysoké Mýto – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1875¹⁰¹⁹

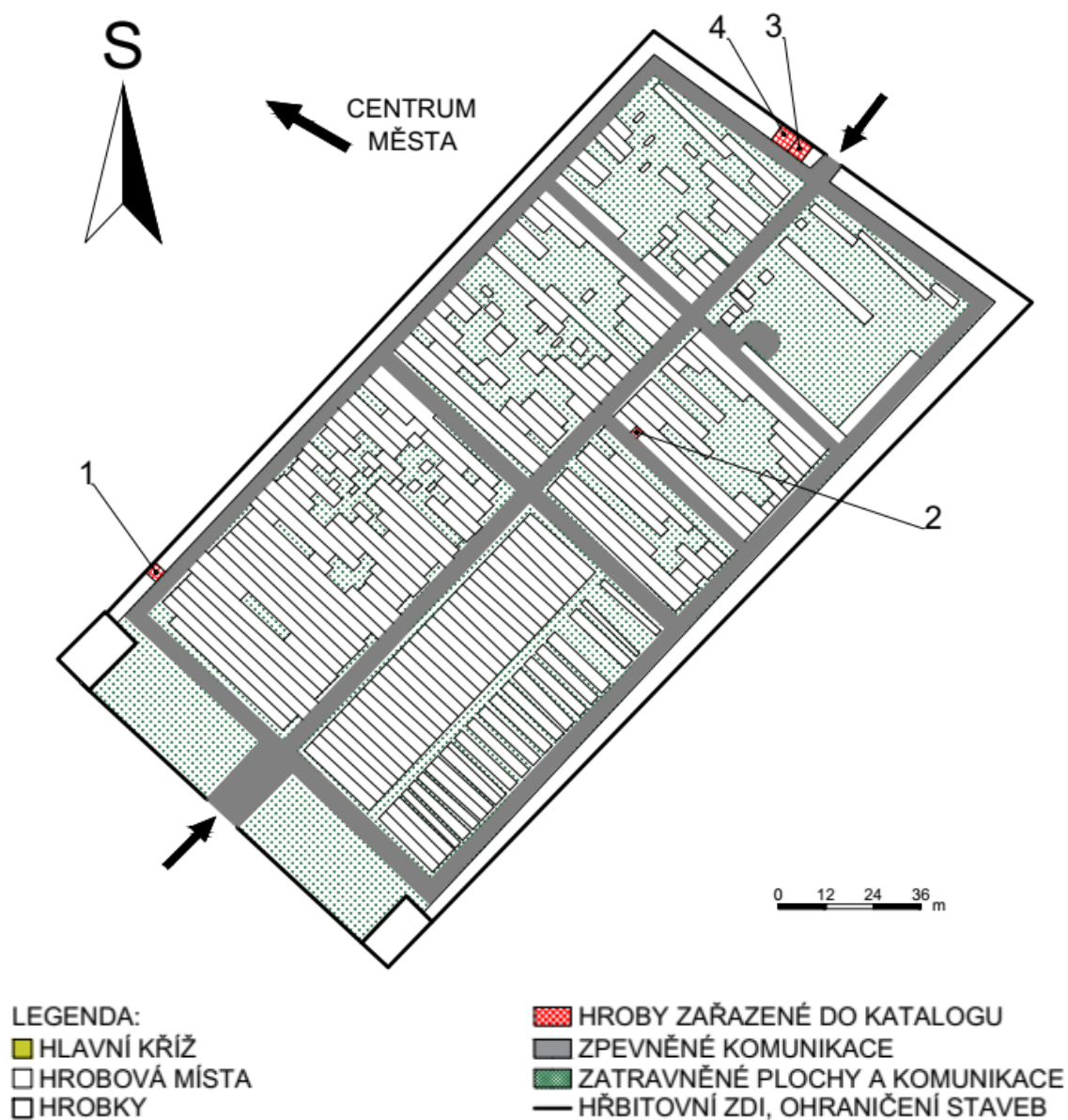
Mapa 72 hřbitov Vysoké Mýto: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru¹⁰²⁰

¹⁰¹⁹ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=8959-1A_12&image_dir=8959-1&aec=8959-1&maxextent=0,-7025,8335,0>.

¹⁰²⁰ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Janderova	Obrázek 87
2	Rodina Černíkova, Brožova a Stuchlíkova	Obrázek 88
3	Rodina Tomášková	Obrázek 89
4	Rodina Jirečkova	Obrázek 90

Obrázek 86 Vysoké Mýto – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu¹⁰²¹

¹⁰²¹ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 87 vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Janderovy¹⁰²²

Obrázek 88 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Černíkovy, Brožovy a Stuchlíkovy¹⁰²³

¹⁰²² Autor: Simona Baranová

¹⁰²³ Autor: Simona Baranová

Obrázek 89 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrob rodiny Tomáškovy¹⁰²⁴

Obrázek 90 Vysoké Mýto - městský hřbitov: hrobka rodiny Jirečkovy¹⁰²⁵

---

¹⁰²⁴ Autor: Simona Baranová

¹⁰²⁵ Autor: Simona Baranová

16. Žamberk

Mapová část

Mapa 73 Žamberk – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 z roku 1840¹⁰²⁶

Mapa 74 Žamberk – bývalý hřbitov u kostela sv. Václava: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1912¹⁰²⁷

¹⁰²⁶ Císařský povinný otisk map stabilního katastru Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/coc/coc_data/9334-1/9334-1-007_index.html>.

¹⁰²⁷ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cz/uzk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=9334-1A_08&image_dir=9334-1&ac=9334-1&maxextent=0,-7014,8910,0>.

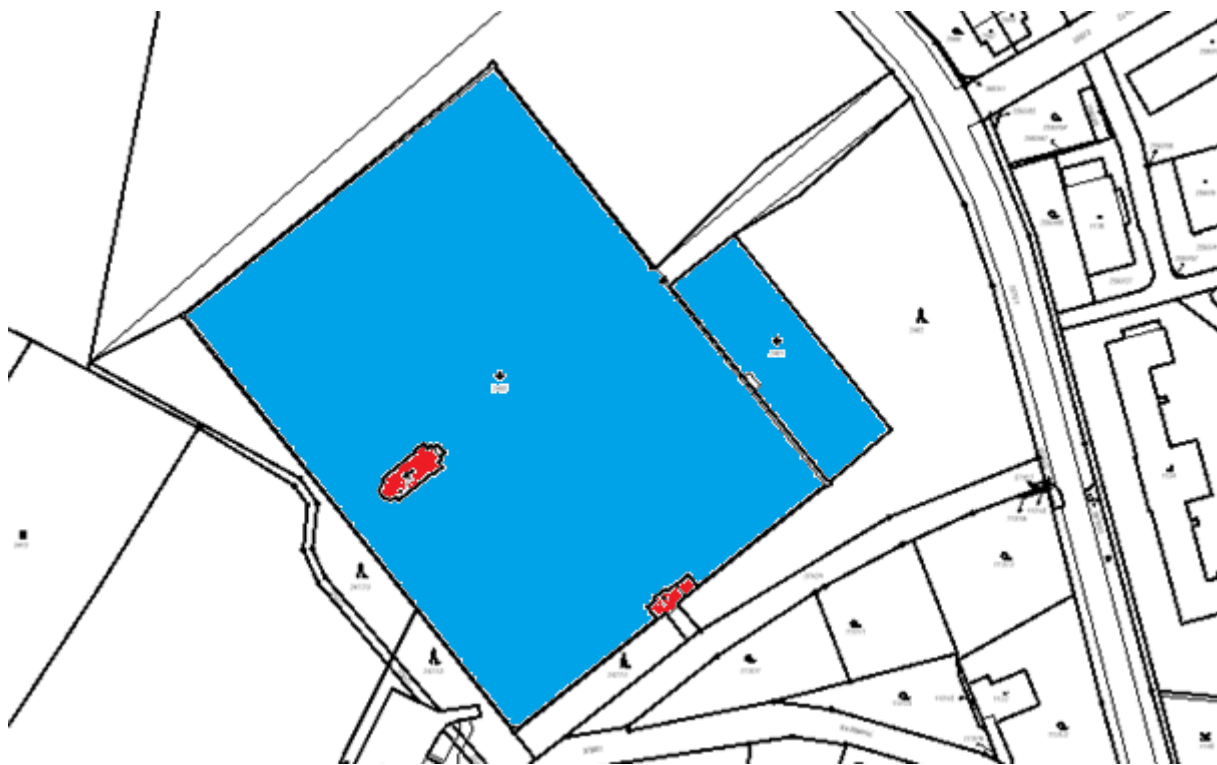
Mapa 75 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880 z roku 1881, se stavem k roku 1912¹⁰²⁸

Mapa 76 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa evidenční Čech 1:2880, reprodukce mapy z roku 1912¹⁰²⁹

¹⁰²⁸ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=9334-1A_04&image_dir=9334-1&aec=9334-1&maxextent=0,-7059,7994,0>.

¹⁰²⁹ Katastrální mapa mapa evidenční Čech 1:2880 [online]. c2019 [cit. 2019-10-16]. Dostupné z <https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/vyc/vyc_tool/vyc_wms_01.html?mapfile=9334-1B_04&image_dir=9334-1&aec=9334-1&maxextent=0,-7505,9348,0>.

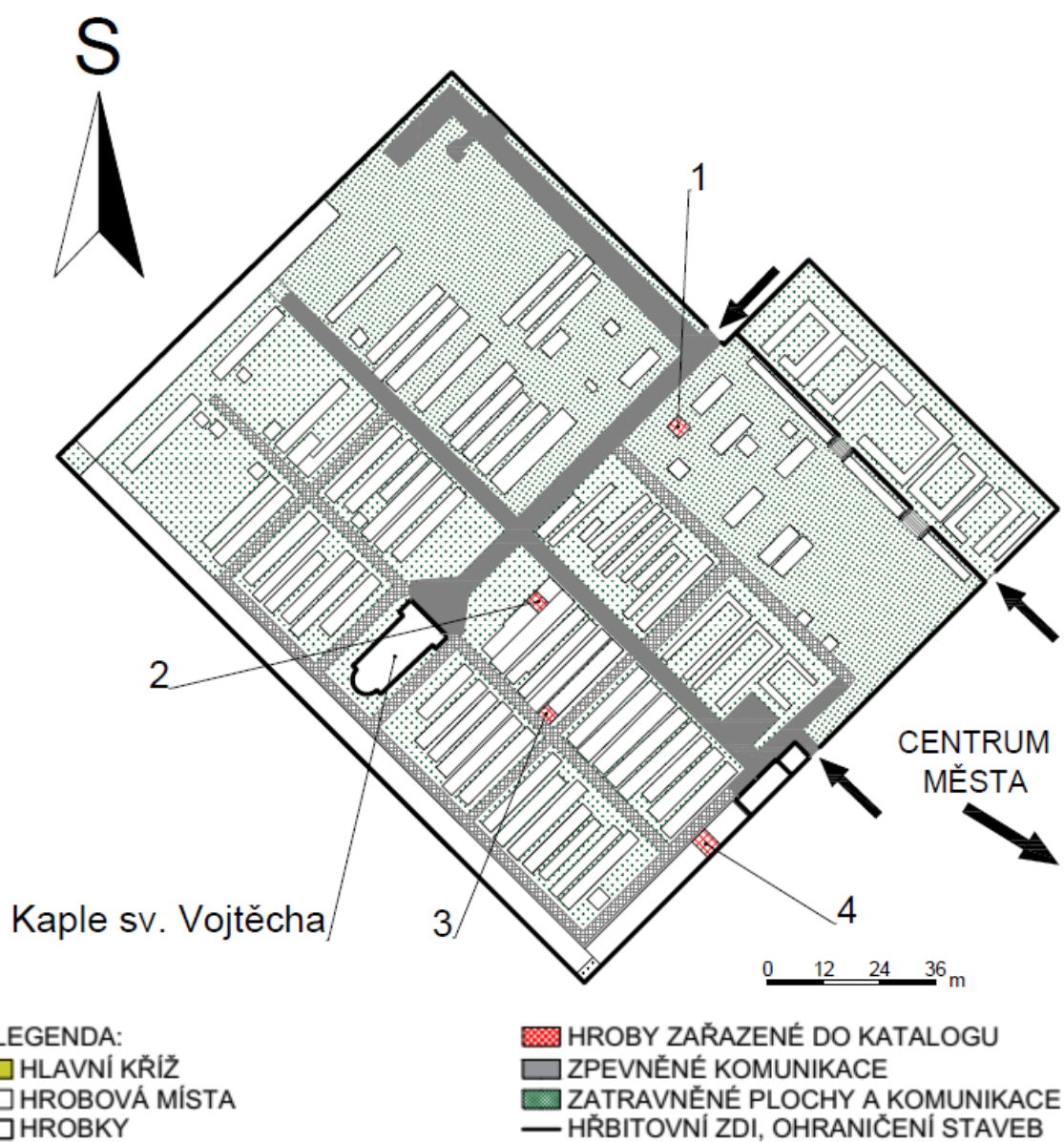

Mapa 77 Žamberk – současný městský hřbitov: Katastrální mapa a mapa pozemkového katastru¹⁰³⁰

¹⁰³⁰ Katastrální mapa [online]. c2019 [cit. 2019-10-6]. Dostupné z <<http://sgi-nahlizenidokn.cuzk.cz/marushka/default.aspx?themeid=3&MarExtent=-990320.44597457629%20-1239836%20-346646.55402542371%20-923033&MarWindowName=Marushka>>.

Situační plán městského hřbitova

POZICE	HROB/HROBKA	FOTODOKUMENTACE
1	Rodina Kyllarova	Obrázek 92
2	Rodina Trnovských, Berta Johnová a Vilemína Eiseltova	Obrázek 93
3	Anna Tobišková	Obrázek 94
4	Rodina Burgrabkova	Obrázek 95

Obrázek 91 Žamberk – situační plán hřbitova s vyznačenými hroby zařazenými do katalogu¹⁰³¹

¹⁰³¹ Autor: Simona Baranová

Obrazová část městského hřbitova

Obrázek 92 Žamberk - městský hřbitov: hrob rodiny Kyllarovy¹⁰³²

Obrázek 93 Žamberk – městský hřbitov: hrob rodiny Trnovských, Berty Johnové a Vilemíny Eiseltové¹⁰³³

---

¹⁰³² Autor: Simona Baranová

¹⁰³³ Autor: Simona Baranová

Obrázek 94 Žamberk - městský hřbitov: hrob Anny Tobiškové¹⁰³⁴

Obrázek 95 Žamberk - městský hřbitov: hrob rodiny Burgrabkovy¹⁰³⁵

---

¹⁰³⁴ Autor: Simona Baranová

¹⁰³⁵ Autor: Simona Baranová